

Gobby Fehér Gyula

MEGLEPNEK MÁS ARCOK

A kötet megjelenését a Magyar Köztársaság Nemzeti Kulturális
Örökség Minisztériuma, a Tartományi Oktatási és Művelődési
Titkárság és Újvidék Város Önkormányzata támogatta

Gobby Fehér Gyula

MEGLEPNEK
MÁS ARCOK

Újvidéki dekameron IV.

Forum Könyvkiadó

MIKOR MEGÉRKEZTEM ÚJVIDÉKRE

Mikor megérkeztem Újvidékre, első utam hozzá vezetett. Nyugodtan ült a telepi háza előtt, akácok virágoztak a feje fölött. Megvárta, hogy arcon csókoljam, aztán beinvitált a féltetejű házba.

Még meleg a krumplileves. Mondta. Gyere, vacsorázz velem.
Az volt az első vacsorám új lakhelyemen.

Mikor megérkeztem Újvidékre, a fiam már megszületett. Álltam a Betánia simára tapasztott épülete előtt, mellettem még négy-öt újszülött apuka ácsorgott. Néztünk a belülről lemeszelt ablakokra. Nem volt mit tennünk, és ez elég idegesítő volt. Az ablakok fehérsége vakított. Három helyen is lógott ki madzag az emeleten. Nem kellett senkit kérdezni, tudtam, ott utaznak föl az ajándékok a kis-mamáknak.

A nővér már elmagyarázta, hogy a fiamnak van lába is meg keze is. Mindkét lábán és mindkét kezén öt-öt ujjja van.

Igyekeztem elhinni, de olyan idegen volt nekem az épület, ahova senkit se engedtek be a rokonok közül. Csak ácsorogtam, vártam, hogy végre közöljék, melyik ablak mögött fekszik a feleségem. Reméltem, madzag is lóg le a keretről.

Mikor megérkeztem Újvidékre, már sötétedett. Az utcákon egymás után gyulladtak ki a lámpák, olyan érzésem volt, mintha miattam világosítanak ki a várost. Az emeletes házakon nem minden ablakból szűrődött ki fény. Egyesek sétálni mentek, mások szerettek üldögelni a sötétben, lehet, némelyek késő délután is aludtak. Úgy tárult eléem a város, mint egy nagy színpad, ahol egyszerre sok dráma játszódik.

Még nem tudtam, melyikbe kapcsolódom bele, de izgató a lehetőség, hogy még választhatok.

Kerestem a szerepemet, de tudtam, hogy settenkedő szerepek vadásznak ránk az utca sötét zugaiban.

Mikor megérkeztem Újvidékre, első utam a szabóhoz vezetett. Megígérte, hogy időre elkészül az esküvői ruhám, fel akartam próbálni, nehogy későn vegyem észre, ha nem passzol valahol. Az öreg Gácsér kissé kapatos volt, két barátjával kártyázott.

Fiatalúr, mondta, és a hátamat öklözte közben, fiatalúr, meg lesz elégedve.

Arra gondoltam, hogy előre elkártyázta a fizetséget, úgy haragudtam rá, mintha becsapott volna, de a ruha jól állt. A két vén kártyás egy fonottasból öntögette a bort, amíg engem a mester a tükör előtt parádéztatott, időnként hangosan biztattak, rántsam fel a kezem, hajoljak előre, próbáljam letépni a galléromat.

Az egyik többször is sok boldogságot kívánt. Minden alkalommal fenéig üritette a poharát. A mester hátrapislogott, arca meg-rándult, de kibírta szó nélkül. Aztán használt pakkpapírba csomagolta a ruhát, s miközben átadta, a fülembe súgta, hogy nem muszáj ma kifizetni. Ráérünk vele, fiatalúr. Mondta. Ráérünk vele.

Volt nálam pénz, majdnem tiltakoztam, de aztán megláttam a szemét.

Akkor tudtam, hogy a partnerek minden pénzét elnyerték.

Mikor megérkeztem Újvidékre, taxival mentem el a katonai kórházba. Doktor Máriás már várt.

Megérkeztek az eredmények? Kérdeztem. Láttam az arcán, hogy baj van. Mosolyogni próbált, de inkább grimaszra sikeredett.

Hány hónapom van hátra, doktor úr? Kérdeztem, de erre a kérdésre nem válaszolt. Hosszan nézegette az elővett leleteket, mintha most látná őket először. Sápadt arca nem miattam volt sápadt, a napfény hiánya, a sok munka, a fáradtság látszott rajta.

Az ember legyen optimista. Mondta. Sohasem szabad elveszíteni a reményt.

Bólogattam.

Küzdj. Mondtam.

Fölnézett.

És bízva bízzál. Mondta.

Megértettem, hogy rendbe kell tennem otthon a dolgaimat.

Mikor megérkeztem Újvidékre, apámat már eltemették. Anyám az ablakokra föltette a zöld vászonfüggönyöket, félhomályban üldögélt. Fekete ruháját viselte, illón akart bevárni engem. Megcsókoltam, sírni kezdett.

Semmit sem szenvedett, szegény. Zokogta. Arra ébredtem, hogy följajdult. Mire meggyújtottam a lámpát, már halott volt.

Ismét megcsókoltam. Vizes lett az arcom. Nem láttam a sötétben, hogy könnyek csorognak az arcán.

A szíve vitte el. Zokogta. Azt mondta az orvos, hogy szép halála volt, mert nem szenvedett. Álmában halt meg.

Sokáig cigarettáztam a temetőben. Azon gondolkodtam, van-e szép halál. Mire fölnéztem, besötétedett. Mintha valaki vászonfüggönyt akasztott volna a napra.

Mikor megérkeztem Újvidékre, először is lakást kerestem. Magammal hoztam a vasárnapi Magyar Szó kitépett hátsó oldalát, végigjártam a meghirdetett öt lakást. Háromban már ott voltak az albérlők, kettő túl drága volt nekem. Aztán sétáltam az állomás környékén, minden utcában volt egy-két cédula az ablakokban.

Nije skup ovaj stan. Mondta egy vénasszony sipítózva.

A szobában egy ósdi kaucs, egy asztal meg két szék állt a szekrény előtt. A sarokban cserépkályha. A kályha csempéi tetszettek meg.

Nije skup. Sipította a vénasszony. Tu je komfor.

Kivettem tőle a szobát, aztán hosszasan üldögéltem a hideg kályha előtt. Akkor láttam meg, hogy a csempék közt széles repedések virítanak. Apámat kell lecsalogatnom, hogy átrakjuk a század eleji díszes kályhát. Ebben évek óta nem fűtöttek.

Akkor felálltam, és hatalmasat csaptam a heverő huzatjára. Tudtam, hogy porral telik meg a szoba áporodott levegője.

Mikor megérkeztem Újvidékre, nehéz volt a szívem. Azért léptek elő, hogy megszabaduljanak tőlem.

Hat éve dolgoztam Verbászon. Megszoktam a várost, barátokra tettem szert, szeretőim voltak. Megismertek a szakmában, több tanulmányom jelent meg, kétszer meghívtak szakmai tanácskozásra is. A főnököm a lapockámat lapogatta, aztán egy hétfői értekezleten azt javasolta, hogy a központi hivatalban lenne a helyem. Mire észbe kaptam, mindenki megszavazta a javaslatot.

Úgy éreztem, elvágták a gyökereimet. Új környezetben ismeretlen veszélyekkel kell megküzdennem.

Aztán néztem a napfényben fürdő várost, és elmosolyodtam.

Hamar el kell felejtennem a verbászi társaságot. Küzdenem kell valóban, de minek félnék ettől. Villamosra ültem, és ismerkedtem az utcákkal.

Mikor megérkeztem Újvidékre, a többiek már mind ott voltak. Mikiék a Gurmanban itták a spriccereket, könnyen rájuk találtam. Bélának a korzón ögyelegtek, ők azzal cukkolták egymást, ki hódít meg több gimnazista lányt. Egyszerre untam meg őket. Alig vártam, hogy viszontlássam őket, aztán váratlanul rám szakadt az unalom. Mindig ugyanazt tették, mindig ugyanazt mesélték.

Elmentem moziba.

S az előttem levő székre a világ legszebb lánya telepedett.

Ezt az alkalmat nem szalaszthattam el. Kigyulladtak a füleim, égett az arcom, de erőt vettem magamon.

Szabad ez a szék? Kérdeztem rekedten, s a lány mellé huppantam.

Nem csináltam semmi megerőltetőt, mégis lihegtem. Aztán, mi-kor oldalra sandítottam, megláttam, hogy a lány mosolyog. Akkor megnyugodtam én is.

Mikor megérkeztem Újvidékre, állást kerestem.

Senkinek sem írtam meg a címem, elhatároztam, hogy nem engedem magam visszacsalogatni a faluba. Elegem volt a földekből, elegem volt az öreg traktorból, elegem volt a szüleim örökös zsembeléséből. Nem akartam se több földet, se gazdag menyasszonyt, se új arató-cséplőt.

Városi ember akartam lenni.

Először a Pobedába vettek fel lakatosnak. Akkor felkínálták, hogy legyek ösztöndíjasuk, fejezzem be a gépészetit. Akkor átmentem a Jugólat szerszámgépgyárba. Ott rá akartak kényszeríteni, hogy lépjek be a pártba. Akkor helyet találtam a Jugodentben, ott húztam meg magam. Akkor jelentkezett egy pasi, hogy bevenne a műhelyébe társnak, ha vállalom, mert mondták neki, milyen ügyes vagyok.

Most egész nap dolgozom a műhelyben látástól vakulásig. Utána lámpafénynél.

Azon gondolkozom, kimegyek Németországba. Ha már ennyit kell dolgoznom, legalább sok pénzt keressek.

Mikor megérkeztem Újvidékre, otthon éreztem magam.

Szerettem a város illatát. Szerettem a Duna illatát. Szerettem látni, hogy mindig velem van a vár, s mögötte ott a Fruška gora.

Hamar belenyugodtam, hogy itt élem le az életem.

Megkérdeztem Arankát, hogy feleségül jön-e hozzám. Habozás nélkül vágta rá az igent. Még jó, hogy előre megvettem a gyűrűket.

Kicsit lötyögtek az ujjainkon, mert elszámítottam magam, de Aranka nem sértődött meg érte. Azt mondta, idővel úgyméghízunk.

Nevetett, és mögötte fölmagaslott a vár tömege.

Mikor megérkeztem Újvidékre, ötödmagammal érkeztem a falunkból. Egy év múlva Jóska megbukott, négyen maradtunk a gimiben. Érettségi után Pali Zágrábba ment tanulni, Zalán meg Belgrádba. Ferit láttam még néha, ő biológus akart lenni.

Aztán más fiúk lettek a barátaim. Aztán már inkább a nők körül legyeskedtem.

Ma nem ismerek föl mindenkit a régi képeken. A feleségem kér-di, minek őrzöm a képeket, ha azt sem tudom, kivel vagyok rajtuk. Azt felelem, hogy igenis tudom. Mondok egy nevet, amit aztán megint elfelejték.

De ezek az arcok, ezek az elfelejtett nevek a múltam. Nélkülük úgy ülnék itt Újvidék központjában, mintha a semmiből érkeztem volna. Ahogy a semmibe távozom majdan.

Mikor megérkeztem Újvidékre, fölkerestem a testvéreimet.

Minek jöttél? Kérdezte, de erre nem tudtam válaszolni.

Pénzt akarsz? Kérdezte, és elővette a bukszáját.

Elviszed a régi öltönyeimet? Kérdezte, és kinyitotta a szekrényajtót.

Már megbántam, hogy eljöttem hozzá. Meg sem csókolt, eltolt magától.

Elmentem a Duna utcába, megettem két hatalmas baklávét a török cukrásznál. Szomorú voltam, rendeltem még két darabot.

MAKACS FAGGATÓZÁSOD SORA

Mintha a konyha előtti pumpa nyikorgását hallanám néha. Hajnalban arra ébredek, hogy ütemesen pumpál valaki az ablak előtt, már futnék is megnézni, ki ébredt előttem, s csak a lábam önkéntelen mozdulatára döbbenek rá, hogy már régen nincsen semmiféle pumpa a házunk előtt, már nincs meg az az ablak, amely alatt a konyhában aludtam, s ha kitekintettem az udvarra, a szemem előtt ragyogtak föl a hajnal első sugarai. Minden évszaknak megvolt a maga öröme. Szerettem azt is, ha a nedves tavaszi fákat pillantottam meg a rózsaszín fényben, s nekem tetszett az is, ha a fák karján csüngő fehér hócsomókat világította meg a nap. Ha nem volt nagyon hideg, megnyekereg tettem a pumpát, és úgy mosdottam, hogy a nyakamba ömlött a víz sugar. Anyám gyakran szidott is érte, minek pocskolom tele a járdát vízzel, talán attól félt, hogy megfázom, talán a testvéreim álmát sajnálta, hadd aludjanak még egy kicsit. Azt a pumpát nagyra becsültük. Akkor még egészséges volt az általa nyert víz, s abból volt bőven, hiszen mindössze kétszáz méterre tőlünk hullámozott a Kis-Duna. A kút csöve mindössze hét-nyolc méterre fúródott a föld felszíne alá, és senkinek se jutott eszébe, hogy ellenőriztesse a víz minőségét, hiszen hasonló kutakból ivott az egész Telep. Ma már csak a fölemben él a hangja a kútnak. Néha arra ébredek, hogy itt nyikorog az ablakom alatt, s olyankor úgy érzem, képes vagyok kipattanni az ágyból, s körbefutni az utcát, hogy lássam a hajnal első rózsaszínű sugarait kedvenc fáimon.

Mintha az élete függne tőle, úgy tisztogatta édesapám a kis piros Tomos motorbiciklit, ahányszor csak volt rá ideje. Lemosta a csövel, megmosta habbal, megkente olajjal, aztán egy apró benzines rongyot vett a kezébe, azzal törölgette. Nagyon vigyázott rá, pedig az apró motor csak helyettesítette élete álmát, az autót. Megelé-

gedett volna olyan autónak csúfolt háromkerekűvel is, amelyet a csehek gyártottak, s amire gondolva én mindig imádkozni kezdtem, nehogy a házba bekerüljön, mert tudtam, hogy az egész utca rajtunk röhögne, ha apám azon a sklapancián robogna végig az ablakok előtt. Nem is érte meg, szegény, hogy megvegye a háromkerekűt, de élete végéig ott maradt neki a motor, amit naponta szeretgethetett. Vigyázott rá nagyon, úgy nézett rá, mint az egyszer megszerzendő autó zálogára, úgy is kezelte, azért is állította naponta az udvar közepére, azért is simogatta, pátyolta olyan sokat. Leesni is csak kétszer esett le róla, mindkétszer részegen, amikor elvesztette az egyensúlyát. Először a kormány bal oldalán a gumihengert kellett kicserélni, másodszor az elülső kerék néhány küllőjét. Nagyobb baja a kerékpárnak nem történt, csak apám ült morcosan az udvar közepén a saját maga által készített kissámlin, önmagát okolva, amiért nem volt képes ellenállni a névnapot ünneplő kolléga borának. Morcosságának a házbeli hangulat jó alapot adott, mert édesanyám mindkétszer alaposan elmondta a véleményét bizonyos iszákos fráterekről, akik nem ismernek sem Istent, sem embert. Hajtottam én már Zündappot is. Mondta mély meggyőződéssel. Oldalkocsis motort vezettem én a feketicsi német gazdának, soha semmi baja nem történt. Jó, hogy édesanyám nem hallotta e morgolódásokat, mert azon a feketicsi eseten még ma is vitatkoztak, mármint azon, hogy hova vitte az öreg annak a bizonyos gazdának a pirospozsgás feleségét egy délután, s miért keveredett csak sötétedés után haza. Nem szerettem a vitáikat, szerintem okosabban tették volna, ha bele se kezdenek a dologba, de hiába szóltam közbe, ha már belefogtak, szó szót követett magától, úgyhogy mindig az lett a vége, hogy vacsorához már szótlánul ült le a család, s csak másnap reggel ébredtünk úgy, mintha semmi se történt volna. A motor csinosítása különben politizálással járt. Apámnak a motorról nemcsak az autó, hanem mindig az Egyesült Európai Államok jutottak eszébe, s ha nem volt a közelben egyik szomszéd sem, akinek kifejtette volna elméletét, akkor én hallgathattam meg, mennyivel gazdagabbak és békésebbek lennének, ha gyorsan nyélbe ütnék az Egyesült Európai Államokat, ahol a most folyton vitatkozó és veszekedő, és nemritkán háborúzó nemzetek nem egymás ellen fordulnának, hanem

egymás megsegítésén fáradoznának. Nem sokat törődtem az Egyesült Európával, csak azért szóltam néha közbe, hogy tüzeljem az őreget. Legtöbbet a nyelv kérdését feszegettem. Hogy milyen nyelven beszélgetne egymással annak az államnak a soknyelvű népe. Meg azt is felhoztam, hogy az egyesülés után mi a fenét csinálna az a sok elnök, alelnök, kormányfő, kormányfőhelyettes, miniszter meg a helyetteseik meg a titkárai meg az államtitkárok meg a segédtitkárok, a gépírók és a kávéfőzők, a sofőrök meg az ajtónállók, hivatalnokok és segédhivatalnokok, tanácsosok és gyakornokok. Hisz akkor mind munka nélkül maradna. A folytatásra már oda se kellett figyelnem, a kis piros Tomosnak magyarázta el apám, miképpen is lehetne okosan megoldani az Egyesült Európai Államok kérdését, s még akkor is erről beszélt, mikor órák múltán a kamrába gurította a biciklit, s még útközben is lecsippentett róla valami féle, csak általa látott maszatot.

Mintha dunnába süppedtem volna, olyan érzésem támadt, mikor életében először vett a térdére Cili néni. A hatalmas és kövér aszszony húsa befogadott, dundi karjai körbefolytak rajtam, és húsos szája a fülembé susogott. Cili néninek nem született gyermeke, erről édesanyám többször is tárgyalt vele, de olyan ügyekről meséltek, amelyeket föl sem fogtam, meg sem jegyeztem. Nekem önző módon titokban tetszett, hogy Cili néni engem kényeztet, s akkor örül legjobban, ha vele énekelek. Imádott énekelni. Többször hallottam dicsekedni, olyan szép hangja volt fiatal korában, hogy operaénekesnek akarta taníttatni a tanító bácsi, de édesapjáék nem engedték el otthonról, mert az erkölceit féltették. Két dal juttatja eszembe ma is Cili nénit. Először mindig azt énekelte el, hogy *Oh, du lieber Augustin, Augustin . . .* A másik kedvenc dala az volt, hogy *Eresz alatt fészkel a fecske . . .* Tőle tanultam, s ha magam elé dúdolom őket, ma is érzem, hogy süppedek lefelé, és a nyakam köré fonódik két dundi kéz, amelyekből az Albus szappan rózsaillata árad, s amelyek akkor is hűvösek, ha kinn a nyár heve perzsel.

Mintha igazi háborút folytatnánk, olyan hevesen vívtuk a focimeccseket a két gát között. Ha más nem akadt, akkor rongylabdával, később gumival, aztán egyre inkább már igazi focilabdával, mert egyre többen szereztek maguknak bőrből készült, hamisítatlan

sporteszközt. Hogy valaki valódi természetét megismerd, csapatba kell állítani. Meséket mondani többé-kevésbé mindenki tud, s aki jó beszédű, hadarós, az könnyen megszédíti a társaságot. Amikor azonban meccs közben mond valamit, azt nemigen agyalja ki előre. Éveken át fociztunk együtt, igaz barátságok születtek azon a százötven méter széles, mintegy kétszáz méter hosszú füvesen, amelynek két végén leállítottuk a két-két téglát kapunak. A küzdelem fordulatai lehetővé tették, hogy mindegyikünk megnyilatkozzon akkor is, ha veszített, akkor is, ha győzött, s a vitatott helyzetekben bizonyosságot tettünk igazságérzetünkről meg önzésünk határaitól. Pár hét után pontosan tudtuk, ki fog utánaaszaladni az ellenfélnek, ha az elvette tőle a labdát, s ki adja fel a harcot, előre tudtuk, ki vitatja majd, hogy a két téglá között haladt el a labda, már mosolyogtunk a bajszunk alatt, ha olyan ellenféllel kerültünk szembe, akit alaposan megforgathattunk, mert a végén mindig saját lába akadályozta a cselezésben. Lajcsi minden alkalommal először balra indult a labdával. Egyszerűen másként nem tudott cselekedni. Ha akarattal jobbra indult, akkor vagy elesett, vagy olyan erősen indított, hogy a labda messzire gurult tőle. Peti nem volt képes hátrálni, ha egyenesen nekivezette a focit, biztos félrelépett, mert képtelen volt hátrább szökkenni, és úgy fogadni a támadó felet. Karesz kegyetlenül lerúgott mindenkit, akit utolért. Ismertük egymást, és megtanultuk úgy elfogadni a többieket, amilyenek voltak. A focicsaták sok mindenre megtanítják az embert, csak oda kell figyelni.

Mintha indiai őserdőbe vetettük volna be magunkat, úgy hatoltunk be a Duna melletti erdőbe. Úgy éreztük magunkat, mintha Mougli nyomát követtük volna. Hittünk benne, hogy találkozhatunk Baluval, a bölcs medvével, még akkor is, ha nem lesz olyan nyugodt és olyan megértő, mint dzsungelbeli társa. Hittünk benne, hogy a szürke nyulakon és vörös lángként távolban villanó rókákon kívül farkasok is tanyáznak errefelé, és minél jobban dobogott a szívünk minden ismeretlen zajra, még a váratlanul felroppenő rigók csapkodására, vagy a fejünk felett hirtelen kopácsolni kezdő búbosbanka dobolására is, egymást hangos szóval biztatva egyre beljebb merészkedtünk a zöld rengetegbe. Bátorságunk bizonyítéka volt a teli zseb makk, amit a tölgyfákról szedtünk. Zölden is leszedtük a

kupacsokat, nekünk az is zsákmánynak számított, otthon aztán osztályoztuk, meg is számoltuk a szerzeményt, külön raktuk az érett termést az éretlentől. Klikkerezés közben makkban lehetett fizetni, s aki adós maradt, az újabb kirándulást szervezett az erdőbe, hogy ismét megrakhassa a zsebét. Akkor még élt a folyó mentén a tölgyes, hosszú kilométereken át húzódott Futak felé, aztán még tovább végig a parton, s a hatalmas fák alatt gazdag élet alakult ki, amiből mi keveset láttunk, csak éreztük azt a nyüzsgést, zibongást, erőt, ami az erdő alján lüktetett.

Mintha kötelekkel tartanának, úgy érzem magam álmomban. Pókhálók szövevényébe keveredem, az ember azt hiszi, egy karcsapással ki lehet törni belőlük, de ez nem igaz, a hálók kemények, nehezen téphetők, s a számuk végtelen. Hiába haladok át rajtuk, mindig újabbak kerülnek eléem, rácsavarodnak az ujjaimra, rátekerednek a karomra, már olyan, mintha pókhálóba bugyolálták volna, az arcomra tapadnak, egyre nehezebben szabadulok tőlük, a szememre ragadnak, haladni, továbblépni sem lehet, amíg legalább részlegesen meg nem tisztítom a fejemet, csak annyira, hogy kilássak a pici résen, ami a szemhéjam előtt keletkezik. Régi, poros, pók nélkül hagyott pókhálók váltakoznak frissen szövött, napfénytől ragyogó hálókkal. Könnyen szétomló, gyöngé és ragadós hálók váltakoznak kemény szálú, a hegedű húrjához hasonlatos, éles és pattanó, zengő hangot hallató hálókcal. Beleizzadok a küzdelemben, de mikor felébredék, sohasem tudom, hogy hol voltam, hova igyekeztem, merre tartottam. Azzal nyugtatom magam, az a fontos, hogy nem álltam meg, nem adtam meg magam az eléem kerülő és körém tekeredő hálónak. Valójában nem tudom, nem én magam vagyok-e a pók.

Mintha magam hegedülnék, úgy élvezem a mesterek muzsikáját. Első lemezem Mendelssohn hegedűversenye volt, harminckilenc éve hallgatom azt a zenét, mégse tudom megunni. Édesapám nagyon szerette volna, ha zeneiskolába járok. Vett nekem egy háromnegyedes gyermekhegedűt, büszkén hozta haza, azt hitte, elindított a zene felé vezető úton, most már csak idő kérdése, mikor válik belőlem igazi művész. Annak rendje és módja szerint beíratott Mák tanár úr osztályába, s a kemény tokkal a kezemben el is indultam én hetente négyszer az iskolába. El is indultam két hónapig, de

csak első két nap mentem oda be. Az első órán a hosszú kezű tanár beállított a sorba, heten voltunk, mint a gonoszok, felhangolta a hangszeremet, aztán ráállította az ujjamat az egyik húrra. Ez a kis gé! Mondta. Hangja szigorú volt, pedig nem mertem volna kétségbe vonni, hogy éppen az a kis gé. Hallgattam, és visszafojtottam a lélegzetemet, mert amíg beállította a kezemet, olyan erős konyakszag ömlött az orromba, hogy felfordult tőle a gyomrom. Most egy-két hétig. Mondta Mák tanár úr szigorúan. Ezt a kis gét fogod gyakorolni. Amíg tökéletesen. Mondta az arcomba. Nem játszod. Érted? Bólintottam, mert lélegezni nem mertem, s elkezdtem nyúni a kis gét, vagyis a vonót. A tanár úr több figyelmet nem pazarolt rám, többet nem is érdekelt, mert úgy hallottam, hogy a hegedűm csúnyán nyávog, visít, néha torzan füttyöl a kezemben. Eleinte meg is rettentem saját magamtól, de amikor lopva körbepislantottam, azt láttam, mindenki el van foglalva saját kis géjével, velem nem törődtek, hát negyvenöt percig én is húztam le-föl a vonót, ahogy a többiek. A tanár úr kikísért bennünket, érkezett a másik csoport, s ez megismétlődött másnap is. Beállította a kezem, orromba lehelte a konyakos levegőt. Tartsd magasabbra a. Mondta a tanár úr határozottan. Hegedűt. Ne engedd lekókadni a. Mondta hátrafordulva a szomszédom hangszerétől. Kezed. Megint furcsán nyarvogott a kezemben a vonó, állandóan szégyelltem magam, s mikor belegondoltam, hogy ez a folyamat még hónapokig fog tartani, elrejtettem a hegedűt egy bozótban, inkább zavarócskáztam egy órát a gyerekekkel. Két hónap telt el, mire Mák tanár úr megkérdezte az utcán apámat, hogy beteg vagyok-e még. Otthon kitört a ribillió, édesapám elővette a nadrágszíjat, de anyám megvédett, s a hegedűm fölkerült a szekrény tetejére. Elő nem vettük soha, nem emlegettük, nem beszéltünk többet róla. Talán anyám megtörölte néha, mert mikor anyám meghalt, a tokja tiszta volt. Nem lesz belőle hegedűművész. Mondta anyám a nadrágszíj ítélete előtt, s igaza lett. Azóta se tudom, hol keressem a kis gét, de nagy élvezettel hallgatom David Ojsztrahot a régi lemezen ma is. Nem tudom, David hány hónapig gyakorolta a kis gét, de nem irigylem érte.

Mintha minden emberi keserűség, évszázados bánat sűrűsödött volna anyám énekébe, mikor mosott. Nem szerettem ezeket a napo-

kat, legszívesebben kitaláltam valami ürügyet, hogy megszökhessek otthonról. Pedig elkelt a segítségem, mert apró természetű édesanyám nehezen küzdött meg a teli teknővel, s ha egyedül maradt, mindig apránként hordta bele a vizet, arra se volt ereje, hogy egyszerre öntse ki, fazékkal meregette ki a cserélnivalót. Amint odaállt a mosni való ruha elé, hozzákezdett egyhangú, szívembe markoló énekéhez. Később megtanultam, hogy ez a *parlando*, a szöveg ritmusát követő panaszének, megtanultam azt is, hogy anyám tulajdonképpen az őshazából hozott dallamkincset használja, de hiába ismertem meg az iskolában, otthon nehéz volt elviselni, nehéz volt végighallgatni anyám énekét. Nem kérdeztem meg soha, miért éppen mosáskor fog bele jajongásába. Gyakran énekelt akkor is, mikor főzött, de akkor a megszokott népdalok, ritkán magyar nóták hallatszottak a konyhából. Mintha nemcsak a ruha, anyám lelki élete is átment volna egyfajta tisztálkodáson, mikor kimosott. Ha nem lógok el, hanem figyelek, rengeteg dolgot megtudtam volna róla. Az ereszkedő formájú dalok, az ősi ötfokú hangkészlet, az ismétlődő dallam mind arra szolgált, hogy anyám elpanaszolja bajait, kibeszélje gondjait. Soha nem énekelte ugyanazt a szöveget. Ismétlődtek benne szavak, hiszen szinte minden strófát úgy kezdett, hogy *Jaj, istenem . . .*, de amit előadott, az mindig a legutóbbi események összefoglalása volt. Úgy éreztem, mintha hallgatóznék, mikor a szavaira is figyeltem. Mosás közben öntötte ki minden fájdalmát ebben a hosszas éneklésben. Szégyelltem magam, ha kihallgattam, s szégyelltem, hogy esetleg a szomszédok megismerik családi titkainkat. Gyorsan rájöttem, hogy senki sem képes odafigyelni erre a monoton, egy hangot hosszan ismételtető recitáló dallamtípusra. A szomszédok egyszerűen tudomásul vették, hogy anyám mos, rá se hederítettek, miket énekel. Ma már sajnálom, hogy nem volt bátorságom lejegyezni néhány panaszát, néhány történetét, néhány szövegét. Azért kerülöm a falusi temetéseket, mert ott még néha fülhangzik az a régi siratóének, amit olyan sokszor hallgattam otthon. Egyre kevésbé kell ettől tartani. Ha meghallom, mindig könnyes lesz a szemem, az ismerősök elcsodálkozhatnak, milyen közeli viszonyban voltam szegény megboldogulttal. Mikor amerikai filmekben azt látom, hogy minden magára valamit is adó polgárnak heten-

te pszichológushoz kell járnia, mindig az jut eszembe, inkább énekelnék ki bánatukat, mint édesanyám. Egyikünknek sem ártana, ha időnként őszintén kibeszélnénk bűnkat, bánatunkat, mindjárt könnyebb lenne a szívünk. Be kell vallanom, én sem élek ezzel a lehetőséggel. Addig tartom vissza a sírást, míg egyszer bele nem török.

Mintha nagy kegyet gyakorolna, Etus nénje tanított rajzolni. Maga elé tette a papirost, meghegyezte a ceruzát. Aztán belátta, hogy ezzel a módszerrel én csak megfigyelő lehetek. Akkor elébem tette a papirost, kezembe nyomta a ceruzát. De ez a megoldás se tetszett neki. Mellém ült, a széket egészen az enyém mellé helyezte, de akkor nem fért a jobb kezemhez, amelyet irányítani akart. Mögém rakta a széket, átnyúlt a vállam fölött, megragadta a csuklómát. Akkor meg én feszelegtem, mert nyomta a vállamat. Fogta magát, visszaült az asztal másik oldalára, új papirost helyezett maga elé, új ceruzát hegyezett magának. Te is rajzolj. Mondta. Én is rajzolok. Aztán majd összehasonlítjuk. Sohasem tanultam meg szépen rajzolni, ahogy szépen írni se tudtam. Apám gyönyörű betűket kanyarított, ha nekifogott. Őket a népiskolában erre oktatták. Aki nem rajzolta elég szépre, kerekre, formásra a betűket, annak Kasza tanító nádpálcával verte a tenyerét. Én apró bolhákat kapartam sorba, nem figyelt rájuk senki. Apám nem nézett a füzeteimbe, viszont ha meglátta az írásomat, sóhajtott, gyorsan odébbállt, mert különben Kasza tanító módszerét kellett volna alkalmaznia. Etus nénje is így járt a rajzzal. Kövér kacsákat festett nekem, meg olyan cirmos cicát, amilyen csak a német gobelineken látható. Én azonmód elvont krikszkraksszal válaszoltam, amitől megrémült, és békén hagyott. Halála előtt megajándékozott két festményével. Az egyikben kicsi pásztorlány terelgeti a réten a kövér libákat, a másikon az említett cirmos ül egy gombolyagon. A szekrényben őrzöm őket, nehogy a látványuk elvegye a kedvem mindenfajta művészettől.

Mintha nem is a Duna mellett kamaszodtam volna, sohasem szerettem a horgászást. Mindig is furcsálltam, hogy jó eszű emberek órák hosszat ülnek a parton, s meredten figyelik a botok végét anélkül, hogy bármi másra gondolnának, rádiót hallgatnának, könyvet olvasnának, pasziánszoznának. Nem értettem, ma sem értem a szenvedélyes horgászok világát. Ennek ellenére sokszor horgász-

tam. Gyakorlati oka volt mindig. Egyszerű ágra kötöttem a zsinórt, kezembe se vettem bambuszrudat vagy műanyag botot, kiszaladtam a Kis-Dunára, és félóra alatt fogtam magamnak vacsoráralvót. Ma is jobban szeretem az apróhalat, mint a többit. A Kis-Dunában sürgötek-forogtak a kárászok, compók, veresszárnyúak, keszegek és balinok. Aprók voltak, de ízletesek. Ha az ember bevágta a horgot a vízbe, két szusszanás után már rángatta is valamelyik. Ha nem ment a dolog, nem is volt érdemes kiülni a partra. Otthon gyorsan megtisztítottam őket, s anyám serpenyőjében pár perc alatt megsültek. A valódi horgászok némi utálattal nézték a zsákmányomat, ők a pici halakat legfeljebb csalinak fogadták el. Nem is ettek olyan jót soha, mint én. Anyám tudta, hogy megfelelő barnára kell sütnie az adagot, ne sokat törődjek a szálkákkal. Ropogott a fogam alatt a hal, s elégedetten nyugtáztam, hogy maradt még valamennyi időm olvasni. Szerettem a parton üldögelni, de nem azért, hogy a botokat figyeljem, a víz illatát kedveltem, a csöndet, amit csak néha zavart meg egy-egy csónakban ülő horgász mocorgása. Olvastam a Duna-parton, s a folyó összekötött távoli országokkal, távoli emberekkel.

Mintha pecázni menne, úgy jött el hetente többször is Schneider úr a szomszédos Marcsához. Fekete szatrában olyankor már ott volt a hal, amelyet a halásztól vett a Duna-parton, s amellyel ott-hon dicsekedett. Nem tudom, milyen horgász volt valójában, mert én csak a Marcsa udvarában láttam, s egyszer az ágyában is, mikor arra vetemedtem, hogy belessek az ablakon. Semmi különöset sem sikerült megpillantanom. Igaz, hogy az ágyon heverésztek, de éppen beszélgettek, és Schneider úr arról szónokolt, ha ő egyszer nyugdíjba megy, akkor minden áldott nap pecázik. Marcsa azt mondta, akkor jól készítse fel a botját. Úgy nevettek, hogy rengett alattuk az ágy. Én meg elslisszoltam, mert nem akartam, hogy észrevegyék, szégyentelenül kukucskálok. A szüleimtől hallottam, hogy Schneider úr csak egyike volt Marcsa szeretőinek. Még kettőt ismertem. Az egyik az a szlovák kőműves volt, aki segített az aszszonynak tetőt javítani, a másik meg az a boszniai sofőr volt, aki mindig narancsot vagy banánt hozott a táskájában. Sokat törtem a fejem, mi szépet találnak Marcsában, hiszen olyan pufók és hatalmas testű asszony volt, hogy megijedtem tőle, mikor nálunk először

jelent meg. Nem jöttem rá az okokra. Meg kellett szoknom, hogy vannak dolgok a földön, amelyekre nincs magyarázat.

Mintha angol lord lenne, úgy jelent meg az iskolában Tomanek. Amíg fel nem öltötte a lila kockás kabátot, nem is tudtuk, hogy evangélikus vallású. Tulajdonképpen nem is ő, hanem a szülei voltak vallásosak. Karácsonyra ajándécsomagot kaptak német hit-sorstársaiktól. Mindenesetre Tomanek kinézése általános feltűnést keltett. A leggazdagabbnak sem volt olyan ruhája, mint neki. A kisé bő kabát széles válltömege olyan alakúvá tette a fiút, hogy Tarzán is megirigyelte volna, s mikor harmadnap feltette a hasonló lila kockás anyagból készült kalapját is, általános zűrzavar keletkezett. Még órák alatt is kinyílt néha az ajtó, a felsősök szerették volna megbámulni Tomaneket. Otthon közöltem apámmal, hogy beiratkozok az evangélikusok közé, de csak a vállát vonogatta. Mikor ezt megismételtem anyámnak is, előkapta a nyújtófát, futással kellett mentenem a bőrömet.

Mintha dadogni szeretne, de nem sikerül neki, úgy beszélt Erdélyi, a képergetező. A nagymama fényképét hozta haza, sötétbarna rájába rakta, köréje keskeny passepartout-t hagyott. Szerintem úgy nézett ki a nagymama, mint egy körözött bűnöző, de erről a véleményemről mélyen hallgattam, nehogy édesapám megsértődjön. Erdélyi olyan hangon beszélt művéről, ahogy elragadtatott művészek szoktak. Tessék megnézni. Mondta. Egész biztosan lenyűgözi a látogatókat. Nyelt egyet, az volt az érzésem, mindjárt dadogni fog, de fecsegett tovább. A hatása óriási. Mondta Erdélyi. Sikerült elérnem, hogy az üveg fénye úgy verődjön vissza, még az is kiemelje a tisztelt mama arcvonásait. Mondta lihegve. Klasszikus arcéle van a hölgynek. Ősi vonásai. Elfogott a röhögés, de mivel apám komolyan hallgatott, befogtam a számat. A művész nemcsak a nagymamát cipelte haza, hanem saját festményeit is hozta. Az olajfestmények erdőt ábrázoltak. Az egyiken hatalmas agancsú szarvas álldogált a tisztáson, a másikon a fák között ködszalag terjengett, állatok nem látszottak. Nagyon olcsón adom. Mondta Erdélyi. Tudják maguk, mennyibe kerül ma a festék? Igazi német anyaggal dolgozom, hogy tartós legyen a mű. Nem kerül többé mégsem, mint egy vasárnapi ebéd. Mondta. Nem tudom, miért volt az az ér-

zésem, hogy dadogni fog. Végül minden szót sikeresen kimondott. Csak éppen a szó közepén bicsaklott meg a hangja. Érezhető erőfeszítést tett, hogy a megkezdett szót folytassa. I-ga-zán nem számolom drá-gán. Mondta. A szavak közepén volt egy kis hiátus. Furcsállva néztem, hogy szüleim ezt nem vették észre, vagy udvariasságból tettek úgy, mintha nem vennék észre. Tes-sék megte-kíteni ezt az er-dőt. Mondta Erdélyi. I-lyen er-dőt keve-set lát-tak az é-letben. Mindnyájan meredten bámultuk a megfestett erdőt. A művész nem sajnálta a drága német festéket. A fák oldalán csomókban lógott a drága anyag, a törzseken a barna különböző árnyalatai, a zöld variánsai a lombok között. Tes-sék oda-fi-gyelni. Mondta Erdélyi. Ere-deti művet kíná-lok, ké-rem. S valóban a festmény jobb alsó sarkában ott pompázott a bizonyíték, az aláírása. Majdnem akkora volt, mint maga a szarvas. Erdélyi 1965. Erre sem sajnálta a festéket a mester. A szám után a pont aprócska hegyoromként meredt előre. Szemmel láthatóan büszke volt aláírására a mester, mert többször is megmutatta apáméknak. A családi tanács ennek ellenére úgy döntött, nem vásárolunk ere-deti festmé-nyeket, hiszen ott pompáztak a falon Etus néni kacsái és pásztorlányai. Azok tarkasága kielégítette a család művészet utáni igényét.

Mintha szalmabábu lennék, úgy rángatott a két nagynéném, mikor ruhát varrtak nekem. Balról Julis nénje beszélt hozzám, de szavait nem értettem, mert a fogai közé csippentett négy-öt gombostűt, azokon keresztül mondta a magáét, jobbról meg Etus nénje hadakérozott nyugtalansággal, miközben a szemüvege minduntalan lecsúszott az orra hegyére. Maradj már. Mondta, és én akaratlanul úgy vettem, mintha a szemüvegének beszélne, valamiért belém bújt a kisördög, pont akkor, pont abban a percben jött rám, hogy ki-rohanjak az utcára, végignyargaljak a könyéknyi magasságú forró porban, s elkiáltsam magam a sarkon: Jani! Jani! Gyere elő! A nagynénik ide-oda mozgatták a kezem, Julis nénje a hónam alá dugta a centimétert, érthetetlenül dünnyögött a tüsként előremeredő gombostűk mögött, Etus nénje meg egy rántással letépte rólam a felfércelt kabátujjat, közben szidalmazta a szemüveget. Ne csúszkálj már. Mondta. Sose fejezem be a munkát, ha ennyit mocomorgsz. Közben én rohanni szerettem volna, és el is rohanok, ha az ajtóban

időnként meg nem jelenik anyám kíváncsi arca. Édesanyám nem mert benézni, egyrészt, mert úgy akart tenni, mint akit nem túlságosan érdekel a dolog, hiszen a nagynénik nem pénzért dolgoztak a ruhámon, hanem ajándékba varrtak, másrészt, mert attól félt, hogy még nagyobb zűrzavart okoz, ha beleszól az ingyen készülő alkotásba, vagy engem abriktol a nénik szeme láttára. A két néni minden vasárnap nálunk ebédelt, s olyankor tudtam meg apránként a történetüket. Olyanok voltak, mint az élő lexikonok, nemcsak saját megözvegyülésük esetét, hanem a család messze élő tagjainak sorsát is fejből tudták, egymás szavába vágva mesélték, s minden alkalommal ugyanazokat a kifejezéseket, ugyanazokat a fordulatokat használták. Szerintük Albert bátya nagyfejű volt, Bálint bátya lapátkezü, Julis néne férje szájából egész nap lógott a cigaretta, s az is vitte el a sírba, és Etus néne férje sohase hal meg, ha időben kezdi fogyasztani a bivalytejet. Mikor nem rángattak se erre, se arra, hanem az asztalnál ültek, szívesen hallgattam őket napestig, s az egész utca csodálkozott, mikor egyszer kiböktem, hogy nekem tizenhat nagybátyám és nyolc nagynéném van. Senki sem hitte el, pedig később utána számoltam, s bizony igaz volt. Kár, hogy nem tudtam megismerni mindegyiket.

Mintha sohasem akarna reggel lenni, olyan sokáig tartottak a kártyacsaták Papandopoulosnál, a szabónál. A mester széles faasztalát körülülték a felnőttek, hevesen csapkodtak, magyaráztak, néha ujjongtak, mi gyerekek meg a szoba homályos sarkába húzódtunk, ott játszottunk a frissen felmosott deszkapadlón, senki sem figyelt ránk. Nem adott nekünk a szabó semmiféle különleges játékszert, üres gurigákat hajított oda, a kályha elől hozhattunk magunknak kukoricaszárat, és ha nagyon könyörögtünk, kaptunk egy-egy resztlit az elhasznált cérnákból, amivel összekötöztük a szárdarabokat, azok lettek az ökröcskék. Leginkább azt játszottuk, hogy az ökröcskék hazahúzzák a gurigakocsikat a mezőről, versenyeztünk, kinek a fogata ér előbb haza, aztán meg összeütköztek a kocsik, lelök-döstük egymás gurigáit a pallóútról, az győzött, aki egyedül maradt versenyben. Miközben a nagyok beleizzadtak a kártyacsata hevébe, mi egyre halkabban titkokat meséltünk egymásnak, jókat nevetünk a furcsa felnőtteken meg az élet csodáin, s aki elszunynyadt,

azt lefektettük a sarokban álló kerevetre. Sokszor nyúltam el ott magam is, s csak akkor ébredtem föl, mikor apám a vállára vett, hogy hazacipeljen. Nagyon megsirattam Papandopouloszt, a szabót, mert éppen akkoriban halt meg, mikor szobája félhomályát kihasználva csókolózni kezdtem Icukával, a Vastagék lányával, aki napközben mindig úgy tett, mint aki nem is ismer engem, viszont azokon a hosszú esteken macskaként bújt az ölembe. A mester halála után többé nem volt hajlandó megismerni.

Mintha lekvárban tapiskálnánk, úgy ugráltunk a zuhogó nyári esőben a sárban. A cseppek hatalmas buborékokat vetettek, anyám mindig azt mondta, ha buborékokat vet az eső, akkor még sokáig tart, és én boldog voltam, hogy a langyos zuhatag még sokáig tart, ugráltam és daloltam az esőn, mintha egy megkerült amerikai táncos lennék. Meztelen lábujjaim között csúszott a sár, néha felakadt egy-egy sárcomó, akkor azt erős rúgással vettem el jó messzire magamtól, közben hánytam-vettem magam, mint a csikó. Tudtam, hogy apám ilyenkor azt mormogja a foga között, hogy vesztét érzi ez a gyerek, mert mindig ezt mondta, ha nem tudtam parancsolni magamnak, de nem törődtem vele, még magasabbra ugráltam, még veszettebb gyorsasággal iringáltam a sárban, egész addig, amíg bele nem fáradtam, vagy ki nem szólt anyám, hogy kész az ebéd. Kevés hasonló alkalom akadt. Talán háromszor vagy négyszer volt ilyen langyos nyári zuhany, de élénken emlékezetembe véssődtek, mert olyan felszabadult perceket kevésszer él át az ember, mint amikor a folyékony iszapban táncol.

Mintha nagy titoknak lennének birtokában, úgy jártak-keltek az udvarban Kószó János és édesapám. Időnként a kamrába bújtak, apám munkaasztalán rajzolgattak, majd elszaladtak a városba valamilyen alkatrészből. Besettenkedtem én is a műhelybe, bámultam én is a papírra vetett vonalakat, de hamar meguntam a dolgot, a gépek nem érdekelték. Apám életének egyik nagy csalódását okoztam. Azt hitte, ha neki nem volt lehetősége kitanulni mérnöknek, majd a fia eléri mindazt, amire ő vágyott. Feltaláló szeretett volna lenni, egyetemet végzett mérnök, ismert gépszakértő. Nekem meg minden szerszám kihullott a kezemből. Képtelen voltam egyenes vonalat húzni a vonalzóval. Ha kívánságára szétszedtem a biztosí-

téket, sohase tudtam összerakni. Többször kísérletezett velem, hát-ha már megváltoztam, de mindannyiszor anyám mentett a pofonoktól. Ha velem vésette ki a falban a vezeték helyét, ami villanyszerelés közben a legegyszerűbb feladat, az elkészített csatorna girbegurba lett. Ha a kezembe adta a Bergman-csővet, hogy a hajlítóval szorítsam meg, könyéket készítek rajta, olyan alakzatokat kaptam, mint a pereg. Lemondott álmáról, többé egyszerűen nem vett emberszámba, mikor Kószóval belefogtak a munkába. A szeméttelen talált, használhatatlan villanymotorból alkottak asztali fűrógépet. A motort át kellett tekerceselni, némelyik darabját újjal helyettesíteni, az egész hetekig tartó munka nem érte meg a kínlódást, de ők csinálták, egész áldott nap szorgoskodtak, amíg ott nem állt a munkaasztal végére csavározva a kicsi gép, amit mindenkinek illett megcsodálni. Még engem is odahívtak, egy percre megfélelmezve róla, hogy engem már kitagadott a szerelésből apám. Hümmögtem, bólogattam, helyeseltem, igyekeztem úgy tenni, mint aki el van ragadtatva, hogy az első pillanatban, amikor másfelé néznek, eltűnjek a helyszínről, nehogy nekem kelljen kipróbálni a masinát, mert tudtam, hogy azonmód felrobbanna a kezemben. Vagy kiégne, vagy eltörne a tengelye, vagy egyszerűen szétesne darabokra. Hiába éreztem apám sóvárgását, engem riasztott a gépek világa, akkor éreztem jól magam, ha gondolnom se kellett rájuk.

Mintha egy távoli világ mesés alakjait ismerném meg, úgy nézgettem a nagynéném kopott bőrröndjéből előkerült fényképeket. Széles arcú és széles szoknyájú asszonyokról derült ki, hogy apai és anyai dédnagyanyáim, egy hervadozó virág mellé állított huszárról, hogy a nagyapám, és rengeteg ismeretlen legényről, hogy mind szerelmesek voltak egyik vagy másik nénembe. Előkerülnek azok fényképei is, akik Arkansasba távoztak, egy tépett szélű képen Chicago felhőkarcolói előtt pózol Adalbert bácsi, s olyan ijedten néz a lencsébe, mintha attól félne, most tartóztatják le azonmód. Julius néne nem szereti, ha turkálók a képek között, s mikor harmadszor történik meg, hogy elsírja magát, végre rájövök, hogy ami nekem érdekesség, egzotikus mese, ismeretlen pofa szorosra szabott katonaruhában, az neki egykori szerelme, kínos emlék, de most is élő fájdalom, amitől annyi év után sem képes megszabadulni. Be-

kattintom hát a bőrdöngőt, mintha koporsót zártam volna le, nyugodjanak békében, ennyi maradt meg belőlük. Csak akkor kerülnek elő, csak addig él emlékük, amíg akad kéz, amely kihalássza őket a rongyok alól, s még tudja, kik ezek a merev szemmel bámuló távoli lények, akiket lencsevégre kapott az egykori fotográfus.

Mintha családtagjaim lennének, úgy védem a békákat a Hágli partján bókászó csapattól. Petyi találja ki először, hogy gyíkokat gyűjt. Éktelen sikítással szalad szét mindenki, hogy gyíkot fogjon, aztán fölharsan a röhögés, kettőt találtak, de mindkettő otthagya a farkát, s megszabadult üldözőitől. Petyi szerint érdemesebb békára vadászni. A Hágli valószínű békaparadicsom. Az álló vizet imádják a békák, s a Hágli tele van árnyékot adó fűzfákkal, sekély vizében rengeteg vízinövény terem, a vízipókok meg a szúnyogok jóféle ennivalót biztosítanak a békaseregnek. Petyi fűzfavesszőre szúrja az elfogott állatokat, a partra hajított vessző ide-oda ráng, amerre a szökni vágyó békák viszik, s vartyognak, brekegnek, jajonganak az elfogottak. Ezt nem csináljuk. Mondom határozottan. És mikor értetlenül bámulnak rám, elkapom a vesszőt, csupálom le róla az átszúrt torkú csúszómászókat, hiába kapadozik Petyi, addig ki nem adom a kezemből a vesszőt, amíg üres nem lesz. Verekedni akarsz? Kérdi ellenfelem dühösen. Azt akarom, hogy békén hagyjátok a békákat. Mondom. S már birkózunk is, a többiek körbeállnak bennünket, drukkolnak. Mindenki azt hiszi, hogy Petyi győz, hisz egy fejfel nagyobb, mint én, de most nem magamért, a békákért küzdök, belerántom Petyit a Hágli sarába, lenyomom a fejét a vízbe, hiába prüszköl, hiába próbál fölemelkedni, az én lábam jobb támasztékot talál, az övé minduntalan kicsúszik alóla, végül nevetni kezd. Köpködi a vizet, a haján zöld fücsomó. Te békakirály. Mondja. Te vagy a békák királya a Hágliban. Mindenki röhög, a többiek is visszadobálják saját zsákmányukat a vízbe, s kissé furcsállva néznek rám. Te békakirály. Még napokig mondogatják, ha eszükbe jut az eset.

Mintha gyász borult volna az egész Telepre, mikor meghalt Kis-kovács Janika. Nyílt szemű, csendes kisfiú volt, egyetlen bűne, hogy szerette a labdáját. A tarka labdát a németországi nagytata hozta ajándékba, mikor hazatért, hogy feleségül vegye Blazseknét. A hatvankét éves ember azt állította, hogy kamaszkora óta szerelmes

Blazsekné született Harmath Annamáriába, csak éppen nem volt alkalma erről soha nyilatkozni. Annamária tizenkilenc évesen ment férjhez Blazsekhez, ő is megnősült, s többé nem volt értelme szerelemről, ifjúkori álmokról, érzelmekről beszélni. Még említeni sem volt szabad őket, hiszen akkor a már megkötött, és többé-kevésbé jól működő házasságok bomlottak volna föl. Romantikus történet volt a két magára maradt ember egymásra találása. Özveggy Kiskovács János és özveggy Blazsek Pálné egymás mellé ültek, s fogták egymás kezét, miközben a felbolydult család, felnőtt gyermekeik és számos unokájuk izgatottan rohanguk körülöttük. Nem voltak elragadtatva az esettől, de megakadályozni se tudták. Jó képet vágta a dologhoz, ebédet főztek, összejöttek, tárgyaltak, ittak. Kiskovács Janika meg labdázott a szép tarka labdával. S a labda kigurult az útra, el akarta gázolni egy autó. Ezért vetette magát Kiskovács Janika az autó elé. Így mesélte a Telep. S valószínűleg így is történt. És Kiskovács Jánosnak hatvankét éves korában sem adatott meg, hogy boldog legyen. Továbbra is fogta Blazsekné kezét, de úgy érezte, hogy az unokája labda után nyúló karja választja el őket.

Míntha sorjázni akarna az értelmetlen halál, Janika temetése után látszólag minden ok nélkül leesett a tetőről Vámos Edgár, az ács. Vámos sohasem ivott, nem volt beteg, nem volt túl kövér, hogy a vérnyomása okozta volna a pillanatnyi megszédülést, senki sem sejtette, miért lépett a létra mellé, mégis megtette a végzetes lépést. Négyen dolgoztak a tetőn, egybehangzóan azt állították, senki sem volt a közelében, senki nem lökte meg, senki sem csapta be, senki se kényszerítette Vámóst a végzetes lépés megtételére. Mégis megtörtént, s a szomszédok szomorúan kísérték ki az ácsot a Futaki úti temetőbe. Nem szerettem a temetéseket. Unalmasnak találtam őket. Hosszasan tartott, amíg elénekelték a megszokott zsoltárokat, hosszasan beszélt a pap, hosszú volt az egész ceremónia. Úgy éreztem, egymást csapja be a gyászoló tömeg, amikor szomorú képet vág, miközben folynak az előkészületek a koporsó elhantolására. Egymást csapja be, mert közben vidáman beszélget, pletykákat közvetít, üzleteket köt, találkát beszél meg, szórakozik, még viccek is hangzanak el, pedig csöndben kellene lenni, búslakodni, gyászolni. Elegem volt az emberek kétszínűségéből, pedig én is bújócskáztam a többi-

ekkel, klikkert cseréltem apámék háta mögött, átmásoltam a számtan házit Mikitől, aki az osztály legjobb matematikusa volt. Ennek ellenére bántott, hogy nem lehetek őszinte. Nem lehetek vidám, amikor röhöghetnékem van, nem kiabálhatok, amikor ordítani való kedvem van, nem futkározhatok, amikor unom az egy helyben való álldogálást. Szerettem volna, ha sokáig senkit sem kell temetni. Féltem a haláltól, de ezt nem voltam képes beismerni még magamnak sem.

Mintha a mesékből léptek volna elő, olyan barátokat találtam ki. Meglevő barátaimat tartottam sakokban a képzeletbeli figurákkal. Csodálkozva hallották, hogy rajtuk kívül milyen remek embereket ismerek. Pali, a bokszozó érdeklődéssel hallgatta, hogy van egy súlyemelő barátom is, aki sört iszik, hogy meghízzon. Tamás, apám segédje leesett állal fülelt, mikor elmeséltem neki, hogy egyik barátom még a rádió lámpáit is meg tudja javítani. Sokan szerettek szelíd természetemért, finom beszédemért, tréfás kedvemért, de nekem még több ember kellett, ezért szaporodtak nem létező ismerőseim. Magam se vettem észre, mikor lettek azok többségben, akiket én találtam ki, s mikor tűntek el mellőlem azok, akik a maguk akarataiból választottak barátnak.

Mintha mindig az Ezeregy éjszaka meséit olvasnám, úgy merültem el könyveimben. Mikor a Csendes Don került a kezembe, napokig éltem a kozákok életét, mikor a Vörös és feketét olvastam, magam is a társadalmi felemelkedés útjait kerestem a francia századokban, mikor Tom Jones élete nyílt meg előttem, vidéki angol nemes-sé lettem. Egyszer csak rádöbbsentem, hogy ezer lehetőség tárul ki előttem, és sajnálkozva bámultam a haverokat, akik azon rágódtak, felveszik-e őket bádogosinasnak a hajógyárba, vagy asztalosnak a bútorgyárba. Ettől többet kívántam magamnak, de lehet, hogy ugyanakkor kevesebbet is, hisz ennyire konkrét, kézzelfogható, a valóságot óhajtó, célszerű és azonnal életre kelthető kívánságom nekem nem is támadt. Beértem azzal, hogy átéltem Raszkolnyikov lelki válságait, udvaroltam Anna Kareninának, együtt izgultam Juliennel. Talán ezért nem voltam arra képes, hogy halálosan komolyan vegyem Nesztor tanár úr goromba vicceit, ha nem sikerült tökéletesen a számtanfeladat megoldása, vagy Icuka elutasítását, mi-

kor bálba akartam vinni. Ezer életet élhettem, de annak az egynek, ami csupán az enyém volt, annak a felületén lubickoltam.

Mintha az egész életem mással történt volna. Más járt a Hágliba pecázni, más turkálta föl a hatalmas tölgyek alját Cili nénivel gomba után kutatva, más puszilta meg Icuka nedves száját, miközben a föl nőttek verték a blattot a szabó asztalán. Mintha más írta volna ezeket a történeteket. Én csak szájtátva bámulom mindazt, ami történt, s közben múlik körülöttem az élet, szerencsére, unatkozni nincs idő, mert újabb történet kezdődik, valaki azt is majd megírja, mintha maguktól születnének ezek az esetek, s magától alakulna könyvvé a róluk szóló szöveg.

BENSŐVÉ TESZEL MINKET

Majd leestem a székről a múlt pénteken. Hív a portás, hogy megérkezett az apám, lejövök vagy pedig küldje föl. Melyik apám? Kérdeztem akaratlanul, de szerencsére azt hitte, viccelek. Akkor fölküldöm. Mondta nevetve. Akkor küldje. Mondtam, és mesterkélten vihogtam, hadd higgye, hogy mókáztam én is.

Ahányszor azt mondták az iskolában, küldd be az apádat, beszéljen az osztályfőnökkel, ahányszor ki kellett tölteni valamilyen űrlapot, amelyen ott tátongott a rovat: apja neve, ahányszor a barátnőim apjuk szokásairól meséltek, nekem mindig hideg hurok szorította össze a szívemet. Sokszor álmodtam, keresem apámat egy sokadalomban, de nem lelem sehol, s miközben nézelődök, forgolódok, az emberek arcába bámulok, hirtelen rájövök, hogy nem ismerem az apámat. Ha mellettem állt volna abban a forgatagban, akkor sem tudtam volna, hogy kicsoda. Verejtékesen ébredtem az álom után. Néha sírtam is. A legrosszabb az volt, hogy mikor magamhoz tértem, be kellett látnom, igazat álmodtam. Nem biztos, hogy megismerném apámat, ha nem szólna hozzám.

Most pénzt követel. Gondoltam magamban, mikor leültem az irodában levő kerek asztalka mellé. Nem tudtam elképzelni, mi másért keresett volna. Három éve dolgozom a miniszter mellett, még karácsonyi üdvözlőlapot se kaptam apámtól soha. Mikor megkérdeztem tőle, megiszik-e egy kávé, az arcát néztem. Az arcát, amelyre álomban se tudtam emlékezni. Az arcát, amely mögött más apáim arca sorakozott. Ott láttam Magót, a szobafestőt, a Fél-lábút, a kocsmárost, Girczet, a bolgárkertészt, Kopecsnit, a zuglakost. Ők mind azt mondták magukról, hogy apáim, s szinte mindnek el is hittem. Legalábbis ideig-óráig.

Apám arca ráncos volt. Ha megöregszem, rá fogok hasonlítani. Szeme vizenyős, bár lehet, hogy csak az ital tette azzá. Két foga hiányzik, de ez csak akkor látszik, ha mosolyog. Borotvátlan. Mindig borostás arccal járt. Fiatal korában is. Még emlékszem, hozzám dörzsölte arcát, aztán mosolygott azon, hogy kiabáltam. Szúr! Nem baj, hadd szúrjon. Mondta. Legalább majd emlékszel rám.

Emlékszem rá. Nem volt jelen, pedig mennyire hiányzott. Nem volt ott, mikor kidobott a tanító néni, mert az egész osztályból egyedül nekem nem varrt édesanyám kék munkaköpenyt. Nem is varrhatott, mert akkor már két hete egyedül éltünk a húgommal a házban. Anyánk valahol apabiztosító akción volt. Nem volt jelen, mikor a két Pálinkás fiú lehúzta a bugyimat, hogy közelről tanulmányozza, amit nem értett meg az emberi anatómiából. Hiába hivatkoztam pofonjaira, a Pálinkások csak röhögtek, mondván, nekem nincs is apám. Nem volt ott, mikor először játszottam végig első dalomat azon a harmonikán, amit állítólag tőle kaptam. Ma se tudom, valóban ő adta rá a pénzt, vagy édesanyám apahelyettesítő gyakorlatainak köszönhettem azt a kis Hohnert. Mindenesetre szerettem volna, ha együtt éneklünk velem a Julcsát, aki a kiskosarával kimegyen a piacra. Nem volt ott, amikor először csókoltam meg egy nyolcadikos fiút. Égett az arcom, amikor hazaértem. Azt hittem, mindenki látja rajtam, hogy én is nagylány lettem. Furcsálltam, hogy se a húgom, se anyám nem szólt semmit. Ha ott lett volna apám, neki elmesélhettem volna az esetet. Ő talán nem nevetett volna ki. Talán.

Nincs pontos elképzelésem arról, milyen a jó apa. Lelkemnek az a része, amelyben apaképzetnek kellene lennie, merő seb. Azok, akikkel anyám hentergett, eleve gyanúsak voltak számomra. Jelenlétük úgy érintett, mintha idegenek hatoltak volna be a szobába. Miatuk távolodtam el anyámtól is. Nemcsak tűrte, sokszor láttam, hívta is őket magához. Ágyába engedett férfiakat, akik nyíltan bámulták a testem, belecsíptek a fenekembe, ha azt hitték, senki sem látja őket. Egyetlen kívánságom az volt, szabaduljon meg tőlük minél előbb.

A kis Hohner nem helyettesíthette apámat. Szerettem és gyűlöltem egyszerre. Mikor játszottam rajta, mindig sírhatnékam támadt. Ha nem láttak mások, sírtam is, mint a záporosó. Sokszor belefárad-

tam a sírásba, száraz szemmel bámultam magam elé, fájdalmamat ki sem tudtam fejezni.

Apám apró kortyocskákat ivott, élvezte a feketét, s vizsla szemekkel tekintette át a hivatalt.

Sokra vitted. Mondta.

Sokra. Mondtam. Minek vitatkoztam volna vele. Sohase volt rendes állása. Nem tudta, milyen az, havi fizetésből élni. Nem állt és nem ült naponta nyolc kötelező órán át sehol. Számára valóságos kaland lehetett, mikor jelentkezett a portásnál. Igazi utazás, mire fölért a kormányépület második emeletére, s megtalálta a szobámat.

Szép ez az iroda. Mondta.

Szép. Mondtam. Nem mesélhettem el, mennyire nyomasztóan hatnak rám a halványzöldre festett falak, az olajfestékekkel elhúzott falalja, a kopott bútorok, a minden áldott nap megtett fölösleges, de kötelezően ismétlődő cselekvések.

Itt aztán vidám lehetsz. Mondta. Szeme vizslatta arcomat. Szemmel láthatóan élvezte, hogy leánya ilyen fontos személyiséggé nőtte ki magát.

Nagyon vidám. Mondtam. Eszembe jutott, anyám mennyire sírt, mikor bejelentettem neki, többé nem lakom vele. Eszembe jutott, milyen kínkeserves kínlódás után találtam meg azt a hónapos szobát, amelyben ma lakom. Eszembe jutott húgom zokogása, mikor közöltem vele, őt nem viszem magammal, egyedül akarok élni, másoktól függetlenül először életemben.

Jó ember a főnököd? Kérdezte apám.

Jó. Mondtam. Nem gondolkodtam rajta, jó ember vagy nem jó ember a miniszter. Éppen elég erőfeszitésembe került meghódítani, kezemhez szoktatni, magamhoz édesgetni. Füstszagú volt és borostás, mint a férfiak általában. Mogorva és falánk, mint a többiek. Kihasználta a helyzetét, hencegett és képzelődött, mint mindenki. Emellett tudott kedves is lenni, képes volt hízelegni, bizonyos pillanatokban érzélgős volt. Szerintem nem sokban különbözött az átlagtól. Az átlag jó emberekből áll?

Kedvel téged? Kérdezte apám.

Persze. Mondtam. Irigyeimre gondoltam, akik mindenféle pletykát terjesztenek viszonyunkról. Vetélytársnőim jutottak eszembe,

akik minden értéküket odaadták volna, hogy lefeküdjenek a miniszterrel. Rosszakaróimra emlékeztem, akik hol itt, hol ott jelentettek föl, hogy eltávolítsanak a minisztériumból. Mit ér, ha kedvel engem a miniszter, mikor annyian utálnak miatta.

Akkor boldog vagy? Kérdezte apám.

Letette a csészét, egy kockacukrot csomagolt ki, s hiányzó fogai közt a nyelvére helyezte.

Nem válaszoltam a kérdésre.

Szopogatta a cukrot, ráncos arca vonaglott, követhettem nyelvének mozgását. Mikor törődött az én boldogságommal? Tulajdonképpen mit akar?

Mintha megérezte volna, milyen kérdések merülnek fel bennem, elmosolyodott.

Végső ideje, hogy jobban megismerj. Mondta. Csak azért látogatlak meg, hogy ne legyünk teljesen idegenek. Végeredményben mégiscsak apád vagyok.

Erre se szóltam semmit.

Apám volt régebben is. Apára lett volna szükségem régebben is. Apám lehetett volna szükségletemben is.

Majd bejövök a jövő héten. Mondta. Ha többször találkozunk, bensővé válik a viszonyunk.

Ki akartam kísérni, de ellenkezett.

Föltalálom magam. Mondta a folyosón. Te csak menj vissza az irodába. Nehogy azzal vádoljanak, szórakozol a munkaidő alatt.

Megcsókolta az arcom, aztán elkacsázott a lépcsőház felé.

Később arra gondoltam, talán öregszik, hogy eszébe jutottam. Az is lehet, beteg, s ezért kíván közelebbi kapcsolatot a lányával. Aztán elfeledkeztem róla, egészen addig, amíg meg nem hallottam, hogy elloptak egy villanyírógépet a pénzügy irodájából. A pénzügyminisztérium éppen alattunk volt az első emeleten, s az uzsonnaidőben általában üresek voltak irodái. Elszégyelltem magam, mikor apám jutott eszembe. Mindkét kijáratnál két-két portás áll. Nem tudott volna kijutni mellettük a lopott holmival. Semmilyen trükkel nem mehetett el mellettük a géppel. Túl nagydarab az írógép ahhoz, hogy apám ide-oda cipelgesse az épületben. Főleg ahhoz, hogy el-

varázsolja a figyelő szemek elől. Szégyelltem régi gyanakvásomat, ami rögvést előbukkant, amint a tolvajlásról hallottam.

Mikor bekéredzkedett hozzám a következő héten, árgus szemekkel figyeltem. Itta a kávét, mosolygott.

Sokat dolgozol? Kérdezte.

Eleget. Mondtam, s arra gondoltam, mennyi időt vesztek hiábavaló üldögéléssel. Hányszor váraozok munkaidő utáni értekezletek végére. Milyen sokszor írom többször le a jegyzőkönyveket, mert valaki pontosít. Mert valakinek utólag jutnak eszébe a fontos gondolatok. Mert valaki retteg, hogy szaván fogják.

Mit csinálsz tulajdonképpen? Kérdezte apám, miközben a kockacukron keresztül szívtá a szájába a kávét.

Mit csinálnék? Mondtam. Jegyzőkönyveket vezetek. Munkanaplót vezetek. Levelezek. Munkabeosztást készítek. Jelentéseket írok. Fogadom a látogatókat. Havi jelentést adok a miniszternek. Emlékeztetem napi teendőire. Kávét és szörpöt viszek be a vendégeknek. Beszélgetek a jelentkezőkkel, amíg eldönti, fogadja-e őket. Közben egész nap telefonálok.

Mindent telefonon intéztek? Kérdezte apám.

Majdnem mindent. Mondtam, és arra gondoltam, néha valóban vörös a fülem a telefonkagyló dörzsölésétől. A főnököm szerint piros fülű nyuszi vagyok. Bókolni akart e mondattal, de ezt csak a hanglejtésből éreztem. Mondhatott volna piros fülű ördögöt is.

Jól keres a posta rajtatok. Mondta apám.

Erre nem feleltem, de elhatároztam, nem kérdezem meg tőle, vajon miért jött. Ha akarja, úgyis elmeséli, ha meg nem, nekem akkor is jó. Mégis éreztem egy kis csalódást, mikor fölkerelkedett. Magamat vádoltam, amiért nem tudtam elhinni, hogy csupán látni kívánt. Óvatosságból lekísértem a portáig. Intettem neki, mikor elhagyta az épületet.

Belémnyilallt a félelem, mikor másnap azt hallottam, ismét eltűnt egy írógép. Eladni el lehet őket, de az írógépeknek személyi jegyeik vannak, mint az embereknek. Előbb-utóbb rájön a rendőrség, hova került a lopott holmi. Nem magamat féltettem, hanem apámat. Éppen eleget égett az arcom gyermekkoromban apám miatt. Nem tagadható, saját biztonságom is eszembe jutott. Mi lesz velem, ha

mégis az öreg csórja a gépeket? Miképpen tekintenek majd rám? Akkor is, ha semmi közöm sincs a tolvajláshoz.

A következő héten szóltam a portásoknak, hívjanak le, ha megérkezik. Mégis rámnnyitotta az ajtót.

Nem mondta a portás, hogy várjál lenn? Kérdeztem dühösen, de csak mosolygott.

Megmagyaráztam neki, fölösleges strapálnod magadat, ismerem én a járást. Mondta, és nyugodtan várta, hogy kiszolgáljam.

Meg akartalak kínálni egy-két tortaszelettel a Carigrad cukrászdában. Füllentettem. Nagyon jó keleti édességeik vannak.

Itta a kávéját. Figyelt. Borostás arca ráncai táncba kezdtek, ha beszélt.

Elmesélte, hogy fölkereste a húgomat is. Panaszkodott, hidegen fogadta a veje.

Alig akart kezét fogni velem. Mondta. Mintha nem is a lányom férje lenne.

Bólogattam. Úgy tettem, mintha nem érteném, hogy nekem szól a tanulság.

Pedig csak szeretném, ha benső viszony alakulna ki. Mondta. Elvégre saját lányom. Nem igaz?

Benső? Kérdeztem, és öntöttem neki még egy csészével.

Benső. Mondta. Éppen ideje, nem igaz?

Ismét lekísértem a portára, ismét integettem neki. Másnap ismét jelentették, hogy eltűnt egy újabb gép. Azon gondolkoztam, beszéllek a miniszteremmel a dologról. Tudjon róla, milyen kínokat állok ki, ahányszor meglátogat az apám. Esetleg szólok a biztonsági főnököknek, hogy előre biztosítsam a jóakarátát.

Harmadnap elterjedt a híre, elfogták a tolvajt. Bizonyos Verebes Jani kínálta olcsó áron az írógépeket. Meg kellett tudnom, ki az a Verebes. Akármennyire is szégyelltem, kísétáltam a húgomhoz, ki akartam kérdezni, mit tud az ügyről. De nem tudott az erről semmit. A Verebest sem ismerte, apánkat se látta hetek óta.

Hát nem járt itt nálad a múlt héten? Csodálkoztam.

Minek járt volna? Mondta határozottan. Tőlem pénzt nem kap. Ezt régen közöltem vele. Akkor se kap, ha rongyokban jár. Lehet,

hogy adok neki egy régi nadrágot vagy a férjem használt zakóját, de pénzt nem. Lesheti.

A húgom erős egyéniség. Nemcsak a házban, lelki életében is rendet tart. Apámnak nem sok esélye volt nála.

A pletykák szerint a rendőrség sem tudja, miképpen csempészte ki a kormány épületéből az írógépeket a tolvaj. Verebes nemigen mondott semmit, azt meg tagadta, hogy társa lenne. Nem hittem el, hogy a felügyelők nem képesek kiszedni belőle az igazat. Akármilyen lesz az eredmény, egyszer vége lesz az ügynek.

Meglepődtem, mikor apám menetrendszerűen beállított az irodába.

Itt vagyok, ragyogok. Mondta.

Borostás mosolya ledörzsölte arcomról az önkéntelen vigyort.

Elfogadta az ügyeletes kávé, hozzáfogott bensővé tevő csevegéséhez.

Fáradt vagy? Kérdezte.

Én meg visszakérdeztem.

Ledobtad már a gépet?

Úgy tett, mint aki nem tud semmiről.

Miféle gépről beszélsz, te lány? Kérdezte felháborodottan.

Új segítőtársad van? Kérdeztem dühösen.

Hörpintett a feketéből, rága az italt, mint aki nem érti meg a szavaimat.

Azt hiszed, nem kapnak el? Kérdeztem.

Ráncai most is mosolyba fonódtak, de a szeme rémülten bámult rám.

Ha Verebes tartotta is a pofáját, egy másik senkiházi azonnal köpni fog. Mondtam. Mérgemben kiabálni kezdtem, pedig az idecsődíthette volna a szomszédos irodák dolgozóit.

Nem lehet az írógépeket büntetlenül lopni. Sziszegtem a fülébe. Azokat felismerik. Ha jót akarsz, tüntesd el ezt a legújabbat. Dobd a Dunába. Követhető. Felismerik. Érted?

Először azt hittem, tagadni fogja, de aztán bólintott.

Olyan, mintha aláírtál volna, mikor egy írógéppel házalsz. A szakértők mindegyikről tudják, hova tartozik. Sziszegtem. Találj ki

valamit a haverodnak, tüntesd el a gépet, mert a nyomodra bukkan-
nak még ezen a héten.

A szeme mutatta, hogy megtört. A szembogara fénye csökkent,
ráncok jelentek meg a szeme sarkában, elszomorodott a szeme.
Szótlánul üldögélt. Majdnem megsajnáltam.

Ki sajnál engem? Megkeményítettem az arcom.

Ha bensővé teszel minket, azzal jár, hogy tönkreteszel. Mond-
tam egy idő múlva.

Úgy nézett rám, mint egy öreg kutya, amit szidnak.

Nem magyarázhattam neki hosszan a kormányzati tisztviselők
erkölcsi profiljáról. Vagy az ifjúkommunisták morális szempontjai-
ról. Vagy a miniszter hisztérikus félelmeiről. Rövid és érthető vol-
tam, hogy apám ne jelenjen meg többet a munkahelyemen.

Tűnj el. Mondtam neki. Ha van lakásod, majd én felkereslek.

Van. Mondta, és azt vettem észre, ajka reszket. Nem tudtam,
hogy elérékenyedett, vagy pedig füllent.

Van. Bólintott. Egy özvegyasszony befogadott.

Nem szoltam, vártam, majdcsak kiböki a címet.

Van. Mondta. Lehet, hogy kicsit szegényes, de fűthető kamra. És
jól érzem magam ott, csak még fát kell szereznem télire.

Ez mintegy magyarázatul szolgált az írógéplopásokra.

Ha kimégy innen. Mondtam keményen. Ne közelítsd meg a sze-
metes konténert, mert figyelik. Csak tűnj el a környékről.

Csak az ajtóig kísértem.

Ha mégis lesz címed, egyszer meglátogatlak.

Ezt mondtam neki búcsúzóul.

Csak akkor kezdtem el sírni, mikor magamra csuktam a mosdó
ajtáját.

MEGLEPNEK MÁS ARCOK

Az állomáson mindig ér meglepetés. Mikor leszálltam a vonatról, mindössze húsz dinárom volt. Éppen egy kávéra elég.

Iszogattam a feketét, mikor mellém zuhant a nő. Ittas volt, és öreg. A korát nem tudtam megállapítani, de a szeme alatt, a szája körül ráncok húzódtak. Zavarba hozott érdeklődése. Nem is tudtam, mit kezdjek vele.

Szépfiú, hogy vagy? Kérdezte, és mosolygott.

A mosolya fiatalos volt. A fogai ragyogtak.

Semmi mást nem iszol? Kérdezte. Egy pohár konyakot? Sört? Bort?

Ürmöst rendelt. Lehúztam öt vagy hat sört. Mikor rápillantottam, huncut szemével találkoztam.

Még egyet és megyünk? Kérdezte.

Még egyet. Mondtam. És mehetünk.

A Duna-parton lakott. Az ablakok a péterváradi toronyra néztek, ha ráértem, órákig üldögélhettem a látványban gyönyörködve. A folyam csendesen mozgott a falak alatt, néha elhaladt egy vontató négy-öt sleppel.

A hűtőben találtam sört, a könyvespolcon klasszikus művek sorakoztak.

Nem vagy fáradt? Kérdezte. Nem is vettem észre, hogy levetkőzik. Bámultam a Dunát meg a szemközti várat.

Még nem fáradtam el. Mondtam. Megiszom a sörömet.

Nem ellenkezett. Elaludt a paplan alatt.

Az arca ráncos volt. Ugyanakkor kedvemre való. Mintha mosolygott volna álmában. Kiittam a maradékot, az üveget elraktam a kamrába, aztán óvatosan melléje húzódkodtam az ágyba. Nem ébredt fel, csupán sóhajtott egy nagyot.

Reggel sült szalonna szagára ébredtem.
Ki vagy? Kérdezte a nő, amikor helyet foglaltam az asztalnál.
Semmi sem emlékszel? Kérdeztem vissza. Magam elé húztam a tükörtojással teli tálat, kiszedtem mind a három kisütött tojást.
Mire emlékeznék? Kérdezte a nő, miközben feketekávéját töltött két bögrébe.
A tegnapi csodás estére. Mondtam teli szájjal.
Leült velem szemben. Iszogatta a kávé, bámulta hatalmas étvágyamat.
Búzavirág színű szeme volt. Mintha a szembogara is kék lett volna.
Kora szerint anyám lehetett volna.
A nézése viszont nem volt anyás.
Mikor megitta a kávéját, maga mögé nyúlt, s a kredencről félig üres üveg ürmöst vett le, néhány kortyonyit az újabb adag kávé alá öntött.
Jó gyerek vagy. Mondta, és kortyintott. Mindjárt megállapítottam rólad, belevaló fickó vagy.
Sör van még? Kérdeztem, és mivel nem felelt, magam pattogtam el a frizsiderig.
Láttam, bevásárolt.
Jelen pivo. Mondtam, miközben élvezettel habzsoltam a hideg italt.
Aztán néztem a Dunát az ablakból.
Napokig jól elvultunk.
Csak akkor nyűgösködött, ha elfogyott az ürmös. Gondom volt rá, hogy legyen néhány üveg a kamra polcán.
Egy reggel megrohantam, amíg nyújtózkodott mellettem. Úgy éreztem, ennyivel tartozom neki, hiszen ellátott, etetett meg itatott, s ha látta, hogy mozdulatlanul ülök az ablakban, sohasem zavart meg.
Meglepetésemre az ing alatt ruganyos női testet találtam. A mellei is formásak voltak, a combja is kerek és kemény. Igyekeztem kitenni magamért, de hadműveletem nem hatotta meg túlságosan. Szorosan lezárta a szemét, inkább tűrte, mint viszonozta csókjaimat.
Ha nem ragad magával a hév, kipattanok az ágyból.

Nem tetszett? Kérdeztem, miközben megtörölte magát a ledobott inggel.

Ki vagy te? Kérdezte, és rá kellett jönnöm, hogy nem tréfál.

Minden reggel újraismerkedett velem.

Rossz érzés fogott el, mikor reggelente elkövetkezett a bemutatkozás, ezért mindenféle trükköt agyaltam ki, hogy szórakoztatóbb legyen a dolog. Álruhát öltöttem, maszkot készítettem papírból, a fejemre terítettem a lepedőt, onnan huhogtam feléje.

Sohase nevetett reggelente.

Monoton hangon kezdte a kérdezősködést.

Azon se idegeskedett, ha hazudtam neki.

Azt mondtam, én vagyok a pápa. Én vagyok a postás. Én vagyok Egyiptom örökös alkirálya. Ilyenkor összeszorította a száját, de nem hazudtolt meg, eltűrte otromba tréfáimat.

Iszogatta az ürmössel hígított feketét, s hagyta, olvassak nyugodtan az ablakmélyedésben.

Kivártam az ebéd utáni heverészés idejét, hogy szerelmeskedjek vele. Megszerettem a testét, csak hiányoltam belőle a lendületet. Mindössze tétlen engedelmet volt képes mutatni. Produkáltam magam, újabb pózokat követeltem tőle, erősen haraptam ajkait. Bezárult, ahelyett, hogy megnyílt volna hevesésgemtől.

Lassan rájöttem, hogy fél.

Ne félj! Mondtam neki.

Simogattam.

Szeretlek! Hazudtam neki, csakhogy megrebbenjen szorosra zárt ajka, de nem tudtam elérni célomat.

Valamitől félt.

Nem tőlem, hiszen ha nem mutatkoztam be neki, egész nap nem tudta, ki vagyok. Talán nagyon megbántották valaha. Talán megverték, esetleg megerőszakolták.

Hiába kérdeztem a múltjáról, csak mosolygott.

Néha megjegyezte, hogy én jó fiú vagyok.

Untam a jófiúságot.

Viszont jólesett a szoba csöndjében üldögelni. Elolvastam szinte az egész könyvtárát. Megittam összes sörét, ha más nem volt, még az ürmöst is.

Mikor megnéztem magam a tükörben, láttam, hogy olyan rózsaszínűre gömbölyödtem, mint a negyedéves malacok.

Egy éjjel magamhoz vettem minden pénzt, amit a házban találtam, s elmentem a Féllábúhoz kártyázni. Éjfélkor minden zsebem tele volt a nyereménnyel, hajnali hatkor nem volt egy petákom se.

Egész nap lófráltam a városban, hátha összejön valami a fiúkkal. Nem volt szerencsém aznap.

Este kimentem az állomásra, hogy lenyúljak egy részeg utast.

Ittam a kölcsönre kapott feketét, mikor mellém zuhant a nő.

Ittas volt, és öreg.

Szépfiú, hogy vagy? Kérdezte.

Nem ismeresz? Kérdeztem. Erre nem válaszolt.

A mosolya fiatalos volt. A fogai ragyogtak.

Semmi mást nem iszol? Kérdezte. Egy pohár konyakot? Sört? Bort?

Én vagyok. Mondtam. Hidd el, én vagyok, akit szeretsz.

Ürmöst rendelt. Lehúztam öt vagy hat sört. Mikor rápillantottam, huncut szemével találokztam.

Még egyet, és megyünk? Kérdezte.

Még egyet. Mondtam. És mehetünk.

A Duna-parton hideg szél fűjt a nyakamba. Addig tízszer is megkérdeztem tőle, felismeri-e az arcomat. Ha jól értettem, azt motyogta, hogy meglepi mások arca.

Ettől ideges lettem.

Legszívesebben sorsára hagytam volna, de nem volt hol aludnom, s tudtam, vannak még jó regények a polcon. Azt is reméltem, hideg sör vár a frizsiderben.

Megnyugtatót gondolat, hogy míg kinn zúg a szél, én ott ülhetek a mélyedésben, és ingujjban bámulhatom a Dunát.

Mindig csodáltam azt a nyugalmat, ahogy a Duna mozog.

Ülök majd egy nő lakásában, aki nem ismer, s bámulom a folyót, amely nem törődik velem.

A POGÁNYOK ÖRÖKSÉGE

Hármasban ültünk a Féllábúnál. A harmadik kör után kezdtünk őszinték lenni. Tragacs egy régi nyárról mesélt. Gombát keresett a hegyen.

Ott ült a popovicaí tónál egy öregasszony, és cigarettázott. Olyan volt szegény, mint a boszorkány a János vitézben. Horgas orrú, ráncos és villogó szemű.

Melléje ültem, és kértem tőle egy cigit. Szó nélkül adott egy Marlborót, meg is gyújtotta, de nem szólt. Megvárta, hogy leszívjak egy-két slukkot, aztán egyszer csak azt kérdezte, hogy látom-e a kén-dioxidot. A hangja is igazolta külsejét. Sipított, és reszelt a hangja. Ha fiatalabb és tapasztalatlanabb lettem volna, határozottan megrémiszt. Mondtam, nem látok én semmiféle dioxidot, csak a várost látom.

Szerettem nézni a várost. A Duna két partján nőtt a város, egyre nagyobb lett, egyre gazdagabb. Én is szerettem volna rendes munkát kapni benne. Szerettem volna elhelyezkedni, hogy feleségem legyen, és gyerekeim szülessenek, aztán már csupán kirándulni mentem volna a hegyre. Bámulni a kilátást, az új hidakat, az új épületeket, a panorámát, mint ez a gazdag hölgy.

Füstköd van a város felett. Mondta.

Igaza volt. A város felett minden áldott nap füstköd terjengett. Én is láttam. A negyedik vagy az ötödik emelet magasságában keletkezett, a gyárak füstjéből meg az erőművek füstjéből, a reggeli forgatag meg a szénnel fűtött házak piszkából állt össze. Gondoltam, nincs város füstköd nélkül. Gondoltam, nem nőhet egy település sem füstköd nélkül. Gondoltam, nincs fejlődés, sem munka, sem új házak füstköd nélkül.

Elviszi a szél. Mondtam. Csak egy kis szellő kell hozzá.

De a vénasszony kelletlenül fintorgott.

A levegőszennyezés nem múlik el magától. Sipította. Én ezt tanulmányozom már húsz éve.

Húsz éve? Csodálkoztam.

Hivatalosan. Mondta a nő. Egyetemista koromban kezdtem el ezzel foglalkozni. Először azt hittem, a város fekvése az oka. Aztán azt hittem, a fejlődő gyáripár az oka. Ma már tudom, nem volt igazam.

Hát mi az oka? Kérdeztem. Valami oka csak van, hogy ez a felhő ott lebeg a város felett.

Több oka van. Mondta a nő. Ködből és füstből álló sapka alakul ki.

Azt látom én is. Mondtam.

A nő elővette a Marlborót, rágyújtott, majd nekem is adott egyet.

A gyárak dolgoznak. Mondta. A kocsik füstölnek. A kémények füstölnek. Közben nincs légáramlás. A szennyező anyagok összegyűlnek, nem képesek felhígulni. A város felett fal keletkezik, alatta egyre halmozódnak a káros anyagok. Nemsokára haldoklanak az emberek.

Néztem a várost. Néztem a füstöt. Ott szerettem élni.

Haldoklanak? Kérdeztem.

Katasztrófa következik be. Mondta rikácsoló hangján. A nagyfokú szennyezettség önmagában veszélyes. Egyre többen lesznek betegek. Egyre többen halnak meg.

Elpusztul a város? Kérdeztem.

A füstszemcsék egyre nagyobbak lesznek. Mondta, és mosolygott. Ezek alkotják a levegőben láthatóvá vált halványkék párát, majd a ködöt. Aki ezt belélegzi, szédül.

Dehát elviszi a szél. Mondtam. Ezt a ködöt elviszi a szél.

Újvidéken csak ősszel fúj a szél. Mondta, és mosolygott. A legtöbb bajt a kén-dioxid okozza, ami kénsavvá oxidálódik. Nem tudjuk eltávolítani. Pusztítja a növényzetet, tönkreteszi az építőanyagokat, korrodálja a fémeket, megkárosítja az embert.

Menjünk falura? Kérdeztem mérgesen.

Ne menjetek sehova. Sipította pont olyan hangon, ahogy a kultúrör színpadán a boszorkány, mikor halálba küldte Iluskát. Dö-

göljetek meg. Úgyis fertőzöttek vagytok. A gyerekeitek korcsok lesznek. Az unokáitok betegen születnek.

Valamit csak lehet tenni. Mondtam.

Gonoszul nézett rám.

A fák kiszáradnak. Sipította. A falak homokká válnak. A nők meddőn születnek. Az állatok közül csak a bogarak szaporodnak tovább.

Felugrottam.

Megszökni se bírsz. Sipította. Már a tüdődben van a nyavalya. A csontodban van a kór. Már az agyadban a pusztulás.

Két nap múlva azt olvastam a Magyar Szóban, hogy a Fruška gorában megtalálták az Újvidéki Egyetem ismert vegyészprofesszorának a holttestét. A tanárnőt, akinek A levegő szennyező anyagai és A nagyvárosi klíma ára című könyvét világszerte fordítják, és tankönyvként használják, ismeretlen támadók kirabolták. A rendőrség nem közölt közelebbi adatokat. A nyomozás folytatódik.

Tragacs kiitta pálinkáját, és intett a Fállábúnak, hogy öntsön mindnyájunknak.

A vénasszonynál nem volt egy fitying se. Mondta, és fintorgott. Csak ült ott a hegyen, és köpkölte a várost. Áradt belőle a gonoszság, és még öngyújtója se volt. Két szál cigaretta meg öt szál gyufa volt a táskájában. Semmi más.

Kicsoda lakozik sátorodban

Magó is lehajtotta a fityók maradékát, aztán így szólt.

Nem tudjátok rólam, pedig igaz, egyszer három teljes hónapig nem ittam. Egy kortyot se.

Diadalmasan körülnézett, várta az elismerést, de a Fállábú az újságot böngészte a kályha mellett, mi meg szótlánul vártuk a folytatást.

Egy reggel zárt helyiségben ébredtem föl. Rács az ablakon, kémlelő az ajtón. Meg se próbáltam feszegetni a kilincset. Csak azon törtem a fejem, mit követtem el.

Arra emlékeztem, hogy előtte való nap pecázni indultam. Kibikliztem a Hágliba, ott Keszégh Józsiával találkoztam. Az iszákjában volt még egy kis maradék pálinka, azt megittuk. De úgy emlé-

keztem, kiültem a partra, mert utána fogtam néhány halat. Talán elvittem a halakat eladni. Bántott, hogy elhagytam a biciklit meg a felszerelést. Kedvemre valók voltak.

Nyílt az ajtó, bejött egy kövér bácsi.

Maga az ügyeletes? Kértem.

Én vagyok. Mondja.

Mit követtem el? Kértem.

Menni kell reggeli ájtatosságra. Mondja.

Tisztára úgy éreztem, másik világba csöppentem. Sehol egy zsaru. Nem hallani a szokásos csörömpölést. Nem vitatkoztam, hátha új szokásokat vezettek be. Mentem az öreg után.

Nem ismertem föl a börtönt. Az öreg bevezetett egy templomba, de kevesen voltak nagyon. Öten-hatan üldögéltek a padokban. Néhányen csuhában.

Egyikük közelebb volt, kérdezősködni kezdtem volna, de leintett.

Ők imádkoztak. Én nézelődtem.

Aztán mentem az öreg után. Egy közepes nagyságú teremben reggeliztünk, soványka túró meg cipó volt az asztalon. Megvártam, amíg befejezik az evést, akkor megkérdeztem az öreget, ez melyik börtön.

Ez rendház. Mondta.

Azért imádkoztak kenyérszegés előtt.

Melyik rendház? Kérdeztem.

Nem mindegy? Kérdezte.

Végeredményben igaza volt, de engem mégis furdalt a kíváncsiság, miképpen kerültem ide. Szerintem nem változhatott kinn annyit a világ, hogy büntetésből egy rendházba tegyenek. Megvártam, amíg az egyik csuhás egyedül maradt, tőle kérdeztem meg, hogy mi a helyzet.

Büntetésből vagyok itt?

Le fogsz szokni az itálról, fiam. Mondta.

Ez a büntetésem?

Isten nálunk nem büntet, fiam. Mondta. Isten mindnyájunkat vezet.

Engem éppen elég sokszor a Fállábúhoz vezetett. Gondoltam magamban. Nyikkanni se mertem, mert még visszavisznek a börtönbe. Attól a rendházban mégis jobb volt. Festéket adtak, kefét,

ecseteket, és bemázoltam a szobákat sorban. Az étel aránylag tűrhető volt, csak egyhangú itt is, mint a börtönben. Hétfőn paprikás, kedden krumpis tészta, szerdán bab, csütörtökön sült máj, pénteken hal. Szombaton és vasárnap változatosabbá vált az étrend, néha kaptunk sült karajt, néha szármát adtak. Ital egy csepp se. Fölfogjátok? Egy csepp se.

Negyedik nap annyira kiszáradt a szám, hogy a földhöz vágtam az ecsetet. Jött egy borjúszerű csuhás.

Egy korty pálinka nem bűn. Mondtam.

Leült mellém. Nem szidott, nem is vigasztalt. Imádkozott. Egyforma, éneklő hanghordozással, mintha misén lennénk.

Boldog, aki a nyomorultra gondol, a veszedelem napján megmenti az Ur.

Mutattam neki, hogy reszket a kezem.

Az Úr megőrzi azt, és élteni azt. Boldog lesz e földön. És nem adhatod oda ellenségei kívánságának.

Meghalok. Nyöszörögtem. Meghalok a szomjúságtól. Fáj a gyomrom.

Az Úr megerősíti őt az ő betegágyán. Bármilyen az ágya, megkönnyíted betegségében.

Rettenetes türelme volt annak a csuhásnak. No persze, más dolog nem is volt, csak türelmesnek kellett lennie. Tény, hogy legyőzte a gyomrom fájdalmát a türelmével. Százszor és százszor elmondta ugyanazokat a zsoltárokat, amíg ki nem űzte az ördögöt belőlem. A végén befestettem a rendházat teljesen. Egészen rendbe hoztak. Kicsit megsoványodtam, de a második hét végén már nem éreztem azt a kínzó belső tüzet, ami eleinte meggyötört. A végén együtt mormoltam vele a vigasztaló szavakat.

Uram, ne feddj meg engem haragodban, és ne ostorozz engem búsulásodban.

Volt néhány mondása, ami megragadt bennem. Ma is azt kérdem magamtól, ha elfog a méreg: Ki lakozik a te sátorodban? Ez mindig eszembe juttatja, hogy az embernek saját magának kell vigyáznia a tetteire. Vagy ti nem úgy gondoltátok?

Ültünk a Fél lábúnál, ittunk, s nem volt kedvünk bölcsekedni. Magó folytatta a történetét.

Három hónapig laktam a csuhásoknál. Sokáig azt hittem, a börtönparancsnok kölcsönzött ki nekik, de kénytelen voltam rájönni, hogy nem így történt. Mikor befejeztem az ebédlőt, odajött a gvardián, és megdicsérte a munkámat.

Majd jelentse a rendőrfőnöknek. Mondtam.

Mi köze a te két kezed munkájához a rendőrségnek? Kérdezte.

Nem ők hoztak ide? Kérdeztem.

Magad akaratából vagy itt, fiam. Mondta. Az Isten vezérelt a mi házunkba.

Én meg azt hittem, a büntetésem töltöm. Viszont ha saját akaratomból jöttem is be, saját akaratom mit se jelentett a távozás szempontjából. Az ajtót rendszeresen zárták, a házból kilépni nem engedtek.

Ha József atyát kérdeztem, aki mellettem mormolt, leginkább nem is válaszolt.

Könyörülj rajtam, Uram, mert ellankadtam.

Ilyeneket mondott.

Nem mintha a kapuzár olyan bonyolult lett volna. Egy szög vagy egy szilárdabb drótdarab is elég lett volna hozzá. A lelkemben nem döntöttem el, mit tegyek. Ha kimegyek, megint vár Rózsika meg a két gyerek, Eszti ke meg a három gyerek, összeadtam magam Szilviával is, aki leeszi rólam a húst, ha meglát, mert hetekig meg se jelentem, az állásomat elvesztettem, kereset semmi, pedig heten várják, hogy juttassak nekik. Csupa zűrzavar az életem. Valóban nem lehetett tudni, kicsoda lakozik az én sátoromban.

Akkor éppen a sekrestyében dolgoztam, s megcsörrent valami a régi szekrényben, amit bezártak előlem az atyák. Először azt hittem, kegyszerek vannak benne, de nekiestem vállal, s akkor üveg koccant benne. Nem volt benn József, magamnak kellett intézkednem. Jól sejtettem, bort tartottak a díszes ajtó mögött. Mikor kinyitottam, az alján fonatos üvegekben, a polcokon literes palackokban ragyogott a vörösbor.

Könyörülj rajtam, Uram, mert ellankadtam.

Nagyon ellankadtam a látványtól. Száraz voltam, mint az itatóspapír. Egy este az is eszembe jutott, hogy ezek barátot akarnak farragni belőlem. Ideje volt cselekednem.

Lelkem is igen megháborodott, Uram.

Három hónap után úgy döntöttem, jöjjön a bor. Lehet, hogy megszentelt bor volt, mert kegyetlenül beszívtam tőle. Vagy a sok önmegtartóztatás tette, de négy-öt üvegtől úgy beakasztottam, hogy lehánytam a gvárdiánt. Hosszú ívben hánytam, amikor bejöttek az atyák, teljesen tönkretettem a falakat, pedig három napig dolgoztam rajtuk. Egy nyitott palackot szorongattam, azt nem adtam oda senkinek.

Végül a kórházban ébredtem föl. Kiderült, hogy a mentő vitt be elvonókúrára, mert állítólag magam akartam így mindenáron.

Ott aztán nem őrizték az embert. Még aznap kísértálam, és meglátogattam Szilviát, aki egy Pista nevű pasassal élt. Kiteszékeltek rögvést. Akkor hazamentem Esztikéhez, de ott meg egy Róbertet találtam. Rózsához nem is mentem el, tudtam, hogy együtt él Bölömmel.

A biciklimet sajnálom legjobban.

Azóta szereztem másikat, de az elveszett valahogy kézbevalóbb volt. Könnyebben is forgott a kereke.

Most valahol egy másik sátorban lakozik.

Féltem látni egeidet

Blazsek csöndben ivott, sokat sohasem beszélt.

Most rajta volt a sor.

Apámat nem ismertem. Mondta.

Minden mondat után szünetet tartott. De mi kívártuk. Volt időnk elég.

Anyám se akart róla beszélni. Pedig kérleltem. Minden gyereket érdekel, kitől származik. Én is kíváncsi voltam, milyen ember az apám. Mert az embernek valahová tartozni kell. Akkor bátrabb, mérészebb és szabadabb is. A fekete a feketékhez, a sárga a sárgákhoz húz. Én meg egyedül lebegtem a szélben, mint a pacsirta. Ki vagyok én? Ezt kérdeztem anyámtól, mikor apám után érdeklődtem. Sokáig megkerülte a választ, de mikor kamaszkodni kezdtem, elvadtam. Mind nehezebb volt kordában tartani. Nem bírtak már ve-

lem sem a nővéreim, sem a tanárait. Akkor egy őszi délután kettesben maradtunk otthon, és anyám végre megnyílt.

Engem két férfi hagyott el. Mondta. Itt maradtam két kicsi lányal ebben a házban. Szakmám nem volt, csak szorgalmam. Dolgoztam, de csupán annyit kerestem, hogy megéltünk. Ha nem segítenek apámék, akkor még ruházni se tudtam volna a gyerekeket.

Nem tagadom, figyeltem a férfiakra. Fiatal teremtés voltam, igaz, két kislány fogta a szoknyámat, de sokat álmodoztam arról, hogy a kezemet egy igaz férfi szorítja majd az öklébe. Elképzeltem, hogy engem valaki őszintén szeret. Megálmodtam a simogatását, a gyengédségét, a suttogását.

Közben egy emeletes ház építésén dolgoztam. Mindeneslány voltam, ha azt parancsolták, hordtam a téglákat, ha kellett, vizet hoztam a kőműveseknek, ha befejeztek egy emeletet, úgynevezett előtakarítást végeztem, vagyis minden fölösleges darabot vödörkbe gyűjtöttem, lehordtam a szemétygyűjtőbe. Egész nap forogtam, mint a motolla. Nemcsak én, ötven voltunk mindenesek, jutott mindenki-re munka. Uzsonna idején lejártunk a Dunára. A parton hűvösebb volt, mint az épületnél, és a fűzfák alatt kényelmesen heverésztünk. Fecserésztünk, néztük a folyót meg az evezősöket. Nem messzire dolgoztunk az evezősklubból, nekem érdekes volt, hogy valaki azzal gyötri magát, órák hosszat evezzen a vízen, anélkül, hogy fizetnének keserves erőfeszítéséért. Szép fiúk voltak az evezősök. Magasak és széles vállúak. Kapcsolatot nem teremtettem velük, megszűni világ volt számomra az ő világuk, de vágyódtam utánuk, lestem rájuk. Egészen mások voltak, mint az építőmunkások, akik közül néhányan ki akartak kezdeni velem, de elhajtottam őket a közelből, mert csupa hülye viccet tudtak, és a kezük ugyanolyan kemény, sebzett és érdes volt a munkától, mint az enyém. Ha udvarolni akartak, a fenekembe csíptek, mást nem tudtak kitalálni.

Az evezősök közül egyikük egyszer kifordult előttünk. Felénk nézhetett, elgondolkozhatott, mert a bal karjával túl hirtelen mozdulatot tett, s a könnyű csónak visszafordíthatatlanul kibillent egyensúlyából. Nagyot csattant a vízen, lemerült, aztán prüsszkölve bukkant fel a csónak másik oldalán. Mi nők a parton neveltünk, ahogy a torkunkon kifért, de a férfi úgy tett, mint aki semmi másra

nem figyel, csak a csónakkal bajlódik. Kimászott a partra, átnézte a csónak alját, majd kirázta belőle a vizet, s akkor ismét helyet foglalt benne. Magas, naptól megbarnult férfi volt, izmai izgaton játszottak a bőre alatt. Aznap éjjel vele álmodtam.

Másnap nem láttam, de harmadnap az építkezésen maradtam túlórázni, s a délutáni uzsonnámat egyedül költöttem el a vízparton. Mikor a fűzfák alá értem, a férfi ott ült a csónakja mellett, sárga szalaggal kötötte át az evezőt. A fogáson igazított, hatalmas markának keskeny volt a rúd, azt szélesítette. Letette, mikor észrevett, s hogy a füre telepedtem, mellém heveredett. Nem szólt egy szót sem, én is némán bámultam. Olyan sima volt a bőre, mint a kislá-nyoké. Olyan kék volt a szeme, mint az ég késő délután. Olyan illata volt, mint a frissen vágott szénának a Guszak-szálláson. Mikor otthon igazi férfiakra álmodtam, éppen ilyen férfi járt az eszemben.

Alig mertem hozzáérni a vállához. Kerek válla volt, csak ha mozdult, akkor rajzolódtak ki az izmok szalagjai keresztben. Érdes tenyeremmel simogattam az arcát, s a nyakába hajoltam, hogy beszívjam bőrének illatát. Futó csókot leheltem ajkára, és azt képzeltem, hogy ő a férjem. Szerettem volna olyan férfit szerezni, aki csak velem törődik. Olyan férfit, aki elfogad engem. Aki mással többé nem törődik, aki minden munkámban segít, aki megérti gondjaimat.

Mikor segítettem a csónakot a vízre tenni, azt hittem, ilyen férfit ismertem meg. Beleillesztette az evezőket a csuklókba, majd szállni kezdett a vízben. Még az evezők csobbanását sem lehetett hallani. Átröpülte a Dunát, s eltűnt a késő délután homályában. Tulajdonképpen akkor fogantál meg, kisfiam.

A képzelet és a remény fia vagyok. Anyám szerint azt a férfit, akit ő megsimogatott, sohasem látták a Danubius evezősklubban. Anyám elbeszélése alapján egy görög istent kerestek. Sajnáltam anyámat, mert biztosan kinevették. Pedig nincs mit nevetni sem az álmokon, sem a képzelet játékain. Ha nem álmodoznának az emberek, még a faekéig se jutottunk volna el. Ha nem képzelődnének, nem épülne az a sok emeletes ház világszerte.

Miért nem ültél be a csónakjába? Kérdeztem anyámat.

Nem válaszolt, összeszorította ajkát.

Akkor te is vele szálltál volna át a folyón. Elszálltál volna messzire. Őrizted volna az igaz férfit, ha egyszer ráleltél.

Fölöslegesen szidom anyámat, tudom, a két kislányára gondolt akkor délután. Ott maradt, és ledolgozta az esti váltást is, hogy több pénzt hozzon haza elsején.

Én meg a képzeletből a való világra születtem. Azért nem vagyok képes megbirkózni a valósággal sosem. Küzdök saját álmaimmal, nem engedek nekik, nehogy úgy járjak, mint anyám. Csak néha bámulok át a túlsó partra, ha horgászás közben elfog a képzelődés. Olyankor úgy érzem, nem lenne szabad megállnom a valóság határain. Bele kellene vetni magam egy álomba, hogy messzire röpküljek én is. Mert itt szolga vagyok, a valóság szolgálja, éhes és fáradt kisbéres. Közben lehet, hogy király lehetnék. Igazi úr, az élet parancsolója. Ha megijedek ettől a lehetőségtől, rádöbbenek, hogy velem kihal a család. Utánam nem marad senki, aki folytassa az álmokat. Utánam csak a Duna marad emlékezetül. Más nem vigasztalhat. Csak az örökké csobogó folyó, amely mindig álmodik. Álmában megszabadul a partjaitól, végtelen és megállíthatatlan. Akár csak én. Mikor álmodok.

A haszontalan venyige

Magunkba mélyedve hallgattunk, mikor a Fállábú lecsapta a kezéből az újságot, és a kályhához bicegett. Fát dobott a tűzre, de mindössze egyetlen darabot, mert nagyon spórolós volt, aztán viszszaült a székébe. Morgolódott.

Blazsek megbökött, én meg a többiek felé intettem.

Fállábú minden este magánbeszédet mondott. Ha csend volt a helyiségben, néha érteni is lehetett a szavait.

Én szerettem hallgatni.

Nem mindig jó. Mondta a Fállábú maga elé. Talán nem is tudta, hogy hangosan gondolkodik. Van egy határ a gondolatok és a hangos beszéd között, amelyet észrevétlen lépünk át, ha fáradtak vagyunk.

Nem mindig jó a meleg. Elkókadnak az emberek. Nem Szibéria. Csakhogy érdemes-e a fát pazarolni. A haszontalan venyige gyors-

sabban ég, nagy meleget ad. Ki gyűjti a venyigét fölöslegesen? Sári néni járja az erdőt. A fiai meg Venezuelában. Lóháton nyargalásznak a marhák után. Pénz meg sehol. Nyugdíj sehol. Csak cipelni azt a sok rőzsét, hogy ne fázzon az ember. Valamikor akadt ember, aki vágta a fát. Széles pofájú baltája volt, levetette a bekecsét, nagy lendületet vett. Messzire hallatszott csattogása. Mikor élesítette a kővel, ütemesen csettegett a fém. Nyissz meg nyessz. Nyissz meg nyessz. A nyulak féltek az ólban. A nyulak ismerték, mi a balta. Ahogy a friss fűvet nyelték, habzsolták, elég volt megvillantani a baltát, már a sarokba szorult fele. Fele nem törődött semmivel, csak a hasával. Mindenütt így van. Legalább fele nem törődik semmivel. Tőlük fenhetik a baltát, tőlük lecsaphatnak, tőlük vihetik a mellettük levőt. Megint elment egy teherautó. Éjjel szállítják az árut. Nem alszanak a sofőrök semmit. Aztán csodálkoznak, honnan az a sok baleset. Éjjel nem láthatnak jól. Ballag valaki az úton fekete ruhában. Nyissz meg nyessz. Meg nem engedett sebességgel vezetett. Mindenki úgy vezet, ahogy tud. A sebesség csábítja az embert. Úgyis fáradt, akkor minek haladjon lassan, mint a csiga. Ki mászkál éjjel az úton? Ki törődik a másikkal? Ki gyűjti a venyigét? Minek a venyige annak, akinek fája van. Sok a szép fa az erdőn, irtják is nagy szorgalommal. Mintha évente új nőne helyette. Több nemzedék öregedett meg, amire olyan sudár tölgy lett belőle. Szinte csábítja a villámot. Körülnőtte a folyondár, ötven tő venyige mászik föl rajta, rigócsaládok, búbos bankák, mohák családja, gomba-tenyészet, mind magán hordja, mindnek tőle függ az élete. Mégis nekiesnek a baltával. Nem kímélik az életet, mert nem becsülik semmire. Ahogy Kovácsot kérdezte a bíró: Nem ijedt meg, hogy véget vet egy ember életének? Mire Kovács azt felelte, hogy elég éles volt a balta, mitől félt volna. Nyolc évig ült ugyanabban a cellában. Engem háromszor helyeztek át. Minek költöztetnek, hiszen csak fél évem van még hátra, kérdeztem másodszor. Senki mást nem mer egy rablógyilkos mellé helyezni a parancsnok úr. Mondta az őrmester. Én rablógyilkosok mellé való vagyok? Mert olyan békés természetű. Mondta az őrmester. Pedig Kovács csupán fecsegett. Éjjel megálmodta, amit tett, akkor vigasztalni kellett. Törölgettem a könnyeit, mint a kisfiamnak. Aki meghalt. Szénnel tüzel-

tünk akkor. Az asszony megmozdította a szellőztető drótját. Egy vacak dróton múlik az élet. Nem tudtam sírni. A nyulak sírnak. Nyüszítenek. Kapálóznak. Akkor se sírtam, amikor elütött az autó. Maga jól van. Mondta másnap az ügyeletes. Csak egyik lába veszett oda. De ki vezette a kocsit? Nem tudni, ki vezeti ezt a sok teherautót éjjel. Fáradtak mind. Csodálkoznak, ha elütnek valakit. Zökken a kocsi, megyünk tovább, ez csak egy nyúl volt. Minek törödni egy nyúllal? Minek a zöldellő fával? Minek a rigókkal? Fogalmam sincs a halálról. Csak a fájdalmat ismerem. Adj gázt, adj gázt, hamarabb ágyba kerülünk. Az embert hosszában kell összehajtani. A fát szét kell darabolni. Csak a friss venyige hajlítható. A fából bútor lesz. Edény. Szobor. Eszközök. Kocsi. Szánkó. A venyige gyors tüzet ad. Lobban, és vége. A lelkész azzal vigasztalta Kovácsot a misén, hogy ellobban az a néhány év, ami büntetést kapott. Aztán Kovács panaszkodott nekem, hogy az az ő élete, ami ellobban. Én meg azt mondtam, ő gyújtotta meg a lángot, mikor fejszét kapott a kezébe. Azon a vasárnapon nem szólalt meg többet, de éjjel megint törölgettem a könnyét. A nehéz fiú. A börtönben is fegyvert reszelt magának az ágy egyik rugójából. Fegyver nélkül nem tudta elviselni a mindennapjait. Könnyebb kiirtani az erdőt, mint felnevelni. Viszik nyakló nélkül a fát, Sári néninek meg csak a venyige jut. A favágók bólogatnak feléje. Vigye csak, öreganyám. Nevetnek rajta, és boldogok. Mintha ők ajándékozták volna meg. Adok érte ötven dinárt, aztán ott rohad az ól mögött. Tavasszal ki is zöldellt. Leeresztették az ágak a gyökerüket, tán még a hóban is nőttek. Mindenütt élni akar. Ki kellett csupálni, nehogy szétegye a disznóól falát. Mert oda is gyökeret vert. Szívós életű. Csak éppen tűznek nem való. De mit mondjak az öregasszonynak, aki ebből él. Dobja csak le, öreganyám. Majd megemésztí a tűz. Mindent megemészt a tűz, még a keményfát is, a szemet is. Az embert is, ha ráhelyezik. Kár a füstbe ment emberért. Ami a földé lett volna. Porból lettünk. Meleg dzsempert vettem a piacon. Itt a kályha mellett fölösleges, de ha kijárok italért, akkor szükségem van rá. Olcsón adom. Mondta az asszony. Ha maga tudná, mennyi dolgom volt vele. Nekem kevés a dolgom. Csak kopogok a botommal. Hordom a fát a tűzre. Reggel venyigét, hadd fogyjon. Reggel majd venyigét dobok rá, mert a ta-

vaszra megint kizöldül, ha meghagyom. Mire való az erdő fái között. Ha nem lesznek fák, venyige sem nő többé. Akkor reggel nehezebb lesz begyűjtani.

Néhányan azt hitték, a Fállábú bolond, mikor hangosan beszél magában.

En szerettem hallgatni a mormogását.

Akinek van füle, hallja.

Blazsek fölriadt a szunyókálásból.

Iszunk még egyet? Kérdezte.

A Fállábú szolgálatkészzen felállt.

AZ ELEMI TÉNYEK

*Önéletrajzot írni a legnehezebb műfaj.
Az ember sohasem tudja, mi derül ki.*

Varga Rudolf

Varga Rudolf mindössze nyolc önéletrajzot írt az élete folyamán. Többször kértek tőle ilyesmit, de igyekezett addig halasztgatni a dolgot, amíg megfeledeztek a kérelemről, kétszer pedig beadta egy régebbi iratának átmásolt változatát, így formálisan eleget tett a követelménynek, és megúsza az írás közben mindig átélt és mind kellemetlenebb belső válság nélkül.

Nagyon gazdag élete volt nekije. Mondta az unokaöccse, mikor a nagybátyja életéről faggatták az iskolában. Nekem sokat mesélt a kalandjairól. Különösen a dél-amerikai indiánok között töltött napjairól szerettem hallani. Négyyszer volt halálos veszélyben. Kétszer nősült indián családba. Megtalálta az inkák kincsét, de a limai rendőrkapitány elrabolta tőle. Az Andokban rálelt egy ősrégi űrhajóra, de amikor ki akarta nyitni az ajtaját, a jármű fölrepült, és eltűnt a láthatáron. Még szerencse, hogy néhány kiló aranyat sikerült Brazíliába menteni, különben soha nem tudta volna kifizetni a váltságdíjat, amit az idősebbik fiáért kértek a caballerók. Odaadta minden pénzét, s még két évig dolgozott egy ólombányában, hogy kifizethesse a hajóutat Európáig.

„Klenákon születtem 1886-ban.” Részlet a pécsi Tisztiaakadémiára beadott *Curriculum vitae* első oldalának első bekezdéséből. „Édesapám Kisréti Vargha Mihály a Szabadságharc hadnagya volt. Részt vett a márciusi eseményekben, majd katonának állván, a harcok többségében, egészen a világosi fegyverletételig. Akkor Horvátországba jött, ahol kevésbé fenyegette az a veszély, hogy elfogják, és bíróság elé állítják. Klenákon elvette a helybeli bíró leányát, Beder Juliettát, aki négy fiút szült neki. Én voltam a harmadik gyerek a családban. Édesanyám kedvence, mert szerinte anyai nagyapám arcvonásait örökölttem.”

Nagyon morgolódós ember. Mondta a bejárónő bizalmasan. Ha csendesebb lenne a természete, rám semmi szüksége se lenne, mert két lánya és egy fia él a városban, azok biztosan gondoskodnának róla. De nem lehet kibírni ép ésszel, amennyit morog. Semmi se tetszik neki, amit más csinál. A bútorokon állandóan port talál, a főzőmet kritizálja, azzal gyanúsít, hogy lopom az ételpénzt, meg hogy eldugom a leveleit. Szerencséje, hogy másutt nem találok munkát, mert úgy itt hagynám, mint Szent Pál az oláhokat. Jó pofát kell vágnom, akármit is mond, mert otthon vár a két éhes kölyök meg az az iszákos Józsi. Nekem kell otthon előteremteni a pénz ételre, italra.

Varga Rudolf kiskorában kileste a szomszédék Jucó nevű kislányát pisilés közben. Lélegzetét visszafojtva feküdt a krumplibokrok alatt, amíg a kislány guggolva végezte a dolgát. Azt látta, valami hiányzik Jucóból. Ez nagyon kíváncsivá tette, és egész életében kersegélte azt a valamit, ami a kislányokból hiányzik.

Olyan furcsa árnyalatú kék szeme volt Varga Rudolfnak, hogy a mecsekalji örömlányok elnevezték Lilaszemű Szörnyetegnek. A hadapródok is átvették ezt a nevet, s abban a két évben, míg Pécssett szolgált, még a hadnagya is Szörnyinek hívta.

„A vasutat mindig szerettem. Gyermekkorom egyik álma, hogy mozdonyvezető leszek.” Részlet a Magyar Királyi Államvasutak Vezérigazgatóságához írt kérvényhez csatolt Rövid Életrajzból. „Pontos és rendszerető ember vagyok. Órámat mindig magamnál hordom. Napomat előre meggondolt órarend szerint töltöm. Ezért gondolom, hogy elvállalhatok egy olyan tisztséget, mint amilyen kezdő forgalomirányítónak jár, hiszen kész vagyok további életemet a Magyar Királyi Államvasutak szabályzata szerint, a Főméltóságod által irányított hatalmas szervezet érdekében, annak előmozdítása ügyében, szorgalmasan dolgozva leélni. Bizalommal fordulok Főméltóságodhoz, s remélem, hogy hasonló bizalmat nyerek az Ön részéről is.”

Varga Rudolf első felesége első főnökének, az állomásfőnöknek a legidősebb lánya volt. Az esküvőre vonattal érkeztek a vendégek, és a fiatal pár nászútra is vonattal indult. Varga egy nyakban hordható órát vett a fiatalasszonynak nászajándékba. Később sokszor

késett, az asszonyka ilyenkor mindig az óráját mutogatta. Az óra pontos volt, amíg Varga egészen véletlenül oda nem koccantotta a komód széléhez, aztán gyakran vitték Jenei órasmesterhez javításra. Az lett a vége a dolognak, hogy az asszonyka órától ott maradt a mesternél. Varga megjátszotta az úriembert, és váláskor nem követelte vissza a német gyártmányú, ezüsfüstbe burkolt órát.

Jenei kapott az asszonnyal két pici gyermekcsét is. Varga úgy tett, mint aki nagyon sajnálja másra hagyni apró csemetéit, de ha gyermeksírást hallott az utcán, mindig hálát adott az istennek, hogy többé nem kell éjszakákon át virrasztani bömbölő utódai mellett. A fület tépő visítást meg a pelenkák illatát ki nem állhatta. Mivel tartott apósa bosszújától, végkielégítést vett fel. Az összeg nagy részén első osztályú hajójegyet vásárolt Rio de Janeiróba, a maradékot elkártyázta, bár elég sok bankót adott egy Zsanett nevezetű hölgynek is, aki azt ígérte, rövid idő alatt megtanítja portugálul. A tanfolyam meg is kezdődött, de minden óra előbb-utóbb az ágyban fejeződött be. A portugálok se csodálkoztak volna, ha meglátják Zsanettet neglizsében. Neglizsé nélkül még kevésbé csodálkoztak volna.

„Keserves sorsom sodort erre a tájékra.” Részlet a Rio de Janeiró-i Magyar Katolikus Kör Kuratóriumához írt folyamodványból. „Nekem mindig szívügyem volt a katolicizmus terjesztése. Már ott-hon is minden erőmből azon dolgoztam, hogy ezt terjesszem. Még jobban igyekeztem ezt megtenni az Újvilágban. Néha voltak sike-reim, néha kevésbé ment a dolog, de én mindig mindent megtettem az ügy érdekében. Talán ezért is maradtam végül e nagyváros utcáján egy fitying nélkül. Kénytelen vagyok Önökhöz fordulni segítségért, hiszen hívő lélek lévén, kihez is fohászkodnék atyafiságos segítségért, mint a magasságos Istenhez, és saját hitsorsosaimhoz. Itt állok, pontosabban fogalmazva: itt térdepelek a küszöbön egy pezó nélkül, közben rengeteg munka vár rám. A sok hitetlen mértéktele-nül elszaporodott ebben a városban . . .”

A levél biztosan meghatotta a kuratórium tagjait, mert Varga későbbi sorsa igazolja, hogy átélte a kezdő emigráns életveszélyes korszakát, de az is biztos, hogy nem túl sok pezó lehetett a megnyílt zacskóban, mert Varga néhány hónap múlva a brazil erdőkben kutatott mindenféle kincsek után. Az unokaöcs vallomása szerint en-

nek némileg egy Gonzales nevű kétméteres néger fickó is oka volt, aki görbe késsel az övében halálra kereste Vargát, azt állítva róla, hogy először leitatta, aztán elszedte tőle hathavi keresetét, végül kihasználva szeretője italosságát, többszörösen megcsalta, ezáltal bemocskolva jó hírét a város bizonyos köreiben. Erről írásos bizonyíték nincsen, de arról igen, hogy Varga megvett egy bányát, amelyben igen értékes ólomércet sejtettek a mérnökök. Az érc egy részét Varga kibányászta, de az ólomig nem jutott el, mert megfelelő műszaki berendezés híján üstökben próbálta meg kitermelni a fémét, aminek az lett a vége, hogy több munkása rokkant bele a forró lé által okozott sebekbe, s ha kellő sebességgel el nem hagyja a telepet, a felháborodott családtagok meglincselik. Bevetette magát az erdőkbe, ahol előbb egyik törzs fogadta be, majd mikor váratlanul több sápadt arcú csecsemő látott napvilágot, átpártolt az ellenséges törzshöz, ahol éppen tíz hónapig élt, élvezve a törzsfőnök meg más tekintélyes törzstagok bizalmát. Tíz hónap után az addig barátságosan viselkedő indiánok is megsokallták a környéken világot látó félvér gyerekek számát, amit isten büntetésének tekintettek, de mielőtt a varázsló praktikáit alkalmazhatták volna, Varga úgy döntött, hogy civilizáltabb környezetre van szüksége.

Brazíliából Bolíviába, Bolíviából Paraguayba, Paraguayból Argentínába vetődött, ahol a La Pampa nevű tartomány Santa Rosa elnevezésű kisvárosában vaskohászatot alapított. A városka előljárói meg voltak győződve róla, hogy egy cseh mérnökkel gyarapodott a helység értelmisége, s lelkesen támogatták az új létesítmény tervét, hiszen arra számítottak, hogy abban alkalmazást nyer a több ezer munkanélküli legalább egyharmada. Varga igyekezett ebbéli hitüket megerősíteni, és azzal is fokozta rokonszenvüket, hogy részvényeket bocsátott ki, amelyeket bizalmas kettesben olcsón rá sózott újdonsült barátaira, azt ígérve, hogy a gyár munkájának megkezdése után eme értékpapírok értéke tízszeresére ugrik. Lehetséges, hogy ez meg is történt volna, ha a gyár működésére valaha is sor kerül, de kellő számú részvényen túladván a gyártulajdonos sűrűn Bahia Blancába utazott, ahol hajóra szállt, és a Szent Rózsi-ka nevű község sértett lelkű közönsége soha többé nem hallott róla. A tervezett üzem kijelölt határait jelző facölöpöket egykettőre be-

lepte a por, s Varga ténykedésének egyetlen emléke a helyi fogorvos későn született gyermeke maradt, de erről nem tudott a negyvenkét éves mamán kívül senki, a fogorvos meg annyira örült váratlanul érkezett örökösének, hogy tizenöt hordó sört veretett csapra a munkára váró helyi léhűtők nagy öröme.

Varga megpróbálta eladni a magával hozott részvényeket Bahia Blancában, de a kutyának sem kellettek. Pénzét elkártyázta, adóságokba keveredett, végül úgy jutott el Buenos Airesbe, hogy kocsisikérőnek szegődött egy marhákat szállító konvojba. Az argentin fővárosban két napig áztatta a körmét egy szálloda kádijában, mire sikerült megszabadulnia munkája nyomaitól.

„Kegyelmes Úr! Azért fordulok Önhöz mint a Magyar Királyság teljes jogú és felhatalmazott Nagykövetéhez, mert végső elkeseredésemben csak Hazám igaz fiaiban bízhatom meg.” Részlet a Magyar Állam Buenos Aires-i Nagykövetségéhez írott levélből. „Nagykövet Úr! Vitéz Nagybányai Horthy Miklós Kormányzó Úr Személyes Megbízottja! Egy világba szakadt, szegény és hányattott sorsú tiszt fordul Önhöz segítségért, hogy halála előtt őt Hazájába visszasegítse, Hazája földjét meglátni még egyszer, utoljára őt megsegítse, Hazájában megnyugodni és megbékélni őt segítse . . . Tisztelt és Nagyrabecsült Uram! Nem könyörögnék Önnek, ha valamiféle lehetőséget is látnék, hogy Hazámba magánerőből akármiképpen, akár a hajófenékbe zárva, akár fűtőinasként egész úton szemet lapátolva is visszajussak, de mivel erre sincs mód, az Ön Hazafias Érzéseire apellálok.”

Budapesten Vargát a Világháború Kárvallottjainak Szövetsége, a Hadiözvegyek és Árvák Egyesülete és a Hadirokkantak és Sebesültek Ligája fogadta tárt karokkal. Mivel semmilyen irattal nem rendelkezett, amellyel esetleg bizonyíthatta volna, hogy egyáltalán részt vett a nagy háború bármely csatájában, a szövetségek, egyesületek és ligák jogászai dokumentumok hegyére vetették magukat, hogy kiássák a végre Hazájába Hazatért Hvitéz Hiteles Hiratait. Említett Hiratokat ugyan meg nem találták, de előkerült kilenc elveszett Varga, illetve Vargha, illetve Vrga Rudolf neve, amitől egy sor özvegy meg néhány árva erős izgalomba jött, és sorban Pestre utaztak, hogy személyesen győződjenek meg róla, vajon valóban rokonuk, apjuk,

illetve férjük érkezett-e haza. A Kárvallott és Hazájába Hazatért Vitéz az egyesületek által bérelt szállodai szobájában fogadta őket, és a kilenc özvegy közül négynek ismerte be, hogy ő az elveszett férj. Közülük kettővel meg is ünnepelte Végső Hazatértét, egyikük szerelmes éjszakát töltött vele, másikuk négy napig maradt nála, de Varga végül is hazaküldte vidéki otthonába, mert a dolgos jogászok újabb kontingens meglelt özvegyet jelentettek be nála. Dicső ténykedésének egyik állítólagos lánya vetett véget, aki öngyilkosságot kísérelt meg, s a kórházban beismerte a jegyzőkönyvet felvevő nyomozónak, hogy tettének közvetlen oka saját édesapja, akit tizenegy év után először látott, és aki incestust követett el vele a szállodai szoba padlóján. Varga négy teli koffer ruhával tűnt el Pestről, ezeket mind a Hadiözvegyek Egyesületétől kapta, és zsebében volt még öt özvegy pontos címe, akiket meg is látogatott országos körútja során.

Varga leginkább a készpénzben kapott adományokat szerette, de nem vetette meg az ékszereket, sőt a szép ruhákat sem. Hálásan fogadta a megőrzött jegygyűrűket, zsebórákat, tárcákat és nyakkendőtűket is. Cserébe szörnyű történeteket regélt a hideg orosz éjszakákról, a hó alatt épített rejtékhelyről meg a farkasok hordáiról, amelyeket elég nagy tömegben fogyasztott. Minél többször szoba kerültek, annál nagyobbak és dühösebbek lettek, de a Hazatért Hős mindahányszor elbánt velük.

Havonta egyszer-kétszer Pesten járt, ahol a Hadiözvegyek és Árvák Egyesületének fővédnökével, Hadházi Anasztázia grófnővel tartott fenn igen intenzív kapcsolatot. A grófnő bizalmasan Az Én Farkasomnak becézte Vargát, mivel nagyon szerette vele játszani a Kinn a Farkas, Benn a Bárány kissé pesties változatát. Az idillnek báró Kunszeghy Aladár vetett véget, ugyan nem szerelmi féltékenységből, hanem tisztán gazdasági célzattal, hiszen szerette volna a grófnő Veszprém környéki birtokait egyesíteni a saját parcelláival, s ezért évek óta figyelemmel kísérte a társadalmilag erősen tevékeny szomszédasszony minden lépését. Ügynökei egy este meglepték Vargát, és gyorsan megértették vele, hogy nincs semmi keresnivalója magasabb körökben.

A Hazatért Hős felkeresett még két férjét váró özvegyet, hogy megossza velük tapasztalatait a háború meg a hadifogság szomorú

eseményeiről, de mivel az ügynökök továbbra is a sarkában voltak, attól tartott, hogy további komoly tárgyalásoknak néz elébe.

„Gospodine ministre . . .” Részlet a Jugoszláv Királyság belügy-minisztériumához írt folyamodványból. „Miniszter Úr! A nevem Varga Rudolf, és klenáki születésű vagyok. Mivel nem óhajtottam részt venni a világháború szörnyű gáztetteiben, a hazánk ellen induló vad seregek rémtetteiben, kénytelen voltam az emigráció keserű kenyerét fogyasztani. Ezúttal arra kérem kegyelmes Uramat, hogy nekem ismét adja ki a Jugoszláv Királyság általam sokra becsült útlevelét, s egyben ismerje el állampolgársági jogaimat, mert szeretnék újból hazatérni, élni a Jugoszláv Királyság által biztosított demokratikus jogokkal, részt venni szülőfalum s régi környezetem életében.”

Varga a vámellenőrzés után leszállt a szabadkai vasútállomáson, hónapos szobát vett ki a Főgimnázium utcájában, s rögtön hirdetés adott fel a Szabadkai Napló című lapban, amelyben közhírré tette, hogy egy szibériai fogoly hazaérkezett, keresi hozzátartozóit, aki ilyenekről tud, vagy akit érdekel a fogoly kiléte, az jelentkezzen az újság hirdetőosztályán. Száztizenkét levelet kapott. Ezekből minden óvatossági eljárást figyelembe véve kiválasztott negyvenegyet, s ezekre válaszolt, illetve ezek feladóival találkát beszélt meg. Három nap múlva már egy hadiözveggy vendégszeretetét élvezte, a Főpostán fiókot bérelt, hogy levelezését azon keresztül bonyolítsa le, s azon gondolkodott, hogy tevékenységét kiterjeszti előbb a helyi szerb sajtó közönségére is, de önbizalma erősödve, az országos lapokat is figyelembe vette.

Culimuli. Mondta neki özv. Kulichné. Olyan elfoglalt ember vagy, délelőttönként nem lehet hozzád szólni se. Mégse árultad el soha a te kis culimulidnak, mivel foglalkozol. Tudod, a vén trotli Kulichnak a városházán elég sok ismerőse volt. Mikor elhunyt, sok kartársa meg volt alattvalója érdeklődött, miben segíthetne. Most beajánlhatnálak hozzájuk, ha szükséged van segítségre.

Varga megköszönte az asszony jóindulatát, és néhány nap múlva felszerelkezett az esetleges támogatók névsorával. Alig két hét telt bele, s pontos listája volt azokról, akiknek nem adták ki örökségüket, mert nem tudták bizonyítani, hogy hozzátartozójuk elesett az

oroszországi csatákban. Ilyen esetekben a tanúnak is járt valami. Listája volt azokról, akiknek hozzátartozójuk maradt Oroszországban, és akiknek kapcsolatokra volt szükségük, hogy vagyoni jogi ügyeiket több mint egy évtized után rendezzék. Valóban sok munkája akadt. Mindenki segítőkész, barátságos emberként ismerte meg, aki semmiféle anyagi juttatást nem kíván magának, csak hosszras rábeszélés után adja meg a Jugoszláviai Árvák számlaszámát, ahova a neki szánt adomány összegét be lehet fizetni. Egyre több ügyet intézett, de olyan szerény volt, hogy az árvák sohasem ismerték meg a nevét. Igaz, a befizetett pénzüsszeégről sem tudtak meg soha semmit.

Culimuli. Mondta neki özvegy Kulichné. Annyian keresnek tégged, hogy csak ámulok.

Ki keresett? Kérdezte Varga, miután megebédelt.

Két szerbül beszélő hivatalos ember. Mondta Kulichné, aki a csetrest egy vajlingba hajigálta, mert szeretett ebéd után ágyba bújni a culimulival. Mindketten kalapot viseltek, mindkettőnek egyforma felöltője volt. Azt mondták, ne félj, visszajönnek.

Nem mondták, mit akarnak? Kérdezte Varga.

Nem mondták. Mondta Kulichné. Csak egymást biztatták, hogy ügyis megtalálják, nem bújhat sz előlük.

Mire az asszony kijött a fürdőszobából, Vargának nyoma sem maradt. Se a ruháit, se iratait, még a tegnap levetett szennyest sem találta meg. Minek is meséltem el neki, hogy maguk keresték? Sírta el a két detektívnek, mikor azok megérkeztek. Jobban tettem volna, ha egy szót sem szólok. A két egyforma kalap bólogatott, majd eltűnt az utca végén, s Kulichné ismét elővette a hirdetés szövegét, amit a kredenc fiókjában őrzött, s amely arról szólt, hogy megbízható polgári hölgy ugyancsak megbízható és állandó munkaviszonyban levő úr ellátását vállalja ésszerű havi összegért. Jelige: Csipketerítő. Megcímzett a kiadónak egy borítékot, megnyálazta, és leragasztotta. Elüldögélt a konyhában, miközben maga elé mormolta: Culimuli.

„Atyafiságos Barátaim az Úrban!” Így kezdődik az a levél, amely a Metodista Egyház verbászi tagságához szól. „Járatok szeretetben, miképpen Krisztus is szeretett minket, és adta Önmagát

miérettünk ajándécul és áldozatául az Istennek. Kérlek Benneteket, fogadjatok Magatok közé engem is, aki öregedő fejjel, őszülő hajjal érzett rá a Hit Szent Illatára, s akinek már minden világi undokságból és bolond beszédből elege van, mert csak a Hit Szent Forrására vágyakozik, semmi másra.”

Vargát egy vaskereskedésben helyezték el a metodisták. Halk szavú, szorgalmatos munkás volt, néhány hónap múlva egyházi segítséggel megvásárolt egy kis házat a Szőlősonon. Lelkésze többször is megpróbálta rábeszélni, hogy nősüljön meg, de minden esetben elutasította a kezdeményezést, pedig a tagság széles körű akcióval keresett számára egy hithű, de magányos asszonyt, aki még példásabbá, még rendesebbé tehetné volna életét. Minden két hétben felült a belgrádi gyorsra, azt állította ismerőseinek, hogy egyik gyermekét látogatja meg, pedig a Moszkva Hotelben szállt meg, és teljes huszonnégy órát lumpolt egy Olga Prigynova nevű hölgy társaságában, akiről ugyan tudta, hogy kitűnően beszél magyarul, de nem is sejtette, hogy valójában Böszörményi Máriának hívják, s Kucorán neveli házasságon kívül született kislányát. Három évig tartott vidám életük, míg egyszer össze nem akadtak a Verbász felé tartó nemzetközi gyorson, s másnaposan, világfájdalmas hangulatban el nem mondták egymásnak az igazat. Vagyis hát majdnem az igazat, mert Varga nem beszélt arról, mit művelt Pesten és Szabadkán, Mária meg elhallgatta, hogy pontosan tudja, kicsoda a kislány apja, hiszen egész addig, amíg az orvos meg nem állapította, hogy várandós, a cukorgyár beszerzőjének volt a titkárnője meg a szeretője, s akkor változtatott az életén, mikor a beszerző úr közölte vele, hogy nagyot csalódott benne, azt hitte, igazi úrinő, kénytelen azonnali hatállyal felmondani neki, mert ő egy megbízható úriember, akinek rendes polgári élete, családja, felesége és három gyermeke van, nem engedheti meg magának, hogy olyan személyt alkalmazzon maga mellett, akinek házasságon kívüli kapcsolatból született gyermeke. Majdnem hasonló hangnemben beszélt vele az apja is, aki rögtön kitette a házból szeretett leányát, amint megtudta, hogy ismeretlen embertől fogant gyermekét meg akarja szülni. Így született meg Olga Prigynova, a Moszkva Hotel ismert bárnője. Ezek után nem volt többé érdekes számukra a belgrádi mulato-

zás. Varga azt ajánlotta szeretőjének, hogy költözzön hozzá, örökbe fogadja a gyermekét, éljenek nyugodtabb életet, hiszen megint háborús szelek fújnak, jobb mindhármójuknak, ha a család melegébe burkolóznak.

Az egyház tagsága ugyan egy kissé morgolódott, hogy Vargának jobban megfelel a leányanya, mint az általuk kiválasztott asszony, de a lelkész erősen keresztényi tettet vélt felfedezni az elhagyott gyermek befogadásában. Ami pedig a háborúra vonatkozó jóslást illeti, Vargának hamarosan igaza lett. 1941 áprilisában megérkeztek a magyar csapatok, s a vaskereskedés gazdája egy este bekopogott Vargáék ablakán, arra kérte meg alkalmazottját, engedje meg, hogy a nevére írassa a boltot, különben a zsidótörvények alapján elveszi az új hatalom. Varga nem sokat tétozva, másnap már az ő neve díszelgett a bejárati ajtó fölött.

A nyári hónapokban Kirsch úrral egy jókora pincét ásott a szőlősorok végén levő löszfalba, mert mindketten arra gondoltak, hogy az áru egy részét el kell dugni. Eleinte olyan árut vittek oda, amelyet háborús körülmények között nem volt érdemes a boltban tartani. Később kiderült, hogy egyre több az ilyenfajta áru. S még később meg már mindenféle árut érdemes volt dugni, hisz a katonák azt vittek el, amit akartak, kérdezni se mert tőlük Varga semmit, mert attól tartott, hogy beledurrantanak.

A végén készítettek még egy rejtékhelyet, azt meg puskás emberek foglalták el, akikről Varga nem is tudta, hogy kicsodák, de ha életben akart maradni, úgy kellett tennie, mintha örülne jelenlétüknek. Mária időnként főzött nekik levest meg paprikást, s este reszketett, nehogy rájuk törjék az ajtót.

„Kedves elvtársak!” Egy bekezdés a Jugoszláv Kommunista Párt tagfölvételi kérelméből. „Fiatal korom óta tudom, hogy a társadalom igazságtalanul van berendezve. Egyes emberek munka nélkül is gazdagok, mások meg hiába dolgoznak, a betevő falatra sem jut nekik. Úgy érzem, köztetek a helyem. Azok között, akik küzdelmet indítottak a burzsujok ellen, azok között, akik az életüket is hajlandók feláldozni a fasiszmus elleni harcban. Tisztelem és becsülöm Marx, Engels és Sztálin elvtársak tanítását, akkor is, ha helyzetem folytán keveset sikerült megismernem belőle.”

A háború után Varga visszaadta Kirsch úrnak a vaskereskedést, sőt még a megőrzött áru nagy részét is, de annak nem sok haszna volt az ügyletből, mert nemsokára nacionalizálták a boltot, és Kirsch úr örülhetett, hogy közönséges kereskedősegéd maradhatott egykori tulajdonában.

Vargát minden tiltakozása ellenére bevásárlották a Párt járási bizottságába, s alig látta a feleségét, mert azt meg egy orosz szakértőcsoport mellé vezényelték fordítónak, hiszen ruszin létére úgy kellett tennie, mintha tökéletesen értene oroszul. Igaz, hogy mindketten kiemelt ellátást kaptak, szinte minden hónapban pontokat új ruhára, s még sorba sem kellett állniuk a NaMa előtt, hanem éjjel mehetek el átvenni az adományt, de majdnem az életükkel fizettek Mária orosz kapcsolataiért. Mikor Tito szakított az oroszokkal, Dragan, az egyik szőlőszori partizán jött el hozzájuk, hogy figyelmeztesse őket, mindenképpen Sztálin ellen beszéljenek, különben börtönbe kerülnek. Az este nyolckor kezdődő és hajnali ötig tartó értekezleten, amelyen az Informbiro jugoszláv kommunistákhoz írt leveléről tárgyaltak, Varga ki is tett magáért. Vagyis határozottan megtagadta Sztálint, és még határozottabban kiállt az önálló jugoszláv politikáért, amelyet Tito elvtárs személye és vezetése testesített meg.

Nemsokára Újvidékre vezényelte a Párt, de többé aludni nem ért rá, mert az oktatási reszorttal bízták meg, egész éjszaka brosúrákat olvasott meg jegyzetelt, hogy másnap ne valljon szégyent a sok fiatal kolléga előtt, akik minden percben a fejére idéztek egy-egy Marx- vagy Engels-idézetet, sőt közülük többen egyre gyakrabban hozakodtak elő Lukács György meg valami Trockij meg Kautsky nevével, amire nem tudott mit mondani, leginkább úgy tett, mintha rosszul hallana, sőt idegességében sokszor rosszul is hallott, úgy-hogy egy este elsírta magát Mária előtt. Bevallotta, hogy képtelen megbirkózni a feladattal, amivel megbízták. Mária megvigasztalta, simogatta, nyugtatgatta, teát főzött neki, de nemsokára cserbenhagyta egy csinos montenegrói katonatiszt kedvéért. A férfit Szlovéniába vezényelték, s Varga egyedül maradt a tartományi vezetőség által kiutalt háromszobás lakásban. Hatvanhárom éves volt, aránylag jól tartotta magát, csak nem szeretett a tükörbe nézni, mert egyre kevésbé ismerte föl saját arcát.

Helyzete lehetővé tette, hogy megkeresse gyermekeit. Őket is Újvidékre csalogatta, hiszen jó állásokat tudott felkínálni nekik. Sok haszna nem volt belőlük, de legalább hébe-hóba meglátogatták az unokák. Keresetét rájuk költötte, tréfálkozott velük, legszebb ajándéknak tekintette nevetésüket.

Egyszer Piroska nevű unokája egy Pionírújsággal állított be. Nem is tudtam, hogy ilyen nagy ember vagy, tata. Mondta. Egy egész oldalas cikk van rólad a mai lapban. Itt hagyjam?

Vargának csak este jutott eszébe az újság, mielőtt lefeküdt volna. Hosszan nézegette a címlapra került arcot, nem nagyon vélte magát felismerni.

„Varga Rudolf a proletariátus kiemelkedő egyénisége.” Ezt volt a képaláírás. A cikk címe pedig az volt: „Egész életemben munkás voltam.”

Ezen annyira nevetett, hogy végül köhögésbe fordult át a dolog, alig kapott levegőt, szívét elszorította a fájdalom. Megijedt saját magától, mikor a fürdőszobában vizet ivott, s meglátta arcát a tükrökben. Először félretette az újságot, de aztán leszidta magát, miért ne nézne szembe vele, mit írtak róla, miért gyáváskodna, sokkal nehezebb ügyeket is átélt már, mint egy pár sor egy vidéki gyermek-lapban.

„Klenákon született közéletünk egyik ismert képviselője, a párt régi munkása, Varga Rudolf.” Így kezdődött az életrajz. Az újságírónt két hete fogadta az irodában, éppen két fontos értekezlet között érkezett, túl sokat nem mondhatott neki, sem az életrajzáról, sem másról. Mégis egy teljes oldal lett a szöveg. „Már kora fiatal-ságában felismerte, hogy az a társadalom, amelyben él, teljesen igazságtalan. Erről többször írt is. Megírta, hogy míg egyesek soha semmit nem dolgoznak, mégis gazdagok, addig mások látástól vakulásig robotolnak, de betevő falatra sem jut a keresetükből. Ez a tény határozta meg életét. Ez a tény indította el Varga Rudolfot a párt felé vezető úton.”

Üldögélt az ágy szélén, s eszébe jutott Nusika, a mecsekalji lányok legszebbike, aki őt elnevezte Lilaszemű Szörnyetegnek. Hosszú szőke haja volt Nusikának, egész a tomporáig ért, s olyan kemény húsa, hogy cicázás közben szeretett beleharapni, mire minden

esetben taslit kapott a lánytól. Husika Nusika. Így becézte a lányt, aki néha elsírta magát, miközben ő hajnalban riadtan öltözött, hogy kúrtszóra a kaszárnnyában legyen. Mit bömbölsz? Kérdezte mogorván, mert igyekezett a lány előtt a kemény hadfit játszani. Belőled tiszt lesz. Mondta Nusika szipogva. Nagy úr leszel, és soha nem gondolsz majd rám. Pedig szeretlek. Ugye, érzed, hogy szeretlek.

Nem tudta elképzelni, a cikk olvasása közben miért jutott eszébe Nusika, de elégedetten dőlt hátra. Érezte, hogy nyugodt éjszakája lesz. Nusika valóban szerette, és ez a tény negyvenöt év után is megnyugtatta. Ez a tény többet ért a társadalomról, a proletariátusról meg Marxról szóló minden fecsegésnél.

A párnára dőlt, és tekintete az éjjeliszekrény lábára esett. Meglepve látta, hogy a kecskelábak között egy pók vert tanyát. Elhatározta, hogy reggel keményen letolja a takarítóasszonyt. Mégsem szabad a hálósobában pókokat hagyni. Mit keresnek a hálósobában a pókok?

Ez volt utolsó gondolata.

SZÖVETSÉGET A TE SZOLGÁIDNAK

Pósa Lajos és Klicskó Nándor a városi busz vasútállomásra vezető vonalán találkozott. Nemcsak megölelték, meg is csókolták egymást helyi szokás szerint. Nyolc éve nem látták egymást. Nyolc éve tartották meg a tízéves érettségi találkozót, akkor is örültek egymás látványának, hajnalig beszélgettek a péterváradi teraszvendéglő asztalánál. Pósa élelmezési mérnök volt, az egyetem befejezése óta dolgozott a verbászi kombinát keretében működő kolbászgyárban, Klicskó jogász lett, Újvidéken maradt, az utóbbi négy évben három munkahelyet cserélt.

Meghíztál. Mondta Pósa, miközben lapogatta Klicskó hátát.

Te is meghíztál. Mondta Klicskó, aki egyik kezével a táskáját tartotta, a másikkal kettejük súlyát egyensúlyozta az autóbusz rúdjaiba kapaszkodva.

Megint nevettek, immár harmadszor, mióta találkoztak. Mindkettőjükben gimnáziumi emlékek ébredtek, saját fiatalságukat keresték a másokban, és őszintén örültek, hogy alkalom akadt ennek fölidezésére.

Hova tartasz? Kérdezte Klicskó.

Haza. Mondta Pósa. A bíróságon voltam, tavasszal meghalt édesapám, most volt a hagyatéki tárgyalás.

Részvétem. Mondta Klicskó.

Megváltotta a halál. Mondta Pósa. Három infarktot élt át, kétszer ütötte meg a guta. A felesége, második mostohaanyám fél éve el sem mozdulhatott mellőle.

Részvétem. Mondta még egyszer Klicskó.

Kicsit hallgattak. Az autóbusz megállt a Futaki úti piac előtt, több mint tíz ember tolakodott mögöttük, kénytelenek voltak elő-

rőbb furakodni. A tömeg egymáshoz nyomta őket, Klicskó furcsállta, hogy Pósa arcán kipattogtak a hajszálerek. Pósa meg Klicskó bajszát vizsgálta, sűrű és tömött bajuszt viselt egykori iskolatársa, ilyen pompázott egykor Sztálinon.

Mikor indul a vonatod? Kérdezte Klicskó.

Háromnegyed tizenegykor van sínbuszom Verbászra. Mondta Pósa. Nem is gondoltam, hogy elérem, de a tárgyalás gyorsan lezajlott. Az özvegyek nem veszekedtek egymás között. A nyugdíjat elosztották fele-fele arányban, a lakásból én kaptam egyharmadot, az ingóságokat meg az utolsó feleség örökölte, nem vontuk kétségbe ezt a jogát.

Anyád nem érte meg az öreg halálát? Kérdezte Klicskó.

Anyám már két éve meghalt. Nálunk élt, tulajdonképpen ő nevelte a fiaimat, mert mi mindketten szinte egész nap dolgozunk. Mondta Pósa. Nélküle nagyon nehéz lett volna. Két éve, mióta meghalt, négy bejárónőt cseréltünk. Nem tudunk olyan asszonyt találni, aki főzni is tud, meg ellátja a gyerekeket is. A feleségem állandóan küzd velük.

Kicsit hallgattak, a Kokra áruház előtt néhányan kiszálltak, akkor Klicskó megnézte az óráját.

Megihatunk egy sört. Mondta. Nem sietek sehova.

Pósa elmosolyodott.

Igyunk meg egy sört. Mondta. Legalább kikérdezlek, mi van a többiekkel. Te biztosan többet tudsz az osztályról, mint én.

Az állomás éttermében rajtuk kívül csak egy arab vagy iráni csatlád tartózkodott, négy gyerekük zajt csapott, de nem zavarta a sörözőket, mert nem mertek eltávolodni szüleiktől, akik zsíros arccal sült csirkét ettek, s a magukkal hozott kétliteres üvegből kézzel szedtek hozzá valamiféle egzotikus salátát.

A volt iskolatársak mosolyogva emelték fel a söröspalackot, mindketten üvegből ittak.

A tanárok közül csak Major bácsi halt meg? Kérdezte Pósa.

Ő korán meghalt. Mondta Klicskó. Néha látom Elizek tanárnőt, ő nem messze tőlünk lakik a Telepen. Pontosan olyan, mint amikor bennünket tanított.

Emlékszel a bálna májára? Kérdezte Pósa.

A bálna mája a máj funkcióját tölti be. Mondta iskolás hangon Klicskó.

Ezen nevettek.

A bálna szeme a szem funkcióját tölti be. Mondta Pósa.

És a bálna gyomra? Kérdezte Klicskó.

A bálna gyomra a gyomor funkcióját tölti be. Mondta monoton hangon Pósa.

Nevettek és ittak.

Te még kolbászgyáros vagy? Kérdezte Klicskó.

Most én vagyok a főkolbászos. Mondta Pósa. Kineveztek főtechnológusnak.

Némi büszkeség érződött a hangjában, ami nem kerülte el társa figyelmét. Saját sikereként könyvelte el ő is az elismerést, mert folytatta a témát.

Szóval, te határozod meg, milyen ízű kolbászt veszek a boltban. Mondta Klicskó.

Három szakértőm van, akik velem együtt ízlelik a termékeket. Mondta Pósa. Persze a végső döntést a keverékről, a fűszerekről, az összetételről én hozom.

Nem is csoda, hogy felszedtél néhány kilót. Mondta Klicskó.

Nem. Felelte Pósa.

Az arab gyerekek összevesztek egymás között, az apjuk gyors és zsíros pofonokat osztott ki köztük, a sírókat az anyjuk az ölébe gyűjtötte. Vitatkozott a család, de furcsa beszédüket rajtuk kívül senki se értette. A sörözők egy pillanatig elnézték ezt a csendéletet, aztán ismét egymás felé fordultak.

Te most hol vagy? Kérdezte Pósa.

A városi pártbizottságban dolgozom. Mondta Klicskó. Kissé megbántam, hogy elvállaltam a dolgot, mert szinte minden este ki kell mennem valahová, valamelyik pártszervezet biztosan vitatkozik egy-egy ügyön, olyankor meg kell jelennünk, békíteni kell a feleket. Nem mindig kellemes, de ez volt az ára, hogy nagyobb lakást kaptam.

Pósa arcáról lehervadt a mosoly.

Á. Mondta. Most már emlékszem, te már a gimiben is funkci voltál.

Hogyhogy? Kérdezte Klicskó.

Emlékszel, mikor a temeriniek vitát szerveztek arról, hogy létezik-e Isten, te vitted a szót. Nem engedted Imrének, hogy matematikailag bebizonyítsa, igenis van Isten.

Klicskó elgondolkodott.

Régi teória. Mormogta. Isten létének számtani bizonyítéka. Ha jól emlékszem, egy francia teológus állította föl először ezt a tételt.

Mindegy. Mondta Pósa. Tehát beálltál közéjük.

Közéjük? Kérdezte Klicskó.

Kommunista lettél. Mondta Pósa.

Te gyűlölöd a kommunistákat? Kérdezte őszintén meglepődve Klicskó.

Nem gyűlölök én senkit. Mondta Pósa. Csak tisztában vagyok vele, mit tettek velünk, magyarokkal. Mit tettek két nagybátyámmal.

Ja, igen. Mondta Klicskó. Hallottam, édesapád is azért hagyta el anyádat, mert egy szerb nő megmentette az életét.

Pósa keze keményebben szorította meg az üveg nyakát.

Hol hallottál te erről? Kérdezte idegesen.

A Split felé tartó vonatban mesélted. Mondta Klicskó. Harmadikos korunkban. Az osztálykiránduláson. Nekem akkor romantikus történetnek tűnt. Meg sajnáltalak is. Attól kezdve jobban értettem azt a szomorkás hangulatot, ami néha elfogott, mikor otthonról megérkeztl.

Igen. Mondta Pósa. A vonatban elmondtam. A Kovacseknek. Tudod, a Kovacsek apját is belelőtték egy gödörbe. Ő megértett engem.

Megérti a fájdalomad minden épeszü ember. Mondta Klicskó.

Megérti. Bólintott Pósa. Az nem elég.

Úgy hallgatott el, mint akinek elvágták a szavát. Ajkát szorosra zárta, és nem nézett a társa szemébe, csak maga elé meredt.

Nem elég? Kérdezte Klicskó.

Válasz nem érkezett, mire felemelte a kezét, mutatta a sanknál ácsorgó pincérnőnek, hozzon még egy fordulót. Mikor a szőke kontyos nő kicserélte az üvegeket, magasra emelte a teli palackot.

Egészségedre. Mondta.

Pósa is ivott. Aztán Klicskó felé fordult.

Csak az hozna változást, ha mindenről szabad volna őszintén beszélni. Mondta lassan. Az emberek nem merik gyászolni saját halottaikat. Én megrettenek, ha hallom, hogy valakinek elmondtam a családom történetét. Félek a következményektől. Pedig annyiszor kikíváncozott belőlem. Könnyebben viselném el, ha nem kellene titkolóznom. Mintha nekem kellene szégyellnem azt a bűnt, amit nem én követtem el.

Klicskó sóhajtott.

Szörnyű. Mondta. Értelek.

Lehet. Mondta Pósa. Beléptél a pártba, amelyik tagadja az elkövetett bűnt.

Beléptem. Mondta Klicskó. Meggyőződése, hogy minél több magyar lép be, annál többet tehetünk a magyarságért. Könnyű úgy uralkodni felettünk, hogy mi csak szolgák vagyunk.

Én nem vagyok szolga. Mondta Pósa.

Nem rád gondoltam. Mondta Klicskó. Nagyon jó szakember lehetsz, ha pártonkívüli létedre főnök lettél. De számold meg, hány verbászi magyar diák kap ösztöndíjat. Hány magyarból lesz főnök valamelyik vállalatban. Hány magyar munkás kap lakást. Éppen azért, mert a magyarok nem vehetnek részt a döntésekben. Ki kell építeni a társadalmi pozíciókat ahhoz, hogy mi is döntési helyzetbe kerüljünk.

Most te döntési helyzetben vagy? Kérdezte Pósa.

Néha igen. Mondta Klicskó.

Kaptál lakást. Mondta Pósa.

Te nem kaptál? Kérdezte Klicskó.

Volt házam. Mondta Pósa. Van házam. De igazad van, kaptam volna lakást, ha kérek, hiszen részlegvezető vagyok.

Ittak, és figyelték egymást. Nem mosolyogtak többé.

Azt hiszem, a jövőnk szempontjából nekem van igazam. Mondta Klicskó. A világnak majdnem a fele szocialista országban él. A mi országunk megkísérli a népet is döntési helyzetbe hozni. Ezt elismerik a világ legjobb koponyái. Az itteni magyarság miért maradna ki a trendből? Saját érdekünk, hogy részt vegyünk a dolgok alakításában.

Nem tartom helyesnek a logikádat. Mondta Pósa. Nem kell olyan pártba társulni, amelyik nem mond igazat.

Majd változni fog a dolog. Mondta Klicskó.

Nem fog. Mondta Pósa. Demokráciát mondanak, de minden magyar egyesületet megfullasztanak. Sajtószabadságot hirdetnek, de nem lehet megírni az újságban, hogy a magyar osztályokba akarattal tesznek be szerb szaktanárokat. Egyenlőség van, de nézd meg a külföldre távozók nemzetiségi részarányát. Én levontam a következtetést a magam számára. Duma van, igazság nincs.

Ha ilyen kilátástalan a helyzet, akkor miért nem szöktél külföldre? Kérdezte Klicskó. Ott biztos többet keresnél, mint a verbászi gyárban.

Engem nem fognak elzavarni. Mondta Pósa. Menjenek azok, akiknek semmi közük a mi világunkhoz. Én maradok.

Én is. Mondta Klicskó.

Az arabok észrevették, hogy élesedik a vita köztük, mert két kislány közelebb merészkedett asztalukhoz. Megálltak tőlük két méterre, fogták egymás kezét, és bámulták a sörözőket. Az osztálytársak komoran nézték a két gyereket, mire azok riadtan mozdultak meg, elszaladtak, és egy szomszédos asztal mögé bújtak. Egyikük kidugta a fejét az asztalterítő széle alól, és kinyújtotta a nyelvét a két férfira.

Talán ugyanazt akarjuk, csak más-más módon szeretnénk elérni. Mondta Pósa.

Biztos vagyok benne. Mondta Klicskó. Sokat gondolkodtam róla, és a magam számára nem látok más utat.

Én azt nem követhetem. Mondta Pósa.

Az órájára nézett, és felállt.

Köszönöm a vendéglátást. Mondta. Nekem az utam Verbászra vezet. Öt perc múlva itt a sínbusz.

Készíts finom kolbászokat. Mondta Klicskó. A feleségem szerint túlságosan szeretem a hasamat. Bennem jó vevőre talált a verbászi gyár.

Na, szervusz. Mondta Pósa.

Klicskó felemelte a táskáját a földről, a pincérnő meg kilépett a pult mögül, hozta nagy fekete pénztárcáját, mintegy mutatva, hogy ebből az étteremből senki sem távozzhat fizetés nélkül.

A két férfi pillanatnyi tétovázás után megölelte egymást. Nem olyan hevesen, mint az autóbuszban. A csók elmaradt.

Szevasz. Mondta Klicskó. Két év múlva találkozunk.

Két év? Kérdezte Pósa.

Két év múlva megrendezzük a húszéves érettségi találkozót.
Mondta Klicskó.

Persze. Mondta Pósa. Két év. Na, igen.

Itt leszel? Kérdezte Klicskó.

Biztos lehetsz benne. Mondta Pósa.

Az étterem ajtajából visszafordult, Klicskó várta a visszajáró pénzt, amit a szőke nő éppen a tenyerébe számolt, ő is az ajtó felé nézett. Nem intettek egymásnak.

Pósa kifordult az ajtón, Klicskó meg számolatlanul a zsebébe süllyesztette az aprót.

Az arab család elpakolta a maradék csirkét meg a fél üveg salátát. Az apa az óráját nézte, és valamit hevesen magyarázott a feleségének meg a mellettük álldogáló négy gyereknek.

ÁLLVA FOGNAK ELTEMETNI

Hét gyermeket szültem, még sincs senki, aki gondoskodna rólam. Mondta Lajkóné a kopott fotelban. Fölneveltem őket, a plébános úr mindig azzal vigasztalt, ha embert faragok belőlük, Jézus szíve fogad be engem, de miféle emberek azok, akik saját édesanyjukkal sem törődnek. Mit beszélek? Saját gyermekeikkel sem törődnek. Mikor szaporodni kezdtek, mind ide hordták a kölykeiket, nem saját kezükkel cucliztatták őket, nem saját kezükkel mosták a pelenkákat, nem saját karjukban altatták őket, hanem idecsapták nekem. Nesze, mama! Nincs elég bajod, itt vannak hõn szeretett unokáid, gondozd õket, neveld õket, etesd õket. Tizenhat unokám van, csak akkor látogatnak meg, ha zsebpénzt akarnak kicsikarni tõlem, máskor nem jutok eszükbe soha.

Befejeztem a kereskedelmi fõiskolát, harmadéves egyetemista vagyok, szégyenszemre a nagymamának kell könyörögnöm egy kis pénzért, különben arra sem jutna, hogy mozijegyet vegyek. Mondta Lujza, miközben benyitott a kiskapun. Apám azt hiszi, minden pénzemet ruhára költöm, szerinte már így is túl sok ruhám van, tehát nem ad semmit. Anyám mit se törődik azzal, hogy velem mi lesz, õt csak Zakariás igazgató meg az a tömött bajsza érdekli, nem hittem volna, hogy valaki ötvenévesen ilyen kamaszos szerelembe essen, de most végignézhetem egy érett asszony nevetséges flörtjét, szeretnék beleordítani a képébe: mama, én is a világon vagyok! Akkor se törődne velem, ha valóban ordítóznék, tudom. Nagyobb gonddal öltözik, mint én. Minden áldott nap tiszta alsónemű, minden áldott nap másik ruha, minden áldott nap órákig fésült frizura, minden áldott nap bódító parfümfelleg. Az egy csöppet sem érdekli, hogy utánam vajon megfordulnak-e a fiúk. Az eszébe sem jut, hogy megkérdezze, Lujza, lefeküdtél már valakivel? Akkor miért

gyötörné magát az én pénzügyi problémáimmal. Nem gyötri. Csak arról beszél, hogy Zakariásnak milyen autója van. Zakariásnak milyen fejlesztési terve van. Zakariásnak mennyi ellensége van. Ha rákérdeznék, azt is elmesélné, hogy Zakariásnak milyen gatyája van, milyen vastag a szerszámja, mennyire szőrös a melle. Csak arról a hülye Zakariásról hajlandó tárgyalni. Apám meg úgy tesz, mint aki semmit sem sejt, mert megfelel neki a családi béke. Ki tudja, kinek a Zakariása ő maga.

Bámulnak ki az ablakon, mintha nem tudnák, hogy megérkeztem. Mondta Ottó, mikor leszállt a motorkerékpárról. Pedig pontosan tudják, hogy én vagyok. Éppen azért szereltettem le a kipufogó hátsó dobját, hogy a fene megegye ezt az átkozott bandát, amikor végigrobogok az utcákon. Egy Kawasaki beledörög az utca csöndjébe legalább százhusz decibelt, ha hirtelen gázt adok, akkor többet is. Bámuljatok, marhák, nézzétek csak, hogy ideértem. Csámcsogjatok rajta, hogy Ottó jött, aki sikkasztott a biztosítóintézetben, Ottó jött, aki ellen három per folyik, mégse ítélték el, Ottó jött, aki fölcsinálta Juhászék lányát, mégsem veszi el. Csak azt nem tudják, hogy Ottó most könyörögni fog. Letérdel a nagymami elé, ha kell, lenyalja azt a ráncos kezét az öreglánynak, csak egy kis pénzmaghoz jusson. Azt kevesen tudják, nem is kell senkinek az orrára kötni, hogy Ottó elkártyázta a Kawasakit. Csöbe húztak a szakik, és én későn fogtam föl. Nem adom ezt a motort akkor se, ha ki kell nyírnom valakit a pénzemért, akkor se, ha ördög ugrál a hátamon, akkor se, ha apám lakását kell eladnom örök áron.

Szeretem az ősz színeit, szeretem még az illatát is. Mondta Lajkóné a fotelban üldögélve. Jani fiam mindig azt kérdezi, miért nem nézem a tévét, mit bámulok az udvarra egész álló nap, de nem sejtji, milyen drága egy ablak ez, amely előtt ülök, s amely ezerszer többet ér bármilyen drága tévénél. Ezen az ablakon valamikor emberek jöttek be hozzám, és én tárt karokkal fogadtam őket. Nem mesélhetem el sem Janinak, sem másnak, hogy amikor az apjuk napokra elutazott, nem hagytam magam unatkozni. Meg sem értenék. Pedig így volt, s azóta sem bántam meg. Ki kérdezi, hogy a hét gyermekemnek ki az apja, s egyáltalán, kit érdekelné ez. Engem csak az érdekelt, hogy ne forgolódjak egyedül az üres ágyban, nem

voltam képes elviselni a magányt, s szívesen szórakoztam a felkínálkozó férfiakkal. Lehet, hogy valakinek nevetséges lenne, ha megtudná, hogy Jani fiamnak a plébános úr az apja, de nekem éppen olyan kedves ő is, mint a többiek. Nem mindegyikről tudom, kitől fogant. Nem is érdekel. Mind az enyémeik ők, s amennyit törődnek velem, többet nem is érdemelnek. Jani legalább hozta a tévét. Péter soha semmit sem hozott. Mindegyikük többet vitt, mint amennyit adott. Mit törődjek ennél többet velük? Ha nem lenne pénzem, meg se látogatnának soha.

Lefogadom, hogy már meglátott az ablakon keresztül, de meg sem mozdul. Mondta Lujza, miközben behúzta maga után a kiskaput. Elvadult az öreglány teljesen. Mióta magányosan él, nem érdekli többé a mi életünk. Őt sem érdeklek. Pedig hónapokig kinn aludtam nála, hónapokig etetett, minden este mesélt nekem, minden este imádkozott velem. Most meg elvadult. Tőlem is eltávolodott. Bár az ő szemszögéből nézve, talán én távolodtam el tőle. Nem érdekes. Az egész ügy szentimentális oldala nem érdekes. Csak az a fontos, hogy pénze legyen. Meg fogom venni azt a narancsszínű blúzt meg a fekete nadrágot, akármibe kerül. Nekem is jogom van szépen öltözködni, nekem is jogom van fiúkkal járni, nekem is jogom van az élethez, nemcsak a mamának. Ha nem juttat egy kis pénzt az unokájának, akkor kinek adja? Hiszen szinte nem költ semmire. Alig eszik, a házból ki se mozdul, legfeljebb a plébános szedi el a suskust álszent dumáival.

Meg fog lepődni a nagymama, ha meglát fekete bőrdzsekiben. Mondta Ottó, és a kerítés mellé állította a motort. Ha nem veszem le a sisakot, még azt hiszi, eljött érte az ördög. Pedig csak egy szegény ördög jött hozzá pénzért könyörögni. Nem kis pénzről van szó, sok pénzről, nagy összegről, egész vagyonról. Nem olcsó mulatság egy Kawasaki. Viszont minden dinárt megér az árából. Soha nem érzem magam olyan jól, igazán nyeregben, mint amikor végigrobogok rajta az utcán. Tátják a szájukat a haverok, szemük sarkából lesnek a lányok. Meg kell adnom az adósságot, különben elvesztem a motort. Talán van annyi esze a mamának, hogy ezt megérti.

Még be sem ért az egyik, lám, jön a másik is. Mondta Lajkóné, de nem mozdult a fotelban. Ha a szomszédok látják, azt hiszik, mi-

lyen jól megy sorom, szeretnek az unokáim, meglátogatnak. Csak azt nem sejtí senki, hogy nem ingyen járnak hozzám hetente. Elmarad a látogatásuk, ha rájönnek, többé nem adok senkinek semmit. Eljött az ideje, hogy ők adjanak nekem. Ebédet, tiszta ruhát, pénzt. Mindent, amit valamikor kaptak tőlem. A szeretetről nem beszélek. Arról csak a plébános úr szónokol, de amióta megöregedett, az is inkább a Jézus szeretetét emlegeti, elfelejtette, hogy hagyott ő itt, ebben a szobában mást is, nemcsak szentbeszégeket. Nem sajnáltam tőle a szeretetet, semmiféle megnyilvánulásától nem vontam meg, s akkoriban még ő is kitett magáért. Nem panaszkodom rá, ő legalább önzetlenül látogat ide. Ahogy mondani szokta, hozza az ígét. És én hálás vagyok neki, mert ő hoz egyedül valamit nekem.

Milyen nyugodt életed van. Mondta Lujza, mikor belépett a szobába. Nem mondhatnám, hogy túlságosan kedvelem az időseket, nem vagyok éppen kegyes nővér típus, de azt elárulom, hogy rád irigy vagyok, mert még hetvenévesen is virulsz. Magabiztos vagy, nyugodt és fölényes. Nem is tudom elképzelni, honnan van ennyi erőd, közben egész életed a sok gyerek és a még több unoka közt telt el. Csodálom azt is, nyíltan közölted a bandával, a dédunokákat már nem vállalod. Törődjön velük saját anyjuk vagy nagyanyjuk. Tulajdonképpen mindenki azt hitte, viccelsz, annyira ideszoktunk. Aztán be kellett látni, egyáltalán nem tréfálsz, ha a dédunokákat akarod látni, taxit fogadsz, úgy jársz hozzájuk. Erős asszony vagy, és nem hagyatkozol senkire. Ilyenné szeretnék én is válni. Nem hízelgésből mondom, őszintén gondolom.

Már van nála valaki a szobában. Mikor ilyen kemény tekintettel néz maga elé, akkor valakinek a szavaira figyel. Mondta Ottó, mikor becsukta maga mögött a kiskaput. Kár, hogy nem találtam egyedül. Mégiscsak jobb lesz, ha kivárom, amíg egyedül hagynak bennünket. Mások előtt nem merek pénzt kérni tőle. Nem szégyellem, hogy a nagymamára szorulok, megtörténik ez jobb házaknál is, de azért ne terjedjen el a híre, ha nem muszáj. Ma kell megtörténnie a dolognak, különben harcba kell szállnom a hitelezőkkel. Az legyen az utolsó lehetőség. Kénytelen leszek ellopni apám pisztolyát, és kénytelen leszek azt használni is. De mégis az legyen a legesleg-utolsó lehetőség.

Egyszerre ketten érkeztek, bár az is lehet, véletlenül történt. Mondta Lajkóné, mikor megcsókolta a nyolcas számú unokája. Megjött a nyolcas is meg a hatos is. Szép babák voltak. Sírósak, nyafogósak, de szépek. Mindketten az apjukra hasonlítottak, legalábbis apró gyerekként. Ma már nem tudom, mi van a fejükben. Ma már idegenek számomra az unokák. Úgy van rendjén, hogy legyen saját egyéniségük, legyen saját életük, találják fel magukat. Minek törődnék olyan folyamatokkal, amelyeket semmiképpen se tudok befolyásolni. Sudár természetű leány a Lujza. Kissé túl nagyok a mellei. Később majd lesz gondja velük. Most azonban minden férfi megbámulja. Biztos magához vonzza a tekintetüket. Ha van esze, a kisujja köré csavarhatja őket.

Pénz kellene, nagymami. Mondta Lujza gyorsan. Most mondom el, amíg be nem ért az unokabátyám. Találtam egy nagyon szép kompletet, és azt hiszem, azzal tudnék hódítani. Anya nem akar rávalót adni. Anya nem sokat törődik velem mostanában. Apát ismered, ő mindig azt válaszolja, ha kérek tőle valamit, hogy beszéljem meg az anyámmal. Miképpen lehet megbeszélni ezt a fontos dolgot valakivel, aki rád se figyel. Te legalább figyelsz rám, ugye, nagymami?

Kénytelen vagyok bevallani, hogy pénzsegélyért jöttem. Mondta Ottó, miközben kétfelől nyomott csókot az öregasszony arcára. Lujza előtt nem szégyellem. Adósságba keveredtem, s ha ma nem rendezem, elveszik tőlem a motoromat. Te mindig segítettél nekem, nagymama. Nem örökre kérem a pénzt, csak néhány hétre. Tudod, hogy rendes fizetésem van, letörlesztem az adósságom. A hitelezők meg nem várnak. Ők azonnal kérik tőlem a pénzt. Majd hetente hozom neked a részleteket. Legalább gyakrabban látjuk egymást. Mentsél meg, mama, különben pórul járok.

Mindig örülök, ha látlak benneteket. Mondta Lajkóné, de nem emelkedett fel a karosszékből. Szeretem látni, milyen szépek vagytok. Azt is szeretem hallani, hogy egészségesek vagytok. Jólesik, ha megkérdezitek tőlem, hogy szolgál az egészségem. Az is jólesik, ha megöleltek. Viszont pénzt nem adok senkinek. Ideje tudomásul venni, nincs itt pénz. Nagymama van, szívesen lát benneteket, de pénz az nincsen. Akkor sincs, ha hízelegtek, akkor sincs, ha bajban vagytok, akkor sincs, ha puszt kapnék érte.

Mindig a szekrény aljában tartja egy régi dobozban. Mondta Lujza, miközben intett az unokabátyjának. Azt a dobozt akkor kapta a nagytatától, mikor betöltötte a tizennyolcat. Ismered te is a családalapítás történetét. Majd én beszélgetek a nagymamival, amíg előkeríted a kincsesládát. Nekem ruhára kell, neked adósságra. A mami kevéssel beéri. Még akkor is az unokáira gondol, ha mást mond. Az asszonyok nem mindig azt mondják ki, amit gondolnak.

Csak fogjad le a karját, akkor nem csapkod az arcodba. Mondta Ottó, miközben a szekrény aljában kutászott. Nincs ereje az ütésnek, de belepirosodik az ember. Ha vérvörös arccal távozunk, rosszat gondolhatnak a szomszédok. Ezekben a régi házakban nincs jobb szórakozás, mint kifigyelni, mi történik a szomszédban. A városi lakások előnye, hogy senki sem törődik a szomszéddal. Ha akarsz, köszönsz neki, ha nem akarsz, le se köpöd. Itt meg mindenkinek a szájába néznek, mit ebédelt. A csuda vinné el, sem a törülközők közt, sem a lepedők közt nincs a bádogdoboz. Ebben a szekrényben egyáltalán nem talállok semmilyen dobozt. Egy dinár sincs itten.

Tudtam, hogy életrevaló gyerekek, de arra sohasem gondoltam, hogy engem is megtámadnak. Mondta Lajkóné, miközben levegő után kapkodott. Amilyen törekeny virágnak látszik Lujza, olyan erős karjai vannak. Ha elkapja majd a férfiút, akit kiválaszt, nem szökhet tőle a pasas. Annyi esélye se lesz, mint egy polippal szemben. Ma nagyot csalódik a lány, de lehet, hogy okul belőle. Szeretném, ha okulna az esetből. Ottó másfajta, túl önzőre nevelték, túlságosan kényeztették, nem fog soha megváltozni. Mindig más lesz az oka saját bajának.

Gyere, cserélünk. Mondta Lujza, és a nagyanyjára nem is nézett, mikor a másik szekrény felé fordult. Fogjad erősen, már beleizzadtam a kapálózásába. Az én kezem ügyesebb, mint a tied. Villámgyorsan megtalálom azt a dobozt. Majd meglátod. Ha nincs ebben a szekrényben sem, akkor a komódban lesz, ha ott sincs, akkor a konyhaszekrényben. Még a spájzot is átnézem, tőlem semmit sem lehet elrejteni.

Ne is igyekezzen megrémiszteni, nagymama. Mondta Ottó, miközben azt figyelte, talált-e már pénzt az unokahúga. Ismerem ezeket a trükköket. Egy kis hörgés, egy kis nyálazás, aztán ha elenge-

dem, akkor majd sikoltozik. Azt hiszi, a nyakunkra hozza a szomszédokat. De mi se ettünk bolondgombát. Nem szabad annyira pénzéhesnek lenni. A fiataloké a jövő. Az unokák kívánsága parancs. Ennyit tudni kell minden valamirevaló nagymamának. Tesék lélegezni. Mama, lélegezzen, ha mondom!

Csodálkozni fog a plébános úr, hogy előbb távoztam, mint ő. Sokkal előbb. Mondta Lajkóné, aki a szoba sarkában fészkelő pókot látta, mielőtt behunyta a szemét. Hát még, hogy csodálkozna, ha megtudná, saját unokáim keze segített a túlvilágra. Add, Istenem, hogy ezt ne tudja meg senki. Ne nevéssenek ki, amiért megtámadtak az unokáim. Ne gyalázzák meg őket, hiszen azt hitték, játszanak velem. Ők csak gorombán játszanak velem.

Már mindenütt kerestem, sehol sem találom azt a színes dobozt. Néhai nagyapám egykori ajándékát. Olyan dögös érték lehetett valamikor, amitől a nagymama azonnal megadta magát. Mondta Lujza, miközben letörölte a verítéket a homlokáról. Nincs a spájzban sem, pedig azt hittem, én ebben a házban minden rejtekhelyet ismerek. Most még a padlás maradt. Pince nincsen, hát megyek a padlásra. Hátha ott van valamelyik gerenda mögött. Bár a nagymami hetvenéves lába nehezen vitte föl. Ha ott sincs, akkor csak a télire vett szénkupa mögött lehet. El kellene hányni két tonna szemet a kamra faláról. Inkább lemondok a komplettről. Ha Ottó akarja, hát lapátolja a szemet egyedül . . .

Gyere elő, Lujza. Gyere elő, nem lélegzik többé az öreglány. Mondta Ottó, s gyöngéden visszaeresztette a karosszékre a könnyűnek tűnő testet. Talán szívrohama volt. Nézd, egészen megkékölt az arca, pedig nem fogtam be sem a száját, sem az orrát. Gyere elő, Lujza, és tűnjünk innen, amíg lehet. Előbb-utóbb valamelyik hülye szomszéd betér az udvarba, és mindenféle kérdés jut majd az eszébe. Mit felelsz nekik? Gyere, tűnés innen, amíg lehet. Elvitte a Kawasakit a nagymama magával. A városig beviszlek, aztán már mindenki magáért felel. Ha megússzuk ezt is, gyertyát gyújtunk a nagymama sírjánál. Gyere, Lujza, nem kell a bádogdoboz. Nem kell innen semmi.

ITTAM IDEGEN VIZEKET

Kávébarna színű, sínbuszra emlékeztető úrhajó szállt le az újvidéki főtérre a Nagytemplom és a Miletić-szobor közé. A délelőtti órában sétáló nyugdíjasok meg a kicsiket levegőztető kismamák rémülten húzódtak félre, a falak mentén meg a boltok kirakatablakai mögött több mint százan várták, hogy mi történik a következő percekben. Fél óráig nem történt semmi. Valaki értesítette a rendőrséget, mert szirénázva érkezett meg két járőr kocsi, a rendőrök értesítették a tűzoltókat, azok is kiküldtek két ügyeletet csoportot, aztán mind csak nézelődtek, az idegen testet nem közelítette meg senki.

Akkor nyögött egyet az úrhajó, füstöt vagy párát engedett ki magából, amitől néhányan rosszul lettek, egy kisgyerek torkaszakadtából bömbölt, a rendőrök meg elővették a pisztolyaikat, de nem volt kire löni, ezért aztán el is rakták a fegyvert, nehogy véletlenül megsebesítsenek valakit. Éppen megérkezett a város polgármestere, mikor kinyílt a hajó ajtaja, és megjelent az első úrlakó. Szürke színű ruhája volt, esetleg szürke volt a bőre, nem tudta senki megállapítani, hogy a testére tapadó felület műanyag-e vagy sem, kerek szemét körülhordozta a téren, aztán kilépett a köre.

Nem látszott veszélyesnek. Fegyver nem volt nála, csak egy táskája, de azt is letette maga mellé a földre. Várt, nézelődött, megvakarta a fejét. A feje is kopasz volt és szürke, esetleg azt is befedte a testét védő műanyag. A polgármester előrébb lépett, és keresetlen szavakkal üdvözölte a jövevényt. Elmondta, hogy a város igen nagy megtiszteltetésnek tekinti, amiért éppen Újvidéket választották megérkezésük színhelyéül. Elmondta, hogy Újvidék mindig ismert volt vendégszeretetről, kitűnő konyhájáról, a szerémségi borokról meg zenészeiről. Kezdetnek ennyi talán elég is lett volna, de a polgármester zavarában leadta a teljes szöveget, amellyel vendégeit

szokta traktálni. Elmondta, hogy Újvidék szorgalmas népe derekasan kiveszi a részét az ország építéséből, meg hogy több mint húsz nemzet lakja a várost, ennek ellenére békében élnek egymással, meg hogy dinamikusan fejlődik a város, húsz év alatt megduplázódott a lakosság száma.

Az idegen udvariasan hallgatott. Kissé félrefordította a fejét, mire a közönség megállapította, hogy valószínűleg egy kukkot sem ért az üdvözlőbeszédből. Nagy volt a meglepetés, mikor a polgármester lélegzetvételét kihasználta, és megszólalt.

Hoztunk néhány gurigát. Mondta szokatlanul mély basszus-hangon.

Zavart csend támadt. A polgármester is hallgatott, nem tudta mire vélni ezt a választ ünnepélyes beszédére. Az idegen azonban nem tétozott. Lehajolt, és mire a rendőrök felocsúdtak volna, elővett a táskájából néhány kisebb-nagyobb gurigát.

Vannak kisebbek, és vannak nagyobbak is. Mondta a mély hangú idegen. Nagyon hasznos minden háztartás számára.

Ezek gurigák. Dadogta a polgármester.

Igen. Bólintott a szürke ruhás idegen. Spulnik, ha úgy akarja. Minőségiek, sokáig tartanak, és erősek. Ha nem robbantják szét őket, több ezer évig használhatók.

A téren levő emberek kíváncsian nyújtogatták a nyakukat. Mindnyájan szerették volna látni a gurigákat.

Mit kér érte? Kérdezte végül a zavarban levő polgármester.

Nem adom olcsón. Mondta az idegen. Minden darab egy deci víz. Legalább két liter vizet össze kell szednem, hogy továbbmehessek.

Vizet? Kérdezte értetlenül a polgármester.

Higgye el, nem drága. Mondta az idegen. Nagyon erős gurigákat hoztunk. Az egész család haját rátekerhetik.

A haját? Kérdezte értetlenül a polgármester.

Igen. Bólintott a jövevény. Maguknál nem gyűjtik gurigára az élőlények haját?

Nem. Mondta a polgármester.

Kár. Mondta a jövevény. Tegnap a hajó egyik gépe egész nap gurigákat készített, azt hittük, itt jó ára van.

Mindegy. Mondta a polgármester. Adunk mi vizet ingyen is, ha szomjasak. Újvidék városából még nem távozott egy vendég sem szomjasan.

Ingyen? Csodálkozott a jövevény.

Ajándékba. Mondta a polgármester, és elhatározta, beljebb inválja a jövevényt.

... így kezdődik a film, aztán mindenféle kalandokkal folytatódik. Gyuricza egyre jobban hadart, mert partnere közönyös maradt. A jövevények majd körbejárják a várost, mindenbe beleütik az orruk, és így lehetőség lesz rá, hogy mulatságos eseteken keresztül vegyünk kritikusán szemügyre mindazt, ami történik társadalmunkban.

Mi történik a társadalmunkban? Kérdezte dr. R., a filmgyár igazgatója.

Hatalmas és kövér ember volt, tokája ráfolyt az ing gallérjára, s ha mozdította a fejét, akkor a toka is arrébb csúszott a galléron. Nemcsak az arcát, tokáját is borotválta, a bőrön látszottak a visszametszett szőrtövek, s olyan erős arcvizet használt, hogy Gyuriczának facsarta az orrát az illat, pedig már dél is elmúlt, a doktor meg minden bizonnal reggel korán borotválkozott.

Az ilyen filmek, mint amelyiknek a sztoriját elmeséltem, arra jók, hogy az emberek kicsit szembesüljenek önmagukkal. Ha egy idegen bolygóról származó úrhajós szemével látatjuk Újvidéket, önkéntelenül is mosolyogni fogunk. Hadarta Gyuricza. Nem szatíra, hanem csak irónia az, amivel látatjuk a világot, mosolygunk sokszor fölösleges vitáinkon, szokásainkon, mindazon, ami társadalmunkban történik.

Mi történik a társadalmunkban? Kérdezte még egyszer dr. R.

Ugyanolyan hangsúllyal kérdezte, mint az előbb. A kérdésben nem volt él, de makacsul visszatért rá. Gyuricza nyelt egyet, egy pillanatig visszatartotta a lélegzetét, hogy ne érezze az igazgató felől áradó kölni illatát.

Sok minden történik a társadalmunkban, amin nemcsak lehet, hanem mosolyogni kell. Mondta Gyuricza. A bürokrácia nálunk is átvette a hatalmat, mindenkit meggyötör a ránk kényszerített formásgokkal. Egyesek aránytalanul meggazdagodtak, mások éheznek. Egyet mondunk, mást csinálunk. Mindezt megmutathatjuk a filmben.

Mi történik a társadalmunkban? Kérdezte dr. R.

Gyuricza mérgesen figyelte, de az igazgató nem neki tette fel a kérdést, hanem magának. Kövér homlokán kerek izzadságcseppek jelentek meg, ceruzájával szórakozottan és ütemesen veregette széles ajkát, és az utca túloldalán levő park felé nézett. A kavicssal beszórt utakon egy csoport kislány kergetőzött, az egyik padon egy szerelmespár elmélyülten csókolózott. Gyuricza azon gondolkodott, mit hozzon fel forgatókönyve védelmében.

A Kalapáti házaspár üvegsörrenésre ébredt. Valaki lelökte a konyhában a vizeskancsót. A férj a szemüvege után nyúlt, felkattintotta az éjjeli lámpát. Az asszony rémülten felült.

Hallottad? Kérdezte.

Persze. Mondta a férj. Ásított. Megnézem, mi volt az. Szerintem a macska.

Nem. Mondta az asszony. A macska lát a sötétben, különben sincs ennivaló az asztalon.

A férj papucsba dugta a lábát, felemelkedett.

Vigyázz. Mondta az asszony.

A férfi nem válaszolt, kicsoszogott a folyosóra.

A következő percben bezuhant az ajtón. Az asszony sikított, a férje szemüvege a padlóra esett, s a feje is mellette koppant. Az ember nagyot nyögött.

Az ajtóban ketten álltak. Egyiknél sem volt fegyver. Vigyorogtak.

Egy nagyságos asszony. Mondta a magasabb fiú. Nem volt idősebb húszévesnél.

Az alacsonyabb besétált a szobába, felvette a férfi karóráját az éjjeliszekrényről, megvizsgálta, majd a karjára csatolta. A pénztárcát a zsebébe süllyesztette.

Kalapátiné nem mozdult, csak akkor ugrott fel, mikor a magasabb fiú belerúgott a földön fekvő férje arcába.

Mit akarnak? Kérdezte éles, magas hangon. Mit akarnak?

A férje ájultan is nyögött. Az orrából szivárgott a vér, szeme csukva volt. Az asszony melléje akart térdepelni, de a kamasz, aki vigyorgott mindig, elkapta a bal vállát, és hanyatt lökte az ágyra.

Egy nagyságos asszony. Mondta.

Az asszony ismét fölült, lábát összehúzta, fel akart ugrani.

Egy harmadik fiú jelent meg az ajtóban, jobb kezében a házigazda vadászpuskáját tartotta, bal kezében néhány töltény volt.

Vallassátok ki őket, hol a széf! Kiáltotta. Előbb vallassátok ki őket.

Mitől előbb? Kérdezte az asszony. Felemelkedett, de a magas fiú megint hanyatt lökte.

Majd a nagyságos asszony mindent bevall nekem. Mondta vigyorgva. Ezen nem kell izgulni, én ezt elintézem.

Az asszony az ajtóban álló kamaszra nézett, aki bekattintotta a vadászpuska závarját.

Téged tanítottalak, Gyuri! Mondta. A harmadik és a negyedik osztályt nálam végezted.

Csak azt mondja meg, hol a széf, akkor nem lesz semmi baj. Mondta a puskás fiú. Meg persze kell a zár kombinációja is. Anélkül nehezebb kinyitni.

Az asszony felült.

Gyuri, Gyuri, hova jutottál. Mondta. Azt hallottam, mesterséget tanultál.

A magas kamasz az asszony mellé térdelt, bal kezével megmarkolta az asszony bal mellét, a jobbal letépte a hálóing felső részét.

Most szórakozunk a nagyságos asszony meg én. Mondta rekedten. Ti csak tanuljatok, fiúk!

Az asszony a támadó arcába akart csapni, de az elkapta a karját, és megcsavarta.

Gyuri, megismertelek! Kiabálta az asszony.

Én is ismerem magát. Mondta a puskás kamasz, és a földön fekvő férfi mellébe lőtt. Kalapáti mestert is megismertem alaposan. Kapnak tőlem ajándékba egy-egy töltényt.

Az asszony fel akart ugrani, de a másik kezét az ágy jobb oldalán álló fiú kapta el, és szorította le. A sírás úgy tört ki a száján,

hogy lefröcskölte a föléje hajló kamasz arcát, de az továbbra is csak vigyorgott.

... és a film bemutatja a társadalom szintje alatt élők sorsát, a három fiú kapcsolatain keresztül az ide-oda vetődő fiatalok mindennapjait, gondjait, lehetőségeit. Gyuricza igyekezett nyugodt hangon beszélni, de ez nem mindig sikerült, hangja néha megremegett, mintha elérzékenyült volna a történeten. Ettől ideges lett, és idegességében még kevésbé tudta kordában tartani a hangját. A film szomorú, de szembenéz a valósággal. A világon szinte mindenütt készítenek ilyen alkotásokat. Mintha eléledt volna a cinéma vérité tradíciója.

Melyik valóság igaz? Kérdezte dr. R., a filmgyár igazgatója.

Ez a film csak egy szegmentumát mutatja be a társadalmunknak. Magyarázta Gyuricza. Olyan szegmentumát, amelyet eddig elhanyagoltunk. Pedig nem kevés ember hányódik nálunk sem. Vannak olyanok, akik nem is képesek beilleszkedni a társadalomba, de vannak olyanok is, akiknek ez a lehetőség meg sem adatott, tehát én azokról szólnék, akik valamilyen oknál fogva elvesztették a kapcsolatukat a társadalommal. Nem képesek felmerülni. Nem képesek saját erejükből érvényesülni. Nem képesek munkáséletet élni.

Mi munkáséletet élünk? Kérdezte dr. R.

Ismét a park felé bámult, ahol most nem játszottak gyerekek. Egy szerelmespár csókolózott a megszokott padon, a többi padokon meg a fürdő betegek ültek. Néhányukhoz rokonok érkeztek látogatába, néhányan a boltban vett kekszet majsolták. A látvány olyan megszokott és mindennapi volt, hogy az igazgató talán nem is látta. Csak a fejét fordította el, hogy ne saját irodáját nézze tovább.

A filmben vannak durva jelenetek. A szöveg is elég egyszerű. Mondta Gyuricza. A fiúk nem képesek magasröptű dialógusokra. A kép néha önmagáért beszél. Gondolom, fölfedezte, hogy szimbolikus jelenetek sorát írtam bele. Amikor Miska ledobja a puskát, és felveszi a tört szárnyú fehér galambot a földről, az befejezésnek is jó lehet. Törtem is a fejem, hogy folytassam-e tovább a történetet, de a másik kettőről is végig kell mondani mindent. Hogy a nézők is megértsék, tenni kellene valamit ezekért a fiatalokért. A társadalom nem hagyhatja elveszni tagjait, akikből hasznos emberek válhatnak.

Ezért folytatom egészen addig, amíg Jóska a Dunába nem fullad. Akkor mindhármuk sorsa lezárul, a történet kerek egész lesz.

A kerek történet jobb? Kérdezte az igazgató.

Dr. R. folyamatosan izzadt. Tokája alatt a gallér színe elváltozott. Megsötétedett. Ceruzája időnként kicsusszant a kezéből, ilyenkor Gyuricza udvariasan felvette, és a kezébe adta. Dr. R. nem köszönte meg egyszer sem az udvarias gesztust. Mikor megkaparintotta a ceruzát, ütemesen szájba verte magát vele. Gyuricza szeretne volna megtudni a véleményét a forgatókönyvről, de keserűen látta, hogy ezt nem sikerül elérnie.

Az épülő hajó testén három függő palló van, mindhárom pallón ketten-ketten dolgoznak.

Te akarsz versenyezni velem? Ordítja Kovács, aki legalul hegeszt. Előbb kellett volna a világra jönnöd, öcsém!

Nem nagyon hallani, amit mond, de ahogy szabad karjával csapkod, az kifejezi haragját. A fölötte levő szerkezetről érkezik is a válasz.

Belekeseredtél a sok hajóba. Ordítja Szerák. Mind elúsztak, te meg itt maradtál magnak. Bennünket hátratenni.

A munkások nevetnek, Kovács leemeli a fejéről a sisakot, hogy lássa is a vele vitatkozót, de megszólal a gyár szirénája, készülődnek, rakodnak.

Az ebédlőben folyik a munkástanács értekezlete.

A konyhára nyíló ablak mellett egy iskolatábla áll, arra ragasztotta fel egy hajó tervét Morvai. Pálca van a kezében, mutogatja a rajzot.

Nemcsak a folyón, a tengeren is járhat. Mondja. Úgy alakítottuk ki a hajótestet, hogy többet kibírjon mint az eddig épített modelljeink.

De többbe is kerül. Veti közbe egy asszony a második sorból.

Igen. Mondja Morvai. Többbe kerül.

Nagyobb pénzt kell kiadnunk az anyag beszerzésére, nagyobb motort kell rendelnünk, szebb kabinok és jobb felszerelés jár hozzá. Folytatja az asszony.

Morvai bólogat.

Így igaz. Mondja. Többet kell befektetni, viszont nagyobb a haszon is. Az egész évi bevétel felszökik, ha egy ilyen munkát befejezel.

Ha van vevő. Mondja az asszony diadalmasan.

Ha van vevő. Mondja Morvai. Az is igaz. Egy prototípus kidolgozása lenne a mi kockázatunk. A kereskedelmi osztály persze megkísérli előre eladni, csupán a tervre támaszkodva. De én azt ajánlom, fogjunk hozzá, mert jobb esélye lesz a kereskedelmieknek, ha be tudják mutatni a készterméket.

Es ha a késztermék feleszi a mi fizetésünket? Kérdezi az asszony.

Mögötte egyetértően morajlik fel a terem.

Mi lesz, ha nem adják el, mi meg futhatunk a pénzünk után? Kérdezi az asszony.

Morvai megvárja, amíg elcsendesednek.

Nem maradhatunk meg ennél a most gyártott két típusnál. Mondja. Aki figyelemmel kíséri a piacot, az tudja, hogy lassan kiöregszik ez a mi két hajónk.

Eddig mindet eladtuk. Kiált fel az asszony.

Az emberek helyeslőn bólogatnak.

Eddig eladtuk. Mondja Morvai. Még évekig éldegélhetünk belőlük. De miért ne fejlesztenénk a gyárat? Miért ne dolgoznánk úgy, hogy szélesebb legyen a kínálatunk, fokozódjon a termelés, új munkahelyek nyíljanak? Nem az a célunk, hogy a gyerekeinknek is jusson elég munka?

Nekem az a célom, hogy elsején legyen fizetésem. Kiabálja az asszony.

Nyílik az ajtó, Kovács lép be rajta.

Fölméri a helyzetet. Leül a hátsó sorban.

Mi van? Kérdi ságva a mellette levőtől.

Morvai előjött egy új hajó tervével. Ságja a férfi.

Sok pénz. Ságja Kovács.

Mindketten bólogatnak.

Morvai a tervrajzot veregeti a pálcájával.

Meghallgatnak végre? Kérdi.

... olyan konfliktusokat láthatunk, amelyek felvetik a haladás kérdését. Mondja Gyuricza. Az egész társadalom kérdései merülnek fel a bemutatott kis közösség életében. Ha a hajógyár munkásai önzőek, és nem tekintenek a jövőbe, ha csak saját kis hasznukat nézik, amelyet azonnal saját javukra fordítanak, akkor elhanyagolják a közösségi érdekeket, lehetetlenné teszik a fejlődést, bezárják a jövőbe vezető kapukat.

Vannak jövőbe vezető kapuk? Kérdezte dr. R., a filmgyár igazgatója.

Mindnyájan tudjuk, hogy ára van a jövőnek. Mondta Gyuricza meggyőződéssel. Még a kapitalisták is pénzt fordítanak a fejlesztésre. Új gépeket vesznek, új technológiát alkalmaznak, új piacokat nyitnak. Miért maradna le a versenyben a mi társadalmunk? Erre szeretnék rámutatni a filmben. Nem feledkeztem meg a szerelmi sztoriról sem, az a forgatókönyv magja, de lényegében társadalmi kritika érvényesülne a filmben. Az önzést ostromozná.

Az önzés bajt okoz? Kérdezte dr. R., aki kitaróan bámult ki az ablakon. Nem sokat láthatott, mert a parkban csak néhány lámpa égett. A többinek vagy kiégett az égője vagy kiverték őket a szerelmesek, úgyhogy a padokon ülők sziluettjei homályba vesztek.

Gyuricza haragosan összevonta szemöldökét, de provokációnak tartotta a kövér ember kérdését, nem válaszolt rá. Inkább tovább ecsetelte a készítendő film előnyeit.

Szerintem meg lehetne nyerni a hajógyár vezetőségét, adja ingyen a gyár területét színhelynek. Ingyen fényképezhetnénk a jelenleg folyó termelést, ami kitűnő takaróképeket, jó háttérrel biztosítana. Gyuriczán ismét erőt vett a lelkesedés. Még az is lehet, hogy a gyár reklám címén pénzbeli segílyt is folyósítana a film fölfuttatásához. Nekik is érdekük, hogy minél többen megtekintsék a művet. Azt persze nem engedhetjük meg, hogy beleszóljanak a forgatókönyvbe, nem mutathatjuk ideális közösségnek a hajógyárat, hiszen a film érdeke, hogy erős konfliktus legyen benne, dúljanak az érzelmek, csapjanak föl az indulatok, valóságos legyen a feszültség,

különben a fene se törődne az új hajó tervének a megvalósításával.

Dr. R. a saját szájára ütött a ceruzával. Gyuricza kivárt, de az igazgató nem kérdezett semmit.

Erős társadalomkritika, pozitív mondanivaló, igazi munkásfilm. Ennyit mondhatok saját filmem érdekében.

Gyuricza az igazgató arcát nézte. Most nem izzadt, inkább fáradtnak látszott.

Jó. Mondta dr. R. hirtelen.

Jó? Kérdezte Gyuricza. Szinte csalódott, hogy nem kell tovább agitálnia.

Jó. Mondta az igazgató, de továbbra is a sötétbe bámult.

Elkészítjük a szocialista vállalatok válságáról szóló filmet? Kérdezte Gyuricza. Szólhatok a hajógyár igazgatójának? Vagy majd együtt látogatjuk meg?

Á, nem. Mondta dr. R. Olyan hirtelen fordult meg, hogy Gyuricza elképedve látta, tokája szokatlanul hosszúra nyúlik, és remegve követi a fej mozdulatát. Á, nem arról van szó.

A doktor saját szájára ütött a ceruzával, mintha megbünteté magát az elszólásért. Aztán nyögve közelebb tolta arcát az asztalon át. Gyuricza is áthajolt az asztalon, hogy viszonozza a gesztust.

A tudományos-fantasztikus filmjét készítjük el. Mondta a doktor. Olyan szaga volt a szavának, hogy Gyuricza megértette, miért kölnizi magát olyan erősen. Azt a mosolygósat, ironikust, huncutot. Annak csak a címét kell kicserélni, semmi mást.

Gyuricza csodálkozva látta, hogy a mosoly igazi bőrhullámokat okoz az igazgató ábrázatán.

Nem jó a címe? Kérdezte kábultan.

A címe nem jó. Mondta dr. R. Különben mehet.

Mi baja a címének? Kérdezte Gyuricza.

Nem elég bombasztikus. Magyarázta dr. R. A filmiparban a jó cím fél siker. Muszáj olyan címet találnunk, ami felkelti a nézők figyelmét. Esetleg ijeszti őket. Esetleg kétközben tartja őket. Ezen nem múlhat az első vajdasági fantasztikus film sikere.

Az első vajdasági fantasztikus film? Kérdezte Gyuricza. De hát több mint két éve adtam be azt a forgatókönyvet . . .

A kövér ember ismét a park sötétjébe bámult.

Két év. Mondta, aztán a ceruzájával a szájára ütött. Mi az a két év egy film életében? Mi az a két év egy csillagközi utazásban? Mi az a két év a világtörténelemben?

A GYÜMÖLCS ZSENGÉJE

Nem azért nősültem, hogy az üzemi konyhán egyek. Mondta Kalántai. Nem azért.

A nagydarab, inkább húsos mint hájas férfi meredten nézte a feleségét. Az asszony sírt, szepegett, egy apró, fehér csipkés zsebkendővel törölgette a könnyeit. Időnként a férjére tekintett, de az megeményítette a derekát, nem hajolt le hozzá, meg sem próbálta vigasztalni, mondta a magáét.

Nem vagyok hajlandó száraz kenyeret enni. Mondta Kalántai. Az utcában két helyen árulják a kenyérgyár termékeit. Van fehér kenyér, van franciakenyér, van félbarna. Teherautóval hozzák a zsemlet, a pereceket meg a kifliket. Alig ötszáz méterre lakik tőlünk a magánpék. Mikor errefelé fúj a szél, a nyitott ablakból érzem a friss kenyér illatát. Nála kapható graham, kapható rozscipó, burgonyakenyér vagy korpakenyér is. Rendelhető magvas kenyér, tökmagos, mogyorós, lenmagos és diós is. Ennél jobb kínálatot nehéz elképzelni. Erre te minden reggel másnapos kenyeret raksz elém. Egyáltalán, mikor hozol haza kenyeret, ha én csak másnapost találok a kenyértartóban? Már eleve másnapost veszel? Az olcsóbb?

Az asszony fölzokogott. Kalántai nem reagált a váratlan hangra, továbbra is mereven nézett maga elé.

A konyhában álltak, testközelben. Kalántai mögött a mélyhűtő magasodott, az asszony mögött a konyhaablak. A reggeli fény sárgán ömlött be az üvegen, ha jobb a hangulatuk, örültek volna neki. De nem törődtek sem a fénnel, sem a konyhával.

Soha nem könyörögtem, hogy készíts nekem kiflit, pogácsát vagy zsemlet. Mondta a férfi. Minek kínoználak, mikor itt van a közelünkben a pék. Pedig egy adag pékkifli megsütése nem tudomány. Fél kiló liszt, egy kis tej, élesztő, két kockacukor, két tojás-

sárgája, egy kanál olaj, só kell hozzá. Magyarázsam meg, hogyan kell bekeverni? Tenni hozzá egy kis margarint, hogy még ízesebb legyen? De jó lett volna nekem már a kenyérkifli is, csak friss lett volna. Minden reggel azzal ébredek, hogy beáramlik a szobába a péksütemények illata, nekem meg az asztalra csapsz egy morzsálódós többnapos kenyeret. Kértem én tőled szójás kiflit? Vagy sörkiflit? Vagy csíkosat, burgonyásat, esetleg pehelykiflit? Már többször elmondtam, hogy ki nem állom, ha morzsálódik a kenyér. Erre mi a válasz? Nem elég, hogy morzsálódik, kizárólag csupán morzsákból áll. Ha tejbe áztatom, finom tejbepapi készülhet belőle.

Az asszony fölnézett a férfira, de az nem vizsgozta a pillantást. Csak azért hallgatott el, hogy levegőt vegyen. Arcán meg-megrándult egy rágóizom, kezét ökölbe szorította. Szinte katonásan csípőjéhez tartotta.

Megtanultam peracet sütni. Mondta. Ismerem a svábperec, a moziperec, a vajas meg a vaníliás, ismerem az édes meg a kerek perec titkait. De ha muszáj volna, tudnék készíteni vajas zsemlet is. Nem is tudom felsorolni, hányféle zsemlet tudok sütni. Néha lehetne csinálni rozsosat, néha mákosat, néha meg sajtosat. De jó lenne reggelire a szalonnás zsemle is. Vagy éppen a zöldfűszeres zsemle. Gondoltam, minek beszéljek róla, majd a feleségem gondoskodik rólam. De nem gondoskodik. Csak elém löki a másnapos kenyeret, mintha egy vidéki szállodában volnék. Néha még ott is adnak sörzsemlet vagy finnzsemlet. Frisset, illatosat, puhát. Erre a morzsákból álló kenyérre még a vajat se lehet fölkeni. Nem lehet! Próbáltad már?

Az asszony a zsebkendőt gyűrögette a tenyerében, nem válaszolt a kérdésre, de a férfi nem is várt választ. Bal tenyerét maga elé emelte, jobb kezének mutatóujjával belebökött. Ezt a mozdulatot többször is megismételte. Egyre gyorsabban. Aztán ismét leengedte a karjait.

Talán még akkor se lehetne ezt a vajat kenni, ha a kenyér valami csoda folytán friss lenne. Mondta Kalántai. A vaj teljesen merrev, a szélei barna színt kaptak, nem merem megszagolni, mert attól tartok, hogy beigazolódik a sejtésem, lassan bűdösödik is. Nem egészen érthető, hogy miért, hiszen itt van a két üzlet, kapható ben-

nők friss vaj. De nincs olyan messze tőlünk a Guszak-szállás, tizenkét tehenük van, mindennap köpülnek vajat, hozhatnánk mai, halványsárgán virító, kenhető, étvágygerjesztő illatot árasztó vajat is. Ami tán még a morzsákra is jótékony hatást gyakorolna. Mint ahogy kaphatnánk tőlük akár friss tejet is. Nem savanyodót, nem morzsássá válót, nem forraltat, nem másnaposat. Azt mondom, friss fejsű tejet. Arról már nem is beszélek, hogy válogathatnánk, és néha kecsketejet hozhatnánk tőlük, mert az is van. Mint ahogy van nekik még juhtejük is. De ne álmodozzon az ember, maradjon a tehentejnél, ami szintén kitűnő emberi táplálék, ha nem állott. Viszont nálunk csupán állott vagy forralt, hűtött és savanyú tejet ehettem eddig. Mintha átokkal sújtott volna az ég, hogy ezek után csupán fölözött és garantáltan vitaminmentes tejet vehetek a számba, semmi mást. És hasonlóképpen nem jár nekem friss túró sem, de tejszín sem, se kefir, se joghurt, se sajt. Pedig mennyiféle ételt helyettesítene egy darab finom sajt. Egy darabka pálpusztai, akár trappista is. Egy kis ementáli. Nem álmodozom rokfortról vagy gorgonzoláról. Nem kell a drága camembert. Miért nem eszünk mi soha sajtot?

Kalántai maga elé meredt, mintha töprengeni akarna a saját kérdésén. Az asszony nem szólt. A férfi arcán táncot járt az izom, rá se hederített, talán meg se érezte a rángást. Pislantott, aztán egy kis szünet után folytatta a megkezdett témát.

Tejcsárdába járhattam volna, de akkor fölmerül a kérdés, mit eszek itthon. Mondta. Talán nem különösebben furcsa kívánság, hogy az ember a saját otthonában akarja jól érezni magát. Én itthon szeretnék valami finomat enni. Ha eszembe jut, hogy enni akarok, a saját asztalunk jut eszembe. Az asztalterítők, amiket Teréz nagymamámtól kaptunk esküvői ajándékba. A himzett asztali kendők, a kéztörlők meg a németországi porcelán. Az eszcájgot a te édesanyád vette kelengyébe. Azzal akarok enni. Valami jót. Frisset. Ízletest. Valami túlságosan különö dologra vágyom? Valami extrát akarok? Egzotikust? Betegeset?

Az asszony szepegett, de már nem nézett a férjére. Ő is maga elé meredt, csak a kicsiny zsebkendőjét gyűrögette. A maréknyi gombóc lassan forgott a tenyerében. A napfény a kötényére sütött, a rózsaszínű, simára vasalt kötény egy részén narancssárga foltot te-

remtett. A konyhában egyre világosabb lett, a fehér szekrények és a fehér terítővel letakart asztal visszaverték a fényt.

Talán különös kívánság volna, ha currys pulykamellet vagy szójamártásban úszkáló cápabordát kérnék. Mondta a férfi. De hát semmiféle különlegességre nem vágytam. Egyszerű ételeket szerettem volna a számba tömni. Egy kis friss derelyét. Mondjuk túrós derelyét. De ha képtelenség friss túrót szerezni, mert a Guszak-szállás túl messze van, egye fene, legyen burgonyás derelye. Esetleg cifrázzuk meg, legyen lekváros-burgonyás derelye. Ahhoz valóban csak egy kis krumpli kell meg az a régi lekvár, ami már lassan penészedni kezd a kamra polcán. Fél kiló liszt, csipetnyi só, öt deka cukor, picike porcukor. De azt akár magam is darálhatok hozzá. Elkészítése maximum negyven perc. De tartson egy óra hosszágig a munka, akkor igazságosan számoltam. Olyan nehéz egy órát elvezíteni az én pocakom kedvéért?

A felesége nem válaszolt. Száraz szemmel nézett maga elé, gyors mozdulattal köténye zsebébe süllyesztette a zsebkendőjét. A mozdulat után nem következett másik mozdulat, ott maradt a férjével szemben, csak a fejét hajtotta le. A konyha kávébarna kövein nem sok látnivaló akadt. A férfi mozdulatlanul nézte, de mintha túl nézett volna rajta, valahova a távolba meredt.

A főtt meleg burgonyát szépen áttörjük. Mondta lassan. Egy tojással, sóval és cukorral meg persze a liszttel tésztát keverünk belőle. Csak annyi lisztet szabad beletenni, amennyit a nedvesség megenged, ha többet rakunk bele, megkeményszik, ha meg kevesebbet, akkor folyékony marad. Fél centi vastagra kinyújtjuk, a levelet középen kettévágjuk. Akkor az egyik felére sorban lekvárhalmokat rakunk, s mikor már sorban állnak, mint a katonák, a tészta másik felét ráborítjuk. A lekvárdombok nagyságától függ a derelye kinézete. Olyan dombocskákat készítsünk, amekkora a férjünk szája. Hogy pontosan beleférjen abba a mohó pofájába. Ha kedvezünk neki, jóllakottan fog bőfögni. A dombok nagyságától függően keresünk pogácsaszaggatót is. Ezért kell többfajta méretű pogácsaszaggatót itthon tartani. A tészta széleit lenyomkodjuk, hogy ne ömöljön majd ki a lekvár belőle. Az ujjunk nyomát eszi meg a férj. Sós vízben kifőzzük, s mikor ehetővé vált, melegített, zsírozott tálra

szedjük, aztán zsírban pirított morzsával meghintjük. Ha azt akarjuk, hogy kissé különleges legyen, barnábbra pirítjuk, ha meg nem szereti a férjük a kesernyés ízét, akkor aranyszínűre hagyjuk a morzsát. Porcukorral behintjük, s máris tálalhatjuk.

Kalántai nyelt egyet, aztán elfordult az asszonytól. Mintha ráébredt volna, hogy tulajdonképpen hol is van. Az asztalon egy tálcán almák és körték heverték, azok után nyúlt, kézbe kapott egy körtét, tenyerével törölgetni kezdte.

El lehet tekinteni az előmelegített táltól. Mondta. Az már ingyenecnek való cifraság. Egyszerű tálon is jó a friss derelye. Csak legyen. Csak lenne. De hát hol van? Kinél van? Nálunk sohasem volt, és úgy látszik, nem is lesz.

Elhallgatott, beleharapott a gyümölcsbe, de rögtön ki is köpte a falatot. Az arca elé emelte a körtét, elvörösödött. Az asszony hátrább lépett. Nem fordult el a férjétől, csak egy lépést tett hátrafelé, mintha táncolni kezdene.

Ez rothadt. Mondta Kalántai.

Úgy nézegette a körtét, mintha most látna először ilyen gyümölcsöt. Aztán görcsbe rándult az arca, levegőért kapkodott.

A konyhaasztalunkon rothadt gyümölcsöt tartunk? Kérdezte Kalántai.

Az asszony nem válaszolt, szinte közömbösen nézett maga elé.

Nálunk nem készül egy jó falat a konyhában. Mondta a férfi. Nálunk idő előtt megöregszik az étel. Nálunk még a gyümölcs is megrohad.

Egyre hangosabban beszélt, egyre vékonyabb hangon.

Miért nem dobod ki a régi körtét? Kérdezte. Miért tartod itt az asztalon, ha nincs, aki megegye a frisset?

Egyetlen hirtelen mozdulattal a falhoz vágta a körtét. A csattanás után szerteszét repültek a gyümölcs darabjai, a falon egy kis nedves kör jelezte, hova csapódott a körte. Kalántai a tálcán levő körtéket egymás után vette kézbe, egymás után csapta őket a szemközti falhoz.

Ha gyereked volna, azt is rothadt gyümölccsel etetnéd? Kérdezte üvöltve. Soha nem kapna friss tejet? Soha nem várná frissen sült kifli? Soha nem volna forró leves a szájában?

Az asszony nem válaszolt. A férfi meg a falhoz vágta az összes gyümölcsöt. Aztán megtörölte a konyhakendőben a kezét, felvette a kredencen heverő táskáját, az ajtó felé indult.

Majd veszek magamnak reggelit útközben. Mondta.

Halkan beszélt, de hangja rekedt volt. Megköszörülte a torkát. Aztán megfordult.

Az almából is csak a zsenget szeretem. Mondta. A körte is csak akkor jó, ha még elég kemény. Hogy harapni lehessen, és harsogjon az ember foga alatt. Inkább legyen félig érett, mint önmagától szétmálló lottyadék.

Az asszony nem nézett rá, lehajtott fővel állt a konyha közepén. Lába körül almadarabkák és a széttört körtecsumák heverték.

A napfény a szemközti falon a foltokon táncolt.

Kalántai a hóna alá szorította a kezitáskát, aztán lenyomta a kilincset. Kilépett a konyhából.

Az asszony egy ideig mozdulatlanul állt.

BAGOLY A ROMOKON

András alig várta a május elsejét. Az apja megígérte, hogy ők is kimennek a futballpálya mögötti rétre, ahol ott lesz az egész utca, ezért attól a titkos lehetőségtől, attól a sok mindenféletől, ami ott történik majd, vagy megtörténhet, vagy egyáltalán megtörténhetett volna eddig is, Andrásnak borzongott a bőre. A baglyokról mindenki tudja, hogy éjszakai madarak. Közönségesen még azt is hozzáteszik, hogy nappal nem látnak. Ez azonban nem felel meg a valóságnak.

A május elsejéről dolgozatot íratott velük Dávid tanár néptárs, és András pontosan tudta, hogy bele kell írni azt, hogy állami ünnep, meg hogy az egész világ dolgozói megtartják, kivéve a Dél-afrikai Uniót, ahol ma is elnyomják a négereket, meg azt is, hogy megérdemelt pihenő. Bár az apja mindig káromkodott, ha meghalotta a rádióban, hogy az ő megérdemelt pihenőjéről beszélnek. András nem értette, miért idegesíti ez annyira, de csak egyszer kérdezte meg, mire nem is az apja, hanem az anyja válaszolt, mondván, hogy ne piszkálja az apját, aki ügyis fáradt. Rögtön parázs veszekedést kanyarítottak, aminek a lényege az volt, hogy nem szabad mindenfélét mondani a gyerek előtt. Ezt a szöveget András ismerte. Még németül is megtanulta Julcsa nénitől, aki valamikor a szikicsi sváboknál szolgált. Nicht vor dem Kind, valahogy így hangzott a tilalom, s ilyenkor érdemes volt hallgatózni, mert főleg szerelmi ügyekről esett szó. A szemük korántsem olyan érzékeny a napvilág iránt, mint a látszat mutatja, s hogy némelyikük félig lecsukja a szemét a napon, nem egyéb okból teszi, hanem csak sunyiságból, színlelve, mintha aludna.

Az állam az olyan valami nagy volt, mint a világ. Andrásnak akkor jutott eszébe az állam, ha az égre nézett, mert az ég is nagyon nagy volt, letakarta az egész várost. Még a szomszéd falvakat is.

Letakarta az egész államot. És András reménykedett, hogy tiszta lesz az ég május elsején. Ezt bele is írta a dolgozatba. Ha nem lesz eső, akkor érdemes lesz ünnepelni. Írta. Különben elázik minden. Elázik az ember ruhája, elázik a focisták a futballpályán, belecsozog a víz a gulyáságyúba, elázik a lepény a májusfákon, elázik a lányok haja, s akkor kedvetlenek lesznek, nem lehet velük játszani se. Dávid tanár néptárs ezért adott neki négyest. Túl sokat foglalkoztál az időjárással. Mondta az osztály vihogása közben. Nem vagy te meteorológus. Más nem jut eszedbe az állami ünnepekről, csak az időjárás? De András nem sértődött meg. Lehet, hogy valóban nem jutott más az eszébe, csak az eső meg a baglyok. Azokról meg nem akart vallani. Szemük nagy és annyira domború, hogy félgömbszerű. A fénysugarakat nagymértékben összegyűjti, és nagyon pici fényhatást is felfog. Módfölött nagy fejükben a szemek egészen előrenéznek, ami nagyon jellegzetessé teszi a bagolyfejet. Ehhez nem kis mértékben járul hozzá az arc sugaras tollazata, az úgynevezett fátyol is.

A felvonulás a kultúrotthon erkélyéről elmondott politikai beszédek után kezdődött, viszont az izgalom már kora reggel. András megbeszélte a szomszéd Annival, hogy együtt mennek egész a pályáig, de ebből se lett semmi, mert az apja megkövetelte, hogy a gyülekezési helyre együtt érkezzen a család, s így ott kellett kullognia az apja meg az anyja mögött, akikkel együtt tartott.

Julcsa néni is, Katica néni, a másik nagynénje, aki szintén özvegyen maradt a világháborúban, aztán Zoltán nagybácsiék, a sógorék, ahogy az apja nevezte őket, s neki a két kicsit, Zoltán bácsiék kisfiát és kislányát kellett vigyáznia. Ezért aztán csak egy pillanatra látta Janit, bár jellegzetes nevetését később is, a tömegben is meghallotta. Legtöbb faj külső fülnyílása a szem mellett félkörösen nyíló, kitárható redő, bőrrödő, úgyhogy egészben tág sugaras tollaktól borított, s ezért a valóságosnál is nagyobbnak látszó kagyló keletkezik, mellyel még az egércincogást is meghallja.

A művelődési ház előtt sikerült először megszöknie édesapjától. Egy lobogó hajú ember tartott beszédet. Az emberek fölfelé tartott fejjel figyelték az erkélyre csoportosult vezetőséget, s nem annyira a beszéd tartalmára, inkább a jelenlevők ruházatára ügyeltek.

Hogy nem szakad le a padozat alattuk? Mondta Kiss úr, a cipész. A felesége oldalba bökte. Vigyázz. Súgta a fülébe. Akkor adót vetettek ki rád, hogy ha kifizeted, nem marad kenyérrelalónk se. De Kiss úr nem hallgatott el, inkább vihogott, s a felesége döbbenet állapította meg, barackpálinka illata árad a szájából. Isteni volna, ha az egész hóbelevanc az elvtársakkal együtt most leszakadna. Mondta Kiss úr, s körülöttük mindenki úgy tett, mintha nem hallott volna semmit. András Jani után kutatva került a művelődési ház mögé, a gyerekek általában ott szoktak ugrándozni az udvaron, de most éppen a biológia-tanárnőt találta a sarok mögött egy ismeretlen karjában. Gyorsan visszalépett, s hallotta, amint a tanárnő arra kéri a férfit, hogy engedje el, mert valaki megláthatja őket. A férfi mély hangon válaszolt. Nem bírom tovább ezt a bujkálást. Mondta. Majd estére találkozunk. Mondta a tanárnő, s Andrást meglepte bűgő hangja. Estére mindenre jut időnk. Mondta a nő, s Andrásnak a föld forgása jutott eszébe, amely tudvalevőleg huszonnégy óra alatt történik, ezért aztán mindenre jut éppen elég idő, ezt mondta Dávid tanár néptárs, mikor valaki nem írta meg a házi feladatot. Még arra is jut idő, hogy mindegyiket osztályozzam. Mondta Dávid tanár néptárs. Még arra is, hogy feleltessek, meg arra is, hogy megtanuljatok a leckét. András leguggolt, aztán kilesett a téglák mögül, de az udvaron nem volt senki más, csupán a biológia-tanárnő küzdött lihegve az ismeretlennel. Éppen a blúz gombjai körül hadakéroztak. Tollazatuk roppant lágy, és nem simul a testre, minélfogva eredetileg karcsú, keskeny testük nagynak és aránylag köpcösnek látszik.

András úgy döntött, tovább kutat a szomszéd fiú után, ezért visszafelé indult.

Ha nem adjátok vissza a pénzt, engem lecsuknak.

Ha volna miből visszaadni, már rég megkaptad volna.

Ha engem lecsuknak, vallok, mint a vízfolyás.

Ha engem bemártasz, még jobban ráfizetsz.

Ha már ráfizetek egyszer, másodszor mindegy.

Ha valóban rá akarsz fizetni, csak próbáld meg.

Andrást érdekelte, miről is beszél a két előtte haladó férfi, mikor apja erős keze elkapta. Hol mászkálsz a fenében? Kérdezte az apja. Csak azért nem kapsz pofont, nehogy szegyenbe hozzalak a pajtá-

said előtt. Nem akarom, hogy kinevessenek. Addigra odaért Zoltán bácsi is. Kedélyeskedve András vállára csapott. Mi meg azt hittük, örzöd a gyerekeimet. Mondta. No, ne ijedj meg, meg vannak azok mind a ketten. András fölnézett a felnőttekre. Avagy őrizője vagyok az én testvéremnek? Ezt a paptól tanulta hittanórán, de hangosan nem merte elmondani. Apja különben nem engedte hittanra járni, ezért önállóságát bizonyítandó néha beszökött a paplakba. Káin kérdése csengett a fülében. Avagy őrizője vagyok az én testvéremnek? Röpülésük zajtalan. Halkan lebegve, úszva, csapongva szárnyalnak. Többnyire közel maradnak a föld felszínéhez. Nagyobb utak alkalmával sem emelkednek száz méter magasra.

A futballpálya mögötti réten mintegy ezren lehettek. Folyamatosan érkezett a nép. A tűzoltózenekar teljes erőből fújta az indulókat, Szitári tanító, aki vezényelt, már erősen vörösödött, úgy látszott, a banda minden tagja ivott elindulás előtt. András szerette azt képzelni, hogy ő vezényli őket, csapkodott is előttük egy száraz faággal, de rá se hederített senki, még Szitári sem, aki néha gúnyolódásnak vette a háta mögötti handabandázást, de most nem figyelt a gyerekekre. András ismerte Szabót, a dobost. Kertszomszédjuk volt. Gyakran hallotta, hogy a pipázó férfiak azzal heccelték, biztosan a felesége kerek fenekén gyakorol. Meg kell hagyni, Szabóné hátsó fertálya igen tekintélyes méretű volt, de András nem értette, miért kell ezt a tréfát olyan gyakran ismételni. Azon csodálkozott, hogy a férfiak mindig egyforma harsányan röhögtek rajta. Ragadozó természetüket a csőrük és a körmük árulja el. Csőrük tövétől kezdve nagyon kampós. Lábuk rendszerint a karmok tövéig tollas. Karmaik hosszúak, jókorák, hajlottak és hegyesek.

A rét közepén hat hatalmas üstben fortyogott a paprikás. Pálinkázó asszonyok főzték, jókedvű rikácsolásuk beleveszett az összegyűlt tömeg morájába. Andrásnak itt sikerült másodszor megszöknie szülei mellől. Janit kereste sietősen. Az emberek ide-oda sodródtak, a családok egymás mellé telepedtek a fűre, néhány csoport kártyapartit kezdett, a legtöbben a pálya felé vették az irányt, ahol egész napos versenyt ígértek a szónokok. Ragadozó szenvedélyük valóban nagymértékű, a dögöt szabad életükben sohasem érintik, hanem a maguk erejéből szerzik élelmüket. Leginkább az apró em-

lőseket üldözik, az erősebbek nagyobbfajta, sőt ragadozó emlőst is megtámadnak, esetleg sólyom módra madarakra vadásznak.

Az egész vállalatban nincs egy dinár sem.

Nem tudom elképzelni, hogy hajlandó vagy engem lebuktatni.

Miért akarnálak lebuktatni, ha én is veled bukok?

Akkor meg miért nem kérsz valakitől kölcsön?

Senkinek sincs dobálni való pénze az ismerősök között.

András megállt a fűzfa árnyékába bújó két férfi mellett, és mereven bámulta őket. Nem értette, miről vitatkoznak, de heveségük, izgalomtól rekedt hangjuk, gesztikulálásuk megragadta figyelmét. Mikor észrevették, hogy lesi őket, a kövérebb rászólt. Mi a fenét bámulsz, öcskös? Mondta mérgesen. Nem láttál még fán bagót? A fiú elszégyellte magát, és továbbindult. Janit kereste, de hiába. Szellemi tehetség dolgában nem hasonlíthatók a nappali ragadozó madarakhoz. Vadak, de azért elővigyázatosak. Valóságos vagy képzelt veszedelem egyaránt felbőszíti, esetleg megriasztja őket.

A pályán éppen a zsákfutás tartott. Sárközi, a tornatanár volt a bíró. Vörösödő arccal fújta a sípját, és ha úgy látta, hogy nincs elég a figyelem központjában, kirántotta szájából a kis fekete füttyülőt, és ordítva biztatta, káromolta, letiltotta, kiállította, félreküldte, figyelmeztette, zavarta a versenyzőket. András megvárta a futás végét. Az egyik nyolcadikos, a Kulcsár ért elsőnek célba, András is tapsolt, aztán körbeindult, hátha a pálya szélén összefut Janival. A kapufa mögött a birkózók tartottak bemutatót. Trikóra vetkőzve sanyargatták egymást a fűvön, edzőjük, a zömök termetű Kozák azt mutatta be az összesereglett nézőknek, miképpen kell sérülés és baj nélkül hanyatt esni vagy oldalra bukni. Igaziakat esett, nyögött is bele, de utána mindig talpra ugrott, kezét fölemelve táncolt, s mutatványát néhányan megtapsolták. Az öltöző előtti májusfa körül tizenöten vagy húszan lézengtek, de az igazi versenyzők még nem érkeztek meg. A fa tetején egy korsó bor csüngött, magára a csúcsára pedig egy ötkilós sonka volt feltűzve. Annak a díja, aki előbb eléri. András látta, hogy akárcsak tavaly, az emberek az idén is fogadásokat kötnek a győztesre. A kisbíró vezette az ügyletet, markában már egész köteg piros bankót szorongatott. Valamennyi nappali madár rossz viszonyban van velük. Mintha minden éjjeli ragadozó va-

lamennyi támadását és bűnét rajtuk akarnák megbosszulni. Még a nappali ragadozó madarak is féktelenül dühbe gurulnak, ha bagoly kerül a szemük elé.

A tűzoltózenekar előtt apja keze ragadta meg. Hallod. Mondta az apja. Ha még egyszer eltekeregsz, és anyád ezért nem hagy nekem békét, elnápágollak. Kissé megszorította a karját. Értetted? Kérdezte. Igen, apa. Mondta András közömbösen, pedig tudta, hogy találkozni fog Janival. Tudta, hogy tartani fogja magát a megbeszéléshez. Közben odaért édesanyja is. Nem lesz semmi bajom. Mondta András az anyjának. Nekem itt maradj. Mondta az anyja dühösen. Majd nem jut ebéd a számodra. Akkor meg engem fogsz hibáztatni. András nem válaszolt. Kedvetlenül vett részt unokatestvérei játékában. Pedig azok, kisebbek lévén, ki akartak kezdeni vele, a vállára másztak, csipkedték, csiklandozták, megrángatták a haját. Az apró madárság rosszindulattal nézi őket, és haragját lármával fejezi ki. Az egész erdő szárnyas népe megelélenkül, ha baglyot fedez fel. Egyik a másikat hívja, s nagy riadalommal támadnak rá, üzik, hajszoják, sőt az erősebbek tetteleg is bántalmazzák.

Ebéd után csendesebb lett a környék. A zenekar is megebédelt, tagjai immár családjukkal heverésztek, s a focimeccs kezdetéig csend honolt a pályán is. A letarolt májusfák rúdján csak egy-két fönnyagadt kreppszalag színeskedett. András megvárta, amíg apja és Zoltán bácsi megivott két-két üveg sört, utána eloldalgott. Remélte, elalszanak. A füzes felé vette útját, hátha ott várja Jani. Néhány szerelmespár heverészett a fák alatt, itt csupa nagy fiúk voltak, nem szívesen kötött volna beléjük. A síneket kereste meg, s végre, a vasúti híd végében megpillantotta a várakozó Janit. Csupa babonából, tudatlanságból az ember is ellensége. Pedig ez nagyon méltánytalan eljárás velük szemben, mert a baglyok nem ellenségeink, hanem, egy-két kivételtől eltekintve, a barátaink.

Hol vagy? Te hol vagy? Megint nem engedtek el a szüleid? Ismerek őket. Én meg itt izgultam. Én is izgultam miattad. A két fiú néhány pillanatig szinte ellenségesen nézegette egymást, aztán összeölelkeztek, s Jani rángatni kezdte András kezét. Gyere, most megfogjuk. Suttogta. Ilyenkor dél felé semmit se tehet ellenünk, mert nem is lát a napfényben. András is suttogni kezdett. Gyere,

megyünk. Olyan halkan beszélgettek, mintha attól féltek volna, hogy valaki kihallgatja őket. Te hoztál valamit magaddal? Mit hoztam volna? Hát akkor mivel fogjuk meg? Kérdezte András. A kezünkkel. Mondta Jani. Én nem merem. Mondta András. Hátha csíp. Csak úgy pusztá kézzel megfogni, az veszélyes lehet. Jani arcán is látszott a bizonytalanság, de úgy tett, mintha nem törődne a veszéllyel. Nappal nem lát. Mondta egy kis szünet után. Úgy kell elkapni, hogy ne csipjen. Ketten vagyunk, nem bír el velünk. Egyre határozottabb léptekkel haladt, András izgatottan követte. Rengeteg egeret pusztítanak. Mikor ezek az apró rágcshaló emlősök a legelevenebbek, legélénkebben sürgölődnek, akkor űzik a baglyok igazi mesterségüket. Nesztelenül suhannak a föld színe fölött, alaposan átfürkészik a talaj felszínét mindenütt.

A romos ház körül elég nagy területű kert maradt. A fák többsége már zöldben pompázott, a lombok közül bogarak zümmögése, madarak neszezése hallatszott. A két fiú lassúdó léptekkel közelítette meg a kerítést. Innentől csendbe légy. Suttogta Jani. András nem felelt, pedig magától adott a pökhendi válasz, hogy nem kezd el itt most énekelni. Titok lebegte körül a romokat. A környéken azt mesélték az öregasszonyok, hogy egy halott lelke bolyong errefelé esténként. András tudta, hogy ez képzelődés, mégis boldog izgalom tartotta hatalmában, szerette hallgatni ezt a történetet. Átbújtak a törött lécek között, és mikor megkerültek egy bukszust, majdnem ráléptek a biológia-tanárnőre, aki lihegve harapdálta az András által már ebéd előtt is látott férfi fülét. Te vadszamár, te! Szuszogta hangosan a tanárnő, a férfi meg hanyatt vetette magát, és hunyorgott. A tanárnő nem viselt szoknyát, alsóruhája combközépig csúszott, és a két fiú meredten bámulta a jelenetet. Te vadszamár, te! Ismételtgette a tanárnő, s ettől egyszerre nevezhetnékjük támadt. Jani találta fel magát, leguggolt, majd négykézláb mászni kezdett a valamikori istálló fala felé. András még hallotta a tanárnő kéjes szavait, de nem akarta, hogy észrevegyék, követte a társát. Miután befordultak az istálló sarka mögött, hangtalanul vigyorogtak egymásra, és Jani teljesen fölöslegesen a szájára tette a mutatóujját. Fogságban tartott példányok megfigyelése révén tudjuk, hogy éberén alusznak. Sosem sikerül alvás közben meglepni őket, mert a legcsekélyebb neszre is azonnal felriadnak.

A padlásra nagyon keserves kapaszkodás után jutottak fel. Mikor szuszogva letérdeltek a megmaradt gerendákra, fölnéztek a szinte teljesen cserép nélkül maradt tetőszerkezetre, elállt a lélegzetük. Ott ült a kémény melletti füsttől fekete keresztgerendán. Aprókat moccan, figyelte őket, de nem repült el. Szív alakú furcsa arca volt, ahogy fejét kissé oldalt fordítva rájuk figyelt, mintha fintort vágott volna. András boldog volt. Jani szemmel láthatóan büszke. Szólni egyikük se mert, lopva egymásra tekintettek, majd újra a madárra. A háta hamuszürke lehetett, tollazatát számos fehér és fekete pötty tarkította, hasa feltűnően rozsdasárga volt, nagy, kerek foltok gyöngyözték. Farka és szárnya belseje is rozsdaszínű volt, fekete harántsávok díszítették. Mivel egyik fiú sem moccan, ő is mozdulatlanná vált, de szüntelenül hunyorgott, mintegy jelezve, hogy tudatában van jelenlétüknek. A gyerekek percekig térdepeltek a poros gerendán, a madár meg várakozott. S akkor az alattuk levő szoba téglatörmelékkel borított padlójára bezuhant két ember.

Ha azt hitted, ezt élve megúszod, tévedtél.

Ha nem hagyod abba, megverlek.

Ha meg bírnál verni, már régen megtetted volna.

Te átkozott!

A gyerekek tágra meredt szemmel követték a lenti dulakodást. A kövérebbik férfi egy csonka téglával ütött a másik arcába, annak az orrából vér spriccelt szerteszét, de nem engedte el a kövér nyakát, a csapás után még jobban szorította. A földre nyomta, s együtt hánykolódtak ide-oda. Végül a kövérnek sikerült szabaddá tenni a jobb karját, zakója zsebéből bicskát vett elő.

Ezt még megbánod!

Most kikészítelek!

A gyerekek a gerendák között csak a csapkolódó testek részleteit láthatták. A madár nyugtalanul fészkelődött, félreacsapta a fejét, de nem szállt fel, ismét furcsa fintort vágott. András látta, felemelkedik a bicska hegye, és hörgő kiáltás volt a válasz a csapásra. A kövér többször is a másik felé szúrt. András moccanni se mert, pedig szerette volna jobban látni a lent folyó küzdelmet. Jani keze görcsösen kapaszkodott a gerenda sarkába, ő is megmerevedett. A kiáltás elhalt, de nem követte csönd, lent a keret nélküli ajtóban

megjelent a biológia-tanárnő meg az ismeretlen férfi. A tanárnőn most már nem volt alsószoknya se, sőt a blúzon kívül semmi se, de a gyerekek mégse őt nézték vagy a nadrágját rángató kísérijét, hanem a tégladarabokra hanyatló testet. A kövér kezében még ott volt a kés, a fiúk látták, hogy izzad a nyaka, s mikor megemelte a karját, a biológia-tanárnő hatalmasat sikoltott.

És csak erre az éles női sikolyra röppent föl a bagoly. Csak az első mozdulata volt hangos, a szárnya szétcsapódott, súrolta a kor mos keresztfákat, ezt a lentiek is meghallották. A három ember föl nézett a két megszeppent gyerekre, a madár viszont hangot nem hallatva, kísérteties, lengő lebegéssel úszott el a romok fölött. Nem szállt magasra. Ügyetlennek tűnő, széles csapásokkal igyekezett messzire. Kereste elveszett nyugalmát.

FÉNYES GYŰRŰK UTCÁJA

A szülői értekezlet után a négy asszony beült a siptár cukrászdájába. Nem a gyerekek jegyeiről beszélgettek, nem túl magasztaló véleményüket elmondták még benn a tanteremben. A cukrászdába azért ültek, mert Rózsika megkérdezte Esztert, mikor tartja meg a lakodalmát. Eszter meg azt felelte, hosszú mese az, nem lehet kápásból se előadni, se meghallgatni. Mire Rózsika, akit furdalt a kíváncsiság, meginvitálta a társaságot egy kávéra. Meg is rendelték a kávé, alighogy letelepedtek, de hárman nem állták meg, kértek a cukrász elhíresült tojáslikörjéből is, ami igazi kontyalávalónak ígérkezett. Abban rögtön megegyeztek, hogy a likört mindenki a saját számlájára issza, s hozzá is fogtak nagy csettintgetések közepette. Mikor túl voltak a kávé fűdögölésén meg a likőr különleges zamátának megtárgyalásán, Eszter belefogott meg nem tartandó esküvőjének történetébe.

Tudjátok, mennyire szeret engem az én uram. Mindent megtesz értem. Hajnalban ő kel föl elsőnek, begyűjt, rendbe teszi a gyereket, kávéfőz, ha a csetres a konyhában maradt, el is mosogat. Nekem csak akkor kell kibújni az ágyból, mikor munkába indul. Nem panaszkodhatok, jól élünk, magára vállalta a gyereket is, magáénak tekinti, úgy is bánik vele. Csak az anyakönyvvezető elé nem tud elvezetni.

No, de miért? Miért nem tud? Ki akadályozza? A három asszony háromfelét kérdezett egyszerre.

Az én uramnak élő felesége van.

Ki az? Nem akar elválni? Gyereke is van tőle? Az asszonyok kezeiben megállt a csésze, alig várták a választ.

Egyszer az én uram összeakadt a Futaki úti piacon egy ékszerárus lánnyal. Mindenféle bizsu volt nála, olcsó orosz órák meg kakázusi borostyánkővek. Mint afféle árus, kínálgatta az én uramnak

is ezt az ingyomot, bingyomot, venne tőle olcsó pénzen. Csillogott előtte a pult, de csillogott ám a szeme is ennek a huncut lánynak, s erre fölfigyelt az én uram. Négy hónapja lakott már Újvidéken, barátokat szerzett, kártyázni járt a Körbe, táncra meg a Partizánba, de nőt még nem akasztott le ott egyet se. Belenézett az ékszeráros lány szemébe, s az kihasználta az alkalmat, rákérdezett az uramra, ismer-e olyan szegény öregasszonyt, akinek van kiadó szobája, mert neki estétől kezdve nincs hol laknia, s igen szorult helyzetben van. Beszédbe elegyedtek, hamar kiderült, hogy a lány néhány más asszonnyal együtt érkezett Romániából, azokkal lakott együtt a Szalajkán egy düledező házban, a többiek már továbbálltak, Belgrádba mentek piacozni, hátha ott gyorsabban elkel az áru, csak a lány maradt itt magnak. Ha lett volna esze az én uramnak, akkor fölteszi a kérdést, miért maradt volna itt egy lány védtelenül, egyedül, mikor ő is Belgrádba mehetett volna ékszert árulni, mint a többiek. De nem volt már az esze a helyén, mikor erről nem kérdezősködött, hanem egyből följajánlotta a magányos hölgynek, költözzön hozzá néhány napra, ahol egy elvan, ketten is meglesznek valahogy. Azonmód elsétált a Szalajkára, segített összepakolni a lány holmiját, nem volt az sok, csak amennyit az egymaga is a hátán hordozhatott, azt a biciklire akasztotta, úgy vezette haza Clarissáját.

Klarissza? Szisszent föl Rózsika.

Szép neve volt. Vélte Kertészné.

Egy szent neve is lehetne. Mondta Julis.

Clarissa. Mondta Eszter. Az volt a lány neve. Megtanultam én fejből. Urdulescu Clarissa.

Hát nem magyar lány volt? Kérdezte Rózsika.

Nem is tudott magyarul? Kérdezte Kertészné.

Tud az urad románul? Kérdezte Julis.

Beszélt Clarissa a románon kívül magyarul is, szerbül is, németül is. Meg ahogy az uram néhány szavából kivettem, erről ugyan nem nagyon hajlandó nyilatkozni, de én addig fortélyoskodtam vele, amíg azért egyes dolgokat megtudtam, szóval, ha egyszer közelebről megismerkedett vele az ember, beszélt az minden nyelven. Nem sok szó kell egy férfi meg egy belevaló lány között, ha már egyszer az ágyba kerültek.

Hamar megérti a másikat az ember. Mondta Rózsika.

Többet jelent egy kézmozdulat, mint akárhány szó. Vélte Kertészné.

Még a némák is megértik egymást. Vallotta Julis.

Egymásra találtak nagyon. Az én uram meg az ő Clarissája. Sajnálta az uram nagyon, hogy a lány napokig ott álljon a novemberi szélben a piacon. Otthon se volt jobb dolga, ha már egyszer rászánta magát erre a kockázatos útra. Otthon gépíró volt Clarissa, egy zombolyai üvegyárban dolgozott, de hát olyan keveset keresett, hogy megélni is alig tudott belőle. Ahogy az uram meséli, négy kisebb testvére várta a szülői házban a segítséget. Az apja egy szövetkezetben volt paraszt, az anyja háztartásbeli, mindnyájan abban bíztak, hogy majd a legidősebb lányuk sok pénzt keres. Abból a pénzből kellett volna megjavítani a megroggyant házukat, abból kellett volna felruházni a kisebbeket, abból kellett volna Clarissának olyan csinosan járnia, hogy felfigyeljen rá valamelyik mérnök Zombolyán. Nem lehetett csúnya lány, hiszen az első munkahelyéről is azért menesztették, mert összefeküdt a főnökével, egy ötvenöt éves számvevőségi főnökkel. A lány azt állította, hogy a tapasztalt vén róka kihasználta az ő tudatlanságát, a tisztviselő meg arra panaszkodott, hogy a lány otthonról hozott cujkával itatta, s már nem is emlékszik rá, hogy vele töltötte az éjszakát. A vállalat fegyelmi bizottsága salamoni döntést hozott, mindkettőjüket menesztette, de a lány hamar fölhalálta magát, az üvegyár irodájába került. Itt megismétlődött az előbbi eset, az egyik aligazgató ügyködött a lány körül, de pórul járt, mert a lány egy délután némi sikoltozás után a szomszéd irodákból előkerülő kolléganők szeme előtt öltözködött föl, s azt állította, hogy a férfi kimondottan erőszakoskodott vele. A fegyelmi bizottság szabályszerűen összeült, az aligazgatót otthagyták a felesége, Clarissa meg várta, mit döntenek a sorsáról. Amíg várt, kereskedni kezdett mindenféle gyöngyökkel, s összeállt egy társasággal, hogy nálunk gazdagodjanak meg. Két hétig szándékozott az országban maradni, de mikor beköltözött az uramhoz, megváltoztak a tervei is.

Jámbor ember az urad. Mondta Rózsika.

Jó ember. Mondta Kertészné.

Szavatartó ember. Mondta Julis.

Az én uram nem akarta, hogy Clarissa ázzon és fázzon a piacon, de a lány erősen elhatározta, hogy gyorsan meggazdagszik, meg talán tartozott is az áruért otthon valakinek, s nem hagyta abba a piacozást. Közölte az urammal, hogy hajlandó férjhez menni hozzá, de csak akkor, ha nem szól bele üzleti ügyeibe. Mindig arról ábrándozott, hogy egyszer majd igazi ékszerekkel kereskedik, s olyan aranygyűrűi meg olyan gyémántjai lesznek, amilyeneket amerikai filmekben látni. Azt állította, hogy ha egyszer bejut az ékszerészek közé, akkor neki lesz a legszebb üzlete az egész utcában. Nem merem mondani az uramnak, de valamikor szarka lehetett az a lány az előző életben, másképpen mi a csodáért vonzották volna olyan erősen a csillogó holmik.

Van olyan nő, akit egy gyűrűvel meg lehet bolondítani. Mondta Rózsika, és a kávéscsészét tartó kezén levő apró köves gyűrűre pillantott.

Minden nő szereti az ékszereket. Mondta bölcselkedve Kertészné.

Az ember, ha szegény, akkor tagadja, hogy kell neki a talmi csillogás. Mondta szomorkodva Julis.

Három hónapig tartott a várakozás, amíg a rendőrség megengedte a román lány letelepedését. További három hónapig, amíg megjött az engedély a házasságkötésre. Tulajdonképpen az uram ismeretségének köszönhető, hogy csak hat hónapot vártak, mert azt mondja az uram, sokkal tovább szokott ez a procedúra tartani. A román lánynak az volt a szerencséje, hogy az uram egyik osztálytársa Belgrádban a külügyben dolgozik, az segített. Végül megesküdtek. Szerény körülmények között ugyan, de házastársak lettek hivatalosan is. Közben azt vette észre az uram, hogy megváltoztak az ékszerek, amelyeket Clarissa árult.

Megváltoztak? Kérdezte Rózsika.

Észrevette az uram, hogy sehogyan se fogy ki a készlet. Clarissa elmondta, hogy a társai hordják át a maradékot, mert csak akkor tudják megadni a tartozásukat a gazdának, ha minden árutól megszabadulnak. Észrevette az uram, hogy nem hamis kövek, nem futtatott arany, nem biszu többé az áru, hanem igazi aranyláncok, vas-tag pecsétgyűrűk, rubinok és gyémántok csillognak a bársony alá-

téten. Clarissa elmondta, hogy felszámoltak egy órásboltot Zombolyán, annak elkótyavetyélt készletét vásárolták meg olcsón a társai, azt segít kiárulni. Észrevette az uram, hogy az asszonynak nem a műszörme bundácskája lóg a szekrényben, hanem egy igazi rókabunda díszleg a helyén. Clarissa azt állította, hogy a drágább áruból jobb a keresete, magát ajándékozta meg a drága prémmel. Észrevette az uram, hogy valaki aludt az ágyban, amíg ők nem voltak otthon. Clarissa azt mondta, egyik asszonytársa pihente ki a hosszú út fáradalmait náluk. Akkor egy nap ismeretlen férfit talált az ágyban az uram.

Megcsalta az az átkozott boszorka. Mondta Rózsika.

Gondolhatta volna, elvesz egy külföldi lányt, akit nem is ismer igazából. Vélte Kertészné.

Minden lépése előre meg volt tervezve. Nyilvánította ki Julis.

Clarissa azt mondta, hogy egyik barátnőjének a bátyja. A férfi csak mosolygott, románul magyarázott az uramnak, s csak akkor távozott, mikor Clarissa elvezette otthonról.

Ki kellett volna rügni azt a nőt. Mondta Rózsika.

Nem tétovázni. Vélte Kertészné.

Soha többet kinyitni neki az ajtót. Jelentette ki Julis.

Clarissa mindent megmagyarázott, s az én uram minden szavát elhitte. Elfogadta, hogy a feleségét taxi viszi munkába. Elfogadta, hogy esténként vendéglőbe mennek vacsorázni, mert már késő főzni. Elfogadta, hogy ismeretlen személyek lépnek az asztalukhoz, ismeretlen nyelven tárgyalnak a feleségével. Igaz, hogy ez a periódus csak három hétig tartott. Három hét múlva eltűnt az asszony.

Eltűnt? Kérdezte Rózsika.

Azóta se látta? Kérdezte Kertészné.

Hova lett? Kérdezte Julis.

Megkapta az új iratokat, átvette az igazolványát meg az útlevelet a rendőrségen, másnap eltűnt. Az uram először azt hitte, hazautazott, hogy elszámoljon az otthoni társasággal. Erre utalt, hogy az ékszerek nagy részét magával vitte. A bizsu meg a borostyán nyakláncok itt maradtak.

Megvannak? Kérdezte Rózsika.

Miért nem hordod őket? Kérdezte Kertészné.

Eladod őket? Kérdezte Julis.

Ott maradt a szekrényben a műszörme bundácska meg egy üres fekete táska. És az én uram két hétig várt az asszonyára. Akkor kérvényezte a belgrádi román nagykövetségen, hogy keressék meg a feleségét. Rábeszélte az egyik barátját, hogy utazzanak el Zsombolyára, ahol bekérdzkedett az üveggyárba, hogy érdeklődjön Clarissa után, de ott azt állították, hogy ilyen nevű alkalmazottjuk sohasem volt. Mindennap kijárt a Futaki úti piacra, hogy a román elárúsítóktól érdeklődjön Clarissa után. Egyikük azt mondta, hogy Hollandiába utazott, egy másik, hogy Londonban van. A legtöbb sohasem hallott róla. A különges barát azt magyarázta, hogy szerencséje van, adósság nélkül megszabadult az asszonytól, akinek csupán egy új útlevelel kellett. Lassan beletörődött az én uram, hogy Clarissát többé nem látja. Most már másfél éve élünk együtt, ha én nem emlegetném a volt feleségét, ő elő nem hozná az esetet.

Akkor te se hozd elő többé. Mondta Rózsika.

Csakhogy nős ember maradt, te meg nem lehetsz a felesége. Vélte Kertészné.

Rá se ránts az átkozott iratokra. Kiáltott föl Julis. Az a fontos, hogy jó embered van.

Békésen élünk, csak ne járna be valaki a házba. Mondta Eszter. Valaki belopakszik hozzátok? Kérdezte Rózsika.

Lopják a holmitokat? Kérdezte Kertészné.

Hogy veszed észre? Mi hiányzik? Kérdezte Julis.

Nem hiányzik semmi. Mondta Eszter. Először találtam egy új ezüsttálat a kredencen. Az uram azt mondta, semmi köze hozzá, biztosan nem vettük észre, hogy az ott maradt Clarissa után. Másodszor egy kristály hamutartó volt az éjjeliszekrényen mikor hazajöttem a boltból. Erről már nem is szóltam az uramnak. Harmadszor a kislányom kérdezte, ki tette a táskájába azt az aranyláncot, ami a kalamárisba volt elrejtve. Mindketten zavarba jöttünk, nem tudtuk, mit mondjunk a gyerekeknek. Azóta találtam egy festményt a nagyszoba falán, fémdényt a konyhában, egy kistrádiót a spájzban. Találok néha ezt-azt a lakásban, igyekszem oda se figyelni. Úgy tesz, mintha nem is létezne a dolog.

Bár engem lepne meg valaki egy aranyláncsal. Mondta Rózsika. Festményem sohasem volt. Mondta Kertészné.

Hálás lennék az istennek, ha kicserélhetném a lepattogott edényeket. Mondta Julis.

Felejtsek el, amit meséltem. Mondta Eszter. Mi igyekszünk elfelejteni a dolgot. Nem engedjük, hogy valaki tönkretegye a boldogságunkat. Az uram a bíróságon beadta a kérvényt, érvényteleníti a házasságát, és ha megjön a végzés, akkor hivatalosan is egybekelünk.

Évekbe telhet. Mondta Rózsika.

Aláírni az anyakönyvvezetőnél könnyebb, mint a bíróságon. Mondta Kertészné.

Bízzál benne, hogy kitart melletted az ember. Mondta Julis.

Csendes ember. Mondta Eszter. És szereti a lányomat is. Ő foglalkozik vele, ő ellenőrzi a házi feladatait, ő kérdezi ki a leckét tőle. Ő jött volna a szülői értekezletre is, ha ma éppen nincs értekezlete. Kicseréltük a zárat a kapun is, az ajtónkon is, hiába. Minden héten találok valamit a holmink között. Viszont már meg sem mutatom neki, ami dolog váratlanul a házba érkezik. Lehordom az ilyesmit a pincébe, ne is lássa. Minek idegesíteném vele. Fekete szemeteszákókat vásároltam, abba csavarom bele a tárgyakat, és eltüntetem őket. Oda mennek, ahova valók. Mennek a sötétbe, mennek a mélybe. Csak azt nem tudom, mi lesz velünk, ha teljesen megtelik a pince.

Porba vetett mag

Én magam üldöztem el az emberemet. Mondta Rózsika.

Ugyan miért? Kérdezte Kertészné.

Ivott? Kérdezte Eszter.

Megvert? Kérdezte Julis.

Ivott is, verekedett is néha, de attól még maradhatott volna, csakhogy elfogta a bolondéria. Mondta Rózsika.

Nők után koslatott. Mondta Kertészné.

Mindent elkártyázott. Állapította meg Eszter.

Nem akart dolgozni. Vélte Julis.

Elhatározta, hogy feltaláló lesz. Mondta Rózsika.

A három asszony felhördült.
Az bűn? Kérdezte Kertészné.
Tudós volt? Érdeklődött Eszter.
Rajtad kísérletezett? Tudakolta Julis.

Rózsika megitta a maradék kávéját, majd hozzáfogott az elzavart férfi történetéhez.

Egy nap hazajövök, hát azt látom, hogy önti ki a sört egy kádba. Először azt hittem, józan életű lesz, mert a tisztelendő úr megígérte, hogy megtéríti, végre jó útra tereli. Kérleltem eleget, hogy jöjjön el egyszer misére, de akármit mondtam neki, nem jött az a templom környékére se. Akkor meg arra kértem, hogy győnjön meg. Ahhoz nem kell misére járni, a tisztelendő úr fogadja a gyónásra várókat hétköznapi is. Gondoltam, ha egyszer beszélgetni kezd a pappal, akkor az kihasználja az alkalmat, hat majd rá, eléri, hogy végre önmagába néz, és megkomolyodik. Kérdeztem is tőle, miközben öntötte ki a drága italt, hogy tán a plébánián járt, de csak mosolygott, és kihozott a kamrából még egy ládával. Nehezen volt hihető, hogy a tisztelendő úr ilyen gyors hatást ért el. Akkor meg az jutott eszembe, hogy biztosan valami bőrbaja van, amit meggyógyít, ha sörben fürdik. Én ugyan nem ismerek ilyen bajt, de azt már hallottam, hogy vannak asszonyok, akik tejben mártóznak meg, hogy sima legyen a bőrük, meg olyan vajákost is ismerek, aki kanapisiben mosdatott meg gyerekeket, hogy elmúljon róluk az ótvár. Kérdeztem is tőle, hogy fürdeni akar, de arra sem válaszolt. Azt már meg se érdeklődtem, honnan a fényes zománcos kád, mikor nekünk csak bádogteknőnk volt, de miután kitöltötte a rengeteg sört, bejött hozzám a konyhába, szalonnát evett hagymával, és elmagyarázta, hogy fel fogja találni a sörport.

Micsodát? Kérdezte Kertészné.

Olyan port, mint amilyenből a gyors limonádé lesz? Érdeklődött Eszter.

Pont ő akarta feltalálni a port? Kíváncsiskodott Julis.

Leültem arra a kis fejőszékre, amit ő faragott a lányoknak ajándékba. Mondta Rózsika. Leültem, és ki se tudtam nyitni a számat. A csodálkozástól olyan picike lettem, mint a kismacska. Ültem a cicaszéken, bámultam rá. Mikor nagyot böföntett, és kinyitotta ma-

gának a legutolsó sört, nekem nem hagyott egyet se, akkor jutottam el a felismerésig, hogy teljesen lehetetlen dologba vágott bele. Mondtam neki, hogy már régen feltalálták volna a sörport, ha egyáltalán elkészíthető lenne. Képzelték, akkor kiröhögött. Azt mondta, ha lehet olyan teaport készíteni, amelyhez csak vizet öntesz, és kész a tea, akkor lehet sörport is csinálni. Mutatta a kávéport a kredencen. Ha kivonatolják a kávé, szemcséket gyártanak belőle, és csupán forró vizet adunk hozzá, már illatozik is előttünk reggelente a finom feketekávé, akkor miért ne lehetne hasonló módon a sört is granulátumokból előállítani. Volt logika az okfejtésében, de én is megmakacsoltam magam. Az nem létezik, magyaráztam neki, hogy ez az ötlet eddig soha senkinek se jutott eszébe. Hiszen tudjuk, elég a saját szekrényünkbe nézni, hogy porrá alakítják át a citromot, porrá alakítják át a kávé, porrá alakítják át a tealeveleket, porrá alakítják át a levest, akkor miért nem teszik ezt meg a sörrel, borral, pálinkával. Azért nem teszik, mert nem is lehet megtenni. Valami oka biztosan van. Ő meg diadalmasan csapkodott a tenyerébe. Igazam van, bizonygatta, mindenben igazam van, csak a végkövetkeztetésem nem helyes. Ha ennyifajta és -féle élelmiszerből meg itókából lehet por alakú változatot készíteni, miért ne lehetne a sörből is. Bizony lehet, és ezt ő meg is fogja tenni. Ő lesz a sörpor feltalálója. Olyan magabiztosan állította ezt, olyan büszke volt magára, hogy teljesen kikészültem tőle. Gazdagok leszünk, kiabált, és örömeiben magához szorított. Ha nem lett volna olyan bűdös a sok sörtől, amit munka közben magába döntött, meg a hagymától, amivel a szalonát ízesítette meg, tán el is fogadom a csókját. Végeredményben miért ne találhatná föl valaki a sörport egy nap? A végén, majd meglátjátok, valaki jó pénzeket zsebel be érte. Gyanakodva kérdeztem tőle, hogy miképpen képzei el a feltalálási folyamatot. Azt hittem, lecsillapíthatom a kérdéssel, hiszen be fogja látni, hogy az ötleten kívül nincsen semmilyen eszköze a találmány elérésére. Egész szőzőzönnel válaszolt, sok mindent nem értettem meg belőle, de azt fölfogtam, hogy a kádat a fatelepről lopta, az iskola szertárából pedig valamilyen készülékeket hozott. Benéztem a kamrába, hát majd hanyatt estem, ledobálta a kompótokat a sarokba, eltörte a nyolclitres dunsztosüvegemet, amibe a szilvát tettem el, s a polcokra min-

denféle furcsa üvegeket meg vezetékeket rakott. Most várhatjuk a rendőrséget, állapítottam meg keserűen, hiszen az lehetetlen, hogy a hatalmas kád elcipelését senki se látta, hosszú utcákon keresztül vonszolta magával. S ha már itt lesznek, gyorsan a nyakába varrnak még egy-két ügyet. Elment a kedvem a feltalálótól, hiába magyarázta nagy boldogan, hogy a kád a dehidrálás miatt szükséges. Nem tudom pontosan, mi a dehidrálás. Mondtam neki, de nem hagyta abba, mindenáron meg akarta magyarázni nekem, hogy a sörből elpárolog a víz, leülepszik a kád falára a maradék, s ő ebből a maszatból, a kád faláról lekapart anyagból készíti el a sörport. Abban nem lesz egy csepp alkohol sem. Mondtam neki. Ettől egy kicsit elkedvetlenedett, mert addig ez eszébe sem jutott. Először az alkohol illan el, aztán meg a sör szaga. Mondtam neki. Megmarad egy csomó iszap, aminek nem lesz se íze, se bíze. Megkeményedett, és dühös lett. El akarom venni a kedvét. Kiabálta. Azért nem tud érvényesülni mellettem, mert én mindenben csak a rosszat látom, minden cselekedetének csak a negatív oldalát látom, minden szavának csak a visszáját hallom, minden ölelésének a szorítását érzem. Nem örülök semminek. Ilyen asszony mellett nemhogy a sörport, de még közönséges falusi port se lehet fölhalálni. Rettenetesen összevesztünk, mert kiderült, hogy engem okol azért is, mert nincs munkája, azért is, mert kidobta a régi felesége, meg azért is, mert mostanában egyre kevesebbet engedtem magamhoz közel. Gyereket se szülök neki, mert a magját is kivetem magamból. Eszébe sem jutott, hogy mindezekben mennyi a saját felelőssége. Elmentem, és lefeküdtem, gondoltam, menjen isten hírével, ha már ilyen rossz képet fest rólam. De nem ment el, úgy látszik, nem volt hová mennie, még három hétig ott ette a fene a kamrában, hordta ládaszámra a sört, felét megitta, felét meg szétöntözte mindenféle üvegcsébe. Ki kellett mentenem a dunsztokat, mert mind szétrugdosta volna őket. Egyszer elduzzant a kezében egy ilyen kis üveg, amit a szeszláng fölött melegített, úgy szedtem ki az orra tövéből három szilánkot. Még szerencse, hogy nem vakult meg, mert akkor sohase szabadulok meg tőle. Olyan bűdös volt az udvar, mint egy szeszfőzdében. Három hét múlva nem bírtam tovább, kiadtam az ordrét, vagy lemond a találmányról, vagy elmegy a bűdös francba, nekem ne bűdösítse

tovább a környéket. Már a szomszédok jöttek egyre-másra kérdezgetni, hogy talán pálinkafőzöt nyitottam. Akkor megint ordítoztunk egymásra, és reggelre eltűnt, csak a rongyaiért jött vissza két hét múlva.

Azóta se találta föl a sörport. Állapította meg Kertészné.

Nem. Mondta Rózsika.

Pedig nagyon gazdagok lettetek volna, ha sikerül neki. Vélté Eszter.

Gazdagok. Mondta Rózsika.

És most nincs senkid? Kérdezte Julis.

Nincs. Mondta Rózsika.

Elég neked a két gyerek. Állapította meg Kertészné.

Ők szerencsére megvannak. Mondta Rózsika.

És mi lett a káddal? Kérdezte Eszter.

Még ott van az udvarban. Mondta Rózsika. A sör úgy befogta, hogy barna az oldala. Talán le lehetne mosni, de mi még mindig a régi bádogteknőben fürdünk. Nem kereste a rendőrség, úgy látszik, az én föltalálómnak szerencséje volt, senki se nézett be a kád alá, mikor a hátán hozta a fatelepről.

Ha tisztára lehet súrolni, én megveszem. Mondta Julis.

Megpróbálhatjuk. Mondta Rózsika.

Holnap reggel eljövök érte. Mondta Julis. A sörpor nem kell belőle, de kádra éppen szükségem van.

Csontjaim mind széthullottak

Igyunk meg még egy pohárával. Indítványozta Julis.

Igyunk. Értett egyet Kertészné.

Mindenki fizeti a saját rendelését. Mondta Rózsika.

Mindenki. Mondta Eszter.

Sorjában a pulthoz járultak. A cukrászdában senki sem szolgáltatta ki az asztaloknál ülőket, minden vendég a maga kezében vitte a poharát.

Koccintottak, és Julis fogott bele egy történetbe.

Tudjátok. Mondta. Tudjátok, hogy kilenc éve nem láttam Pityuka apját.

Bólogattak. Sokat tudtak egymásról. Néha úgy érezték, mindent. Azért még képesek voltak meglepni egymást.

Tudjátok. Mondta Julis. Tudjátok, hogy akkor hagyott itt, mikor megszülettem a gyereket. Úgy jöttem ki a szülészetről, hogy nem tudtam, él-e, hal-e. Ott álltam a Betánia kapujában a bebugyolált kislíval, nem várt senki, nem is volt hova mennem, mert édesapám kitiltott a házból, és nem volt pénzem taxira sem. Még véreztem néha, nem lett volna szabad erőlködnöm, de magamhoz szorítottam Pityukát, és annak örültem, hogy esik az eső, mert így a járókelők nem láthatták, hogy patazkik a könny a szememből. Végül a legjobb barátnőmhöz, Rózsikához mentem el, de nála is csak egy éjjel hálhattam meg, mert részegen jött a Magó, és olyan gonoszul ordított, hogy megsajnáltam Rózsikát, másnap továbbálltam.

Elég ronda természete volt a Magónak józanon is. Mondta Rózsika.

Nagy természetű ember. Vélte Kertészné.

Kötekedős és pökhendi. Nyilvánította ki Eszter.

Tudjátok. Mondta Julis. Tudjátok, sokat szenvedtem. Kezdetben nagyon nehéz volt, mert amíg szopott a gyerek, addig munkába se állhattam sehol. Anyám is csak titokban látogatott el hozzám, apám kiátkozta volna a házból, ha megtudja, hogy pénzt lopott a számomra, s ha a tisztelendő úr nem áll a pártomra, nem tudom, hogyan nevelem föl Pityukát. Kilenc éve küzdök vele, de nem bántam meg soha, hogy megszülettem. Egészséges és vidám természetű gyerek. Nem túl jó tanuló, hallottátok, mit mondanak róla az iskolában, de sok örömöm van benne, engem megvigasztal, hogy valaki vár ott-hon. Sokszor megsirattam, mikor érdeklődött, hogy hol az apukája. Azt szoktam neki mondani, hogy elhajózott. Mikor azt kérdi, mikor jön vissza, azt válaszolom, hogy várni kell rá. Eleinte még hittem is benne, hogy várni kell rá. Hittem, hogy lesz benne annyi emberség, legalább a fiát megnézi. Aztán múlt az idő, évek múltak el fölöt-tünk, és ő sohase jelent meg. Minden karácsonykor, minden újév-kor, a fiam minden születésnapján vártam. Még ma is várom, pedig ré-gen rájöttem, hogy hiába. Beletörődtem a változtathatatlanba. Nem

kellünk neki, az én szerelmem csak egy múltó epizód volt az életében, semmi más. A gyerek megléte biztos ijeszti, lehet, hogy egyáltalán nem is érdekli, közömbösen hagyja. Vannak emberek, akiknek nem kell gyerek. Még olyanok is vannak, akik szöknek saját gyermeküktől.

Ismerős ügy. Mondta Rózsika. Megtapasztaltuk.

Nem vagy egyedül. Vélte Kertészné.

Isten bocsássa meg a vétküket. Jelentette ki Eszter.

Tudjátok. Mondta Julis. Tudjátok, az ember elfásul. Belefárad, nem törheti a fejét mindig ugyanazon a dolgon. Folyt tovább az életem, a tisztelendő úr rábeszélte apámat, hogy fogadjon vissza a házba, és én munkába álltam, hogy ne szégyelljem magam a szüleim előtt. Nem kívántam, hogy eltartsanak. Nem is tartanak el, most se, bár azt el kell hogy mondjam, ha anyám két keze nem lett volna, nem tudom, hányszor eszik főtt ételt Pityuka. Kilenc éve úgy élek, mint egy apáca. Kezdetben nem tudtam volna más férfira nézni, aztán meg attól tartottam, hogy senkinek nem kell egy gyereket hurcoló leányanya, később apámék erkölcsössége riasztott el a lehetséges udvarlóktól, hiszen apám szemében most se vagyok más egy megesett lánynál, mindig megrémít, hátha ismét kihasználja butaságotomat valaki.

Eleinte lefoglalt a szoptatás meg a kisgyerek bajai. Aztán dolgozni kezdtem, meg akartam mutatni, hogy érek én is valamit, megkeresem a kenyerem. Nappal a munkámmal törődtem, éjjel meg imádkoztam. Nem volt könnyű, de valamiképpen átvészeltém mindent. Azt lehetne mondani, hogy elfásultam. Beletörődtem a helyzetembe. Egyedül az érdekelt, hogy Pityukát felneveljem. Most már látszik, hogy menni fog. Szokásokat vezettem be, amelyek segítenek múlatni az időt. Reggel én készítem el az ennivalóját, uzsonnát rakok a táskájába, délután sétálni megyek vele. Szombaton moziba viszem, ha megfelelő film játszik. Vasárnap kirándulunk, ha nincs túl hideg. A gazdáimmal is kijövök. A nagyságos asszony mindennap listát készít a bevásárolandó holmikról, a hűtőn hagyja a pénzt. Kilenc óra körül leviszem magammal a két kislányt, körbejárjuk a piacot, elmegyünk a boltba meg a mézsárszékre. Ez a séta azért is hasznos, mert utána könnyebben eltéblábolnak a lakásban,

amíg én megfőzők. Lefektetem őket aludni, utána ebéd. Tartom magam a menetrendhez, könnyebben múlik az idő. Az egyik mézsárossegéd szokott udvarolni, fényes fekete haja van, olyan erősen szőrös, hogy kétszer kell borotválkoznia naponta. Mindennap elmond egy viccet, amit a fülembe suttog el. Nem járok vele randevúra, de a tréfákon mosolygok, nekem is jólesik, hogy tetszem valakinek. Pénteken éppen tőle fordultunk ki a lányokkal, mikor eléem kanyarodott egy szép fényes autó, kiszállt belőle egy elegánsan öltözött úr, és beszaladt a szemben levő házba. Földbe gyökerezett a lábam. Leragadtam. Pityuka apja volt. Tüzes kemence lett a belsőm. Égette a szívem a harag. Leginkább azért sértődtem meg, mert átsiklott a szeme rajtam. Látott, és mégse ismert meg. Égkék szeme, amelyért annyira rajongtam, közömbös maradt. Meg se rezdült, amikor rám nézett. Én meg, képzeljétek, valamikor szó nélkül lehányatlottam, ahányszor rám tekintett. Elég volt rám emelnie kék szemét, már vetkőztem is. Most meg szó nélkül elhaladt mellettem, bement a házba, amelyben a bejárat mellett kifüggesztett táblák szerint a helyi ügyvédi kamara, két kereskedelmi cég meg egy bőrkészítő kisiparos működött. Nem tudhattam, mivé lett egykori udvarlóm, nem is érdekelt, hova tartott. Olyan düh fogott el, hogy szinte nem is tudtam, mit cselekszem. Leraktam a szatyrokat a fal mellé, a két kislány kezébe nyomtam egy-egy banánt, hadd szórakozzanak, én meg beültem a kocsiba, amit nyitva hagyott az úr. A táskámban már évek óta hordok egy bicskát, mert egy este, mikor a moziból jöttünk haza, ránk támadt egy tomboló kamaszhad. Akkor elhatároztam, hogy nem maradok védtelen soha. Elővettem és kipattintottam a kést, először felszabdaltam a mellettem levő ülés huzatját. Akkor hátrafordultam, megszurkáltam a hátsó padot is. Kezembe vettem az odavetett táskát, iratokat találtam benne, azokat mind apró fecnikre téptem. Aztán letörtem a műszerfalról minden letörhető gombot, kicsupáltam a rádiót, és rátapostam. Lehajoltam, és előrángattam a volán alól a vezetékeket, azokat mind egy szálíg átvágtam. Végül letörtem a napellenzőket. Mást nem találtam, amit megsemmisíthettem volna. Akkor kiszálltam a kocsiból, visszavezettem a szatyrokhoz a gyerekeket, akik kíváncsian figyelték, hogy mit csinálok. Kaptak egy-egy újabb banánt, és rájuk parancsoltam,

hogy ne mozduljanak. Kerestem egy követ, de csak egy félrerúgott aszfaltdarabot találtam az egyik fa tövében. Azzal betörtem a bal oldali féklámpa üvegét. Akkor előresétáltam, hogy hasonló módon bánjak a reflektorral is, de szembe találtam magam az autó gazdájával. Sietős léptekkel igyekezett a kapualjból a kocsi felé. Csontjaim mind széthullottak. Közelről az arcába néztem, és rájöttem, hogy nem ő a Pityuka apja. Nagyon hasonlított hozzá, ugyanazok az arcvonások, ugyanolyan égbék szem, ugyanaz a szőke szalmahaj, mégse ugyanaz az ember. Nem ő volt. Gyorsan a hátam mögé tettem a kezem, odasiettem a gyerekekhez, és az egyik szatyorba rejtettem az aszfaltdarabot. A karomra akasztottam a csomagokat, kézen fogtam a kislányokat, és határozott léptekkel elindultam a gazdák lakása felé. Hátra se néztem. Nem tudom, mit csinált a pacák, amikor beült a drága kocsijába, és meglátta a kárt. Húztam, vontam a csodálkozó gyerekeket, nem szóltam semmit, csak rémülten szuszogtam. Nem az ismeretlen férfitől vagy a rendőrségtől féltem. Magamtól riadtam meg. El sem tudtam képzelni, hogy mi lakik bennem. Mindaz a keserűség, mindaz a sértődés, ami évek óta gyülemlt bennem, kirobbant belőlem. Úgy éreztem, mintha nem is lennének csontjaim. Csetlett-botlott a lábam. Amikor elaludtak a kislányok, végigbőgtem a napot.

Nem jött utánad az illető? Kérdezte Rózsika.

Nem olvastad másnap a bűnügyi krónikában, kihívta a rendőrséget a sértett? Kíváncsiskodott Kertészné.

Mi tettél volna, ha valóban Pityuka apjával találkozol? Tudakolta Eszter.

Úgy látszik, nem figyelt föl rám senki az utcán. Mondta Julis. Még az a férfi se köthette össze a kárt velem. Mondom, úgy siklott át rajtam a tekintete, mintha ott se lettem volna. Megbüntettem valakit, akinek semmi köze az ellenem elkövetett sértéshez. Azóta félek magamtól. Ha nem jön ki időben akkor a házból az idegen, én ripityára verem az egész kocsit. Mi lakozik bennem? Még a tisztelendő úrnak se mertem meggyónni vétkeket. Nem hiszem, hogy egy-két miatyánk segítené rajtam.

Haragjának vesszeje miatt

Ti mindnyájan azt hiszitek, hogy az én életemben nem történik mostanában semmi. Mondta Kertészné, és felhőrpintette a pohárka alján megmaradt likőrt.

Miért ne történne? Kérdezte Eszter, és a többiekre nézett, hátha azok tudják, miről is van szó. Azonban a másik két nő is értetlenül, inkább kíváncsian, mint cinkosan tekintett Kertésznére.

Ha özvegyasszony létedre fölnevelsz két vásott kölyköt, az már éppen elég történés. Vélte Julis.

Az ember küzd a nincstelenséggel. Állapította meg Rózsika. Senki se unatkozhat, akinek nincs elég pénze.

Kertészné elégedetlen volt a válaszokkal.

Úgy van, ahogy gondoltam. Mondta. Azt gondoljátok, békés családi életet élek. Bizony, tévedtetek. Tegnap is úgy összevesztünk, hogy elhatároztam, akármennyire is szégyellem, beadom a válópert.

A három nő csodálkozása fokozódott.

A férjeddal vesztél össze? Kérdezte Eszter.

A volt férjeddal? Pontosított Rózsika.

Aki meghalt? Tudakolta Julis.

Vele. Mondta Kertészné. Bizony, vele.

Az asszonyok csöndben maradtak, a cukrászdában csak a gazda csörgése hallatszott. A kályha melletti kisszéken kuporgott, a sportlapot böngészte szokása szerint. A nők maguk elé bámultak, egyikük se szólalt meg.

Tegnap is elmentem hozzá. Mondta Kertészné. Minden szabad délutánomat a temetőben töltöm. Csak olyankor maradok otthon, ha a gyerekekkel baj van. Ezt sem akarja megérteni, de talán ezt megbocsátja. Viszont tegnap elővette megint a kedvenc témáját. Hogy biztosan akadt valaki, aki pecsétet nyom az én fenekemre. Követelte, hogy azonnal mutassam meg neki a vastaghúsomat, látni akarja a bizonyítékot. Tudjátok mindnyájan, micsoda ostobaság ez, hiszen nincs nekem időm se, erőm se férfiak után koslatni, de ő csak mondta a magáét. Fenyegedett, ha azonnal nem húzom le a bugyimat, nem mutatom meg neki, hogy tiszta vagyok, akkor eztán ri-

bancnak fog nevezni. Pali mindig erőszakos természetű volt, ezt még a tisztelendő úr is tudta, a régi tisztelendő, aki összeadott bennünket a templomban, nem véletlenül beszélt akkor a harag vesszejéről, meg arról, hogy a harag vesszeje miatt sokaknak élete romlott meg. Palinak beszélt a tisztelendő úr, neki mondta el a tanulságot, de hiába, egész életében hirtelen haragú volt, halálában is az maradt. Fejébe vette ezeket a pecséteket, mondja, mondja végtelenül, de engem nem tud rábeszélni, nem vagyok hajlandó a temető közepén felrángatni a szoknyámat, és letolni az alsóneműt, nevezzen, aminek akar. A pecsétek nyomát különben is könnyen le lehet mosni, csak egy kis háziszappan kell hozzá, meg egy fél lavór víz.

A pecsétek nyomát? Kérdezte Eszter.

Miféle pecsétek? Tudakolta Julis.

Te igazi pecsétről beszélsz vagy csak olyan képletesen mondd a pecsétet? Kíváncsiskodott Rózsika.

Kertészné volt a legmagasabb köztük. Fölényesen nézett le rájuk.

Ja, persze. Mondta. Ti nem tudjátok, miről van szó. Palival a moziban ismerkedtünk meg, később is rendszeresen jártunk moziba, s voltak filmek, amiket nem egyszer, hanem mindennap megnéztünk, amíg játszottak a Körben. Imádta a cseh filmeket. A Tűz van, babám! című komédiát tizennyolcszor, a Szigorúan ellenőrzött vonatokat pedig huszonegyszer láttuk. Anyám szidott is bennünket, mert ő vigyázta a kicsiket, amikor moziba mentünk, de nem törődünk vele. Meg is érdemeltük a szidást, mert valóban lemondtunk minden más dologról. Nem tudtam haragudni Palira, hiszen ez a mániája olyan ártatlan kedvtelés volt, inkább követtem én is, részt vettem a játékban. Végeredményben olcsó szórakozás volt, nem költöttünk rá sok pénzt, aztán meg később is emlékezetünkbe idézhettük a filmeket, játszottunk velük. Még munka közben is felvidített bennünket, ha egy-egy jelenetet vagy egy-egy beszélést valamelyikünk megemlített. A pecsétet a forgalmista üti a kalauzlány fenekére a Szigorúan ellenőrzött vonatokban. Nem láttátok? Okvetlenül nézzétek meg, ha vetítik a televízióban, megéri. Van egy pattanásos, félszeg forgalmista, aki mindenben kezdő, a munkában is, a szerelemben is. Állandóan olyan fáradt, mintha köveket hordana egész nap, pedig csak ül az irodájában, időnként kisétál a sínekhez,

és felemeli piros zászlócskáját, hogy átengedjen az állomáson egy vonatot. Egy délután beleszeret Másába, a kalauznőbe. Másának szép kerek popsija van, hófehér bőre, és a forgalmista fogja a pecsétet, sorra nyomkodja a pecséteket a lány fenekére. Minden pecsét olyan, mint egy puszi. Ahogy a csók nyomot hagy az életünkben, úgy virítanak a pecsétnyomok Mása fenekén. Ez az ötlet anynyira megtetszett Palinak, hogy faragott diófából egy apró pecsétet, s ha játszani akart, csak elővette a zsebéből, felmutatta. Sokszor társaságban is előkerült, hirtelen az ujjá közt termett, szemem előtt táncolt a pecsétnyomója. Sokat nevettem rajta, mert nem mindig tettem eleget a kívánságának. Gyakran ébren voltak a gyerekek, anyámék voltak nálunk vendégségben, vagy éppen kártyáztunk a szomszédokkal. Viszont engem is elfogott a gyöngeség, ha megpillantottam azt az apró tárgyat Pali kezében. Mindjárt borzongtam, bizseregtem, szerelemre készültem. Ismeritek ezt az érzést. Kellemes dolog. És most azzal vádol, hogy másnak a kezébe adtam a pecsétnyomót. Pedig úgy elrejtettem a fiók mélyére, hogy magam is alig tudnám megtalálni. Nem is akarom látni, mert ha megpillantom, azonnal zokogni kezdek, senki sem tud megvigasztalni, és senkinek sem mondhatom el, mi bánt. Nincs joga engem sértegetni. A halál sem ad rá felhatalmazást.

Kertésznő hirtelen kezdett sírni. Mindnyájan meglepődtek. A hangos zokogás kürtszerű hanggal kezdődött, és szaggatott ugatásba ment át. A cukrász eldobta az újságját, felugrott a kályha mellől. Az asszonyok is meglepődtek, kórusban vigasztalták bömbölő társukat.

Ne sírj. Mondta Rózsika. Nem bánthat téged se élő, se halott.

Én is sokat sírok. Mondta Julis. De azt megtanultam, nem kell senkinek megmutatnod, hogy gyöngye vagy. Sírjál otthon. Sírjál, ha egyedül maradsz.

Élénk a képzeleted. Mondta Eszter. Akit eltemettél, az már nem haragszik.

Kertésznő hüppögve nézett le rájuk.

Haragszik az. Mondta. Tegnap is összevesztünk nagyon. Ok nélkül kiabált rám. Az utóbbi időben egyre haragosabb. Nemhiába mondta neki a tisztelendő úr, haragod vesszeje miatt önmagad hozod veszedelembe, fiam. Ha így folytatja, ha még egyszer megbánt,

soha többé nem megyek a tájékára se, akkor megnézheti magát. Pont úgy tesz, mint a Szeszélyes nyárban a kíváncsiskodók.

Azok kicsodák? Kérdezte Rózsika.

A Szeszélyes nyárban a főhős egy kötélátka. Mikor először meglátjuk, éppen gyakorlatozik. Felmászik a kifeszített kötéltre, mikor néhány ember érkezik. Azt kérdik tőle, nem félsz, hogy leesel? Ő csak gyakorol, azok meg féltik, és próbaképp megrázzák a felfüggesztést. Ő tovább lépeget, azok meg tovább rázzák a szerkezetet. Allítólag csak féltik, de addig cibálják a köteleket, hogy a végén leesik. Így járunk mi is. Ő engem félt, rázza a köteleim. Én meg óvatosan lépegetek, vigyázok magamra, férfi nélkül élek, magányosan. Addig ver haragja vessejével, amíg meg nem csalom. Ha egyszer előkeresem a pecsétnyomót, meg fogom kívánni, hogy valaki a fenekemhez csapja. Ha egyszer valaki kézbe veszi a pecsétnyomót, vesztett ügye van, hiába ordibál ott a temetőben.

Ordibál? Kérdezte Rózsika.

Te csak a képzeletedről meséltél, ugye? Érdeklődött Julis.

A halottak nem beszélnek. Mondta Eszter. A nevükben az élők gondolatai szólalnak meg.

A cukrász gyanakodva figyelte őket. Visszatelepedett a kicsi székre, ellenőrizte a kályhában pislákoló tüzet. Kertésznő égne emelte karját.

Isten a tanúm. Mondta. Sohasem voltam képzelődős. Gyerekkoromban is szó szerint fogtam fel a meséket. Sokat sírtam, mert én szó szerint értettem, hogy a farkas megeszi a nagymamát, én valóban gondoltam a kisgömböc telhetetlen gyomrát. Nem tréfálok, mikor a férjemről beszélek. Minden alkalommal veszekszik velem, féltékenykedik, és átkozódik. Mondom nektek, nem fogom túrni lehetetlen viselkedését. Hiába kérlelem, ő csak haragszik. Azt mondtam neki, hogy Forman meghalt, Menzel a kórházban van, Vera Chytilova megbolondult. Ha tovább abajgat a féltékenységgel, mindnyájan meg fognak halni.

Ettől fél? Kérdezte Eszter.

Gondolod, hogy lecsillapíthatod? Érdeklődött Julis.

Nem csak gondolataidban szólal meg? Tudakolta Rózsika.

Talán fél. Mondta Kertészné. Tegnap nem köszönt, mikor hazaindultam. Kár, hogy ilyen hirtelen ember. Ha udvarias volna velem, ha feleannyira volna gyöngéd, mint amikor az udvaron faragta azt a pecsétnyomót, nekem eszembe se jutna másik férfi. Higgyétek el, Pali volt ez első és utolsó férfi az életemben. De nem tűrhetem, hogy megalázzon. Ha tovább kínoz, előveszem a pecsétnyomót, keresek hozzá valakit. Olyan embert, akinek illik a kezébe. Olyant, aki áhítattal nyomja majd a fenekemre a pecsétet. Olyant, akinek látványa kiváltja bennem azt a furcsa bizsergést, ami szükséges a pecsételéshez.

Igazad van. Mondta Rózsika. Az embernek szüksége van egy kemény pecsétnyomóra.

A férfiak néha közel férkőznek a szívünkhöz. Mondta Julis. Tartsuk őket biztos távolságban a pecsétnyomóval.

A férfiak még halálukban is szemtelenek. Mondta Eszter. Vigasztaló, hogy mégis választhatunk, kinek a pecsétnyomóját engedjük a fenekünk közelébe.

Kacagásban törtek ki mind a négyen.

A cukrász rájuk nézett az újságja fölött, de aztán tovább olvasott. Szerette, ha vendégei elégedettek.

ELJÓ A FELHŐKÖN

Mikor Kaszap József, az újvidéki Egység Sportegyesület egykori csillaga, valamikori olimpiai bajnok, a svédországi Malmö városának díszpolgára harminc év távollét után hazaérkezett, az egész család várta. Legtöbben azt sem tudták, hogy néz ki a távolba szakadt rokon, de azt mindannyian tudták, hogy jól fölhalálta magát külföldön. Titokban mindenki azt mérlegelte, mit és mennyit merjen kérni Józsi bácsitól, ha erre lehetőség adódik. Mindnyájan kettesben szerettek volna maradni vele, de abban megegyeztek, hogy a vendéglátás sorrendjéről majd később, vele egyetértésben fognak dönteni.

A repülőtérré az unokaöccse, Dávid ment ki eléje, mert neki volt a családban a legjobb, legnagyobb és legújabb kocsija. A kilencéves Opel semmilyen érzelmet nem váltott ki Kaszap Józsefből, miközben unokaöccse segítségével a csomagtartóba helyezte két közepes nagyságú bőröndjét. Dávid a hazafelé vezető úton igyekezett többet is megtudni titokzatos nagybátyjáról, de az kérdésre kérdéssel válaszolt, s csak annyit mondott, hogy újra meg kell ismernie Újvidéket, meg hogy videokamerát is hozott magával, amellyel sok felvételt szándékozik készíteni.

Dávid édesanyja nem volt otthon, mikor hazaértek, pedig az öregúr nagy izgalommal várta a találkozást. Mivel az út kimerítette az őreget, Dávid lefektette a belső szobában. A rokonokat késő délutánra csodította találkára, gondolta, hadd pihenje ki magát a malmöi díszpolgár.

Kaszap arra ébredt, hogy valami csattant a szobában. Nem jött mindjárt rá, hol fekszik, kellett neki egy kis idő, mire kapcsolt, hazaért Újvidékre, vendégségben van az egyik unokaöccsénél. Kezével szórakozottan keresgélte a villanykapcsolót. Lassan és módszeresen kutatózott. Megszokta már otthon, hogy nem találja a zsinórt,

mint ahogy azon se gondolkodott többet, mi volt az az éktelen zaj, amire fölriadt, mert otthon is hasonló körülmények között riadt fel délutánonként, aztán mindig rá kellett döbennie, hogy csak álmodott. A zörgés vagy dobbanás, esetleg kattogás nem a külső világból érkezett a fülébe. Kissé meg is nyugtatta a dolog megszokottsága. Abbahagyta a kaparászást, mert úgy tűnt neki, mintha valaki lélegezne a szobában.

Hallgatózott.

Éva? Kérdezte reszkető hangon. Te vagy az?

Nem jött válasz.

Te vagy. Mondta mély meggyőződéssel. Harminc éve minden éjszaka hallom a hangod. Malmö zúg körülöttem, de én a Duna csobogását hallom. Meg a te hangod csengését. Csak azért tudok elaludni, mert tudom, hogy ismét álmodni fogok rólad.

Csönd volt.

Ahogy múlik az idő, egyre kevésbé különböztetem meg a valóságot az álmaimtól. Talán nem is fontos már. Fekszem az ágyban, hallom a hangod, mire vágyhatnék? Nagyon megsértettek. Nagyon bután. Most se kellett volna megjelenni előtted. Bocsánatot szeretnék kérni. Személyesen. Tudom, hogy esetleg nem ér sokat a szemedben, de magamnak tartoztam vele. Gondolatban minden este elmondom Svédországban is. Hátha valamiképpen eljut hozzád. Hátha megérzed.

Hallgatózott.

Egész életemben imádtam magamat. Imádtam magasnak és erősnek lenni. Imádtam győzni a vetélytársak felett. Imádtam, hogy bámulnak rám a lányok. Későn jöttem rá, hogy nem ez lett volna a legfontosabb. Akkor jöttem rá, mi lett volna az igazi érték, mikor elvesztettem. A második feleségemet mindig fölizgatta, ha éjjel meghallotta, hogy a nevedet suttogom. Azt hazudtam szegénynek, hogy én vagyok az ő Ádámja, s ő az én Évám. Nem hitte el. Már akkor ivott, mikor feleségül vettem. Részegen vezetett, és egy kanyarban kirepült az útról. Három hónapig életben tartották, de nem lehetett megmenteni. Sokat szenvedett szegény. Mindenkinék fizettem, hogy tartsák életben. Hiába. Mintha csak kínozni akartam volna. Pedig csupán lelkiismeret-furdalásom volt.

Csönd.

Ha megbocsátsz, én akkor sem tudom magamnak elnézni vétkeimet. Nem győnni akarok. Tudatom veled a tényállást. Mikor azt mondom, bocsáss meg, az csak az érzéseimnek, a bánatomnak, a keserűségemnek a kifejezése. Olyan az, mint a hullám tetején a hab. Tarka kis ráadás. A hullám akkor is lecsap, ha nincs hab a tetején.

Emlékszel, hányszor hallgattuk a Duna hullámait? Azok voltak életem legszebb percei. Nem tagadom, örültem, ahányszor győztem a szőnyegen. Örültem, ahányszor becserkésztem egy nőt. Örültem, mikor lediplomáltam a főiskolán. Örültem, mikor megszülettek a gyerkeim. Örültem az unokáknak is. Miért szégyellném, így volt. De azok a délutánok, mikor kinn ültünk a Duna-parton, fogtuk egymás kezét, és hallgattunk, azok voltak életem legszebb percei. Nyugodt boldogság. Isten ajándéka. Tiszta és múlhatatlan percek. Nem kellett küzdenem értük. Nem kerültek semmibe. Adtam és kaptam a szerelmet. Minden apró részében öröm és boldogság volt. Ragyogott ránk a késő októberi nap. Simogatott bennünket a meleg. Akkor még volt erdő a Duna partján. Akkor még tiszta volt a víz. Akkor még egész nap kinn heverészhettünk anélkül, hogy egyetlenegy lélek megzavart volna bennünket. Emlékszel a tenyerem melegére? Emlékszel csókjainkra?

Azokért a percekért jöttem haza harminc év után. Hátha érzem az ízét a régi örömnek. Pedig tudom, hogy riasztó öreg pacák vagyok. Tudom, hogy a Duna-part is megváltozott. Tudom, hogy amit az ember elmulasztott, vissza soha nem hozhatja. Mégis reménykedem valamiben. Mintha hinnék a csodában.

Dávid kopogott az ajtón, aztán belépett a szobába a két égő gyertyával. Az öreg a díványon feküdt, hunyorgott, az édesanyja meg az egyik fotel előtt kucorgott a szőnyegen. Dávid letette a gyertyákat a kerek asztalkára, óvatosan rögzítette őket a régi porcelántálca közepében.

Hirtelen elment az áram. Mondta Dávid. Nálunk ez megtörténik, nincs benne semmi meglepő. Mi tréfásan azt szoktuk mondani, hát-ha több gyerek születik, ha ajándék sötétlő áldanak meg bennünket. Abból is kevés van. Mármint gyerekből.

Kaszap meredten bámulta a harminc éve nem látott asszonyt. A lobogó lángocska fénye nem volt elég arra, hogy lássa az arcát. A körvonalait, megőszült haját látta.

Összegyülekezett a család. Mondta Dávid. Tolongunk a konyhában.

Kaszap egy pillanat múlva fogta fel, hogy hozzá beszélnek.

Rögtön jövök. Mondta rekedtes hangon. Olyan jó volt a sötétben heverészni.

Dávid megértően bólogatott.

Hosszú volt az út. Mondta. Nem muszáj ma este mindenkit meghallgatnia. Utólagos engedélyével megígértem, hogy majd külön-külön is ellátogat a család többi tagjához.

Kaszap nem felelt, s az anyja se szólt hozzá. Dávid sarkon fordult, halkan becsukta maga mögött az ajtót.

A gyertyák sercegetek.

Talán jobb is, hogy gyertyafénynél láttál meg. Mondta Kaszap. Előnyömré válik.

Az asszony nem mozdult.

Mindegy az már nekünk. Mondta egyszer csak erős, határozott hangon. Gyertyafény, neon vagy késő őszi napsugár.

Kaszap azonnal reagált.

Semmi sem mindegy. Mondta. Valamikor nem vesztegettem az időt a részletekkel. Nem pepecseltem. Azt hittem, nekem minden sikerül. Ma már tudom, tévedtem.

Háromszor nősültél. Mondta az asszony. Ne gyalázd a volt feleségeidet. Téged szolgáltak mindhárman.

Igaz. Mondta Kaszap. Gyerekeket szültek, segítettek a munkámban, önbizalmat adtak. Önmagukat adták nekem. Csupán arról beszéltek, nem döntöttem helyesen, mikor megadatott nekem a döntés lehetősége.

Mikor megtudtam, hogy gyereked lesz Ilonától, én döntöttem. Mondta az asszony. Soha nem döntöttem volna másként.

Sohasem bocsátottál meg. Mondta Kaszap. Azóta se.

A konyhában összekoccantak a poharak. Dávid mindenkinek töltött valamit. Közben nyugtatta a társaságot.

Nehezen cihelődik az öreg. Mondta. Él és virul. Vittem be neki gyertyát, mindjárt felöltözik.

A gyerekek futkosni kezdtek az asztal körül.
 Anyu, most megkapjuk az ajándékokat? Kérdezte Péterke.
 Az anyja idegesen rántott egyet a vállán.
 Honnan tudjam, hogy gondolt-e rátok az öregapád egyáltalán.
 Mondta. Ha bejön, szaladj oda hozzá, és puszd meg.
 A gyerek fintorgott.
 Nem szeretem a szakállát!
 Ágnes meghökkent.
 Miféle szakáll? Kérdezte. Miből gondolod, hogy szakálla van?
 Péterke ki akart csúszni az anyja kezei közül, rángatta magát,
 hogy engedje el.
 A Téliapóknak szakálla van.
 Ágnes vihogott.
 Dédöregapád nem Téliapó. Mondta szigorúan. Rokonod. Szólítsd
 dédinek. Vagy mondd neki, hogy Jóska tati. Annak örülni fog.
 Péterke megint rántott egyet a kezén.
 És milyen a szakáll?
 Az anyja megint közelebb húzta magához.
 Egyáltalán nincs szakáll.
 A gyerek megmerevedett.
 Nem is hozott ajándékot? Kérdezte. Az anyja megsimogatta a bal
 kezével. A jobbal viszont erősen tartotta, hogy meg ne szökhesse.
 Nem az a fontos, hogy mit hozott. Mondta. Az a fontos, hogy
 végre meglátod. Már nyolcéves vagy, és még sohasem láttad a déd-
 apádat.
 János letette az üres poharat, és Ágnes arcába hajolt.
 Nagyon fontos, hogy mit hozott. Mondta. Neked fontos.
 Az asszony hátrahőkölt.
 Ne székálgál engem. Mondta. Azt hiszed, mert elhagyott az a
 gazember, én mindenkinek kapcarongya lettem?
 Dávid gyorsan töltött az üres poharakba.
 Ne veszekedjete. Mondta. Nincs sok értelme a vitának. Majd
 mindjárt kijön az öreg. Koccintsunk inkább.
 Mosolygott, de nem volt túlságosan meggyőző a mosolya. A
 konyhában csak egy pillanatra lett csend, aztán mindenki mondta
 tovább a magáét.

A szobában se történt változás. Kaszap nem kezdett az öltözéshez, az asszony se mozdult el a szőnyegről. A gyertyafényben nézték egymást, s nem tudták, mit lát a másik az arcukból.

Eszembe se jutott, hogy gyerekem lesz. Mondta Kaszap. Ha tudtam volna, mire megy ki a játék, teszek ellene. Nem voltam hülye, hallottam az óvszerekről. Úgy képzeltem talán, hogy téged attól még szeretlek, ha testi vágyaimat kielégíti a mohó szomszéd lány. Azt hittem, okos fiú vagyok.

Okos fiú voltál.

Ne gúnyolódj.

Nem gúnyolódok. A természet saját törvényei szerint működik. Nem érdeklik a regényes történetek. A megfogant gyerek nem tehet róla, hogy te csak az önérzetedet növelted, mikor megtermékenyítetted az anyját.

Kegyetlen vagy.

Öreg vagyok. Akkor gúnyolódhatnék, ha szűz lány maradtam volna. De három év után férjhez mentem, és két gyereket szültem az uramnak. Örültem nekik. Te külföldre mentél.

Beszélni se akartál velem.

Sebet ütöttél rajtam. Miként akartam volna családot alapítani veled, mikor már volt családod.

Azért, mert szeretted.

Szerettelek.

Bevallottad! Most végre bevallottad!

Tudtad te ezt akkor is.

Látni se akartál.

Igazam volt. Ma is tudom, hogy igazam volt.

Mindkettőnk életét tönkretetted a makacsságoddal.

Nem te tetted tönkre?

Én csak becsületből ismertem el, hogy Ilona gyereke az enyém. Le is tagadhattam volna.

Amikor beugrottál az ablakon a szobájába, eldőlt a becsület kérdése. Most legalább nem kell szégyenkezned az unokáid előtt. Nem tagadtad meg őket. Hasonlítanak rád.

Ki tudja, kik ugráltak még be azon az ablakon! Nem én voltam az egyetlen.

Akkor kellett volna ezen gondolkodni, mikor elfogadtad a felkínált ágyat.

Nagy hiba volt.

Nem hiba volt, döntés.

Éretlen voltam. Hiába voltam erős. Hiába viseltem az olimpiai érmeket. És aztán a saját édesöcsémhez mentél feleségül. Ez volt a büntetésem.

Az öcséd a haláláig őszintén szeretett engem. A kórházi ágyon nyugtató se kellett neki, ha én fogtam a kezét. Az utolsó szava hozzám szólt. Kétszer vesztünk össze egy negyedszázad alatt. Először azon, milyen színűre fessük a vaskaput, másodszor meg azon, a te anyád után vagy az én anyám után adjunk nevet a gyerekeknek.

Mindig irigyeltelek benneteket.

Jó férj volt. Figyelmes, szorgalmas, csendes.

Engedelmes.

Ne gyalázd Karcsi emlékét. Nem érdemli meg.

Ne haragudj. Csak irigy lettem megint.

Akkor én vessem a szemedre, hogy Svédországban is kétszer nőszültél? Úgy élted az életed, ahogy akartad. Miért kényszerítesz arra, hogy föltépjem a régi sebeket?

Csak látni akartalak.

Nincs mit nézni rajtam. Öreg vagyok.

Kaszap hirtelen fölült a díványon. Sovány karjai előkerültek a takaró alól. Lábaik letette a földre, de amint megérintette a hideg padlót, ismét fölrántotta őket a takaró alá. A gyertyafény sárgára festette az arcát.

A konyhában dült a harc. János éppen azt magyarázta, hogy senkinek sincs joga rátenni a kezét az öreg vagyónára. Dávid elmondta, hogy Kaszap József a malmői öregek otthonában él, tehát nem is lehet olyan gazdag, mint ahogy egyesek gondolják. Ágnes azt hajtogatta, hogy neki is jár valami. Péterke megpróbált minden mondatot megismételni, ami a sok szöveg miatt aligha sikerülhetett neki, de érdekesebbé tette a hangzavart.

Végül Dávid teljes erejéből ordított. Emberek! Csend legyen! Ordította. Legyen egy kis csend!

Mikor valamiféle szünet állt be, azt magyarázta, hogy ismét bemegy az öreghez, kicsalogatja, de akkor elvárja, hogy mindenki emberhez méltón viselkedik.

Péterke dalolni kezdte a szavakat. Emberhez méltón, emberhez méltón. Énekelte.

János azt kérte a sógorától, hogy engedje el a kabátját, amíg szépen mondja. A sógora meg azt kérdezte tőle, hogy mi jogon beszél ilyen hangon az ő feleségéről. János elmondta, hogy ő becsületes ember. Ágnes elmondta, hogy itt senki sem különb a Deákné vásznánál. A sógorasszony kifejtette, hogy ő csak rokon látogatásra érkezett, és nem vitaestre. Szerinte, hiába játsszák egyesek az előkelőt, éppen annyit érnek, mint ő, ha nem kevesebbet. Többen föltek a kérdést, ki akarja itt kirabolni a saját öregapját. Mások kérték, abba senki se avatkozzon bele, hogy ők mit mondanak az öregnek. János erre azt mondta, hogy csak annyit tud, az öregnek kötelessége menteni a saját családját. Ágnes sírva fakadt, mert szerinte ebből a brancsból egyedül ő és a gyereke éheznek.

A sógor azt állította, hogy Kaszapnak cipőgyára van. János helyeselt, de mint mondta, az állítás csak múlt időben igaz. A sógor nő megkérdezte, mit várnak egy olyan embertől, aki harminc év alatt kétszer telefonált a rokonainak. Ágnes szerint az öreggel csak négy szemközt érdemes beszélni, nem pedig hordaszerűen, hiszen nem vagyunk farkasok. Péterkének ez nagyon tetszett, és utánózni kezdte a farkascorda üvöltését, ami eléggé sikeredett, csak a magas hangok vékonyodtak el.

Bent a szobában Kaszap ebben a pillanatban kérte meg az asszony kezét. Akármennyire is fázott a padlón, lemászott a díványról, Éva elé térdelt, és kinyújtotta mindkét kezét, mintha imádkozna vagy könyörömmel könyörögne.

Megbolondultál? Kérdezte az asszony. Ne térdelj itt a szőnyegen, mert csupa por lesz a térded.

Valamikor elmulasztottam. Mondta szónoki hangon Kaszap. Most mindent pótolok. Éva, légy a feleségem.

Az asszony nem mozdult.

Eddig háromszor nőültél. Mondta száraz tárgyilagossággal. Nem volt elég?

Csak téged szerettelek. Mondta Kaszap. Mindig téged szerettelek.

Öt gyereked van három asszonytól. Ha jól tudom, hét unokád született. Most akarsz szerelmi házasságot kötni? Kérdezte az asszony.

Még sokat jóvátehetünk elmulasztott életünkből. Légy az enyém.

Ugyanolyan komolytalan vagy, amilyen voltál valaha.

Addig térdepelek itt, amíg igent nem mondasz.

A térded bánja. Elfelejtetted, hogy hatvannyolc éves vagy?

Mit számít az? A szívem fiatal. És érted dobog.

A te nagy szíved, hál' istennek, sokakat befogadott.

Ne kételkedj őszinteségemben. Az érzéseimben. Meghalok érted, Éva.

Kétszeres nagymama vagyok. Nem hagyom el az unokáimat.

Vállalom az unokáidat. Vállalom, ott élünk, ahol te kívánod. Mindent válllok, csak légy a feleségem.

Sok minden megfordult a fejemben, mikor kérted, hogy egy pár napig nálunk lakhass, de hogy ilyesmire vetemedsz, az nem fordult meg a kisagyamban sem.

Éva, én férfi vagyok. Boldoggá teszek.

Én meg nő vagyok, és ez elég a boldogságomhoz. Nem kell a tejébe egy elvetélt Don Juan.

Bevallottad, hogy szerettél.

Azóta kihalt egy nemzedék.

Gyere, simulj hozzám. Majd meglátod, bizsergető az érintésem.

Ne bújj a szoknyám alá . . . Eressz el, ha mondom.

A szőnyegen lassú birkózás kezdődött. Kaszap igyekezett minél közelebb kerülni a védekező asszonyhoz, aki arra törekedett, hogy lefejtse magáról a férfi tapadó ujjait, és kapkodva tolta el magától Kaszapot.

Tudtam, hogy a szerelmem eljő a felhőkön át. Lihegte Kaszap, és ismét felemelte az asszony szoknyáját.

Ne nyúlkalj. Mondta Éva. Nem kellesz nekem.

A gyertyák fénye a mozgástól támadt légáramlatban meg-megrezsent, a birkózók mögött változó nagyságú fekete árnyak mozog-

tak. Mintegy megismételték a szőnyegen mocorgó pár sokszor nevetséges mozdulatait.

Éreztem a vonzerőd a távolban is. Kaszap sügni akarta a mondatot, de közben az asszony mellbe lökte, amitől majdnem hanyatt esett, így a szavak szuszogás és krákogás közben törtek ki a száján. Eljön hozzám a felhőkön át . . .

Vén trotli, mit képzelsz magadról? Kérdezte az asszony. Kérdése csattant, kemény volt és fájó, mint az ostor. Velem akarsz birkózni öregkorodban?

Kaszap az asszony köré fonta a karját. Nem sikerült átölelni a folyton védekező asszonyt, de átfogta a kezait, és megkísérelte mellére szorítani testét.

Most végre boldogok leszünk. Lihegte.

Az asszony kiszabadította a bal karját, könyökével a férfi bordái közé ütött.

Engedj már. Lihegte.

Kaszap ismét fölemelkedett, a nő vállára nehezedett, maga alá szorította.

Én érzem, hogy eljő a boldogságom. Szuszogta. Lélegzése nehezzé változott, alig hallatszottak a szavak, levegőért kapkodott.

Az asszony a fejével próbálta mellbe ütni, de túl közel voltak egymáshoz, csak mocorogni tudott a súly alatt.

Vén bolond. Az ő szavai is lihegésbe fűltak, alig kapott levegőt.

Én . . . érzem, hogy . . . eljő. Kaszap szaggatottan fűjtatott, mint-ha túl nagy súlyt akarna fölemelni. Én . . . érzem . . .

Az asszony minden erejével küzdött, mert úgy érezte, hogy megfullad. Mikor kicsit sikerült kibújni a férfi felsőteste alól, olyan hangosan és erősen lélegzett, hogy a gyertyák vadul lobogtak.

Én . . . végre . . . boldog . . . leszek. Kaszap szavai hörgésbe fordultak. Talán mondott még valamit, de annyira hörgött, hogy érthetlenné vált a beszéde. Hanyatt esett, kezait szétcsapta teste mellett. Az asszony rémülten hajolt fölé.

Jézus Mária. Mondta. Ez infarktust kapott.

Arca megkeményedett, nem sírt, lassan felállt. Megvárta, hogy egy csöppnyi lélegzethez jusson, akkor kiáltott.

Dávid! Kiáltotta. Gyere be, fiam. Dávid!

Kinyitotta a szoba ajtaját, és ismét kiáltott.

Dávid!

A fiatalember sietve érkezett.

Hol vagytok? Kérdezte. Már várnak benneteket!

Akkor észrevette a fekvő férfit, letérdelt melléje, fülét a mellére szorította.

Meghalt, fiam. Mondta az asszony. Hirtelen rosszul lett, és meghalt. Szaladj át Komáromiékhoz, nekik van mobiltelefonjuk. Hívjátok a mentőket.

A fiatalember fölegyenesedett. Értetlenül bámult.

De hát mi történt vele? Kérdezte. Mit mondott?

Az asszony nézte a lábuknál heverő testet.

Azt mondta, hogy eljött a felhőkön át. Vagy hogy majd eljön a felhőkön . . .

Dávid tehetetlenül állt.

Talán a repülőgépre gondolt. Mondta. Vagy az időjárásra.

Az asszony kifelé tolta a fiatalembert.

Szaladj a mentőkért. Mondta. Tegyé meg mindent, amit ilyenkor kell.

Dávid az anyja arcába nézett.

Mit mondjak a rokonságnak? Kérdezte. Azok ott veszezszenek a vagyon miatt.

Az anyja meglökte.

Most szaladj. Mondta. Nem kell semmit se mondanod. Majd meglátják a halottat saját szemükkel, ha kedvük lesz virrasztani mellette.

A HALAK IDEJE

Átkozott ágak. Kiverik a szemem. Gödör. Egy kóbor gödör a Duna mellett. Valami elgurult. Aminek el kell gurulnia, az úgyis elgurul. Ez Murphy kilencvenhetedik törvénye. Csak tudnám, mi volt az.

Elkaptam. Itt van nálam. Egy kerek dobozka, talán horgok vannak benne.

Jó reggelt kívánok. Nem vettem észre, hogy már ül itt valaki.

Semmi baj. Éppen pakolok. Mennem kell.

Várjon, mindjárt lámpát gyújtok. A hátizsákban van a lámpám.

Nem kell lámpa. Semmiképpen. Egy istenért se. Hagyja csak.

Pedig nagyon jópofa szerkezet. Még vijjog is, mint a mentőautó.

Ne is keresse. Fölösleges. Majd én odaadom a dobozt, nehogy elessen.

Maga a sötétben is lát?

Mint a macskák. Megszokja az ember. Üljön csak le két percre. Maga is látni fog mindent, amire szüksége van.

A maga helye ez?

Szoktam itt üldögelni.

Éjjeli horgász. Nappal a fészékben nyugszik, mint a baglyok.

Na végre megtaláltam a gyufát!

Nehogy meggyújtsa!

Gondoltam, megláthatnánk egymást . . .

Ne! Azt mondtam, ne!

Nem okozok tüzet, ne féljen. Ilyenkor még nedves az erdő . . .

Ne gyújtson világot, a kedvemért maradjon sötétben.

Udvarias szerettem volna lenni.

Nem viselem el a fényt. Még egy perc, már itt se vagyok.

Talán megműtötték a szemét? Akkor a testi erőfeszítéstől is óvakodnia kell. A sógorom egyik nagybácsijának műlencsét raktak be

a bal szemébe, ő meg másnap kapálni kezdett. Persze, kinyílt a seb, alig tudták megmenteni a szeme világát. Hetekig, sőt hónapokig vigyázni kell.

Nincs semmi bajom.

Közlekedési balesete volt? Lemarta a sav a bőrét? Égési sebek?

Ha istent ismer, hagyja a gyufát.

Csak elraktam a zsebembe.

Megnyugtató. Sose vagyok egészen nyugodt.

Ki lehet nyugodt ebben a mai világban? Csak az örültek. Maga csúnya?

Ha tudni akarja, félek.

A tüztől? Fóbia?

Valamiféle fóbia.

Nem kell szégyellni, a tüztől sokan félnek.

Az emberek szemétől félek. Attól félek, hogy valaki rám néz.

Attól fél, hogy a gyufa lángjánál magára nézek?

Attól. Amíg így a sötétben ülünk, kellemesen érzem magam. A hangjáról hallani, hogy rendes ember. Nem kapkodja el a szavakat, egész jól el lehet magával lenni.

De nem láthatom.

Ennek semmi köze magához. Hiszen még a nevét se tudom. Egyszerűen félek, mikor rám néznek.

Ilyet még nem hallottam.

Átkozott dolog. Ha másról lenne szó, nyerítve röhögnék. Most csak sírni tudok. Azt is csak akkor, ha senki se lát. Olyan ez, mint-ha átokkal sújtottak volna. Ha a középkorban élnénk, keresném a boszorkányt, aki csinit dobott rám.

Orvosnál volt?

Orvosnál? Az egész klinika meg minden egyetemista engem tanulmányozott, amíg végleg meg nem szöktem tőlük. Mind bámult a pofámba . . . Százszor megbántam, hogy elmentem orvoshoz. Rossz beidegződés. Az ember azt hiszi, ha valami baja van, majd akad szakértő, aki meggyógyítja. Néha jobb, ha messze elkerüli a rendelőt.

Megsértődött. De hátha akad orvos, aki felfedezi az ellenszert . . .

Lényegében igaza van. Bízni kell. Reménykedni. Én is reménykedem. Majd a szervezetem küzd. A tudatalattim. Ilyesmikre gondolok.

Igaza van, ha bizakodik. Kellemetlen lehet az élete. Én például szeretek a szemébe nézni annak, akivel tárgyalok.

Ne idegesítsen. Nem akarom, hogy nézzenek.

Miért nem jár gyónni? A plébános urat nem látná, mégis beszélgetne vele. Kiöntené a szívét.

Egyrészt nem vagyok vallásos. Másrészt református vagyok. Harmadrészt el kellene jutnom a templomig.

Hiszen most is haza kell jutnia.

Most összepakolok, átvágok a tisztságon, bezárom az ajtót.

A Kövesben lakik? Nem rossz megoldás.

Nincs jó megoldás. Petróleummal világítok. Elem kell a rádióba. Nincs frizsiderem.

Lemondott a civilizációról.

A szomszédok lassan megszokták, hogy különc vagyok. Csak a gyerekek éneklnek az ablak alatt, hogy „remete, remete, kilátszik a feneké”.

Miért zavarja, ha mások nézik?

Nem értem magam se. Viharos érzés kerít hatalmába.

Rosszindulatot érez?

Elkezdtem attól félni, hogy szégyenben maradok. Elkezdtem félrenézni, ha másokkal beszéltem. Elkezdtem kerülni az emberek tekintetét. Aztán már elvörösödtem, ha rám néztek. Aztán meg olyan felindulás fogott el, hogy semmilyen kérdésre nem voltam képes válaszolni. Aztán meg nem mentem emberek elé, csak ne bámuljon rám senki.

Félelmetes. Bár ilyen vágyaim nekem is vannak. Sokszor mindenkiből elegendem van. Néha nem vagyok képes elviselni saját gyerekeimet se. Ezért járok pecázni.

Amíg vissza tud térni hozzájuk, addig maga győzött. Én már vesztes vagyok.

Végül is mit diagnosztizáltak?

Diagnózisból van egy kocsiderékkel. Csupa latin szöveg. Fóbia. Reszketek már a szótól is. Akárhogy is csűrjük-csavarjuk, megbolondultam. Örülök, hogy másokat nem veszélyeztetek.

Valami nagy stresszt élt át?

Kérem, ne akarjon amatőr lélekgyógyásszá változni. Egy meseterember, egy pék mindennap él át stresszeket, de nem többet, mint mások.

Maga pék?

Sütőipari technológus vagyok. A városi pékségben voltam termelési igazgató nyolc évig.

Nem akarták meggyilkolni?

Nem vettem észre.

Maga se akart meggyilkolni senkit?

Ott veszik a horga, ahova most bedobta.

Gondolja?

Már előbb is szólhattam volna. Inkább jobb felé dobáljon. Bal felé egy hatalmas rönk lapul a víz alatt. Olyan gyökerei vannak, mint egy mélytengeri polipnak. Már rengeteg horgot összeszedett.

Megpróbálom visszahúzni. Óvatosan.

Az a baj, hogy ebben az öbölben éppen a rönk felé húz a víz.

Maga etet itt rendszeresen? Főtt kukoricát vagy kenyeret?

Nem szórok én semmit. Idejárom levegőzni. Nem nagyon szeretem a halat. A négy fal között megbolondulnék. Miket beszélek! Még rosszabb lenne az állapotom, ha nem jöhetnék ki néha az erdőbe. Üldögelek a sötétben, átgondolom a múltat. Néha arról ábrándozom, hogy meggyógyít a természet.

Kijött! Nézze, sikerült kiügyeskednem a horgot. Megkerültem a maga rönkjét.

Látja, szerencséje van. Nekem négy horgom maradt ott. Esetleg, ha szárazság lesz, kibukkan az az átkozott rönk. Akkor leszedhetjük róla a rozsdás horgokat. A környékeliek meg majd elvontatják haza a rothadó fát, azzal fűtenek. Mióta működik a vaskapui erőmű, nem nagyon apad mélyre a folyó. Magának szerencséje volt ezzel a horoggal. Szerencse kell az élethez.

Főlöskéges irigykedni rám. Egy fél doboz horgom van lent a part mentén.

Nem irigykedek. Csak a magam életéről ítélek. Akármiről elmélkedem, mindig mindent magamra vonatkoztatok.

Mindenki így van másokkal. Nem haragszik, ha meggyújtok egy szál gyufát? Csak annyi fényre van szükségem, hogy kivegyek egy másik horgot a dobozból.

Hiszen nem szakadt le a horog. Épségben kihúzta.

Igen, de ez csak egy hármas. Nagyobbat kötök rá.

Pakolok én. Egy perc múlva itt se vagyok.

Ne siessen miattam. Bevágom hármassal még egyszer, hátha erre is ráakad valami.

Gondoljon a rönkre.

Gondolok. Tudja, nekem inkább szertartás a horgászás, nem szenvedély. Otthon még az asszony is elismeri, hogy ez férfidolog. Kissé kellemetlen, hogy éjnek idején fölkelek, sötétben biciklizek kifelé a városhól, de van benne bizsergető izgalom is. Apró kaland, ami senkit se veszélyeztet. De nekem jólesik.

Én is örülök, hogy mellém telepedett. Hetek óta nem beszéltem senkivel.

Velem egész jól elvan.

Még nevettem is. Kettős lélek az ember. A sötétség adta nekem a biztonságot. Tudja, ha lámpával közeledik, én halkán eltűntem volna.

Pedig én is nyaggattam. Tudja, az embert önkéntelenül is izgatja, mi okozhatta a maga baját.

Én is ezt kérdelem magamtól napról napra, óráról órára.

És nem jutott eredményre?

Minden más következtetésre jutok. Akár az orvosok. Tudja, elkezdem a gyerekkoromnál. Milyen volt anyám? A fiúgyerekeknél állítólag ez döntő tényező. Szeretett eléggé? Szoptatott? Simogatott? Biztonságot adott? Rámtelepedett? Elnyomott? Megnyomorította a lelkem? Mély sebet ütött rajtam?

Milyen volt az anyja?

Normális asszony volt, szegény. Három éve halt meg. Elütötte egy autó a Futaki úti piacnál. A fülével volt baj, alig hallott már.

Isten nyugosztalja.

Nincs róla semmiféle riasztó emlékem. Úgy nevelt, ahogy saját anyjától tanulta. Úgy bánt velem, ahogy a Zombori utcában az anyák bántak a gyerekükkel. Nem ijesztgetett, nem tartott herceg-

nek. Csak akkor vert meg, mikor intőt hoztam haza magaviseletből, de igazából akkor is lefogtam a söprűt tartó kezét. Semmi kirívó, semmi különös nincs az emlékeim között. Nem üldözte mellőlem a lányokat. Még a menyével sem veszekedett soha.

És az apja?

Apám vasutas volt. Mikor megnősült, kalauzként dolgozott, de mikor megszülettem, váltóőr lett, hogy ne utazzon olyan sokat. Szeretett kártyázni. Egyik csalódásomat az okozta, hogy egy este rájöttem, csalt laposztás közben.

Nem verte?

Négyszer vagy ötször kaptam tőle pofont. Megérdemeltem őket. Betörtem labdámmal a paplak ablakát. Teleettem magam zöld barackkal a Vicsekék kertjében. Utána fél éjszaka hánytam. Papásmamást játszottam a Vastaghék lányával a góréban. Elfelejtettem vizet adni a nyulaknak, mikor elutaztak Feketicsre a rokonokhoz.

Elkaptam!

Ráakadt?

Csak be ne menjen a tuskó alá!

Most rántson balra! Gyorsabban!

A part felé jön. Van szákja?

Most lassabban, az isten áldja meg . . .

Az ördög vigye el!

Elment?

Mondtam, nagyobb horog kellett volna.

A damil volt túl vékony.

Vékony a fenét!

Ne haragudjon rám, magának ma szerencséje lesz. Hajnalban kapás lesz, meglátja. A halak ideje még csak most következik.

Nem magára haragszom. Magamra vagyok dühös. Most én is mesélhetek egy elszalasztott alkalomról a többieknek.

Rólam egy szót se szóljon. Talán még az emlegetésem is szerencsétlenséget hozhat.

Ne túlozza el saját jelentőségét. Előveszem a teleszkópos botot. Babonás vagyok. A bot segíteni szokott.

Ha nem fél kockáztatni.

Megint magára gondol?

Igen.

Maga nagyon öntelt. Inkább mesélje tovább a kínjait, amíg föl-készítem a botot.

Unom a történeteimet. Az első szerelmi élmény. Egy gimista lánnyal voltam a tölts aljában. Lehet, hogy egy kicsit direkt volt a kívánsága, ami engem meglepett, de nem emlékszem traumára. Az első házasságom. Kínlódunk, amíg nem kaptam kölcsönt a vállaltól a házra. Három albérletet cseréltünk itt a Telepen. Aztán megszületett az első kislányom. Nem zabigyerek, talán túlságosan is hasonlít rám. A válásom. A feleségem egy vállalati ünnepségen becsípett, és összefeküdt a főnökével. Sírva mesélte el, én meg nem tudtam többé ránézni. A második házasságom. A második feleségemnek nagy családi háza volt az Epres utcában.

No, isten segedelmével behajítom ezt a horgot.

Megvárhatta volna, hogy hazainduljak.

Ne legyen tőlem babonásabb.

Jó helyre ment.

Tizenöt kilót játszva kibír. Ha nem hazudik a gyártó cég. Tőle miért vált el?

A másodiktól a családja miatt. Mi az udvari épületben laktunk, nagyon jól elvöltünk egymással. Jött a gyerek. A második lányom. Szép kislány. Nyugodt természetű. Alig sírt. Jól éreztük magunkat, nyaralni Görögországba jártunk. Volt egy közepes méretű utánfutóm. Csakhogy egy idő után elkezdte az asszony, hogy ideje meggazdagodni. Hagyjam ott a vállalatot. Majd az apja ad egy kis tőkét, nyissak magánpékséget. Közben én váltásvezető lettem, aztán termelési igazgató. Úgy éreztem, szeretnek a gyárban. Jól éreztem magam. Rá kellett jönnöm, hogy apósom és anyósom felől fúj a szél.

Kivel elégedett az apósa meg az anyósa?

Túl sok rossz szó hangzott el köztünk. Talán túl érzékeny vagyok. Biztosan az vagyok. Kevesebbet voltam otthon. Akkor az asszony azzal vádolt, hogy van valakim. Nem közeledek hozzá elegendet. A szeretőm elveszi az erőmet. Elkezdtek számolni, hány éjszakan voltunk együtt. Közben meg az igazgatónőm hívogatott, mert

bizonytalan volt. Segítséget kért tőlem, ha kellett, ha nem. Úgyhogy a feleségem talált valakit, akire féltékeny lehetett.

Elváltak?

Még három évig veszekedtünk. Egyszer elköltöztem hazulról, aztán visszaköltöztem, végül elváltunk.

És ez nem trauma?

Fájó élmény, de átéltem. Egyszer már váltam. Ismétlés volt.

Az igazgatónő bevált?

Tőlem hét vagy nyolc évvel idősebb mérnöknő. Kissé kapkodós. Kissé bizonytalan. Nehezen dönt. Lehet, hogy tetszettem neki, de inkább támaszt keresett a munkájában.

Meg se támasztotta?

Nevethet nyugodtan. Nekem már semmi se vicces az életemből.

Hülye tréfa volt a részemről. Az ember igyekszik megjátszani a Nagy Férfit.

Tudom. Én is csináltam. Most se értem, miért váltam Félénk Pácivá. Olyan lettem, mint egy kisleányka a lányregényekben. Néha küzdenem kell, hogy ne ájuljak el a másokkal való beszélgetés közben. Nem bírom elviselni, ha bámulnak rám. Összezavarodok, semmi sem jut az eszembe, nem tudok logikusan gondolkodni. Csak szökni szeretnék. Elszökni mások szeme elől. Akárhová, csak ne bámuljanak rám. Megtanultam azt is, hogy minél tovább küzdök a félelem ellen, annál nagyobb győzelmet vesz rajtam.

Azért jött a Kövesbe.

Még a jó időkben vettem egy befejezetlen nyaralót. Most is csupán félig kész. De remetelaknak így is megfelel.

Miért nem fejezi be? Nincs több pénze?

Ne tréfálkozzon. Ma itt többé nem lehet egyedül az ember. Elég sok házban élnek családok. Néhányba boszniai menekültek költöztek be. Amint kilépek az ajtón, valaki köszön, kérdez, belém köt, érdeklődik, megfogja a karom, tárgyalni akar. Csak éjjel járok ki. Még ilyenkor is lopakodnom kell, mint egy indiánnak. Bújni az emberek elől.

Akkor én kiváltságos vagyok.

Ma éjjel vaksötét volt. Nem is hiszi, milyen jólesett, hogy meghallgatott.

Nem félt tőlem?

Az emberek nem akarnak bántani. Tudom én azt. A maga hangja meg egész kellemes. Modora baráti.

De látni nem akar. Egy gyufaszál erejéig?

Megint tréfál.

Értem. Ne haragudjon, de amit elmesélt, azt bizonyítja, hogy képzelt beteg. Nem vagyok orvos, de aki ilyen értelmes, aki így érti a helyzetét, tájékozódik a környezetében, annak semmiféle lelki eltévelyedése nem lehet. Mi a fene baja van magának? Arra gondolok, kihasználta a sötét adta helyzetet, jól kitekert velem.

Nehogy meggyújtsa! Legyen tekintettel a kérésemre.

Olyan csöndben volt. A lélegzetét se hallottam. Ha úgy lát, mint a macska, a környéket is jól ismeri, eltűnhet, észre sem veszem. Az-tán majd hallom a Félkarúnál, milyen hülyét csinált belőlem.

A nevét sem kérdeztem meg. Miért akarnék rosszat magának?

Az elébb beszéltünk a Nagy Macho viccekről.

Azt is bevallottam, hogy én sajnós a Gyáva Pacák szerepét kaptam a sorstól.

Hűha!

Mi baj?

Rántott a teleszkópos botom. Most üres. Nem reagáltam időben.

Visszajön. Csak jobban figyeljen. Mondtam, maga szerencsés ember. Garmadával jönnek a halak.

Bár igaza lenne. Mind elajándékoznám a szomszédoknak, amit fogtam.

Maga se szereti a halat?

Szeretem én, de arra nagy szükségem van, legyen egy csokor tanúm rá, igaz, belevaló horgász vagyok. Ha fölösleges halam is volt, annak elterjed a híre.

Értem. Küzd az Elismert Szakember címért.

Nem szégyen az. Nagy elődeim voltak. Péter, a halász.

Jézus tanítványa?

Bizony. Meg Simon. Meg András. Ők mind hálót vetettek. Igaz, nem dunai halászok voltak, nem ilyen mocskos vízben dolgoztak, de mit tehetünk. Nekünk ez jutott.

Éjjel nem látom, milyen a víz. A csobogása a régi.

Úgy mondta: „Maga se szereti a halat.” Tehát nem kedveli őket? Jó megfigyelő. Nem kedvelem őket.

Meg voltam győződve róla, hogy pecázik. Elég sötét van, de azt láttam a víz tükrében, hogy két bot van maga előtt leszúrva.

Kettőt mindig kihozok. Védelmi eszközök. Ha meglátja valaki őket az erdőből, nem akarja zavarni a fogást. Békén hagy. Védem a nyugalمامat.

Ezzel az erővel, akár horgászhatna is. Legalább volna mit ennie. A hal finom az asztalon.

Nem szeretem a szemüket. Olyan meredten bámulnak az emberre. A halak szeme is zavarja?

Utálkozom a szemükön.

Miért? A hal tiszta állat. Amennyire a víz tiszta. A termékenységek jelképe. Az sem véletlen, hogy az első tanítványok halászként voltak. Tudja, hogy a tudósok a hal görög nevéből a Jézus Krisztus, Isten Fia, a Megváltó rövidítést olvasták ki?

Nem érdekel. Olyan meredten néz. Pislogni sem tud. Csak bámul. Még a döglött hal is mereven bámul. Kell a csudának!

Tönkretette egy titkos tervemet.

Miféle terve volt?

Arra gondoltam, ha nem viseli el az embereket, biztosan szereti az állatokat. Azt akartam ajánlani, hogy szerezzen egy kutyát. Beszélgetne vele. A kutya megérti a gazdáját. Érti az örömét, érzi a bánatát is.

Már nekem is eszembe jutott.

Bár a kutya is mindig nézi az embert. A gazda az isten. Soha nem fordítja el a fejét, ha a gazda a közelben van. Ahogy maga mondja, bámul. Ha az ember moccan egyet, már rajta a szeme.

Kellemetlen. Talán még a sötétben is lát. Ha nem is olyan jól, mint a macskák. Valamennyire láthat.

Nem úgy, mint az ember.

Az ember vaksi. Ha nincs hold az égen, ha felhős az éjszaka, bátrabban jönnek ki levegőzni.

Amíg lámpás emberre nem akad.

Vannak megértő társak is. Mint maga. Megértette, hogy beteg vagyok. Segített a maga módján. Az értetlenek elől menekülnöm

kell. Hetekbe tellett, amíg a postás megszokta, hogy csak az ajtó mögül közlekedek vele. Az idősebbik lányom még mindig pityereg, amikor hoz nekem ezt-azt a boltból. Azt mondja, azzal büntetem, hogy nem akarom megnézni, milyen nagylány lett belőle. Pedig rám hasonlít. Azt hiszi, csúnyának tartom. Csupán félek a szemétől. Ő meg szegény, azt hiszi, gonoszkodom vele. Csak félek.

Igaza lehet a lánynak. Gonosz ember maga.

Miért volnék az? Beteg vagyok. Eddig megértett.

Aki elszökik a saját életétől, az gyáva. Aki szökik saját felelősségétől, aki másokat megbánt, az gonosz. Mitől fél? Attól, hogy lássák. Hogy megláthassák igaz valójában. Olyannak, amilyen. Hóri-horgas testtel, ösztövére lélekkel. Azt hiszi, csak magának van joga elrejtetni saját magát?

Mit vétettem én magának?

Azt hiszi, csak maga szeretné megúszni ezt a mocskos életet? Minden nyomorúságot? Minden keserűséget? Másoknak erre nincs joguk?

Megyek. Mindjárt pirkad. Most jön a halak ideje. Meglátja, sok szép halat fog.

Mindig a halak ideje van. Magára bámulnak a merev szemükkel. Akkor is nézi ám magát valaki, ha bezárkózik a vikendházba. Nem szökhet előle, hiába siet.

Ugyan ki nézhet engem ott a zárt ajtó mögött? Már az ablakokat is beszögeztem.

Befestheti őket feketére. Az a szem mindig látja magát.

Maga hittérítő? Szechtás? Vagy babonás?

Azt mondta, kellemes a hangom. Azért nyugodt, mert az igazat mondom. És az az igazság, hogy hiába zárkózik be. Önmaga elől szökne, de hát nem lehet. Saját belső szeme merevebben és kitaróbban nézi, mint a hal szeme. Ha élni akar, nézzen egyszer szembe önmagával.

Akár az orvosokat hallanám. Azoknak is utáltam a szemét. Utáltam, hogy belém akartak bámulni.

Elesett?

Ne ugráljon, csak megcsúsztam. Ahogy elestem, úgy föl is kelek. Tudom, hogy mindent egyedül kell csinálnom. Nincs szükségem senkire. Senkire az égvilágon.

Nagyon téved. Bizalomra volna szüksége. Erőre, hogy legyőzze a félelmeit. Merészségre, hogy rábízza magát az ismeretlenre, ami mindnyájunkra vár.

Sok szerencsét. Sok halat. Jusson a szomszédoknak is.

Itt a halak ideje. Maga mondta. A hegy fölött világosodik az ég. Nem maradhatok tovább.

Azt hiszi, hogy a sötétben nem láttam magát? Tisztán láttam, mintha lámpa alatt ült volna. Azt hiszi, nekem nincsen szükségem minden erőmre, hogy ne szökjek valahova messzire ebből az átkozott világból? Hogy engem nem bánt a jelen? Hogy engem nem vizsgál a fiam szeme mindennap? Meg a feleségemé? A szomszédoké? A boltosé? A tanároké? A haveroké? Az inasoké a gyárban? Itt van még? Hol van? Azt hiszi, nekem nem kell mindennap megküzdenem a félelemmel? Segítenem másoknak, hogy ők is megbirkózzanak saját félelmeikkel? Azt hiszi, olyan kiváltságos, hogy csak magának lehet főbiája? Akárhová bújik, az a szem nézni fogja. Higgye el nekem. Itt van még? Nem bújhatsz el tőlem. Sehova sem szökhetsz, te nyavalyás! Hallasz engem, haver? Hozzám mindig bizalommal fordulhat. Szívesen beszélgetek az emberekkel. Egyszer majd valakinek én is elmesélem a sorsomat.

FÜSTÖLŐT ORCÁD ELÉ

Amikor Bölöm lánya, Violetta tizenhat éves lett, egy egész hónapra eltűnt a városból. Az apja mindenütt kereste, nyomára nem lelt sehol. Végigjárta a rokonokat, az ismerősöket, beszélt az egészségügyi középiskola tanáraival, bejelentést tett a rendőrségen. Semmi eredménye nem volt kapkodásának. Már kezdte azt hinni, külföldre csempészték a lányát, eladták Afrikába, valaki halálra gázolta, aztán elrejtette a holttestet, vagy azt, hogy öngyilkos lett, és a Duna levitte Romániába. Összevissza gondolkodott és összevissza keresgélte a gyereket, nyomra nem bukkant. Aztán egy délután hazaért Violetta, kézen fogva vezetett az apja elé egy sápadt arcú fiatal legénykét, akiről azt állította, hogy a férje.

Bölöm igencsak furcsállta a lánya ízlését. A legényke alacsonyabb volt mint a lány, soványabb is volt, betegesnek tűnt. Bölömnek az jutott eszébe, olyan, mint a mesékben a girhes csikók, amelyeket parázssal kell etetni, hogy világszép táltosokká váljanak. Nem merte gebének nevezni a fiatalembert, nehogy szégyenbe hozza a lányát, de nem is rajongta körül, mert hazudni se volt képes. Szótlatlanul nézegette hát, és kényszerítette magát, hogy bemutatkozáskor gyorsan engedje el a kezét, különben megroppantotta volna a csontjait.

A fiút Gázsó Ferencnek hívták, Bölöm ismerte az apját, valamikor együtt ministráltak a plébános úr mellett. Idősebbik Gázsó már nem élt, vérmérgezést kapott egy karcolás következtében, magához szólította az Úr.

Ezt ifjabb Gázsó mondta így. Édesapámat magához szólította az Úr. Mondta vacsora közben, és keresztet vetett a mondat után.

Bölöm felesége karajt süített vacsorára. Nem a mostohalánya megjövételének az öröme, hanem mert látta, hogy a férje mennyi-

re megkönnyebbült. Bölöm nagyon szerette a lányát, büszke volt rá, hogy a gyerek órá hasonlít. Büszke volt arra is, hogy kitűnő tanuló, meg arra is, hogy az utcabeli legények esténként mindig az ő házuk előtt gyülekeztek, fütttyögtek Violetta után. Az asszony krumplit süttött a karaj mellé, friss salátát tett ki az asztal sarkára, és szódát rakott a borosüveg mellé.

Ifjabb Gazsó kényeskedve evett. Minden falatot alaposan meg-rágott, a bort nem fogadta el, de a szódavízből gyakran kortyolga-tott. Beszéde lassú és megfontolt volt. Elmondta, hogy papnak ta-nult Zágrábban, a teológia mellett beírta a filozófia szakot is, és az első két év összes vizsgáját letette, a harmadik évre szeptemberben iratkozott be. Arról nem nyilatkozott, miképpen képze-li el további jövőjét, hiszen ha nővel él, többé nem fogadják be a papnevelde-be.

Édesapámat magához szólította az Úr. Mondta, és letette a kést meg a villát. Magunkra maradtunk özvegy édesanyámmal. Mikor befejeztem a gimnáziumot, szinte megváltásként fogadtam, hogy a plébános úr levelet írt Zágrábba, a püspökségre, vállaljanak be kis-papnak. Pénzem nem volt, hogy tovább tanuljak, máshonnét nem is kértem ösztöndíjat, de nem is reméltem, hogy kaphattam volna. Úgy tűnt, minden gondunk megoldódott.

Bölöm egyre jobban csodálkozott a lánya választásán. Violetta nemcsak nagy testű, erős leányzó volt, hatalmasakat szokott nevet-ni, emellett hirtelen haragú, néha erőszakoskodó természettel áldot-ta meg a sors. Az apja nem volt képes megérteni, hol találta a csön-des szavú Gazsót.

Mióta édesapámat magához szólította az Úr. Mondta a fiatalem-ber. Azóta anyám se a régi már. Bizonytalan és mindentől rettegő asszonnyá változott, nehezen tűri a sorsát. Az az anyagi biztonság, amelybe engem az egyház helyezett, mindkettőnknek jólesett. Va-lamiképpen elrendelésnek tűnt. Anyám mondogatja is néha, hogy az Isten minden élőlényről gondoskodik. Tudom, hogy ilyenkor rám gondol. Arra, hogy nem kell neki tovább törnie a fejét, mi is lesz velem. Az Isten levette válláról a terhet, és anyám minden reg-gel és minden este hálát ad ezért neki.

Bölöm nézte a fiatalember keskeny ajkát. Megfontoltan ejtette ki a szavakat. Szépen formálta a hangokat, majdnem úgy, ahogy

prédikálás közben illik formálni őket. Fogai ritkák voltak, de tiszta fehérek és ápoltak. Előtte a tányérban szinte érintetlenül feküdt a karaj, alig pár falatot fogyasztott. Bölöm úgy érezte, mintha nem is otthon ülne a megszokott hokedlijén, egyszerre távolabbról látta saját kezével bemeszelt konyháját, egykedvűen rágeszáló harmadik feleségét, csillogó szemekkel bámuló lányát, saját foltozott ingét.

Isten. Mondta Bölöm. Honnan tudhatnánk, mit is akar az Isten.

A fiatalember meglepődött. Aztán megfontoltan bólintott.

Igaza van. Mondta. Mi csak reménykedünk.

Meg eszünk. Mondta Bölöm. Maga miért nem eszik?

Ifjabb Gázsó Ferenc a tányérjára pillantott.

Hiszen eszek. Mondta. Csak a családomról szerettem volna mesélni. Az apámról, akit már magához szólított az Úr. Meg az anyámról, aki naponta ötször imádkozik értem.

Bölöm újabb szelet karajt emelt a tányérjára.

Saját magáról is beszéljen. Mondta. A terveiről meg a lehetőségeiről. Visszamegy Zágrábba? Magával viszi a szemináriumba a lányomat is? Mozgalmat szervez a cölibátus ellen? Filozófus lesz? Állami ösztöndíjat kér mint a kiugrott papok többsége?

A fiatalember arcán árnyak suhantak. Minden kérdésre sápadtabb lett.

Nem válaszolt mindjárt Bölöm kérdéseire.

Violetta felemelte a karajt, úgy fogta meg, mintha szájharmonikát tartott volna az ajka elé. Csattogtatni kezdte a fogát a csonton. Közben mosolygott. Az orra alatt fénylett a zsír. Néha cuppantott egyet, miközben lenyelte az összegyűjtött húsdarabokat.

Isten dönt helyettünk. Mondta lassan ifjabb Gázsó. Magam sem tudom, mi lesz velem holnap. Csupán bízni tudok Istenben. Abban reménykedek, hogy az Ő akarata érvényesül. Talán másképpen nem is történhetnek a dolgok. Csak az Ő akarata érvényesülhet.

Bölöm bort öntött a felesége meg a maga poharába. Spricelt bele egy gyűszűnyi szódát, kiitta a saját poharát, aztán megtörölte a bajsztát.

Isten? Kérdezte. Néha az ördög is beleszól a dolgokba. Nem akarom ijesztgetni, de figyelmeztetem, hogy néha Istenre, néha meg az ördögre hallgatunk. Bizony, nemigen tudjuk, mikor melyikük irányítja tetteinket.

Csend lett, csak Violetta csámcsogása hallatszott a konyhában. Bölöm saját torz alakját nézte a fiatalember szemében.

Kérnek még valamit? Kérdezte egy idő múlva a felesége. Aztán leszedte az asztalról a maradékokat.

A fiataloknak a hátsó szobában ágyazott meg, ahol Violetta ágya volt. Mikor Bölöm benézett hozzá, a kispárnával legyintette meg.

A fiatalokat mi nem érdekeliük. Mondta az asszony. Ne keringjél körülöttük. Éljk csak saját életüket.

Bölöm nem válaszolt neki, de visszafordult az ajtóból. Soha nem szólt bele olyan dolgokba, amelyeken változtatni nem tudott. Képes lett volna megverni a lányát, elagyabugyálni a fiatalembert, mindkettőjüket egyszerre, de csak rontott volna a dolgon, makacsabbá válik Violetta, esetleg ismét eltűnik szíve választottjával. Lefeküdt és forgolódott, amíg el nem nyomta az álmot.

Reggel korán eltűnt hazulról, estig nem is fordult meg az utcában.

A felesége kacsintott rá, mikor megérkezett.

Már lefeküdtek. Mondta mosolyogva. Nem is nagyon keltek föl az ágyból egész nap. Nem gondoltam volna erről a nyápic legényről . . .

Nem fejezte be a mondatot, de Bölöm nem kérdezte meg, hogy mi az, amit nem gondolt Gázsóról. Akármennyire is nehezőre esett, akármennyire ellenkezett természetével és ösztöneivel, elhatározta, hogy a lányára hagyja, fejezze be, amit elkezdett. A következő három napban olyan munkát keresett magának, ami egész nap lekötötte, aztán két napra Palánkára utazott, csak ne legyen otthon, ne kezdjen beszélgetést ifjabb Gázsóval, mert attól tartott, egyszer túlságosan megszorítja a kezét vagy a vállát, s akkor a lánya azt hiszi, védelmébe kell vennie a sápadt legénykét.

A vasárnapi ebédnél Violetta azt mesélte az apjának, hogy a Féri elhelyezkedett, állást kapott a városi telekkönyvi hivatalban, s amint megkapja első havi fizetését, ők albérletet keresnek. Bölöm hümmögött. Előszörre nem mérlegelte hangosan a bejelentést, de aztán mégiscsak megkérdezte a lányától, hogy akkor mi lesz a Féri egyetemi tanulmányaival.

Ha nem lesz belőle pap, bölcsész még lehetett volna. Mondta. Én ugyan ki nem állhatom az ilyenfajta ingyenélőket, de azt el kell

ismernem, hogy kevés munkával annyi pénzt keresnek, mint a szemét. A legkevesebb erőfeszítéssel éppen ők emelik fel a legnagyobb bért.

Violetta kedvesen fecsegett arról, hogy Feri távhallgató lesz, csak a vizsgákra utazik Zágrábba, s akkor se kell a szállásért fizetnie, a haverok majd becsempészik a kispapok szállására.

Bölöm nem hitt a terv megvalósításában, de többet nem szólt. Egyedül azt kötötte ki, hogy a lány visszatérjen a középiskolába, fejezze be az ápolónői ágazatot, ne maradjon szakma nélkül. Mikor ezt a lány megígérte, úgy tett, mintha egyetértene a fiatalok minden döntésével.

A fiatalember elsejétől valóban elkezdett dolgozni, többször beszélt róla, mi a munkája, de Bölömöt nem érdekelt igazán az ügy, aktákról volt szó, pecsétokról meg különböző könyvekről, amelyekbe mindent pontosan kell beleírni. Csak akkor vidult fel, mikor látta, hogy leendő veje valamiféle térképeket tanulmányoz, este rajzol, számol, és tankönyveket tanulmányoz, mert ez számára is érdekes volt. Gyanakodva figyelte Ferit, de elismerte, hogy nem lusta, mert sokszor éjfélig is fennmaradt, hogy befejezze azokat a rajzokat, amelyekbe estefelé belekezdett.

Másfél hónapig éltek nyugodtan, akkor Violetta hangos veszekedésbe kezdett élettársával. Bölöm ezt a feleségétől tudta meg, de az asszony nem értette pontosan, min veszekedtek a fiatalok.

A papokról van szó. Mondta Bölöm.

Mert te olyan okos vagy, mindent tudsz. Mérgelődött a felesége. Miért éppen a papok miatt veszekednek?

Majd kiderül. Mondta Bölöm. Meg mernék rá esküdni, hogy a papok szóltak bele a dologba.

Két nap telt el, a fiatalok hallgatagon vacsoráztak, szó nélkül távoztak a szobájukba, se Bölöm, se a felesége nem hallottak hangos szót az ajtajuknál hallgatózva.

Aztán harmadnap a fiatalember térdre borult Bölöm előtt. Bölöm meglepődött, az egyik konyhaszék fölborult, a két nő megmeredt a látványtól.

Bocsássanak meg nekem. Mondta Gázsó Ferenc, és Bölöm kezét markolászta. Bocsássanak meg, ha tudnak. Bűnös vagyok.

A férfi kíváncsian tűrte a fiatalember nyavalygását.

Mit vétettél, fiam? Kérdezte Bölöm.

Nem emelte föl, nem rángatta el a kezét. Hagyta, hogy Gázsó a piszkos pokrócba verje a homlokát.

Mit vétettél?

Violetta a magasból nézett le a tekergő fiatalemberre, lebigygyesztette alsó ajkát.

Megint összekeveredett a papokkal. Mondta fölényesen. Éjjel az ágy helyett a padlón alszik, szerelem helyett imádkozik, nappal meg munka helyett a templomban ül. Így nem lehet élni. Velem így nem lehet bánni.

Bölöm nehezen állta meg vigyorgás nélkül.

Bocsássanak meg. Mondogatta Gázsó.

Violetta leült az asztal mellé.

Arra hivatkozik, hogy közeledik a karácsony, és neki gyónnia kellett. Meg azt mondja, hogy özvegy édesanyját is muszáj volt meglátogatni. De hogy ennek mi köze van a normális élethez, miért nem lehet tovább dolgozni, miért kell engem messzire elkerülni, azt már nem értem.

Ülj le, fiam. Bölöm elkapta a fiatalember karját, és könnyed mozdulattal az egyik hokedlire csapta a könnyű testet. Ülj le, mondd el nekünk, mi bánt.

Gázsó lehajtott fejjel üldögélt. A konyhában csak a sértődött lány szuszogása hallatszott.

Aztán Gázsó elkezdett sírni. Nem zokogott, csupán a könnyei peregtek végig az arcán hangtalanul.

Bocsássanak meg. Mondta rekedten. Én visszamegyek a papneveldébe.

Bölöm a lányára nézett. Violetta arcát pirosság öntötte el. Olyan mérges volt, hogy az apja már arra készült, megvédi Gázsót, ha tettelegességre kerül sor. De aztán mégse ütött a lány, csak ő is sírni kezdett. Ő hangosan, vinnyogva sírt, közben félig érthető, panaszos szöveget mondott, mire a mostohaanyja melléje telepedett, és simogatni kezdte.

Amikor lefektettél a földre, nem gondoltál a papneveldére. Mondta Violetta. Amikor azt ígérted, hogy egész életedben hű maradsz

hozzám, akkor nem gondoltál Istenre. Amikor a mellemet csókolgattad, akkor nem jutott eszedbe az oltáriszentség. Amikor egész éjjel rám ugráltál, nem emlegetted a mennyek országát. Amikor ránégyel a szoknyám szélét, akkor nem érdekelt a szentlélek . . .

Bölöm nem nevetett, pedig nehezen állta meg.

Elég volt a litániából. Mondta. A szomszédok még azt hiszik, meghalt valaki, hogy ilyen hosszasan siratjuk. Ebben a konyhában mindenki él, élve is marad.

A lánya megrökönyödve figyelte, valószínűleg azt várta, hogy az apja is vele együtt háborog, hiszen a fiatalember becsapta őket. Bölöm komoly arcot vágott.

Úgy érzed, szólít a kötelesség? Kérdezte a fiatalembertől.

Szólít. Mondta Gazsó.

Úgy érzed, leléptél a helyes útról? Kérdezte Bölöm.

A hús varázsa. Mondta Gazsó.

A test örömei? Kérdezte Bölöm, és a lányára sandított.

Violettát is érdekelte a beszélgetés, még sírni is elfelejtett.

Elkábitott a lánya szépsége. Mondta Gazsó.

A szemébe néztél? Kérdezte Bölöm.

A szemébe, az arcára, a szájára, a testére, a lábára. Mondta Gazsó. Teljesen a foglya lettem.

Pezsgett a véred? Kérdezte Bölöm.

Mintha nem is én lettem volna. Mondta Gazsó. Imádkozni indultam, és heves udvarlás lett belőle.

Elfelejtetted adott szavad? Kérdezte Bölöm.

Mindent elfelejtettem. Mondta Gazsó. Az édesanyámat, a plébános urat, a papneveldét, a keresztet, a Jézust, az imáimat . . .

Máskor nem fog megtörténni? Kérdezte Bölöm.

Máskor nem. Mondta Gazsó. Ígérem, hogy máskor . . .

Menj a fenébe. Mondta hirtelen vad haraggal Violetta. Takarodj a házból, te átkozott! Mit keresel itt?

Ha Bölöm nem ugrik elébe, ráveti magát a fiúra. Az apja alig tudta lefogni gyorsan csapkodó kezét. Olyan erősen rángatózott, hogy ketten alig tudták tartani. Gazsó közömbösen szemlélte, nem látszott rajta különösebb ijedtség, inkább fáradtság telepedett az arcára.

Eredj gyorsan! Kiáltott rá az asszony. A koffered a szekrény te-
tején van, én minden holmidat beleraktam.

Violetta ismét zokogni kezdett, arcát belefúrta az apja kabátjába,
úgy panaszkodott.

Becsaptál, te nyavalyás. Mondta miközben hüppögött. Kitolt ve-
lem a gyöngeségével. Azzal az ájtatos képével. A szépen szóló szájá-
val. Hogy kötnének keresztet a homlokára az ilyennek. Volna vala-
milyen jel rajta. Füstölő az arca előtt. Vagy reverenda, ahogy illik.

Bölöm a lánya haját simogatta, amíg a felesége kikísérte Gázsót a
kapuig. Amikor csapódott az ajtó, Violetta rázta a zokogás, de nem
mozdult, meg sem kísérelte megállítani vagy visszafordítani a fiút.

Bölöm lassú mozdulatokkal simogatta, mint amikor még kislány
volt, és elesett vagy megvágta a kezét. Mosolygott a lány feje fölött,
mert elképzelte, hogy Gázsónak hatalmas vörös lámpa van a kezé-
ben, amit figyelmeztető jelként cipel. Aztán látta, amint egy ara-
nyozott füstölőt kötöztek a fejére, és csípi a szemét a füst, hunyo-
rog tőle. Szélesre húzódott a szája, s amikor belépett a harmadik fe-
lesége, kacsintott rá, nehogy az kérdezzen valamit. Az asszony
úgy tett, mintha megértené a jelet, szó nélkül kezdett mosogatni,
Bölöm pedig mosolyogva tovább simogatta lassacskán megnyugvó
lánya erős szálú, vörösbarna haját.

A BÚCSÚ MÁLYVAILLATA

Kinn feküdtek a Duna-parton. A fűben, amelynek mályvaillesata volt. Az alkonyinak volt mályvaillesata.

Ezt csak akkor vették észre, amikor hanyatt fordultak, és fölnéztek az égre. Addig el voltak foglalva egymással, egymás ruhájával, egymás testével, egymás illatával.

Aztán nézték a hunyorgó csillagokat, és egy idő múlva megérezték a mályva illatát.

Dezső kaparászni kezdett maga mellett szabad jobb kezével, leszakított valamit, és az orrához emelte.

Papsajt. Mondta. Teli papsajttal a part.

A lány figyelt, talán beleszagolt a levegőbe.

Erdei mályva. Mondta. Alattunk papsajtbokor van, de a töltés felé erdei mályva nyílik.

Dezső boldogan nevetett.

Mályvafolyó. Mondta. Mályvafolyó ömlik a mályvatengerbe.

A lány fölült.

Gyors mozdulatokkal hozta helyre a ruháját. Dezső szerette ezeket a rövid, céltudatos, határozott mozdulatokat, amelyekkel Katika tett-vett. Mikor megismerte, együtt kapáltak a bolgárkertészetben, akkor is megcsodálta, milyen pontosan és kiszámítottan használja a szerszámot. Soha mellé nem ütött, soha hosszabban nem tartott a lendület, mint amennyire az ütéshez szüksége volt, soha mélyebben nem eresztette a kapa élét, mint amennyi kellett a gyom átvágásához. Így mozgott, így főzött, így karolt belé.

Dezső elégedetten heverészett a szikrákat szóró sötét ég alatt.

Elmegyek. Katika felállt, lesimitotta szoknyáját.

Dezső meglepődött. Ilyen hamar? Kérdezte. Még korán van.

A lány fölülről nézett rá. Arcát a sötétben nem lehetett látni, hangja váratlanul élessé vált.

Elmegyek örökre. Mondta. Hajnalban jön értünk a teherkocsi, elköltözünk Szabadkára.

Dezső felugrott. Megbotlott saját nadrágszárában, és az orrára esett. A mályva illata megtelítette szaglóérzékét.

Kapkodva tápáskodott föl, nem volt rá ideje, hogy sokat vacakoljon a nadrággal, mert a lány már sietős léptekkel haladt a töltes felé.

Várj. Kiáltotta.

Gyöngének tűnt a hangja, megreszelte a torkát, megismételte a felszólítást. A lány azonban nem fordult vissza. Dezső a hasához szorította a nadrágszíjat, botladozva szaladt. Azt akarta megkérdezni, hát nem szeretsz? Szerette volna tisztázni a viszonyukat. Meggyőzni a lányt, hogy ez több volt mint kaland. Egyetérteni vele, hogy érdemes tartani a kapcsolatot továbbra is. Megtudni Katica új címét. Bakugrásokkal haladt, aztán a lába megbicsaklott, ismét elzuhant. Még látta Katica alakját, amint a lány áthalad a töltes tetején.

Feküdt a föben, tapogatta a homlokát, mert egy pillanatban úgy érezte, hogy felszakadt a szemöldöke. Talán sár. Gondolta. Belefeküdtem egy kutya vizeletébe. Köpött egyet. Elment. Mondta hangosan, és reszketni kezdett a szája. Az inasiskola harmadik évét kezdte meg két hete. Jövedelme csak arra volt elég, hogy uzsonnát vegyen magának. Otthon öten laktak a két szobában. A lány szülei napszámba jártak, hogy kiegészítsék az apja keresetét, akárcsak saját szülei. A lány azért hagyta abba a tanulást, mert az apja közölte vele, hogy nem nevelhet nagyságát belőle, arra nem jut. A saját apja azt mondta szeptember elején, hogy ez az utolsó év, amelyben még pénzt kap otthon. Ha lerakod a segédvizsgát, saját lábadra kell állnod. Mondta az apja, és mögötte szótlanul ott állt mindkét öccse.

Mindent odaadtam volna érted. Mondta hangosan, és kénytelen volt vigyorogni saját szavain. Katica úgy vágta el ismeretségüket, ahogy a gyomot irtotta a kapával. Rövid és pontos mozdulattal. A gyökerénél. Sértette, ami történt, de csak helyeselhetett. Mít monhattak volna egymásnak. Nyelt egyet, aztán fölült.

Körülötte az erdei mályvák bokrainak százai. Illatuk messzire terjedt a nyugodt estén. Dezső letépett egy virágot, s elmorzsolta az ujjai közt. Megszagolta az ujját, aztán messzire sercintett.

Mikor becsatolta az övét, azon töprengett, járjon-e egyet a sportklub felé, hátha összefut valamelyik barátjával, vagy pedig menjen haza, és hallgassa öccseivel együtt a rádió szokásos szombat esti vídamműsorát.

ÖV HELYÉN KÖTÉL

1974. január 28-án reggel Nagygellért János korán ébredt. Az Újvidéki Színházban éjjel fél egyig próbáltak, de a rendező, Radoslav Dorić elégedetlen volt a munkával, s kiadta a parancsot, hogy a bemutató előtti utolsó négy napon kora reggeltől estig tartsanak a próbák. A színész oldalra sandított, Júlia halkan hortyogott mellette, a bulvár felől jövő napsugarak a függöny réseinek mintáját vetítették az arcára. Szívesen hallgatta volna felesége dorombolását, Júliának azzal tette a szépet, hogy azt állította róla, pontosan úgy alszik, mint a kismacskák Topolyán, de most nem volt ideje lustálkodni. Óvatosan kelt fel, s megborotválkozott a fürdőszobában.

Nézte magát a tükörben, s rákent egy kis habot a bajszára is, hadd legyen fehér. Szerette magát Télapónak álcázni a habbal. Ha ráérték, kezébe kapott az éjjeliszekrényről egy régi csecsebecsét, Júlia minden polcon tartott apró porcelánbabákat, gipszből öntött szobrocskákat meg üvegállatokat, s úgy keltette fel a feleségét, mintha ajándékot hozott volna neki. Most is szívesebben tréfálkozott volna, de hívta a kötelesség. Maga elé mormolta a szerep szövegét. *Büszke vagyok arra. Mondta. Büszke vagyok arra, hogy titeket én boronáltalak össze. Ugye így fogalmaztat meg, öregem, még ha nem is felel meg a valóságnak.*

Kapargálta a bal füle alatt a pakombartját, ott valamiért előbb fehéredett ki a borosta. Nem kedvelte az öregedés jeleit, de nem izgatta magát rajtuk. *Öregem.* Mondta félhangosan. *Igazán nem feszélyez, ha erről beszélünk. Boldog vagyok, hogy ezt a katasztrófát ép bőrrel megúsztam.* Lemosta a pamacsmaradékokat az arcáról meg a habot a bajszáról, aztán megtörölte magát. *A válás? Ugyan! Én a házasságomról beszélek. A házasságom, az volt a katasztrófa.* Kevés arcvizet tett fel, mert tudta, Júlia hamar megérzi az illatot,

néha arra ébredt fel, hogy az asszony szolgolhatja az arcát. Ha gyanakodott, akkor meg is mondta neki. Idegen szagot érzek. Hörögte a fülébe Júlia. Bocsáss meg, kedves gazdám. Felelte ilyenkor. Három nap az élet.

Még csak fél kilenc volt, mikor leszállt az autóbusról, és elindult a pocsétában a színház felé. Sütött a nap, az aszfalton levő pocsolókból ezer sugár verődött vissza. *Amióta férji minőségemben.* Nagyellértnek mormogás közben kissé mocorgott a szája. Néha megtörtént, hogy a buszon ülők közül valaki megkérdezte, mit mondott. Aki rosszul hall, az jobban figyel a mások ajakmozgását. Többnyire ilyen utasok vették észre, hogy a színész utazás közben is gyakorol. Talán azt hitték, nekik mond valamit. *Amióta férji minőségemben olyan nyomorúságosan csődöt mondtam, nem bízom saját erőmben.*

Kevesen jártak a téli utcán. A zeneiskola előtt se ácsorogtak az órákra járó diákok. Nagyellért fázósan húzta össze a télikabát gallérját, enyhén fújt a szél. *Iszonyatos lehet ezen a szigeten élni.* Remélte, elsőnek ér be az öltözőbe. Az éjjel megbeszélték, aki utolsónak érkezik hármuk közül, egész nap fizeti a kávé meg a kólát. Nem pénz kérdése volt, hanem a tekintélyé, meg akarta mutatni, hogy szereti a munkáját legalább annyira, mint Romhányi meg a Fejes.

A gyógyszertár előtt elébe állt egy asszony.

János! Kiáltott föl patetikusan. János, megjöttem!

Rendelkezésedre állok. Mondta a színész.

Észre sem vette, hogy a szerep szövegét ismétli még mindig.

Hát megismertél? Az asszonynak szokatlanul magas, vékony hangja volt. Olyan hangosan beszélt, hogy a színésznek az volt az érzése, nem neki, hanem valaki másnak mondja a szöveget.

Mégis rám ismertél, ennyi év után! Kiáltotta az asszony, és kitérte a karját a színész felé.

Az isten szerelmére, Alice! Mondta Nagyellért. Aztán önkéntelenül folytatta, ahogy a szerep diktálta. *Meghallhatja!*

Az asszony apró ráncos arca boldog mosolyba öltözött.

János, én otthagytam őt! Kiáltotta. Bocsáss meg, hogy ilyen sokáig tévováztam, de nem tudtam lemondani rólad! A tiéd vagyok!

Nagyellért zavartan hátrált az egyre közelebb nyomuló asszony elől. Körüllesett, ki a tanúja a jelenetnek, de nem figyelt rájuk senki. A zeneiskola ablakai is üresen feketéllettek.

Gyűlölitek egymást. Mondta akaratlanul, mintha nem lenne képes kiszabadulni a hetek óta magára öltött szerepből.

Igen. Mondta az asszony. Rájött, hogy nem szeretem már. Rájött, hogy van valakim. Megmondtam, te vagy az én igaz szerelmem, eljövök tőle. Hozzád költözöm.

De nem én boronáltalak össze titeket. Mondta Nagyellért. Hirtelen szerette volna, ha nem Kurt szólal meg benne. Tudomására kellett hoznia a visítózó nőszemélynek, hogy nem emlékszik rá. Rá kellett parancsolnia, hogy menjen el, tűnjön el, hagyja békén, mert nyugalomra van szüksége a bemutató előtt.

Tudtam, hogy hozzád tartozom. Kiabálta az asszony. Sűrű szemöldöke alól huncut barna szemek figyelték az önmagával vitatkozó színészt. Mindig tudtam, hogy vársz rám. Kiszabadultam a zárkám-ból, hiába hurkolt rám öv helyett kötelet. Tiéd vagyok!

Nagyellért a fejét rázta. Megpróbált erőt venni magán, hogy ne Kurt beszéljen belőle.

Mélyet lélegezni! Mégis Kurt hangja szólalt meg. *Beteg vagy.*

Az asszony sértődötten tekintett a színészre.

Nem vagyok beteg. Kiabálta mérgesen. Te is ugyanazt mondd, mint Péterem. Azt hiszi, bolond vagyok. Azt hiszi, tizenhét év után meg se fogsz ismerni. Azt állítja, hogy nem fogadsz el két gyerekkel.

Telefonálok az orvosnak. Mondta Kurt.

Nincs szükségem orvosra. Kiáltotta az asszony. Csak rád van szükségem. A szerelemre van szükségem. Arra, hogy boldog legyek veled.

Az orvos ismeri a betegségedet. Mondta Kurt Nagyellért János hangján.

Az asszony váratlanul térdre borult a színész előtt, és mielőtt az megakadályozhatta volna, elkapta a bal lábát, és magához szorította.

Tiéd vagyok, szerelmem! Kiáltotta, és többször megcsókolta a színész nadrágját.

Nagyellértnek minden esetben az volt az érzése, hogy az asszony beleharap. Gyerekkorában harapta meg egy puli. A kutya

rázta a farkát, úgy tűnt, barátságosan közeledik. Aztán egyszerre belemart a lábikrájába. Apró túfogai örökre kerek nyomot hagytak a színész bőrén. Most úgy érezte magát, mint a pulival történt eset után. Meglepte ez a váratlan támadás, aminek örülnie kellene, hiszen valamiképpen színészi munkájának elismerését jelenti. Ugyanakkor szabadulni szeretett volna, hiszen látta maga előtt Fejes lebecsülő vigyorát, mikor megkérdezi majd, hogy hol késett a kedves kolléga.

Alice. Nagygellért kutatott Kurt szavai után, hogy kihúzza magát a pácból. *Biztos nehéz fiatalosága volt.*

Az asszonyra nem hatottak Kurt szavai. Tovább csüngött Nagygellért lábán. A színész úgy érezte, lecsúszik a nadrágja a rángatástól.

Tulajdonképpen miért gyűlölitek egymást? Kurt beszélgetni kezdett Alice-szal. Nagygellért gyötrődve emelte fel a bal karját. Az órája szerint még tíz perce maradt a próba kezdetéig.

Házasok vagyunk.

A színész döbbenten ismerte föl, hogy ezek Strindberg szavai. Vagyis Dürrenmatt szavai, amelyeket Strindbergtől vett át, amikor átírta a Haláltánc című darabot egy másik, Play Strindberg című darabbá. Kurttal Alice beszélget. Nagygellértnek nevetethetnéje támadt. Őt Kurt ejtette fogságba a szavaival, az ismeretlen nő meg Alice fogságába eshetett. Viszont ha nem szabadul meg idejében, elkésik a próbáról.

Te Edgarhoz tartozol. Mondta a szerep szerint.

Az asszony fölemelte a fejét, Nagygelléltre nézett, de nem engedte el a nadrágja szarát.

Vigyél magaddal. Kiáltotta. Alice volt egy ismeretlen asszony hangján.

A színész meghökkenve látta, a túloldalon összegyűlt négy fiatal lány, akik nevetve nézik, mi folyik a gyógyszerészár oldalában. Tudta, hogy véget kell vetnie a jelenetnek, különben botrány lesz a dologból. Összeszedte minden erejét, hogy véget vessen a mások számára komikus helyzetnek.

Te szerettél engem. Mondta Kurt. *Igazán sajnálom, Alice. Adieu!*

Nagygelért a jobb lábára támaszkodott, és hirtelen annyira kírúgta a bal lábát, amennyire csak bírta. Az asszony a nem várt moz-

dulattól hanyatt esett, a hátára gurult, és úgy maradt, mint a teknősbéka. Nagygellért egy villanásig maga is csodálkozott, hogy ezt a durvaságot elkövette, de végre nem fogta senki a nadrágját. Tapsot hallott az utca másik oldaláról, de szokása ellenére nem ért rá meghajolni. Futva indult a színház felé. Fel volt készülve rá, Romhányi és Fejes azt fogják állítani, hogy megint elaludt. Elhatározta, hogy szóltanul kifizeti a kávé meg a kólát, és nem veszi fel a felé dobott kesztyűt, ha Fejes macerálja.

Lihegett, és saját magát is meglepte, mikor teljes erőből felordított.
Most mennem kell, Alice. Adieu, Alice! Adieu, Edgar!

A gyógyszertár előtt még mindig a földön hevert az ismeretlen asszony, a diákok kinyitották a zenede két ablakát, onnan füttyögtek kifelé. A színész hallotta, hogy a gyerekek még mindig tapsolnak a produkciónak, de nem törődött vele. Nem volt túl jó erőben, erősen zihált.

Jó nagy disznóságot üzöl velem, öregfiú.

Meglepve fedezte föl, hogy még gondolataiban is Kurt szólalt meg. Kezdett nagyon elege lenni ebből a Kurtból.

Nagygellért János nem volt babonás, most mégis összekulcsolta mindkét kezén az ujjait, nehogy ő legyen az oka, ha nem sikerül a nemrég megalakult új színház második bemutatója.

MEGIGAZÍTVÁN AZ IGAZIT

A Vámos család két hétig készült Amerikába szakadt unokaöccsük fogadására. Kimeszelték a lakást, minden bútordarabot gondosan lemostak, a függönyöket is kimosták, összes ruhájukat rendbe tették, a férfiak megnyiratkoztak, a mama és a lánya az érkezés előtti napon fodrászhoz ment. A két hét alatt négyféle étrendet állítottak össze, végül megegyeztek a rokonokkal a sorrendben, melyikük milyen napon fogadja a nagyvilágból érkező Vámos Ernőt.

*

Ernő negyvenhárom éves volt, húsz lehetett, mikor átszökött a határon. Tartott a trieszti válság, minden városban tüntetést szerveztek Trieszt városának megtartása érdekében, a gimnazisták, egyetemisták és a gyárakból kivezényelt munkások hatalmas táblákat cipeltek, amelyekre vörös betűkkel mázolták fel: Életünket adjuk – Triesztet nem adjuk! Ernő több napig festette ezeket a betűket a művészeti főiskola alagsorában, este fáradt szeme előtt villództak a betűk. Unta az egészet, nekiindult az olasz határnak.

*

Még mindig nőtlen vagy? Kérdezte Jenő bácsi, aki egy picit nagyothallott, s hiába rugdosta az asztal alatt Irénke, a felesége, dörgedelmes hangon váltott szót unokaöccsével. Nálunk öreglegénynek hívják az ilyeneket. Jelentette ki Jenő bácsi, de az ünnepelt egy cseppet sem sértődött meg, mióta hazaérkezett, egyfolytában mosolygott. A család tizenhét tagja ülte körül a nagy asztalt, a gyerekek meg a kamaszok számára az előszobában terítették, ők nem fér-

tek volna be a felnőttek mellé. Időnként sírás hallatszott az előszobából, olyankor egyik-másik asszony felpattant, kisietett rendet teremteni. Ernő keveset evett, szinte állandóan felelnie kellett a kíváncsi kérdésekre. Elmondta, hogy baj nélkül jutott át az olasz határon, rögtön politikai menedékjogot kért és kapott, hathetes táboroztatás után, kívánsága szerint az Egyesült Államokba utazhatott. Befejezte az egyetemet, sokat dolgozik. Hogy mondtad, mi lett belőled, öcsém? Kiabálta Jenő bácsi. Ernő mosolygott. Designer. Mondta. Senki nem értette, az mivel foglalkozik, de szégyellték tudatlanságukat, nem kérdeztek semmit. Mégis megőrültek, mikor a hetedikes Peti, aki észrevétlenül behúzódtott a kredenc mellé, megkérdezte: Rajzoló vagy? Mire Ernő megmagyarázta, hogy újságokat tervez.

*

Késő éjjel volt már, a gyerekeket hazaszállították, az asszonyok mosogattak, mikor Jenő bácsi megkérdezte unokaöccsétől, vágyott-e haza. Ernő megismételte a kérdést: Haza? Kissé értetlenül néztek rá. Mintha remélték volna, hogy beismeri, sokszor sírva emlegeti Újvidéket, a Duna-partot, a Telepet, a régi házat, amelyet szülei halála után lebontottak. Hol vagy otthon? Kérdezte Vámos Pista, aki nemrégén kapott egy kétszobás lakást a Limánon, s erre a szerzeményre nagyon büszke volt. Otthon? Ismételte elrévedve Ernő, és maga elé nézett. Talán van lakásod? Kérdezte István. Ernő bólogtatt. Van lakásom. Mondta. Van egy lakásom New Yorkban, mert ott kezdtem dolgozni valamikor. Van egy lakásom Los Angelesben, mert ott kapom a legtöbb megrendelést, és van egy lakásom Londonban, mert mióta a lapkiadók többségét átvette az amerikai tőke, azóta sok amerikai szakembert visznek magukkal a tulajdonosok. Csönd lett a nagyszobában, emésztették a hallottakat. Csak Ernő meredt maga elé elgondolkodva. Otthon? Kérdezte egy idő múlva. Tudjátok, most mikor kérdeztétek, jöttem rá, hogy én magamban vagyok otthon.

*

Már lefektették a vendéget, Irénke néni abbahagyta az edények rakosgatását, nehogy csörögjön, és Jenő bácsi mellé ült, hogy megvitassák az elmúlt nap eseményeit. Hallottad? Dörögte a férfi. Az öcsém azt mondta, hogy ő csak magában van otthon. Az asszony csóválta a fejét. Nem hiszek neki. Fejtette ki. Az embernek valahol meg kell nyugodnia. Akár New Yorkban, akár Londonban. Biztos van egy hely, ahol jobban szeret tartózkodni. Miért nincs neki felesége? Miért nincs se kutyája, se macskája? A férfi az asztalon heverő színes lapokra mutatott. Ezeket hozta ajándékba nekünk. Mondta. Mutatta, hogy mindegyikben ott a neve. Ő készíti a címlapot, ő mondja meg, milyen legyen a kinézetük. Az asszony megvárta a fejét. Majd holnap belenézek. Mondta. Ma már fáradt vagyok. De nekem gyanús az ügy. Ha volna rendes otthona, elárulta volna nekünk.

*

Hárman ültek a vár teraszán. Meleg nap volt, sört ittak. István kocsijával jöttek fel, de előbb kimentek a Telepre, ahol Ernő legjobb barátja, Váncsa Pali lakott, őt is beültették a kocsiba. Nézték a várost. Ernő időnként rámosolygott a barátjára, aki váratlanul korán kezdett kopaszodni. Pali megérezte Ernő tekintetét, borzongott a feje bőre ettől a tekintettől. Néha hiányzol. Mondta Pali. Főleg olyankor, mikor bajba jutok. Olyankor eszembe jut, milyen bátran verekedtél értem a Partizánban, és azt kívánom, bárcsak ott lennél velem. István hagyta beszélgetni a barátokat, de ez a téma érdekelte. Verekedtetek? Kérdezte. A két barát bólogatott. Akkor kezdtem udvarolni Verának. Mesélte el az esetet Pali. Közben a Máté Pistának is tetszett, és egyszer hazafelé körbevett a bandájával, hogy ellássa a bajomat. Azt hittem, nagyon megvernek, de Ernő odaállt a Máté elé, az két fejjel magasabb volt tőle, elkapta Máté orrát, s addig tekerte, amíg az le nem térdelt. Akkor meg úgy nyakszirten ütötte, hogy elájult. Kiderült, hogy az egész bandája gyáva. Senki se mert megközelíteni bennünket. A hajam szála se görbült meg. Verának sohase meséltem el a történetet, pedig néha emlegette, hogy neki még Máté Pista is csapta a szelét. Kortyoltak. Néha nem ártana, ha volna valaki, aki elverné mellő-

lem az ilyen Máté-féle alakokat. Van belőlük elég. Mondta Pali. Ernő a sörösüveg címkéjét nézegette. Mindenki megharcolja saját harcait. Mondta. Néha nincs hova szökní.

*

Sokat gondoltál ránk? Kérdezte Irénke. Vámos Ernő elmerengett. Láta, hogy a húga komolyan veszi ezt a kérdést, ezért megkísérelt őszintén felelni. Csak olyankor. Mondta halkán. Mikor nem volt munkám. Gyorsan hozzáfűzte a magyarázatot. Tudod, rengeteget kellett dolgoznom, hogy eltartsam magam. Megengedték, hogy beiratkozzam az egyetemre, de magamnak kellett eltartanom magam. Aztán meg folyton munkát kerestem, meg mindent ötvenszer rajzoltam meg festettem ki, hogy biztosan elfogadják a művemet, mert az idegenekre gyanakodva néznek. De azért megtörtént, hogy este a *campban*, a hogyismondjákban, az egyetemi lakásban nyitva volt az ablak, és egyszer csak megszólalt egy tücsök. Képzeld, egy percig úgy éreztem, itthon vagyok. Az a tücsök pontosan úgy cripelt, mint ha itt lettem volna a Telepen. Irénke hálásan kuncogott. Eszedbe jutottunk? Kérdezte. Vámos Ernő bólintott. Eszembe. Mondta. Persze. És másnap megdicsért a mentorom, mert a kép, amit festettem, nagyon tetszett neki. Irénke föl kacagott. Valami hazai téma? Kérdezte diadalmasan. Ernő megint bólintott. Absztrakt kép volt. Magyarázta. Csak én tudtam, hogy a zöld festék a Hágli szomorúfüzeinek a lecsorgó ágait mintázta, a sárga és fehér a levelek között áttörő napsugarakat, a kék-fekete alap pedig a Hágli állott vize volt. Annak az esti tücsökszónak köszönhetem, hogy a mentor másnap felajánlotta, készítsem el a *camp* újságjának a tervezetét. Szerinte annak a festményemnek a képvilága meghatározó jellegű lehet.

*

Van nálad hely? Kérdezte Emőke a nagybátyját, aki a besötétített szobában heverészett. Vámos Ernő felkényőkölt a díványon. Hely? Csodálkozott. Emőke melléült. Hely a lakásodban. Mondta. Ha egyszer lenne pénzünk, és eljuthnánk New Yorkba, nálad megalhat-

nék? Ernő a sötét leple alatt elmosolyodott. Hát persze. Mondta. Műteremlakásom van. Emőke kíváncsi lett. Milyen az? Kérdezte. Van külön festőszobád? Ernő visszahanyatlott a porszagú díványra, karjait a feje alá helyezte. A lakás egyáltalán nem oszlik szobákra. Magyarázta. Van egy kis kamra benne, le van választva a fürdő meg a vécé. Én kerítettem be fallal azt a sarkot, mert eredetileg az is a lakástérben volt. Egységes nagy tér, még a konyhát is látod mindenhol. Emőke hangján érezni lehetett a csalódást. Akkor hol alhat meg a vendég? Kérdezte. Ernő magához húzta a kamasz lányt, és atyai puszit nyomott a feje búbjára. Van egy alvózsákom. Mondta Ernő. Nagyon jól lehet aludni benne. Én akkor használok, ha kirándulni megyek valahova. Emőke elégedetlen volt ezzel a lehetőséggel. A padlóra teríted? Kérdezte. Legalább fűtenek nálad rendesen? Hány kályhád van? Ernő kuncogott. Kályha egy sincs. Mondta. De ha akarod, te alszol majd az ágyon, én kapom a hálózsákokat. Úgy jó lesz? Kintől Irénke szólt be. Azonnal gyere ki, hagyd a bátyádat pihenni. Emőke az ajtóból súgta. Az jó lesz.

*

Furcsa, hogy te is ezt kérdezed tőlem. Állapította meg Ernő. A horgász-szigeti teraszon ültek Gézával, a Magyar Szó újságírójával. Kávét ittak, néha a homokon focizó gyerekekre pillantottak, akik véresen komolyan vett meccset vívtak a forró napon, és minden támadást, minden lövést, minden jó cselt hatalmas ordítással jutalmaztak. Melyik kérdésemre gondolsz? Jött zavarba Géza. Ernő szűrte a kávét, az előtte álló zsebmagnóra nézett. Azt kérdezted, hogy hol vagyok otthon. Géza megtörölte a homlokát. Ja, az otthon . . . Mondta. De hiszen ez egy természetes kérdés, mindannyiunknak ez a kérdés jut eszünkbe, ha rád nézünk, aki eltávozott. Mi itthon maradtunk, nekünk megvan az otthonunk. Vagyis . . . Szóval, hol vagy te otthon? Ernő fintorgott. Legszívesebben azt mondanám, hogy sehol. Mondta. Ezzel leráznám magamról a kérdéset. Viszont én is gondolkodtam rajta, mióta hazaértem ide, a régi otthonomba. Ne hidd, hogy túlzok, ha csak az a magasröptűnek tűnő válasz jut eszembe, hogy nekem a Hamlet az otthonom. Meg a Don

Quijote, meg A Buddenbrook-ház. A Freud az otthonom meg Jung meg néha Adler. Ők olyan közös élményt adtak nekem, amely még több száz millió emberé szerte a világon. Bennük vagyok otthon. Ha valakinek azt mondom, hogy Antigoné, és fölragyog a szeme, otthon vagyok. Ha valaki azt mondja a közelemben, hogy Lüsztisztaté, én otthon vagyok. Sok közös hívószót tudnék mondani, de talán megérted, miről van szó. Mindenütt otthon vagyok, ahol magyarázkodás, lábjegyzetek nélkül beszélhetek, ahol a szellemi kapcsolatok finom hálózata, amely nekem is meg partnereimnek is háttérrel biztosít, még él, még működőképes. Az újságíró kerekre nyitotta a szemét. Ez szép gondolat. Jelentette ki. Ernő felhörpintette maradék kávéját. Szép vagy nem szép. Mondta. Ebben a közegben élek. Ha nem lenne, munkát se tudnék találni.

*

Fogadd el ezt a kis ajándékot. Mondta Jenő bácsi. A könyveket nem csomagolta be, jó állapotban levő példányok voltak, de nem biztos, hogy teljesen újak. Ernő szétterítette őket, s örömmel látta, hogy az egyik egy Petőfi Összes versei, egy másik Arany János Balladák című kötete volt. A vajdasági írók közül keveset ismert, de a könyvek szép köntösben jelentek meg, tetszetősek voltak. Elpirult, mert az jutott eszébe, hogy több ajándékot hozhatott volna magával. Így megtörtént, hogy a rokonok, akiknek jövedelme az ő szemében nevetségesen alacsony volt, gazdagabb ajándékokkal halmozták el, mint amit ő hozott magával a messzi világból. Tudsz még annyira magyarul, hogy élvezni fogod Petőfit? Kérdezte dörgő hangon Jenő bácsi. Ernő ismét elpirult. Tudok. Mondta. Nem merete folytatni, az a kérdés jutott eszébe, hogy Jenő bácsi attól nagyobb magyar, mert semmilyen más nyelven nem beszél, vagy attól, hogy Újvidéken túl csak Szegedig jutott el, ahol Vegetát meg műanyag harisnyákat árult. Majd megtanít Petőfi. Mondta végül, és nyelt egyet. Jenő bácsi élénken helyeselt. Petőfitől meg Aranytól kell tanulni. Dörögte. Ők a mi örök tanítómestereink.

*

Mikor a repülőgép fordult egyet a bánáti mezők felett, Ernő a zöldesszürke tájra bámult. Ez volt a régi otthonom. Gondolta. A szeme teleszaladt könnyel, a sírástól a steward mentette meg. Bourbon rendelt a fiatal férfitől, aztán ismét kinézett az ablakon. Hol laknak a törzs istenei? Fintorgott, miközben felhajtotta az italt. Életem idejét nem én választottam. Gondolta. Időlakó vagyok. A földi térben mindenütt látogatóban. Szeretem Újvidéket, pedig megszöktem belőle. Szeretem Londont is meg Los Angelest is. Tán a földet szeretem. Én megszöktem az otthonért folyó harcból. Nekem nem kötelességem egyik lakóhelyemet se szeretni. Mosolygott, miközben lehunyta szemhéja alól apró cseppek kezdtek szivárogni. Jenő bácsi jutott eszébe, aki azt kérdezte, hol az igazi otthona. Mégse mondhatta Jenő bácsinak, hogy az otthona a Hágli. Nem mondhatta neki, hogy az otthona a vászon, amit megfest. Nem mondhatta neki, hogy az ő otthona az a sok újság, amelynek ő álmodott formát. A repülőgép ablakából már a tenger látszott. Ernő úgy érezte, itt is otthon van. Szabadon lebegtek a Földközi-tenger fölött, ahol az európai kultúra született. Semmiféle kötelezettség nem kötözte le a kezét, semmiféle kötelező parancs nem rendelte el, hogy mit tegyen holnap. Intett a stewardnak, rendelt még egy italt. Azt remélte, Londonig alhat egyet.

KÜRTZENGÉS, HÁRFA ÉS CITERA

Az új nyomdagépeket mutatta büszkén a Forum Kiadó igazgatója három írónak.

Minden áldott nap négy regényt dobunk piacra. Mondta. Vannak sorozataink, amelyek százezer példányban jelennek meg. A detektívtörténetek terén még versenyben van velünk a Dnevnik Kiadó, de ami a szerelmi történeteket illeti, verhetetlenek vagyunk. Még Szkopjében és Ljubljánában is több ezer darab kel el belőlük.

Az írók elég érdektelenül bámulták a gépeket, inkább a friss pletykákat mesélték egymásnak.

Az igazgató elégedetten hallgatta az új masina egyhangú surrogását, kézbe vette és felmutatta az éppen nyomásban levő kiadvány még festékszagú ívét.

Írjatok sokat és gyorsan. Mondta az íróknak. Ti is jól jártok, mi is keresünk az üzleten.

Az írók sóhajtottak, már azt is mesterségük elárulásának tartották, hogy álnéven kellett hetente szállítani az árut, nem szerették, ha valaki erre alantas anyagi okokra hivatkozva biztatja őket.

Egyikük kezét fogott Gulyással, a nyomdással, akit még az elemi iskolából ismert.

Én írom a John Newcomb regényeit. Súgta a nyomdász fülébe. De írok még Sally Whitewood néven is.

Az igazgató kivezette vendégeit a gépteremből, Gulyás pedig összeszedett egy-egy példányt a halmokba rakott ívekből. A felesége minden este az új regényeket olvasta, még a tévét se nézte ilyenkor, s Gulyás többször hallotta, hogy az asszony azzal henge a szomszédok előtt, az ő férje munkavezető abban a világhíres nyomdában, amely a szerelmi regényeket gyártja. Az íveket összerakta sorszám szerint, aztán a táskája aljára süllyesztette őket.

I. fejezet

Lord Pearcy észre sem vette, hogy megérkeztek az óriásvállalat bejáratához. John, a sofőr nyitotta ki előtte a gépkocsi ajtaját is, az épület ajtaját is meg a liftajtót is. A lord belemerült a tegnap kapott jelentések tanulmányozásába. John kitérte előtte irodájának ajtaját, majd betessékelte az íróasztal mögötti hatalmas bőrszékbe. A lord még jegyezgetett, aztán megnyomta a telefon egyik gombját.

Jöjjön, Ir-ne kisasszony. Mondta fáradt hangon. Fontos diktálni-való akadt. Megírjuk a vállalat átszervezéséről szóló javaslatot az igazgatóbizottság délutáni ülésére.

Csapódott az ajtó, határozott léptek hallatszottak.

Foglaljon helyet. Mondta a lord.

Köszönöm, vezérigazgató úr.

Lord Pearcy csak akkor nézett föl, mikor meghallotta a friss, erőteljes lányhangot. Gyönyörű fiatal lány ült vele szembe, a rövid szoknya alól kivillant fehér combja. A lord zavartan köszörülte meg a torkát.

Ir-ne kisasszonyt szólítottam. Mondta.

A lány kedvesen rávillantotta hófehér fogait.

Betty vagyok. Mondta csilingelő hangon. Sajnos, Ir-ne kisasszony súlyos beteg. Én helyettesítem a következő három hónapban.

A lord úgy pislogott, mintha most ébredt volna álmából.

Diktálni szerettem volna. Mondta tétovázva.

A lány ránevetett.

Diplomás gyors- és gépíró vagyok. Mondta határozottan. Bátran diktáljon, én minden szavát fölírom, aztán legépelem, aztán lemásolom, sokszorosítom. Rendelkezzék velem.

Átvette bal lábát a jobbon, a lord nem szólt semmit. Egy pillanat alatt elfelejtette, hogy mit is akart.

II. fejezet

Fiorella remegő szívvel várta Salinas érkezését. A férfi először érkezik otthonába. Még egyszer körbejárta a két szobát, betekintett a fürdőszobába is, vajon mindent rendbe rakott-e. A kopottas bú-

tort, a töredező huzatot az ülőgarnitúrán nem cserélhette ki, de a nedves fal elé a sarokba állította a virágtartót, a garnitúra támlájára saját kezével horgolt csipketerítőt dobott. Elégedetten tért vissza a konyhába, hogy befejezze a vacsorát, mikor csöngettek.

Salinas. Szaladt ki a száján.

A falióra még csak hatot mutatott, Fiorellát elöntötte a pír, jó jelnek tekintette, hogy a férfi ennyire sietett.

Az ajtó mögött azonban nem Salinas, hanem Don Roberto állt.

Fiorella felsikoltott, be akarta csapni a kijáratí ajtót, a férfi azonban gyorsabb volt, hatalmas bakancsát a résbe illesztette, és hangoosan röhögött a lány kétségbeesett sikolyain.

Azt hitte a kismadár, nyitva a kalitka. Dörögte. Don Robertót azonban nem olyan könnyű becsapni.

Belépett a szobába, és becsapta maga mögött az ajtót, majd mielőtt Fiorella megakadályozhatta volna, a kulcsot ráfordította a zár-ra, aztán zsebébe süllyesztette.

Fiorella úgy érezte, elájul.

Mindjárt hívom Esmeralda nénit. Rebecge.

A férfi tömött fekete bajsza szélesre húzódott a vigyor fölött.

Egyedül vagyunk, galambom. Mormogta. Most megfizetsz, amiért be akartad palizni Don Robertót.

Fiorella a konyha felé hátrált.

III. fejezet

Françoise egy szürkére meszelt szobában ébredt. Megrémítette az ismeretlen környezet, fel akart pattanni, de szigorú kezek tartották vissza.

Feküdjön nyugodtan, kedves. Mondta egy katonásan pattogó női hang.

Françoise nem küzdött tovább, túlságosan gyöngének érezte magát. Bal karjába hasogató fájdalom hasított.

Fekete csuklyás, de szelíd mosolyú nővér hajolt föléje.

A kórházban van, gyermekem. Mondta. Ne féljen, itt biztonságban van.

Hogy. Kérdezte elcsukló hangon Françoise. Hogy kerültem ide?
A nővér mosolygott.

Jean-Pierre hozta ide. Mondta gyengéden. A gondjaimra bízta, és én mindent megteszek, hogy minél előbb talpra állítsam.

Françoise törte a fejét, de nem emlékezett az utóbbi napok eseményeire.

Jean-Pierre? Kérdezte gépiesen.

A nővér bólogatott.

Nézzen körül, gyermekem. Mondta jámboran. Nézzen csak körül.

A szobát virágsokrok borították. Az ablakpárkányra, a műszerek tetejére, még a felfordított szemetes kosárra is jutott belőlük.

Jean-Pierre szereti önt, kedves gyermekem. Mondta a nővér. Mindent megértett, és tudja, hogy ön az ő érdekében küzdött.

Jean-Pierre? Kérdezte önkéntelenül Françoise.

Itt vár az ajtó mögött. Súdta a galamblelkű nővér. Arra vár, hogy bebocsássam, ha maga is úgy kívánja.

Françoise ismét fel akart ülni, de a fájdalom miatt visszahanyatlott.

Kaphatok egy tükröt? Rebegte halkan.

A nővér bólintott, és elővette a kozmetikával telt kezításkát.

IV. fejezet

Florida télen is szép. Mondta Brosnan, és óvatosan kezébe vette Emily kacsóját.

Florida mindig szép. Felelte Emily, és megszorította a tenyerét simogató férfigezet.

Megbocsátottál? Kérdezte Brosnan, de nem mert a felesége szemébe nézni.

Kis csacsi. Suttogta Emily. Képtelen vagyok haragudni rád. Ezt kezdettől fogva tudod.

Nem tudtam, éreztem. Mondta maga elé Brosnan. Csak nem mertem hinni az érzéseimnek.

Kis csacsi. Súdta Emily.

Tényleg szeretsz? Kérdezte Brosnan.

Emily nem felelt, inkább a mellére húzta a férje fejét.

A floridai nap vörösen sütött a teraszon üldögélő párra.
Egy idő múlva Brosnan lenézett a hotel előtt sürgő-forgó tömegre.
Ha ilyen jól megy, jövőre megvesszük a mellettünk tengődő
panziót is. Mondta elégedetten.

Emily bólintott.

Mire felnőnek a gyerekek, hotellánc-tulajdonos leszel.

Gyerekek? Fordult feléje Brosnan.

Emily kacagott.

Egyre már számíthatsz. És megcirógatta férje borostás arcát.

Gulyásné elégedett sóhajjal csapta le az utolsó csupasz nyomdai
ívet maga elé. Férje visszanézett a konyha felé.

Jó volt a vége? Kérdezte.

Gulyásné rendezgette a papírokat.

Mindjárt jövök én is. Mondta. A film végét majd együtt néz-
zük meg.

Gulyás felkönyökölt.

Ma három író-t vezetett be a diri hozzánk. Hangosabban beszélt,
hogy a felesége a konyhában is meghallja. Azok írják ezeket a szö-
vegeket.

Egyre modernebbek lesznek. Mondta Gulyásné. És én szeretem
frissiben olvasni őket. Olyan ez nekem, mintha a kemencéből kap-
kodnám ki a frissen sült pogácsákat. Még süti az ujjamat, de az íze
utánozhatatlan.

Kérdeztem, boldogok lettek a végén? Kiabálta Gulyás.

Az asszony már az ajtóban vetkőzni kezdett.

Boldogok. Mosolygott, és sietve bújt a férje mellé.

Meséld el, mi történt eddig. Mondta.

GYÁSZDAL FÁBIÁN FELETT

Ki tudja, hogy Fábián Györgynek születni büntetés-e vagy jutalom?

1965. szeptember 24-én Fábián hazafelé tartott a hajógyár vezetőségének ülése után. A Partizán Sportklub előtt három részeg fiatalember támogatta a házfalat. Fábián nem ügyelt különösképpen rájuk, megszokta, hogy a söröző fiatalok részegen gajdolnak a környéken. Még mindig a hozzászólása után keletkezett vitára gondolt. A gyár hosszú távú fejlesztési tervéről volt szó, és Fábián szembeállt a vezetőség elképzeléseivel, mert szerinte nemcsak túl szerények, hanem gyávák voltak, nem hittek a gyár versenyképességében, nem akartak betörni a világpiacra, nem akartak újfajta termékeket, világszínvonalú hajókat gyártani. Vidékiek és szűkagyúak voltak. Fábián szerint aki sokat tanul, napról napra gyarapszik. A növekvő tudás cselekvésre serkent. Vöröslő arccal mondta a magáét, de nem volt benne biztos, hogy a munkások többsége megérti, amit mond.

Ki tudja, hogy Újvidéken születni jobb-e, mint San Franciscóban vagy Dakkában, esetleg Katmanduban születni?

Fábián ki akart térni a gajdoló fiatalok útjából, de azok észrevették, hogy nem tart egyenesen feléjük, hanem az út felé húz. Feléje dülöngéltek, és egyikük kezében kés villant. Kínában a kés a hold jele. A majáknál a kés a sors szörnyűségét jelképezi. Indiában csak a bosszúálló istenek kezében villan meg a görbe kés. Ábrahám áldozatot kívánt hozni késsel a kezében. Mit keres a kés egy legény kezében 1965-ben? Fábián képzeletében még szebbnél szebb hajók úsztak a Dunán, mikor éles fájdalmat érzett a hasában. Lassan a földre csúszott, a három fiatalember pedig bizonytalan léptekkel iszkolt a vasúti sorompó irányába. Aki irgalom nélkül akar bátor

lenni, aki mérséklet nélkül akar hatalmas lenni, aki szerénység nélkül akar vezető lenni, a pusztulásba indul.

Üdvözülhet-e valaki, aki oktalanul halt meg? Felel-e saját haláláért az ember?

Néha a sátánnak szerencséje van, ő indul a világos figurákkal.

Fábián Györgyöt a hajógyár saját halottjának tekintette. Maga az igazgató búcsúzott tőle a sírnál. Terveiről, elképzeléseiről többé nem esett szó. Aki minden dolgot könnyűnek gondol, sok nehézségbe fog ütközni. A gyár nem tért át a habkönnyű, sirályhoz hasonlatos hajók gyártására. A munkások keserves munkával hegesztették egymáshoz a kiszabott fémelemeket. Minden darab barna védőréteggel volt bevonva, és csak a rozsda festette vörösre a hajótesteket. Ki emlékszik még Fábián György képére és álmaira?

Az ember nem csak az örömet szereti, mondják a bölcsek. Talán ugyanúgy szereti a szenvedést is?

BOCSÁSD RÁM KEZED

Doktor Kancsár hatalmas folyóról álmodott. Zúgó hullámaiban elefántok és zebrák úsztak, a parton jól megtermett krokodilusok heverésztek lustán. Nem jutok el soha Afrikába. Gondolta az ügyvéd. Belerúgott az egyik hullóbe, de az föl se vette az ütést. Aztán azt álmodta, hogy fel akar mászni egy zsiráf hátára, de a próbálkozás nem jár sikerrel, minduntalan lecsúszott az állatról, pedig az nem mozdult, csámcsozva tűrte, hogy újra és újra a szőrébe kapaszkodjon az ügyvéd. Micsoda hülyeség ez az egész. Mondta Kancsár. Ki hitte volna, hogy ilyen kalandvágy lakozik bennem.

Egy néger leányzó állt a magas fűben, feje tetején vizes leplek voltak egy fateknőben. Az ügyvéd elképedve bámulta remegő mellét, csodálkozva látta, hogy kerek tomporán se visel szoknyát. A természet lágy öle. Mondta a leány. Kitűnően beszélt magyarul, az *a*-t és az *á*-t is szabályosan, az *ő* hangot is szépen ejtette. Az én ölem is a természet lágy öle. Kancsár arra gondolt, soha ilyen szép ajándékot nem kapott az égtől. A lány meg nevetett, és hófehér fogaival beleharapott egy narancsba. Télen nincs is narancs. Mondta az ügyvéd. De ki törődik ilyen aprósággal. Átugrotta az egyik óriásit ásító krokodilust, és rohanni kezdett a lány felé. A széles fűszálak belevágtak a lábába, a szúrós gaz lábikrája köré tekeredett. Minden erejét megfeszítve lépett előrébb, a lány nyugodtan várta, szája sarkából az álla felé csorgott a sárga narancslé.

Nekiütődött a tükörnek, és fölkiáltott, mert saját csapzott haját látta meg az üvegben. Az éjjeliszekrényen égett a lámpa, a leeresztett redőnyök miatt félhomályban állt a szoba, pedig kinn az utcán süttött a nap. Kancsár lenézett a lábára, a bal bokáján egyik zoknija csüngött. A szobában az izzadság szaga terjengett, mikor fölemelte a fejét, ismét saját sápadt arcával, vérekes szemével találkozott.

Hol itt a törvény? Kérdezte hangosan. Ki hozza meg a döntést? Haragosan a tükörbe vágott, és az visszaütött, mert az ügyvéd a padlón találta magát. A mennyezet nagyon távolinak tűnt, de Kancsár látta, hogy a takarítónő ismét rosszul végzi a munkáját, mert a kályha fölötti sarokban kövér pók terpeszkedett. El kell ítélni. Mondta hangosan, és megijedt hangja rekedtségétől. A pók az ör. Vagy az ítéletvégrehajtó. Tetszett neki a gondolat, de a pók tiltakozott. Semmit sem tudsz végiggondolni. Mondta a pók. Nincs rendszer a fejedben. Tessék követni a törvény logikáját. Elégedetlenül mászott arrébb, újabb fonalat bocsátott ki a testéből, még terjedelmesebb hálót szőtt a sarokban.

A távolban őzek legelésztek, Kancsár mászni kezdett feléjük. Egyet kilövik. Mondta, és megmarkolta a puskát. A mezőn szabálytalanul szétszórva fekete kövek hevertek, némelyik apróbb, némelyik olyan nagy volt, mintha bölény feküdt volna a földre. Kancsár mögöttük akart elbújni az őzek szeme elől. Egy élet. Mondta. Mit ér az élet, ha puska van a kezében. Minden lövésért felelni kell . . . Hirtelen megsajnálta az őzeket, és miközben a csordát vezető bak figyelő barna szemébe nézett, szerette volna eldobni a fegyvert, de az a kezéhez ragadt. A bűn. Mondta. A bűn tapad így az ember kezéhez, csak akkor lehet lemosni, ha jól megfizeti az árát. Saját aranyköpése jutott eszébe, röhögni szokott rajta, de most a puskával kínlódott. Úgy érezte, sikerült eldobnia, aztán az ismét az ujjai között volt. Nem olyan egyszerű a bűnöket megúszni. Mondta mellette a fekete bőrű leányzó, miközben rágt a narancshéjat. Az ügyvéd azon csodálkozott, hogy került mellé, hiszen nem hallotta a lépteit, de akkor eldördült kezében a fegyver. Hiába egyenesítette ki a mutatóját, a puska ismét lőtt, és Kancsár kétségbeesetten forgott, hogy meglássa, mit talált el. A lány nevetett, és Kancsár arra gondolt, hiába olyan gyönyörű, mégis ő az ördög. Ettől elszörnyedt, álmélkodva figyelte, hogy egyre közelebb van arcához a lány labdaként ugráló csecse. A puska ismét lőtt, Kancsár elfordította a fejét, mert a fekete mellbimbó már a szája előtt lebegett.

Feltérdelt az ágy mellett, a gyűrött lepedővel törölte meg a száját. Keserű tej ízét érezte a nyelvén. Köpött egyet. Meztelen lábfejeére esett a nyál, olyan meleg volt, szinte égette a bőrét. Mit keres a

büntetőeljárásban az ördög? Kérdezte hangosan. A földre dobta a lepedőt, aztán a párnát vágta a falhoz, elkapta a matrac sarkát is, de azt nem volt képes fölemelni. Földöntötte a széket, fél bögre tea ömlött a szőnyegre, úgy zuhogott végig a rojtok között, mint egy hatalmas, sárga vizű folyó.

A parton Kancsár heverészett, leste a vizet spriccelő elefántokat. Ebből elege lett, felugrott, hogy elszaladjon, de mikor a mező felé fordult, onnan a néger leányzó integetett feléje.

Mit vétettem? Kérdezte az ügyvéd, aztán az ajkába harapott. Nem jó taktika. Mondta. Ebből hosszú lajstrom lehet.

Izzadt testére tekerte a fürdőköpenyét, és az ajtóhoz ment, hogy megszabaduljon álmaitól.

Azt hitte verőfényes nap van, de kinn sötétség fogadta. Az égen távoli csillagok hunyorogtak, a szellő titokzatos hangokat hozott, a magas fű a lába köré csavarodott. Mikor elzuhant, távolról orosz-lánbögés hallatszott.

AZ ÖRÖK MELLÉKVÁGÁNY

Videojáték a Vajdasági Magyar Televízió részére

A forgatókönyv-pályázatra érkezett mű

(HANG)

Hajdan a hajó volt az egyedüli közlekedési eszköz messze utakra. A Dunai Gőzhajós Társaság mindjárt a kezdet éveiben szervezett állomást Újvidéken. Teherforgalma évi átlagos számításban 150 ezer métermázsza áru volt.

Előtte csak lovas kocsikon folyt a közlekedés. Azután megindult a postakocsi-forgalom, még később a Gyorsposta is.

A vasúti közlekedés alapját az 1867-ben meghozott A vasutak és csatornák építése végett létesítendő kölcsönről szóló törvény vetette meg, amelynek 13. cikkelye felhatalmazta a miniszteriumot, hogy 60 millió ezüstforintot vegyen fel vasútépítési célokra. A bu-

(KÉP)

Gőzhajó a Dunán.
A háttérben Pétervárad.

Egy postakocsi áll
az úton.

Vasúti sín pár. Kissé füves.

dapest–zimonyi fővonalat 1880-ban kezdték meg. Mihelyt a vonal építését a törvényhozás kimondta, Újvidék város törvényhatósági bizottsága 1880. június 23-án tartott közgyűléséből feliratot intézett a kormányhoz, melyben az Újvidéktől Péterváradig vezetendő dunai vasúti hídnak oly kiépítését kéri, hogy annak párkányzatán gyalogosok és kocsik is közlekedhessenek. 1883-ban a vasút megnyílt a közlekedésnek, és az első évben felszállt rá 112 000 személy, leszállt ugyanannyi.

A kamera lassan megfordul, a sín pár most ellenkező irányba vezet.

Az államvasúti rendszer kiépítése során sor került az Újvidék–Zombor vonal megnyitására is. Ez az a vonal, amely köré a századforduló táján a legtöbb magyar munkás házat épített. Először Darányi-telepnek nevezték el, mert kitervelését a Darányi Ignác nevű miniszternek tulajdonították, aztán csupán egyszerű Telep maradt a maga egyszerű lakóival. A vasút nagy hatással volt a környékre. Reggelente a zombori vonat fűtve keltette fel a legtöbb alvót. Az öngyilkosoknak se kellett többé messzire menniük veszélyes terveik megvalósítására. A gyerekeket mindenki azzal a felkiáltással bocsátotta útra: Nehogy elüssön a vonat!

Egy öreg vasutas
fényképe.

Az én nagyapám is vasutas volt.
Mindjárt a sínek mellett húzta föl a
házát. Nagyon szerette a munkáját.
Amikor hazaérkezett, a mozdony las-
sított, hogy kényelmesen leugorhas-
son a háza előtt.

Egy öreg néni fényképe.

A nagyanyám alig várta, hogy az öreg
hazaérjen. Tizenkét gyereket szült ne-
ki. Fel is nevelték mindnyájukat. Az
én apám volt az ötödik a sorban.

Középkorú munkás
fényképe.

Mi is a vasút mellett laktunk. Mi már
csak hárman voltunk testvérek.

Középkorú asszony
fényképe.

Édesanyám azt mondogatta, három is
sok, ha annyit esznek, mint mi. Az biz-
tos, hogy szeretek enni.

Három gyerek áll
a ház előtt.

Sokat játszottunk a síneken. Soha
egyikünknek sem esett baja.

Vasúti sín pár.

Megszoktuk a vonat zaját, természe-
tesnek tartottuk, hogy a házunk előtt
robog el. Inkább döcögött. A vonat ab-
lakában szép lányok álltak, integettek.

Egy szőke leány
fényképe.

Szinte mindegyikbe beleszerettem.

Másik.

Elképzeltem, milyen életünk lenne.

Másik.

Egyszer megállt a gyors, és megismerkedtem egy hódásági gimnazista lánnyal.

Másik.

Sokáig leveleztem vele. Nem is tudom, miért maradt abba a dolog. Pedig olyan szerelmes voltam, hogy éjszaka a párnám alá tettem a fényképét.

Másik.

Aztán az egyik szomszéd kislánnyal együtt néztük az esti vonatot.

Másik.

Később már nem is a vonatot néztük. Hanem egymást.

Vasúti sínpár.

Sétáltunk a síneken. Estefelé, ha elment a zombori vonat, sokan sétáltak a síneken. Mi is szerettük azt a magányt, amit a vasúti sínek biztosítottak. Éppen megkaptam a katonai behívót, amikor váratlanul elmaradtak a vonatok. Apám olvasta az újságban, hogy a közúti közlekedés váltja fel a

vasútít. Nem egészen értem, miért kell
azt felváltani, ha egyszer működik.
Éppen akkor szedték fel a síneket, mi-
kor hazaértem a katonaságból.

Hatalmas kalapács csap le
a sín vasára.

(Döndül a sín.)

Megváltozott az életünk.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

Mire hazatértem, a menyasszonyom
máshoz ment férjhez.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

Édesapám nyugdíjas lett, nekem mun-
kába kellett állnom, hogy megélhes-
sünk.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

A barátaim közül sokan Németország-
ba mentek dolgozni. Többen még
messzebb. Ausztrália volt a divat.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

Megváltozott a Telep képe. Egyre ke-
vesebben tudtak magyarul. Egyre több
régí házat bontottak le.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

Ezt nevezték társadalmi haladásnak,
de én keserűen néztem, hogy szétverik
a régi világomat.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

Morgolódós agglegény lettem. Anyám
mondja ezt. Huszonegy éves vagyok.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

A munka mellett tanulok is. Ha befe-
jezem az egyetemet, lehet, én is eltű-
nök innen.

Lecsap a kalapács.

(Csattanás.)

Nincs kedvem sétálni se.

A felszedett sínek nyoma.

Olyan üres és elhagyatott lett az ut-
cánk. Vagy az én életem lett üresebb?
A lelkemben összefonódik ez a dolog.
A vasúti sínek eltűnése, a régi Telep
eltűnése, a szerelmi csalódás, anyám
korai halála. Csupa szomorú ügy. A
síneket már csak az égből látom.

A kék égen repülő nyoma.

Messzire vezetnek. Talán mégis elindulok velük. Mikor a síneket felszedték, mintha saját gyökereimet tépték volna ki. Elvégre nagyapámat a sínek hozták ide a Telepre.

Vasúti sínpár.

Keresek magamnak olyan vasutat, amely új otthonba visz. Én alapítok otthont valahol. Egy olyan sínpár mellett, amelyet magam választok. Tán nem szedik fel az egész világon a megfelelő síneket?

(A szerkesztő úr azt kérte, olcsó legyen a film forgatása. Talán nem léptem túl a megadott kereteket.)

VESZEDELME E HELYRE

Ha nagyon sokáig félsz valamitől, odajön hozzád.

Pakai a cigányasszonytól félt gyermekkorában. A cigányasszony kártyával járta a várost, ha sikerült valakit rábeszélnie, jósolt a kuncsaftnak. Őszbe csavarodó haját színes kendő fedte, Pakai megfigyelte, hogy a kendő bal oldalán csupa fekete szirmú virág volt, a jobb oldalán meg csupa színes, rózsaszínű, lila és vörös virág virított. Havonta egyszer, télen kétszer is megjelent az utcában, hosszasan kapacitálta Pakai édesanyját, hogy jósoltasson.

Szinte ingyen csinálom, kedves szomszédasszony. Mondta hosszan elnyújtva a magánhangzókat, amitől a beszéde kántálásnak tetszett. Azt is megmondom, hol van a férje, meg azt is, mi lesz eből a gyerekből.

Pakai az anyjához simult, titokban helyeselte, hogy az asszony a zárt kapu mögül tárgyalta a jósnővel, talán sírásban tör ki, ha az anyja megkísérelte volna kitárni a kaput. Mindig felizgatta a gondolat, hogy a cigányasszony ismeri az ő jövőjét, szeretne volna megtudni, mi lesz belőle, de sohase merte rászánni magát, hogy ezt megkérdezze tőle. Mikor egyedül maradt a szobában, előszedte a szekrényfiókból a kártyát, és nézegette a lapokat. Mi lehet a színes kis ábrák mögött, ami lehetővé teszi, hogy a cigányasszony olyan magabiztosan mutasson rá egyre-egyre, és közölje az előtte álló reménykedővel, hol leli meg boldogságát. Pakai nem kedvelte a kártyát, magánosan élő anyjához sokszor jártak a szomszédasszonyok, fél éjszakan át hallgatta viccesnek szánt beköpéseiket a felül levő úrfiról, meg arról, mi van a dámák ruhája alatt. A tőkalsóról szóló tréfákat utálta. Ettől függetlenül gyorsan megtanulta, mi a kör, a pikk, a treff és a káró, úgyhogy néha bevették negyediknek, ha hiányzott valaki a gárdából.

Mikor délelőttönként egyedül maradt, kirakta a lapokat a konyhaasztalra, nézegette őket. Újból és újból kevert. Várta, hogy egyszer rájön az asztallapra vetett tarkaságból, mi lesz a sorsa. A lapok sohasem ugyanabban a sorrendben jöttek elő. Miképpen jósolhat valaki, ha minden percben más és más sorsot mutatnak a lapok?

A kártya a szerencsét mutatja. Kántálta a cigányasszony a kövér Kancsárnak. De jósolok én, nagyságos úr, a szeplőiből is.

Pakai ott állt a jósnő háta mögött, már nem félt tőle, de a mezítlábas asszony látványa még mindig megborzongatta.

A maga arca olyan, mint az égbolt. Jelentette ki az asszony.

Kancsár harsányan kacagott, odavetett két darab százdinárost, az asszony mohón kapott a földre hulló pénz után.

Isten megáldja a nagyságos urat.

Én vagyok a nap. Mondta büszkén Kancsár.

Az arcán csillagok vannak. Kántálta a jósnő. Az a szeplő a homlokán vagyont és boldogságot jelez. Közel van a szemöldökéhez, szépséges asszonyt talál magának. Az orrán levő szeplő azt mutatja, hogy nem veti meg a női szépséget, hanem igencsak él vele.

Kancsár türelmetlenül csapott egyet.

Inkább a tenyeremből mondd meg a jövőt. Mondta. Abban jobban hiszek.

A cigányasszony lassan vette le a szemét Kancsár arcáról. Lassú mozdulattal vette két kezébe a testes ember puha tenyerét.

Lehet, hogy igaza van, nagyságos úr. Kántálta. A tenyerén ott van az égi lenyomat.

Pakai nem hitt az asszony szavainak, de mégis ott maradt, mert érdekelte az ügy, és az egymással bíbelődő felek nem figyeltek rá. Csodálkozással vegyes félelemmel hallgatta az asszony képzelőerőjének termékeit. Tudta, hogy nem Kancsár tenyerének vonalai, hanem saját fantáziája ihleti a jósnőt, de addig nem ment el, míg az rá nem vetette fekete szemét.

Neked száz dinárért megmondom a sorsod, kisgyerek. Kántálta az asszony. Hozzad a pénzed, ne sajnáld kivenni az irkáid alól.

Pakai elszaladt, sértette, hogy kisgyereknek nevezték, és rémülten gondolt rá, honnan tudhatta a cigányasszony, hogy az iskolai könyveket és irkákat tartalmazó fiók legeljára dugta spórolt pénzét.

Osztályfőnöki órán feltette a kérdést Zóninak, kedvenc tanárának, megismerheti-e valaki a jövőt. A tanár negyven percig beszélt a babonák káros voltáról, a kaldeusokról meg a mágusokról. Az osztály először feszülten figyelte a magyarázatot, aztán legtöbben elvesztették a beszéd fonalát, a padokban szórakozni kezdtek. Pakai sem értett meg sokat a hallottakból. Annyit azonban felfogott, hogy könyvek szólnak a jóslás művészetéről. Bevette magát a könyvtárba. Ott az egyiptomi varázslás történetéről talált egy összefoglalót. Keveset értett meg belőle, de a könyv utolsó két oldalán ajánló könyvlistát lelt, amely több mint ötven másik könyvet sorolt fel hasonló témakörben, az asztrológiától a tenyérjóslásig.

A világrend keresésekor a papok az égre tekintettek, és látták, hogy a bolygóistenek örökös körforgásukban némajátékot adnak elő. Megállapították, hogy ez a törvény. A csillagistenek fölülről irányítják mindazt, ami alant történik.

Pakai azzal rémisztgette a kártyázó asszonyokat, hogy sárga kutya ment a templom ajtaja előtt, jégeső lesz a jövő héten. Addig viccelődött, amíg édesanyja arcán rémületet nem látott. Krumplistészt főzött ebédre az anyja, éppen szűrte a tálba, mikor Pakaira nézett, remegett a keze. Attól kezdve Pakai nem avatta be az anyját a tudományába. Ami sehogyan sem vált tudománnyá, hanem egyre szaporodó kérdésekké vált. A kamasz küzdött a végső tudás birtoklásáért, konokul, hallgatagon, de nem látta az út végét.

Aki lábujjhegyre áll, nem áll szilárdan. Aki túlságosan nagyokat lép, könnyen kibicsaklik a lába.

A fiú különnek tűnt a társai szemében is. Táskájában vastag könyveket hordott, keveset beszélt, ha madár szállt az ég alatt, vagy hirtelen szél kerekedett, ha meteor húzott csíkot az égen, vagy kiragyogott a nap egy felhő alól, megrezzent. Barátja alig maradt, csupán azok álltak szóba vele, akik valamiért maguk is megbélyegzettek voltak. A lányok röhögcséltek, ha rájuk nézett, a hátuk mögött keresztbe rakták ujjukat, nehogy szemmel verje meg őket.

Különösségének egyetlen haszna lett, az anyja szó nélkül beleegyezett, hogy beiratkozzon a Belgrádi Egyetem csillagászati szakára. Ösztöndíjat a tartományi kormánytól kapott, anyja fizetéséből nem tellett volna a tanulmányokra. Pakai rövidesen belgrádi lett,

eleinte minden hétvégén hazajárt, később havonta, mire másodéves lett, annyira önállósodott, hogy csak a karácsonyi ünnepekre látogatott Újvidékre. Mikor ezt anyja szóvá tette, hűvös szavakkal nyugtatta.

Ezer esztendő annyi, mint a tegnapi nap. Mondta az anyjának. Az emberek olyanokká lesznek, mint az álom, mint a fű, amely reggel sarjad és virágzik, estére pedig elhervad és megszárad.

Az asszony nem értette, mire céloz a fia, zavarba jött, és elhallgatott.

Harmadéves korában Pakai váratlanul megnősült. A karácsonyi ünnepekre hozta haza a fiatalasszonyt. Az anyja rengeteg kalácsot sütött, mákot darált, mézes pálinkát rázott össze. Aztán döbbenet ült a hokedlin, szavát se lehetett hallani. Pakai egy indiai egyetemista kolléganőjét vette el, kövérkés, barna bőrű, gyakran mosolygó teremtet, aki pontosan olyan színes selymekendőt viselt, mint az utcába bejáró cigányasszony.

Miért nem írtad meg, hogy cigány lányt találtál? Kérdezte sziszegve az anyja, mikor karácsony másnapján egyedül maradtak. Délután beállít az egész szomszédság, mit mondok nekik?

Pakai mosolygott.

Indiai. Mondta. A feleségem indiai. Büszke lehetsz rá, egy maharadzsza lánya. Mondjad a szomszédoknak, hogy nagyon gazdag.

Az anyja kétségbeesetten meredt maga elé.

Mondhatok, amit akarok. Suttogta. Legalább a kendőjét vetné le. Pakainak még szélesebb vigyorra szaladt szét a szája.

Ne engedd a szádnak. Mondta. Ne engedd, hogy bűnre kötelezzen. Ne mondd az angyal előtt, hogy tévedésből esett ez.

A havas délelőttön sétálni indult ifjú feleségével. Amint kinyitották a kertkaput, előttük termett a cigányasszony. Meztláb volt, színes kendője hófehér haját takarta. A hideg ellen egy nagy, régi-módi fekete szőttessel védekezett.

Akarod a sorsodat tudni, fiatalúr? Kérdezte Pakaitól. Hangja, kántálása, szeme a régi volt. Az én kártyám megmutatja, hol a szerencséd.

Pakai és indiai felesége rámeredtek az asszonyra, majd a fiatal-ember hirtelen megragadta a jósnő karját.

Adjad csak a kezed, öreganyám. Mondta Pakai.

Mielőtt az asszony visszakaphatta volna a kezét, Pakai maga felé fordította a tenyerét.

A felső vonal a szív erejét mutatja. Mondta komolyan. A középső a fej, az agy működését. Az átlós vonalak jelzik a tehetséget, az érzések és a szeretet területét. Az ujjaknak sokkal nagyobb szerepük van, mint ahogy te hitted.

A cigányasszony eltátotta a száját.

A hüvelykujj mutatja az akaratot. Magyarázta Pakai. A mutatóujj az érzékiséget. A középső az ember tudását, a gyűrűsujj a művészeti hajlamokat, a kisujj a barátságod jelzi.

A cigányasszony el akarta rántani a kezét, de a fiatalember keményen tartotta.

A kisujjodon ezek a ráncok elárulják, hogy öt gyereket szültél. Folytatta Pakai. Három maradt életben. Ez a barázda fölötté azt mutatja, hogy ravasz vagy. A középső ujjad hegye meg azt, hogy meddig élsz még. Megmondjam?

A cigányasszonynak sikerült megszabadulnia, hátrált néhány lépést.

Devla. Mormogta. Devla.

Pakai hóna alá vette a felesége karját, bólogatott.

A szél fű, ahová akar. Mondta. Hallod a szél zúgását, de nem tudod, honnan jő, és hová megy.

A cigányasszony váratlanul térdre vetette magát a fiatal pár előtt.

Bocsáss meg nekem, uram. Kántálta, és a fejét a friss hóba mártotta. Öreg vagyok már, nem ismertelek föl. Bocsáss meg nekem.

A fiatalok elindultak, a jósnő a térdén maradt, fejét a hóba fúrta.

Pakai meglátta, hogy az utca másik oldalán Zéman szomszéd figyeli őket a kerítés fölött. Intett neki, de az öreg lekapta fejét, beszaladt a házba.

A születés is szenvedés. Mondta Pakai. A vénség is szenvedés. Az is csak szenvedés, hogy amire vágyunk, azt meg nem találjuk. Ezért nem boldog senki, sehol, soha.

A GYÜLEKEZÉSNEK NAPJÁN

I. kép

Kocsányos tölgy áll szabad állásban, körülötte fű. Harminc méter magas fa. Nyúlánk, hengeres törzse az ágaktól az utolsó öt méteren megtisztult, a csúcsig sudárba megy át. Vastag ágakból összetett koronája terebélyes, kissé szaggatott lombozattal. Repedésektől mélyen barázdált vastag feketésszürke kéreggel. A fiatalabb ágak héja sima, fényes, szürkészöld, szürke paraszemölcsökkel. A hosszahajtások részint egyenként, részint a csúcselhajtás alatt majdnem örvösen csoportosulnak, fényes héjuk vöröslő zöldesbarna. Rügye tojásdad, tompa végű, sokpikkelyű. A levelek széle szabálytalanul öblösen karéjos, felül sötétzöld, alul világosabb.

A tavaszi szellő időnként meglegyinti a leveleket, a fa megborzong.

Legyek dongnak az ágak közt, néha átszáll a tölgy alatt egy-egy lepke.

Egy csoport gyermek szalad messziről. Nekiszaladnak a zömök fatörzsnek. Nevetnek. Világos ruhában vannak, a lányok többnyire fehérben.

Körülfogják a fát, megölelik.

Egymás kezébe kapaszkodnak. Körtáncot járnak a fa körül.

II. kép

Ötven év körüli ember ül a tölgy alatt. Nem csinál semmit, maga elé mered. Mellette kendőbe csomagolt kenyér és szalonna. A hangyák már meglelték az élelmet, szorgalmasan hordják a morzsákat.

Dongó száll az ember arca előtt, de az nem néz rá. A dongó a há-
jára telepszik. Mosakszik. Egy idő múlva elszáll.

Egy kisleány jön a fűvön át.

Először köröz a férfi körül, bámulja.

Egy idő után megbátorodik, melléül.

Lábával csap a hangyák közé.

Mind elviszik a kenyerét. Mondja.

Éhes vagy? Kérdezi a férfi.

Nem vagyok éhes, otthon mákos kalácsot kaptam. Mondja a kisleány.

Akkor ne irigyeld őket. Mondja a férfi.

De lassan mind megeszik. Mondja dühösen a kisleány.

Éhesek. Mondja a férfi.

Eti őket? Kérdezi a kisleány.

Esznek ők maguktól. Ha van mit. Mondja a férfi.

Maga kicsoda? Kérdezi a kisleány.

A férfi nem felel.

A hatalmas fa alatt csendben ülnek egy ideig.

Maga kicsoda? Kérdezi a kisleány.

A férfi nem felel.

A szellő megrázza az ágakat. Ők ketten tovább üldögélnek.

Maga kicsoda? Kérdezi a kisleány. Maga nem tudja, hogy kicsoda?

A férfi ránéz.

Te tudod, ki vagy? Kérdezi.

Én Péterke vagyok. Mondja a kisleány.

Kék szemében az ég ragyog.

III. kép

Két fehér ruhás kisleány ül a felhő tetején. Lefelé bámulnak.

Alattuk jó mélyen a Duna folyik.

A felhő a magános tölgy fölé viszi őket.

Egyikük kezéből legyek szállnak ki. A legyek a tölgy lombja fe-
lé tartanak. Aztán cikáznak a levelek között.

Másikuk tenyeréből hangyák másznak ki. Lassú mozdulattal,
nehogy megsértse őket, megfordítja kézfejét, a hangyákat a tölgyre
szórja, mintha megcukrozná a kalácsot.

A hangyák le-fel szaladgálnak a tölgy törzsének hosszanti barázdaiban.

Én teremtem a lepkéket. Mondja az első leányka.

Én teremtem a galambokat. Mondja a másik.

Én teremtem a vastag combú sásbogarat. Mondja az első.

Én teremtem a nagy nyárlevelészt.

Az első katicabogarakat fű maga elé.

A másik egy kétsávós gyalgcincérrel játszik, megérinti a bajszát, mire a bogár furcsán mozgatja mellső lábait.

IV. kép

A tölgyfa egyik gyökerén át pislog a világba egy mocsári teknős. Bal lábát a gyökérre helyezi, karmai éles hangot adnak, miközben karistolják a fát. Hirtelen egy zöld béka ugrik elébe, szemén le-lezalad a fátyol. Figyelik egymást.

A béka közelebb ugrik, a teknős bizalmatlanul figyeli.

Nem jöttek még? Kérdi a béka.

Még nem. Dörmögi a teknős.

Igyekezz elbújni, mert kivetnek a páncélobból. Mondja a béka.

Igyekeznek én, de valaki mindig az utamba kerül. Dörmögi a teknős.

Följük hajolva lesi őket két kisfiú.

Te meg mered fogni a békát? Kérdezi a szőke.

A béka nem harap. Mondja a másik.

Nem harap, de a szemedbe pisil. Állítja a szőke. A bőre is csúnya. Mérgező anyag van a bőrében. Attól olyan síkos.

A két kisfiú egymásra mered.

No, szökés. Mondja a béka, és elugrik. A víz felé menekül.

Ha én szökni tudnék, béka lennék. Mondja a teknős, és behúzza magát a páncéljába.

A szőke kisfiú színes papírba csomagolt karamellt vesz elő a zsebéből. Megkínálja a másikat.

Akarsz még? Kérdezi. Egész marékka hoztam.

Tenyerén színes kavargás.

V. kép

A Duna-parti palaköveken ül egy nő meg egy férfi.

A vízen apró fodrú hullámok játszanak. A két ember hallgatja a csöndet. A folyó csobogását hallani. Gyöngye szellő rázza meg a leveleket.

A pár mögött magaslik a tölgy.

Ugyanúgy folyik, olyan egyenletesen és nyugodtan, mint gyermekkoromban. Mondja a férfi.

Én félek tőle. Mondja a nő. Egyedül sohase járok ki. Csak veled.

Ha az ember itt ül, és nem háborgatják, akkor egy idő múlva az örökkévalóságra gondol. Mondja a férfi.

Én itt a magányra gondolok mindig. Mondja a nő.

Szembenézünk a végtelennel. Mondja a férfi.

Nem vagyunk képesek minden titkot megfejteni. Mondja a nő. Bele kell törödnünk, hogy vannak dolgok, amelyeket nem érthetünk meg.

Felelősek vagyunk magunkért. Mondja a férfi. Talán nemcsak magunkért, minden körülöttünk levő dologért felelősek vagyunk.

Én fálok. Mondja a nő.

Vedd fel a kabátom. Mondja a férfi.

A nő vállára teríti a zakóját. Mögöttük enyhe szellő rázza a tölgy lombját. Halkan susognak a levelek.

A pár összeölelkezve áll a Duna partján.

VI. kép

Májusi forgatag a tölgy tövében. A fűre pokrócokat dobtak, a vízen csónakok lebegnek, minden húsz–harminc méteren valaki süt vagy főz. Három helyen is szól a rádió. Az asszonyok egymás közt pletykálgodnak, négy férfi kártyázik, a gyerekek csoportokban játszanak. A zajtól alig lehet érteni az emberi szót.

Mit adsz a zöld alsóra? Kérdezi János.

Tudod, hogy Kancsárék elváltak? Kérdezi Juliska.

Megígérték, hogy felemelik a fizetésedet? Kérdezi Józsi.

Velem nem játszatok? Kérdezi Esztike.

Tegyek még egy kis paprikát a tetejére? Kérdezi Lajos.
Mindenki szenved, aki megszületett. Mondja Lukács.
Akit elsőnek megfognak, az a hunyó. Mondja Piri.
A tök fölső az egyik játszmában nem ér semmit, a másikban eldönti az eredményt. Mondja Feri.
Írt haza levelet. Most is örzöm, de mire megkaptam és elolvastam, ő már meghalt New Yorkban. Mondja Pista.
Úgy megöregedtem, hogy tönkrement bele a lelkem. Mondja Jónás.
Itt vagytok velem akkor is, ha a többivel játszatok. Mondja Gizi.
Az egyik labda fellöki a bográcsot, sistereg a tűz, a főzőkanállal püföli a bűnöst az egyik asszony. A zöldre festett csónakból a vízbe esik a pettyes ruhás kislány. Csapkod, sikoltozik. Két férfi ugrik mellé az iszapba, rángatják, magasra emelik. Az egyik rádióadásban meccset közvetítenek, a másik készülék népdalokat sugároz, a harmadikból könnyűzene szól. A kártyázó férfiak egyszerre húzzák meg a sörüket.

VII. kép

Két zöld egyenruhás férfi szedegeti a mulatozás után fűvön maradt szemetet. Egyikük fekete műanyag zsákba rakja az elhajigált palackokat, a papírdarabokat, az ételmaradványokat, leszopott csontokat. A másik vödörrel hordja a vizet a folyóból, széttúrja, majd szétönti a kialvadt tűzhelyek hamuját.

Aztán leteszik a gereblyét a fa alá, melléülnek.

Nincs mocskosabb állat. Mondja a fiatalabb.

Nem gondolnak rá, mi marad utánuk. Mondja az öregebb.

Rágyújtanak.

Az éjjel kuvikot hallottam. Mondja a fiatalabb. Ez halált jelent.

Tudod, hány kuvik él Újvidék környékén? Kérdezi az öreg. Tudod, hány éjszakán alszol békésen, közben meg kiált a kuvik?

Ha nem hallom, akkor nem törődöm vele. Mondja a fiatal.

Magadat félted, azért törődsz vele. Mondja az öreg.

De anyám is állandóan hallotta a kuvikot halála előtt. Mondja a fiatal.

Az ember csak halála előtt hallhatja a kuvikot. Mondja az öreg.
Elnyomják a csikket. Munkához látnak. Egy zsák tele van, azt a fához támasztják. Újabb zsákot nyit az öreg, tovább gereblyézik a fűvet.

VIII. kép

A fehér ruhás gyermekek körtánca a tölgy körül.
Bújj, bújj, zöld ág, zöld levelecske. Ezt éneklik.
Balra forognak. Mikor vége a dalnak, másikba fognak.
Ispiláng, ispiláng, ispilángi rózsza. Most ezt éneklik.
Jobbra forognak.
Hirtelen elengedik egymás karját, kezüket magasba emelik.
Fönről olyanok, mintha szétnyíló fehér virág vette volna körül a tölgyet.
Aztán kacagva felszállnak a levegőbe.
Szerteszét röpködnek, egyre távolodnak egymástól, mint a szétfűjt bóbíta szálai. Mosolyognak, integetnek egymásnak, majd eltűnnek az ég kékjében.
Egyedül áll a tölgy. Alatta folyik a Duna. Átellenben zöldül a Macska-sziget erdeje.

MEDDIG KIÁLTOK MÉG

Egyszer Sinkó Ervin azt mondta óra után, menjünk vele, majd Irma, a felesége hazavisz bennünket is. Tiszteletteljes csöndben patyogtunk le utána az egyetem lépcsőjén, s az épület előtt valóban ott várt rá Irma néni egy megkopott, fehér színű, régi Volkswagen bogárhátú kocsiban. A feleségem és én udvariasan köszöntünk, majd gyorsan a hátsó ülésre kuporodtunk. Irma néni ismert bennünket, Sinkónak három hónap kellett hozzá, hogy rájöjjön, a mellettük levő házban vagyunk albérlők. A Volkswagen elindult, a tanár úr megpróbált beszélgetni velünk, láttuk, hogy fáradt, röviden felelgettünk kérdéseire. Mikor a Šafařík utca sarkára értünk, Sinkó segíteni akart a feleségének, kinyújtotta hosszú nyakát, mintha akkor belátna a keresztutcába, és azt mondta, most már indulhatsz. Mi a hátsó ülésről is láttuk, hogy jobbról jön egy kocs, Irma asszony meg is várta, hogy elhaladjon, majd továbbindult. A Pap Pál utca sarkán, ahol jobbra kellett fordulni, hogy hazafelé tartsunk, Sinkó felkiáltott. Most balra menj! Mondta biztatón. Szabad az út balra. Mehetünk! Irma néni kissé meglepődött az utasításon, mert kívárt, erre Sinkó sürgetően megismételte. Hazamegyünk, menj balra! Irma néni jobbra fordította a kocsit, és azt mondta csendesen: Te, Sinkó! Egész életemben sose tudtad, hogy merre van balra, és merre jobbra. Most se tudod, pedig meg akarod rá tanítani ezeket a gyerekeket.

Egyszer Kanizsára érkeztem az írótáborba, és Dobóék házában kaptam ágyat. A szobában Fehér Ferenc aludt mellettem, az üvegajtót nyitva hagytuk, a mellettünk levő helyiségben Saffer Pál és Bogdánfi Sándor telepedtek meg. Éjfélig a ház közvetlen szomszédságában levő Aranyhalacska nevű vendéglőben pletykáltunk, akkor hazamentünk aludni. Még az ágyban fekvé is beszélgettünk, Bogdánfi morgott, hogy Saffer felébreszt bennünket, ha majd haza-

ér. Egyszer csak nyílt a külső ajtó, valaki belopózott. Bogdánfi ki-eresztette hatalmas hangját. Hol kujtorogtál éjjel után, te bűdös kurva? Mire az előszobából halk, reszkető hangon válaszolt a házaszszonnyunk, Dobóné. A szomszédasszonnyal kártyáztunk, kérem.

Egyszer azon vesztek össze a jugoszláviai magyar írók, hogy ki a nagyobb közülük. Termetre nézve hárman is ültek az asztalnál, akik versenyre kelhettek volna, mert az idősebbek közül ott volt Komáromi József Sándor és Bogdánfi Sándor, a fiatalok közt meg ott hangolt Jung Károly. De hát nem a testükről volt szó. Bori Imre sokáig hallgatta a tréfának induló vitát, majd mikor már sértegetésbe fordult volna, megjegyezte, hogy a Jugoszlávia legmagasabb csúcsa a Triglav, de attól még a Vajdaság legmagasabb pontja a Crveni čot marad. Az írók meglepődtek ezen a földrajzi hasonlaton, de végre elhallgattak.

Egyszer Kosztolányi Belgrádba utazott, és leszállt az újvidéki vasútállomáson. Mikor megtudta, hogy negyven percig várják a zombori expresszt, igazi úri tempóval konflist fogadott, és befiáke-rezett az Erzsébet Szállóig. Megnézte a várost, aztán megállapította, hogy Újvidéknek egészen más hangulata van mint Szabadkának, de a por mindenütt ugyanaz. Bejegyezte a noteszébe: Megírni az alföldi port. Két évvel később Pesten nézegette a jegyzeteit, hangosan felolvasta, amit írt, megcsóválta a fejét, de a küldönc már várta. Nekiült, és megírta az Alföldi por című cikkét, amelyben regénycímet ajánlja a fenti címet. „Figyelmükbe ajánlom ezt a címet, és kérem, írjanak hozzá egy regényt.” Mondja Kosztolányi. „Nem értem meg, hogy az alföldi por, mely már annyi embert züllesztett le az iszákosság rothadt pocsolyájába, és még többet tesz kehecské, rövidlátóvá és vidékiessé, miért ne faraghatna egy erős fejű és erős szívű emberből művészt, író, igen-igen nagy regényíró?”

Egyszer Németh Lászlóról szóló műsört készítettek az Újvidéki Rádió színészei. Maga Németh is megérkezett a feleségével, és annak ellenére, hogy az a fáma járta, néha elveszik, nem engedik egyedül sétálni, mert nem képes hazatalálni, hosszan beszélgetett a tiszteletére összesereglett vajdaságiakkal. Még arra is volt ereje, hogy a Belgrádi Televízió újvidéki fiókszerkesztőségének interjút adjon. A szinte még gyerek Bordás Győző kérdezgette a magyar

irodalom klasszikusát. Németh azt mondta egy kérdésre válaszolva: „Külön sorsoknak külön irodalom kell. A Vajdaság egy darab elszakadt magyar sors, melynek meg kell találania a maga teljes garnitúra íróját.” Mikor vágtuk a filmszalagot, ismerősen hangzott ez a mondat. Nem voltam rest, és keresgélni kezdtem mindenféle folyóiratban, ahol őt idézték. Az író pontosan ezt írta le a vajdasági magyar irodalomról abban a levelében, amelyet 1933-ban küldött Szirmai Károlynak.

Egyszer azon vitatkoztunk a Forum klubjában, hogyan kell igazán modern novellát írni. Közben betért egy kávéra Maurits Ferenc, a festő, aki hosszú ujjai közt idegesen gyűrögette a Morava cigarettát. Hatalmas és kopott mappát hordott magával, amelyben mindig voltak rajzok, hogy megfelelő pillanatban eladja őket valamelyik lapszerkesztőnek. Kivett a mappából egy üresnek tűnő lapot, elém rakta. Nem volt üres, néhány sort firkált rá. Ez állt rajta:

*kis terus
a döglött vágányon
a bakterház előtt
levetette parafás
magas sarkú szandálját
és a sínekre feküdt
kis ridiküljét
pirosítóját
rózsaszín fésűjét is
széttépték a kerekek*

Később ennek a tökéletes novellának azt a címet adta: A bakterház.

Egyszer Gál Laci bácsiéknál üldögéltem. Az öreg szintén a zöld skatulyába pakolt Morava cigarettát szívta, sárgák voltak tőle az ujjai, de nem törődött vele. Úgy beszélgettünk, hogy én hallgattam, ő meg két slukk között időnként mormogott valamit. Később jöttem rá, hogy tán verset írt előttem. Böske asszonyt kiküldte a szobából. Velem volt egyedül. *Csak indulás van, és a messzi cél.* Mondta. Szívott egyet, a cigaretta vége fölparázzlott. *S a cél után az újabb cél megint.* Azt hittem, mozgalmi múltjáról beszél, mert mikor megér-

keztem, éppen azon vitakoztak a feleségével, kötelező volt-e belépni a pártba. Sárga kicsi arca csupa ránc volt. *Be jó is futni valami után.* Félszeg mosolya volt. Maga se tudta, mosolyogjon-e azon, amit szaval, vagy komolyan mondja a gondolatokat. *Ami nincsen, ami sose lesz.* Nem volt elégedett saját szavaival. Nem volt elégedett, de mindenképpen őszinte akart lenni. *Az elérhető elérhetetlen.* Törte a fejét, hogy ez kifejezi-e azt, amit ő mindenáron el akart mondani. Megtisztelve éreztem magam, hiszen azért akarta nekem elmondani, mert negyven évvel fiatalabb voltam mint ő, és azt hitte, ha legbelsőbb gondolatait közli velem, akkor segít nekem. Udvariasan hallgattam, kissé absztraktnak találtam a szavait, de úgy éreztem, értem, mit akar tudtomra adni. Az ő csalódását mi fiatalabb fejjel, kritikusabb viszonyulással mindnyájan átéljük. Még egyszer elmondta véleményét a mai világról, minden egyes szót külön hangsúlyozva, mintegy a számba rágva a mondanivalót. *Az elérhető elérhetetlen.* Más jutott eszébe, a ráncok szétszaladtak a szája körül. *Talán a földet is elérjük.* Fölkeltem és hazamentem, hogy leírhasa a következő sort. A liftben megismételtem: *Talán a földet is elérjük.*

Egyszer a központi bank előtt találkoztam Fehér Ferencsel. Arról beszélt, hogy szeretne nyugdíjba menni, mert akkor minden idejét az írásnak szentelhetné. Azt bizonygattam, hogy még nagyon fiatal (akkor volt negyvenhat éves), meg azt is mondtam, hogy a szerkesztőség szereti és tiszteli, nincs miért keseregnie, ő meg azt bizonygatta, hogy ugyanúgy teljesíti a normát, mint akármelyik másik szerkesztő, és emellett még költőnek is kell lennie. Volt egy témánk, amit előhúztam, ha kellett, tudtam, ráharap. Ezt még akkor fedeztem föl, mikor gyerekfejjel jární kezdtem az Újvidéki Rádióba, ahol a költő akkor dolgozott. Többször játszottuk, kerestük a legszebb szót. *A legszebb szót kerestem én is: legyen láng! Kenyér is, fény is!* Végül is megírta az erről szóló versét. Ott hallgattam meg a bank előtt. *A szó világtalan, ha színarany.* Barna bőrtáskájából rángatta elő a verset. Ízesen szavalt. Szerette visszahallani saját szavait. *Legyen utamnak határozója, ha nem tenger, hát lenge bója!* Azért nem lettem költő, mert túl gyerekesnek tartottam ezt az őszinte izgalmat. Az élet, amelyet megtapasztaltam, a környezet,

amelyben nőttem, nem ismerte el, túl könnyednek, ne mondjam, hazugnak tartotta, ha valaki csak beszélt. A tett volt a mérce. *Egy szó, mely sokkal több, mint a nyelvem: a kínzó helyettesíthetetlen.* Még kétszer szavalta el nekem ugyanezt a verset azon az őszön. Türelmesen hallgattam, tudtam, sokat keresi, mégse találja saját igazát. *Ha volt életem, legyen halálom, s hogyha soha meg nem találom, követ rám senki se vessen, kudarcomért szeressen.* Azt is tudtam, mindnyájan ezt szeretnék elérni. Hogy valaki kudarcunkért is szeressen minket.

Egyszer Ács Károly mentette meg az irhámát. Akkor éppen gyakornok voltam a Magyar Szónál, mert Girizd László javaslatára ösztöndíjat kaptam a laptól, s az ösztöndíjasok minden nyáron egy hónapot kötelezően a szerkesztőségben töltöttek. Egyrészt ismerkedtek a munkával, másrészt a szerkesztőség ismerte meg őket, mit tudnak, mire lesznek használhatók. Engem a külpolitikához osztottak be, ahol Ács volt a rovatvezető. Első nap hírügynökségi jelentéseket fordítottam, a szerkesztő bejött a gépírónők szobájába, látta, hogy „gépbe fordítok”, akárcsak a mellettem ülő Pilcz Nándor, a régi motoros, ezért elkérte tőlem a szövegeket, és alaposan átnézte őket. Másnap nem ellenőrizte a szövegeimet. Harmadnap rábízta, hogy válasszam ki a legfontosabb fordítanivalót. Negyednap annyira elszemtelenedtem, hogy kommentárt írtam a rovatba az indonéziai eseményekről. „Felemeltem szavamat.” Azon a héten Indonéziában a hírügynökségek szerint háromszázezer kommunistát gyilkoltak le. A véres tobzódásról írtam, az eszmei polgárháború értelmetlenségéről. Ötödnap valaki jelentette a dolgot Oda, Ahova Kell, és összehívták a pártbizottságot. Arról tárgyaltak, miért ír az újság az el nem kötelezett országok egyik vezető tagja ellen, mikor Tito elnök nem sokára éppen odautazik, hogy teljes egyetértéséről biztosítsa Suhartót. Láttam, hogy néhányan fontosságuk teljes tudatában elvonulnak egy szobába, de nem sejtettem, hogy rólam van szó. Egy idő múlva előjött Ács, és mellém ült. Mutattam neki a híreket, amelyeket kiválasztottam. Bólogatott, aztán azt mondta, hogy ha máskor kommentárt írok, előbb kérjem ki az ő véleményét. A gépírónőktől tudtam meg, hogy kiállt mellettem, és úgy állította be a dolgot, mintha az ő beleegyezésével fogalmaztam volna meg az állásfoglalást. Talán

szégyellte, hogy egy nap meg se jelent a munkahelyén, megbízott bennem. A nősülésemet tette lehetővé, mert akkor határoztunk úgy leendő feleségemmel, hogy kettőnk ösztöndíja éppen elég anyagi alap egy házassághoz. Néha úgy érzem, ez az emlék teszi lehetővé, hogy jobban értem A forradalmár rondeljét, amely élénk visszhangot keltett helyi forradalmárainkban.

*A forradalmár
kertjében kapálgat.
Szólhat a dal már:
a forradalmár
fején egy hajsza
szelíden fellázad.*

A történet vége, hogy engem soha többé nem hívott a szerkesztőség a kötelező nyári gyakorlatra.

Egyszer édesanyámékhoz mentem, és a Hős Pinki utca sarkán összefutottam Földesdi bácsival. Olyan szerencsém volt, hogy első írásaim megjelenése óta voltak rendszeres olvasóim. Azok az írók, akik első kézből szereznek tudomást az olvasók véleményéről, előnyös helyzetben vannak, érezhetik, hogy nem légtüres térben élnek. Persze, küzdeni is kell az olvasók közvetlen hatása ellen, hiszen az elterelheti az író saját csapásáról, a népszerűség többeknek többet ártott, mint a visszhang hiánya vagy az éles kritikai fogadtatás. Hízelt hiúságomnak, hogy egy osztálytársam édesapja rendszeresen elolvassa minden írásomat, megveszi minden könyvem, és add arra, hogy meghallgassam véleményét. Földesdi bácsi szokása szerint, a kissé nehezen hallók mozdulatával szorosan elélem állt, és azt mondta, nem az a fontos, hogy minden ember másokat hív, hanem hogy a maga hangja meddig ér el. Mármost az én hangom. Akkoriban Végel László fölkerésére írtam az első dekameront, amelynek hatvan darabja, amíg Végel volt a szerkesztő, sorozatban jelent meg a vasárnapi Magyar Szó irodalmi oldalán. Köztük volt a Másokat hívó hang című novellám is, erről beszélt Földesdi bácsi, haláláig hű olvasóm. Rögtön azt kérdeztem: nem tetszett az írás Földesdi bácsinak? Mire legyintett. Nem arról beszélék, hogy nem

tetszett, hiszen, ha nem tetszett volna, meg se említeném. Arról beszélek, hogy az írónak arra kell figyelnie, messze hangozzék a szava, és arra kell figyelnie, mekkora hangerővel kiáltson, hogy az emberek fölfigyeljenek rá, de még megértsék a szavát. Az öreg szeretett magasröptű jó tanácsokat osztani nekem. Mondott volna erről többet is, de nekem sietnem kellett, mert édesanyám beteg volt, látni akartam, hívjak-e orvost hozzá. Évekkel később jutott eszembe Földesdi bácsi tanácsa. Azóta se gondolkodtam el rajta, meddig kiáltok. Ki hallja szavam, értik-e még, amit mondok. Mikor új könyvem jelenik meg, mostanában mindig eszembe jut Földesdi bácsi. Elvesztettem benne egy állandó vevőt. Olyan kritikust, aki nem átalotta megragadni a kabátom gallérját, maradjak helyben, hogy elmondhassa rólam a véleményét. Elvesztettem egy olvasómat, aki mindig válaszolt a hívó szóra.

NE REJTSD EL A TE ORCÁDAT

Pirinyó világot teremtettünk.

A szerzői jogdíj nekem jár, de e világ örömei és bánatai mindenkinek. Tiszteljetek hát, és imádkozzatok értem. Mit gondoltok a boldogságról? Végző ideje, hogy végiggondoljátok, ennek a városnak a lakói miért szenvedtek vereséget, és miért győztek.

Nyomaik belemélyedtek a Duna homokjába, örökkévalóak voltak és dicsők, aztán föltámadt a szél, kicsapott a folyó vize. Nevük a könyvembe került, noha még többen megérdemelték volna, hogy e lapokra véssük emlékezetüket. E világban nem a tények igaza, hanem az álmok igaza uralkodik. Talán a fák árnyékának az igaza, a holdfény igaza, a fecskék csicsérének az igaza?

Fábiánt nagyon sajnáltam, mikor meghalt, de álmai tovább élnek. Kaszap szíve felmondta a szolgálatot, de szerelme megsemmisíthetetlen. Varga Rudolfot halála oldozta fel a további önéletrajzok megírásának kötelezettsége alól. Az olvasó vette át a hatalmat életük felett.

Ki olvas ott a sarokban?

Elég hinni az olvasóban, megelevenedik e pirinyó világ. Kisüt a nap, piacra sietnek az emberek, Vámos Ernő három napra hazaérkezik New Yorkból, Bölöm lánya szerelmes lesz. Ki vagyunk szolgáltatta az olvasónak. Bízunk benne, mert ő is bízott bennünk, mikor felnyitotta e lapokat. Kölcsönös kiszolgáltatottságban él író és olvasója. Feltételezem, hogy van még olvasó. Csak ő lehet e pirinyó világ teremtő istene. Mindenhatója, Ura, Bírāja . . . Nehogy itt rögvest révületbe essek.

Valaki vár, hogy megmentsen bennünket.

Pakai ezt a csillagok állásából pontosan meg tudná jósolni, özveggy Klicskóné a reggeli kávé üledékét bámulná meredten, amíg

káprázni nem kezdene a szeme, Julis a tisztelendő úrhoz fordulna tanácsért. Engem csak arra kötelezték, hogy történetüket előadjam. Amint beszélni kezdtem, megosztottam velük sorsukat. Munkára készítették, és megváltoztattak. Talán nem látható rajtam?

A jövőben sok minden lehetséges.

Sohasem fogok ráunni a történetekre.

Néha hallgatásba burkolózom, de belül tudom, el kell mesélni a következő mesét.

Bűnös vagyok, az olvasásra sem tudok ráunni.

Itt hanyódom, kétségek között. Csak azt kérhetem tőled, olvasó, higgyél nekem. Sok dolgot átéltünk együtt *égen és földön*, kívül romlás, belül rendetlenség hadakozik ellenünk, mégis teremtünk magunknak világot. Válasszatok csillagot!

Ha fölemeled a fejed, ne ijedj meg.

Nézz szembe bátran a világgal.

TARTALOM

Mikor megérkeztem Újvidékre	5
Makacs faggatózásod sora	11
Bensővé teszel minket	29
Meglepnek más arcok	37
A pogányok öröksége	41
Az elemi tények	54
Szövetséget a te szolgálidnak	67
Állva fognak eltemetni	74
Ittam idegen vizeket	81
A gyümölcs zsengéje	92
Bagoly a romokon	98
Fényes gyűrűk utcája	107
Eljő a felhőkön	127
A halak ideje	138
Füstölőt orcád elé	150
A búcsú mályvaillata	158
Öv helyén kötél	161
Megigazítván az igazit	166
Kürtzengés, hárfá és citera	173
Gyászdal Fábián felett	178
Bocsásd rám kezed	180
Az örök mellékvágány	183
Veszedelmet e helyre	190
A gyülekezésnek napján	195
Meddig kiáltok még	201
Ne rejtse el a te orcádat	208

Gobby Fehér Gyula

MEGLEPNEK MÁS ARCOK

Forum Könyvkiadó
Újvidék
2004

CIP – A készülő kiadvány katalógizálása
A Matica srpska Könyvtára, Novi Sad

821.511.141(497.11)–32

GOBBY Fehér, Gyula

Meglepnek más arcok : Újvidéki dekameron IV. / Gobby Fehér Gyula. – Újvidék : Forum, 2004 (Novi Sad : Ideal). – 209 p. ; 20 cm

Példányszám: 500

ISBN 86-323-0608-1

COBISS.SR-ID 197376775

A kiadásért felel Bordás Győző főszerkesztő

Recenzens: Bence Erika és Bori Imre

Szerkesztő: Buzás Márta

Tördelőszerkesztő és fedőlapterv: Csernik Előd

Példányszám: 500

Készült az Ideál Nyomdában Újvidéken, 2004-ben